

Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Helyi Esélyegyenlőségi Programja 2023-2028

**Készítette:
Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata**

**Debrecen
2023. június**

Tartalom

Helyi Esélyegyenlőségi Program (HEP)	3
Bevezetés.....	3
A település bemutatása.....	3
Értékeink, küldetésünk	9
Célok	10
A Helyi Esélyegyenlőségi Program Helyzetelemzése (HEP HE).....	12
1. Jogszabályi háttér bemutatása.....	12
2. Stratégiai környezet bemutatása	13
3. A mélyszegénységben élők és a romák helyzete, esélyegyenlősége	18
4. A gyermekek helyzete, esélyegyenlősége, gyermekszegénység	49
5. A nők helyzete, esélyegyenlősége	87
6. Az idősek helyzete, esélyegyenlősége	100
7. A fogyatékkal élők helyzete, esélyegyenlősége.....	117
8. Helyi partnerség, lakossági önszerveződések, civil szervezetek és for-profit szereplők társadalmi felelősségvállalása	132
9. A helyi esélyegyenlőségi program nyilvánossága	135
Összegző táblázat - A Helyi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Terve (HEP IT)	137
Megvalósítás	145
A megvalósítás előkészítése	145
A megvalósítás folyamata	145
Monitoring és visszacsatolás	148
Nyilvánosság	148
Érvényesülés, módosítás	149
Elfogadás módja és dátuma	150

Helyi Esélyegyenlőségi Program (HEP)

Bevezetés

Összhangban az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXCV. törvény (a továbbiakban: Ebktv.), a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról szóló **2021. június 30-án módosított 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet alapján a Belügyminisztérium honlapján megjelent „Módszertani útmutató a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szempontjaihoz és a program felülvizsgálatához” c. dokumentum szerint** Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata (a továbbiakban: Önkormányzat) a Helyi Esélyegyenlőségi Programban (a továbbiakban: HEP) rögzíti az esélyegyenlőség érdekében szükséges feladatokat.

Az Önkormányzat vállalja, hogy az elkészült és elfogadott HEP-et összehangolja a település más dokumentumaival¹, valamint az Önkormányzat fenntartásában lévő intézmények működtetését. Vállalja továbbá, hogy a HEP elkészítése során bevonja partneri kapcsolatrendszerét, különös tekintettel a köznevelés állami és nem állami intézményfenntartóira.

Jelen helyzetelemzés a HEP megalapozását szolgálja.

A település bemutatása

Debrecen földrajzi elhelyezkedése

A város az Alföldön, a Hajdúhát, a Hortobágy és a Nyírség közelében, Budapesttől 230, a román határtól 35, az ukrán határtól 120 kilométerre fekszik. A CET, UTC+1 időzónához tartozik. Területe 461,65 km². Egy városközpontban elhelyezett magassági pont 119,6 méterre van a tengerszinttől. Megközelíthető a 4-es, 33-as, 35-ös, 47-es, 48-as, 354-es és a 471-es főutakon és az M35-ös autópályán és számos vasútvonalon. Debrecen városa nemzetközi repülőtérrel is rendelkezik.

Debrecen az Észak-alföldi régió központja, Hajdú-Bihar vármegye székhelye. A legnagyobb alföldi település. Budapest után az ország második legnépesebb városa. A 16. század óta a térség gazdasági és szellemi központja, hatása messze túlmutat a közvetlen földrajzi környezetén. Az Észak-alföldi régió városhálózatának és innovációs tengelyének az egyik meghatározó csomópontja. Debrecen közvetlen agglomerációs övezete is jelentős.

A város története

Debrecen az ókortól lakott hely, a régészeti leletek a folyamatos, bár gyakran változó összetételű lakosság jelenlétéről tanúskodnak. A Várad Regestrum tartalmaz először írásbeli dokumentumot létezéséről 1235-ben. Korán elindul a város a fejlődés útján. 1245-ben megépül, a tatárjárás dűlősei után – a mai Nagytemplom helyén – tekintélyes temploma. Gazdasági és kereskedelmi központtá válik. Már abban a korban is az egyik leggazdagabb település Magyarországon. Nagy Lajos király 1361-ben a szabadalmas mezővárosok közé emeli, és ezzel megkapja a szabad bíró- és tanácsválasztás jogát. A földesúrtól való függése ebben a formában marad fent. A város a 15. és 16. században újabb kiváltságokat szerez az uralkodótól, illetve földesurától (hosszú ideig ez a Hunyadi család, később az Enyingi Török család), a vásárok tartását engedélyező kiváltságlevelék

¹ Költségvetési koncepció, Gazdasági program, Szolgáltatástervezési koncepció, Településfejlesztési stratégia, Településrendezési terv, Településszerkezeti terv, Településfejlesztési koncepció

tekinthetők a legfontosabbnak. A késő középkor és az újkor évszázadaiban a kereskedelem, a vásárok és a mezőgazdasági termékek feldolgozóipara biztosította a város gazdagságát és autonómiáját. Az ország három részre szakadását követően is megmarad gazdasági jelentősége, mert fontos és nemzetközi jelentőséggel is bíró kereskedelmi útvonalak keresztesződésébe kerül és a külpiacokon is nagyra értékelt árucikkek forgalmazásában hosszú ideig sikeres. Kereskedői szarvasmarhát, lovakat, bort és búzát szállítanak az osztrák, német és lengyel piacokra, de kereskedelmi lerakatuk van Isztambulban is. A gazdasági tőke védeltségét is biztosít, mert a jelentősebb védmű nélküli város az arannyal alátámasztott diplomáciával tudja elkerülni vagy mérsékelni a 16. és 17. háborús évszázadok nagyobb pusztításait. A város jelentékeny részt vállal a török hatalom felszámolásáért vívott háborúk finanszírozásában. Ennek is elismerése, hogy I. Lipót 1693-ban a szabad királyi város rangját adományozza Debrecennek, annak ellenére, hogy a város ekkorra már szinte teljes egészében a kálvinista protestantizmus követője. A gazdag helyi közösség korán nyitottá válik a kálvini reformáció tanai iránt. Identitását, autonómiájának megőrzését és számos intézményét a gazdasági siker mellett protestáns eszmeiségből eredezteti. A legnagyobb hatású az iskolarendszer kiépítése, ami a regionális vezető szerep egyik meghatározója is a Református Kollégium és a helyi iskolák kapcsolatain keresztül. A 18. században Debrecen az ország legnagyobb lélekszámú városa, a klasszikus nemzeti kultúra létrehozásának egyik központja.

A 19. század első fele egyenletes városfejlődést hoz. 1849-ben néhány hónapra a magyar állam székhelye. A 19. század második fele az iparosítás (malom, ipar, mezőgazdasági gépgyártás, könnyűipar) és az urbanizáció korszaka. A város megyeközpont lesz. 1857-ben Pesttel összekötő vasútvonalat adnak át. 1884-ben előbb gőzvontatású, majd villamosított városi vasút működik. A mai városképet is meghatározó épületek sorát húzzák fel (Csokonai Színház, Klinikák, az Arany Bika épülete, Megyeháza).

A 20. század elején az országhatár módosulásával határ menti várossá válik, ami csökkenti a kereskedelem lehetőségeit. Mindezt a kulturális és a turizmus funkciók erősítésével (egyetem, a Nagyerdő rekreációs fejlesztése, 1826-tól már megindult fürdőkultúra) kísérlik meg ellensúlyozni. A második világháborúban kárt szenved Debrecen épületállományának hetven százaléka. Az újjáépítést szocialista iparosítás követi (gyógyszergyár, orvosi műszergyár, csapágygyárak települnek, modernizálják a malmokat, a nyomdát), amit a hatvanas évektől újabb iparosítási fázis követ (vasúti járműjavító, a nyomda, a dohánygyár, a baromfifeldolgozó, a tejipari vállalat, a konzervgyár, a húsipari vállalat, a ruhagyár, a megyei építőipari vállalat, a házgyár, a híradástechnikai gyár, a mezőgazdasági gépgyár). A város lakossága az iparosítással és más városfunkciók (oktatás, egészségügy, közigazgatás és igazságszolgáltatás) megerősödésével párhuzamosan növekszik. A városi lakosság számának a növekedése miatt a korábbi laza beépítettségű kertségek egy részének a helyén (Libakert, Vénkert, Újkert, Tócoskert) lakótelepeket hoznak létre, véglegesen beépül a villanegyed.

A rendszerváltás jelentős gazdasági szerkezetváltást eredményezett a város életében. Az ipari üzemek legnagyobb része átalakul vagy megszűnik, amelynek társadalmi hatásait az újra fellendülő gyógyszergyártás, a mérés-technikai termékek előállítása, a gép- és autóipari alkatrészgyártás, elektronikai cikkek, turbinaalkatrészeket gyártó üzemek csak részben tudják ellensúlyozni. A korábbi városfunkciók közül Debrecen átforgalmazza az oktatási központ szerepet (Debreceni Egyetem létrehozása, Debreceni Református Hittudományi Egyetem, új középiskolák), fejleszti az egészségügyi intézményeit, a konferencia, a rekreációs célú és sportturizmust, irodaházak sora épül fel, és nemzetközi repülőterével együtt logisztikai központtá fejlődik.

A városi társadalom jellegzetességei

A 70-es, 80-as évekre jellemző folyamatos lakónépesség emelkedés 1990 után még néhány évig folytatódott. Debrecen népessége 1993-ban érte el a csúcspontját, amikor 217.706 fő volt a város lakossága. Azt követően, miként a magyarországi nagyvárosok többségében, lakosságcsökkenés indult meg. A város lakónépességének száma a KSH statisztikája alapján 2019-ben 201.432 fő volt, ami -0,39 %-os csökkenést jelent az előző évi lakosság számához képest. Ez a szám a 2021. évre tovább csökkent 200.974 főre, majd 2022. évben 199.725 főre. A fellelhető okok között a gazdasági szerkezetváltás korán megmutatkozó hatása volt a leginkább meghatározó. A tehetősebb rétegek kitelepülése is megkezdődik a városközpontokból, bár ez Debrecen esetében kisebb mértékű volt.

A lakónépesség 2018 óta lassú, de folyamatos csökkenésében a fiatalabb korosztályok növekvő munkaerő-piaci mobilitása is szerepet játszik. A hazai és nemzetközi szakirodalmak szerint az elhelyezkedési lehetőségek a főváros, Nyugat-Magyarország, vagy akár Nyugat-Európa irányába orientálják a fiatalokat.

1. számú táblázat - Lakónépesség száma az év végén		
Év	Fő (TS 001)	Változás
2017	201 981	bázis év
2018	202 214	100,12%
2019	201 432	99,61%
2020	201 112	99,84%
2021	200 974	99,93%
2022	199 725	99,38%

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

Az állandó népesség demográfiai jellegzetességei általánosságban enyhe növekedést mutatnak (2. számú táblázat), amely összecseng az országos demográfiai mutatókkal. A nemek arányának eltolódása az öregedő társadalmak egyik jellemzője. A 2. táblázat adatait vizsgálva a nemi arányok legnagyobb eltolódását a 65 év feletti férfiak és nők összehasonlításában tapasztalhatjuk: a 65 év feletti férfiak a lakónépesség 7,6%-át teszik ki, míg a nők ugyanebben a korcsoportban 12,5%-os arányban vannak jelen.

Az öregedő társadalmi folyamatokra utaló másik adat a gyermekek és fiatalok alacsony reprezentáltsága a településen. A 0-2 éves korcsoportba Debrecen lakónépességének mindössze 2,7 %-a tartozik, a 0-14 éves korcsoportban is mindössze 7% körüli az érték mind a férfiak, mind a nők körében és ebben a korai életszakaszban még a férfiak vannak többen, 1029 fővel.

A 15-17 éves korcsoportban közelít egymáshoz a leginkább a férfiak és nők aránya: 1,37% és 1,36%. Az adatsorok alapján megfigyelhető, hogy a nemi arányok férfi többletet mutatnak a korai életszakaszban, 17 éves korig a nemek aránya kiegyenlítődik, majd az időskorig eljutva a nők arányának jelentős növekedésével kell számolni. Ezek a Debrecenre vonatkozó adatok összecsengenek az országos népesedési adatokkal.

2. számú táblázat - Állandó népesség összetétele nemek és korcsoportok szerint (2020)

Korcsoport	Fő			Az állandó népességből a megfelelő korcsoportú nők és férfiak aránya (%)	
	Férfiak	Nők	Összesen (TS 003)	Férfiak (TS 005)	Nők (TS 007)
Állandó népesség száma	94438	105418	199856	47,25%	52,75%
0-2 évesek			5402	2,7%	
0-14 éves	14 331	13 302	27633	7,17%	6,65%
15-17 éves	2 747	2 715	5462	1,37%	1,36%
18-59 éves	56677	57495	114172	28,36%	28,77%
60-64 éves	5549	6985	12534	2,77%	3,5%
65 év feletti	15134	24 921	40055	7,6%	12,5%

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

Egy adott társadalom vagy település öregedési indexét a 65 év feletti lakosok valamint a 0-14 éves korú lakónépességen belüli aránya adja. Az európai társadalmak jelentős hányada, így köztük a magyar társadalom is öregedő társadalom. Az egészségügyi ellátórendszer fejlettségének köszönhetően a 65 év feletti lakónépesség száma folyamatosan növekszik.

Az idősgondozás, a szociális ellátás, az egészségügyi intézmények azon szakágai, amelyek elsősorban az időskorú népesség ellátására szerveződtek, a jövőben nagyobb figyelmet követelnek. Ez a dinamikus növekedés előrevetíti az ellátórendszerben jelentkező többlet feladatokat, mely magában hordozza a többlet ráfordítások szükségességét, valamint az eszköz- és esetleges szakemberhiány lehetőségét is.

Debrecenben a 0-14 éves állandó lakosok számának alakulása az időskorúakkal fordítottan arányos. Az öregedő társadalom másik jellemzője, hogy csökken a születésszám az adott területen, valamint csökken a fiatalok népesség aránya. A korábbi statisztikai adatok szerint 2008 és 2018 között Debrecenben a 0-14 éves korú lakosok száma 28.803 főről 27.965 főre csökkent, ami megközelítőleg ezer fős népesedési csökkenést jelent közel tíz év leforgása alatt. 2020-ban a 0-14 éves korosztály száma tovább csökkent, számuk 27.633 fő. Az adatok a település népességszámának fogyását és egy előregedő társadalom képét vetítik elő.

Az öregedési index a mutatók alapján közel 20%-os növekedést mutat; míg 2016-ban 130,5% volt a lakónépesség öregedési indexe, addig 2021-ben 148,79 %. A 65 év feletti lakosok számának erőteljes növekedése és a 14 év alattiak arányának lassú, de folyamatos csökkenése nem csupán az öregedő társadalomra vonatkozó mutatókat támasztja alá, de a társadalom és az adott terület eltartó képességének szempontjából is fontos kérdéseket vet fel.

3. számú táblázat - Öregedési index			
Év	65 év feletti állandó lakosok száma (fő) (TS 026 és TS 028 összesen)	0-14 éves korú állandó lakosok száma (fő) (TS 010 és TS 012 összesen)	Öregedési index % (TS 030)
2016	36 229	27 857	130,05%
2017	36 888	27 997	131,76%
2018	37 718	27 965	134,88%
2019	39 037	27 818	140,33%
2020	40 055	27 633	144,95%
2021	40 432	27 174	148,79%

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

A társadalmi mutatók számítása nemcsak az idősök növekvő arányára és a fiatalok népesség arányára támaszkodik, de figyelembe veszi az adott területen tapasztalható vándorlási egyenleget is. A vándorlási egyenleg az adott területre vándorlók és az adott területről elvándorló lakónépesség különbözete. A 4. számú táblázatban 2016 és 2021 közötti időszakban vizsgálhatjuk meg Debrecen vándorlási egyenlegét. Az adatsorokat összehasonlítva látható, hogy negatív vándorlási egyenleggel kell számolnunk a település esetében, de az adatokat vizsgálva az is megállapítható, hogy nem egyenletes mértékű a vándorlás és elvándorlás aránya.

Belföldi vándorlás számadatai

	állandó jellegű odavándorlás	elvándorlás	egyenleg
2016	3573	4132	-559
2017	3726	4184	-458
2018	3669	4450	-781
2019	3813	4646	-833
2020	3313	4204	-891
2021	3895	5229	-1334

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

4. számú táblázat - Belföldi vándorlások	
Év	Állandó oda-, és elvándorlások különbségének 1000 állandó lakosra vetített száma (fő) (TS 031)
2016	-3,73
2017	-1,70
2018	-4,51
2019	-4,46
2020	-3,26
2021	-8,26

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

A társadalom korösszetételét és a társadalmi mozgásokat vizsgálva a Debrecenre érintő természetes szaporodási arányszámok az 5. számú táblázatban láthatóak.

2016 és 2021 közötti időszakban az élve születések, halálozások száma, valamint az ezek egyenlegéből számolt természetes szaporodási mutató tekinthető meg.

Az élve születések számánál a 2018, 2019, 2020-as években lassú csökkenés, majd 2021-ben (2093) némi emelkedés figyelhető meg.

A halálozások számának vizsgálata 2016 és 2021 között folyamatosan emelkedő értékeket mutat. A vizsgált időszakban 2021-ben volt a legmagasabb a halálozások száma, amikor az elérte a 2.842 főt. A többi év tekintetében 2.100 és 2.300 fő körüli számadatokat láthatunk Debrecen városához kapcsolódóan, ami inkább stagnálásnak tekinthető, azonban a 2021. évben a halálozások száma kiugróan magas volt.

A település társadalmi mutatói szempontjából a bemutatott értékekhez az a probléma kapcsolódik, hogy a születésszám egyik vizsgált évben sem érte el vagy haladta meg a halálozások számát, emiatt a természetes szaporodás értéke minden évben negatív előjelű volt.

Természetes szaporodás

	Élve születések száma	Halálozások száma	Természetes szaporodás (fő)
2016	1833	2116	-283
2017	1921	2188	-267
2018	1809	2265	-456
2019	1763	2307	-544
2020	1797	2317	-520
2021	2093	2842	-749

Forrás: TeIR, KSH TSTAR

5. számú táblázat - Természetes szaporodás	
Év	Az élve születések és halálozások különbözetének 1000 lakosra vetített száma (fő) (TS 032)
2016	-1,40
2017	-1,32
2018	-2,26
2019	-2,70
2020	-2,59
2021	-3,97

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

Értékeink, küldetésünk

A HEP-ben meghatározzuk azokat az alapelveket, célkitűzéseket, amelyek iránt elkötelezettek vagyunk az egyenlő esélyek megteremtése érdekében. Érvényre kívánjuk juttatni Magyarország Alaptörvényében és más jogszabályokban az esélyegyenlőség terén megfogalmazottakat és szükségesnek tartjuk a városunkban is külön intézkedések tervezését, hogy minden esetben kifejezhessük tiszteletünket az emberi méltóság iránt. Az egyenlő bánásmód elvét sértő magatartást elutasítjuk és fellépünk ellene.

Küldetésünk, hogy Magyarország Alaptörvénye, valamint az Ebktv. rendelkezéseit kiemelten szem előtt tartva városunk minden polgára számára – különös tekintettel a hátrányos helyzetű társadalmi csoportokra – elősegítsük az egyenlő bánásmód követelményeinek érvényesítését, biztosítsuk a szolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférést és megelőzzük a hátrányos megkülönböztetést.

Célunk, hogy Debrecen olyan város legyen, ahol mindenki számára alapelv az emberek közötti egyenlőség.

Senkit ne érjen közvetlen vagy közvetett diszkrimináció, hátrányos megkülönböztetés, faji, etnikai nemzeti, vallási, nemi, életkori, családi állapot, fogyatékoság vagy más ok miatt.

Debrecen gondoskodó város, intézkedéseivel arra törekszik, hogy a veszélyeztetett csoportok is hozzáférhessenek a közszolgáltatásokhoz, érvényre juttathassák jogaikat.

Tiszteletben kívánjuk tartani a jogok érvényesülését, az emberi méltósághoz való jogot és minden intézményben, továbbá a helyi munkáltatóknál is alapelvnek tekintjük ezt. Elutasítunk minden ezzel ellentétes magatartást és intézkedést.

Alapelveink

Szolidaritás

Célunk, hogy városunkban erősödjön az összetartó, szolidáris, hátrányos megkülönböztetéstől mentes helyi társadalom. Városunk minden lakója számára legyen fontos érdek a szolidaritás embertársai iránt, különösen a hátrányos helyzetű csoportok, fogyatékkal élők felé.

Jelenleg is vannak fizikai és információs akadályok, amelyek nehezítik a közszolgáltatásokhoz történő hozzáférést és az érvényesülési lehetőségeket. Törekszünk arra, hogy a rendelkezésre álló eszközökkel egyre kevésbé legyen ez akadály a esélyegyenlőség érvényre juttatásának.

Az emberi méltóság tiszteletben tartása.

Az emberi méltóság sérthetetlen. Ennek tiszteletben tartása arra kötelez bennünket, hogy olyan méltányos és rugalmas, a veszélyeztetett csoportok felzárkóztatását elősegítő intézkedéseket dolgozzunk ki, amelyek hozzájárulnak az érintettek életkörülményeinek, társadalmi és foglalkoztatási pozícióinak javulásához. Elkötelezettek vagyunk más, erre irányuló kezdeményezések támogatása iránt is.

Pozitív diszkrimináció elve

Ahhoz, hogy az esélyegyenlőség terén veszélyeztetett csoportok élhessenek azokkal a lehetőségekkel, melyek mások számára könnyen elérhetőek, szabályozott és társadalmi konszenzuson alapuló módon kell élnünk a pozitív diszkrimináció lehetőségével.

Csak akkor lehet ennek helye, ha az a városunkban élők emberi méltóságának, értékeinek, egyediségének megerősítését szolgálja. Ezért törekszünk arra, hogy az emberi méltóságot és a szolidaritást sértő esetekben érvényre jusson a pozitív diszkrimináció.

Célok

A HEP átfogó célja

Az Önkormányzat a HEP elfogadásával érvényesíteni kívánja:

- az egyenlő bánásmód, és az esélyegyenlőség biztosításának követelményét,
- a közszolgáltatásokhoz történő egyenlő hozzáférés elvét,
- a diszkriminációmentességet,
- a szegregációmentességet,
- a foglalkoztatás, a szociális biztonság, az egészségügy, az oktatás és a lakhatás területén a helyzetelemzés során feltárt problémák komplex kezelése érdekében szükséges intézkedéseket. A köznevelési intézményeket – az óvoda kivételével – érintő intézkedések érdekében együttműködik a Klebelsberg Központ területi szerveivel (tankerületi központ).

A településen élő hátrányos helyzetű csoportok helyzetének feltérképezése és a feltárt problémák komplex kezelésére szolgáló (más települési programokkal összehangolt) intézkedési terv megalkotása, a helyben érintett szereplők bevonásával, szükség szerint a települések közötti együttműködések kialakításával.

A HEP helyzetelemző részének célja

Elsődleges célunk számba venni a 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet 1. § (2) bekezdésében nevesített, esélyegyenlőségi szempontból fókuszban lévő célcsoportokba tartozók számát és arányát, valamint helyzetét a településen.

E mellett célunk a célcsoportba tartozókra vonatkozóan áttekinteni a szolgáltatásokhoz történő hozzáférésük alakulását, valamint feltárni az ezeken a területeken jelentkező problémákat.

További célunk meghatározni az e csoportok esélyegyenlőségét elősegítő feladatokat, és azokat a területeket, melyek fejlesztésre szorulnak az egyenlő bánásmód érdekében.

A célok megvalósításának lépéseit, azok forrásigényét és végrehajtásuk tervezett ütemezését a HEP IT tartalmazza.

A HEP IT célja

Célunk a helyzetelemzésre építve olyan beavatkozások részletes tervezése, amelyek konkrét elmozdulásokat eredményeznek az esélyegyenlőségi célcsoportokhoz tartozók helyzetének javítása szempontjából.

További célunk meghatározni a beavatkozásokhoz kapcsolódó kommunikációt.

Szintén célként határozzuk meg annak az együttműködési rendszernek a felállítását, amely a programalkotás és végrehajtás során biztosítja majd a megvalósítás, nyomon követés, ellenőrzés-értékelés, kiigazítás támogató strukturális rendszerét, vagyis a HEP Fórumot és a hozzá kapcsolódó tematikus munkacsoportokat.

A HEP jelentősége

A HEP nem csupán a felzárkózási stratégia településszintű megvalósításának alapegysége, hanem fontos szerepet tölt be a kormányzati konzultációs rendszerben azzal, hogy megteremti a lehetőséget a kormányzati célok társadalmazására, a fejlesztési elképzelésekhez történő csatlakozásra és fordított irányban az alulról felfelé történő információáramlásban is lehetőséget biztosít a településszintű előrehaladás nyomon követésére és fejlesztési igények megfogalmazására a felzárkózási, esélyteremtési feladatokhoz kapcsolódóan.

1. Jogszabályi háttér bemutatása

1.1 A program készítését előíró jogszabályi környezet rövid bemutatása

Az Alaptörvény 4. módosításával bekerült a XV. cikk (4) pontjaként, hogy „Magyarország az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás megvalósulását külön intézkedésekkel segíti.”

Az Ebtv. előírásai alapján végeztük. A program elkészítésére vonatkozó részletszabályokat a törvény végrehajtási rendeletei,

1. a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról” szóló 321/2011. (XII.27.) Korm. rendelet „2. A helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének szempontjai” fejezete,
2. a Belügyminisztérium honlapján megjelent „MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓ a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szempontjaihoz és a program felülvizsgálatához”

alapján alkalmaztuk, különös figyelmet fordítva a

- a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (továbbiakban: Mötv.)
- a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (továbbiakban: Szt.)
- a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény (továbbiakban: Flt.)
- a nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény (továbbiakban: Njtv.)
- az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (továbbiakban: Eütv.)
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (továbbiakban: Gyvt.)
- a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény (továbbiakban: Nkt.) előírásaira.

A fentiekben említettekén túl az esélyegyenlőségi program készítésének keretet adó további jelentősebb jogszabályok:

- a családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV. törvény,
- az egészségügyi alapellátásról szóló 2015. évi CXXIII. törvény,
- a foglalkoztatásból és a foglalkozásból eredő hátrányos megkülönböztetésről szóló, a Nemzetközi Munkaügyi Konferencia 1958. évi 42. ülésén elfogadott 111. számú Egyezmény kihirdetéséről szóló 2000. évi LX. törvény,
- a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény,
- a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (a továbbiakban: Mt.),
- a nőekkel szembeni megkülönböztetés minden formájának felszámolásáról 1979. december 18-án New Yorkban elfogadott egyezmény kihirdetéséről szóló 1982. évi 10. törvényerejű rendelet,
- a pályakezdő fiatalok, az ötven év feletti munkanélküliek, valamint a gyermek gondozását, illetve a családtag ápolását követően munkát keresők foglalkoztatásának elősegítéséről, továbbá az ösztöndíjas foglalkoztatásról szóló 2004. évi CXXIII. törvény,
- a megváltozott munkaképességű munkavállalókat foglalkoztató munkáltatók akkreditációjáról, valamint megváltozott munkaképességű munkavállalók foglalkoztatásához nyújtható költségvetési támogatásról szóló 327/2012. (XI. 16.) Korm. rendelet.

2. Stratégiai környezet bemutatása

A felzárkózás-politika alapidokumentumaként Magyarország Kormánya 2011-ben fogadta el a Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégiát [1430/2011. (XII. 13.) Korm. hat.], majd 2014-ben annak frissítéseként a Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia II-t [1603/2014. (XI. 4.) Korm. hat.] 2021-ben elkészült a Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia 2030 (MNTFS 2030), amely a következő 10 évre alapozza meg a felzárkózás-politika fő irányait. A helyi esélyegyenlőségi programban megfogalmazott céloknak kapcsolódnia kell az alábbi országos szakmapolitikai stratégiákhoz:

Új Roma Stratégia (2019-2030)
Nemzeti Ifjúsági Stratégia (2009-2024)
„Legyen jobb a gyermekeknek” Nemzeti Stratégia (2007-2032)
Nők és Férfiak Társadalmi Egyenlőségét Elősegítő Nemzeti Stratégia (2010-2021)
Idősügyi Nemzeti Stratégia (2010-2022), (2023-2024)
Országos Fogymatékosságügyi Program (2015-2025)

A HEP-ekben leképeződik a felzárkózási stratégia szemlélete, így azok a felzárkózás politika helyi szintű részeként és a végrehajtás eszközeiként működnek.

A helyi felzárkózás politika tervezési alapjaként épít a HEP-ekre a Pénzügyminisztérium összefogásában készült Nemzeti Fejlesztés 2030, Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció is.

Az Ebktv. 31. § (2) bekezdése értelmében a programalkotás során gondoskodni kell a HEP és a települési önkormányzat által készítendő egyéb fejlesztési tervek, koncepciók, továbbá a köznevelési esélyegyenlőségi terv, illetve a szakképzési esélyegyenlőségi terv és az integrált településfejlesztési stratégia antiszegregációs célkitűzéseinek összhangjáról.

2.1 Kapcsolódás helyi stratégiai és települési önkormányzati dokumentumokkal, koncepciókkal, programokkal

A HEP elkészítésekor rendelkezésre álló dokumentumok, koncepciók:

- Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata 2022. évi gyermekjóléti és gyermekvédelmi feladatainak ellátásáról szóló átfogó értékelés,
- Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata szolgáltatástervezési koncepciójának 2021. évi felülvizsgálata,
- Beszámoló Debrecen Megyei Jogú Város közbiztonságának 2022. évi helyzetéről, a közbiztonság érdekében tett intézkedésekről, és ezzel kapcsolatos feladatokról,
- Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata 2021-2030. közötti időszakra vonatkozó Gazdasági Programja,
- Debrecen Megyei Jogú Város Településfejlesztési Koncepciója 2021-2030,
- Debrecen Megyei Jogú Város Fenntartható Városfejlesztési Stratégia 2021-2027.
- Debrecen Megyei Jogú Város Kulturális Stratégiája 2018-2030,
- Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Idősügyi Stratégiája 2020-2025.
- Szakmai Beszámoló a Debreceni Kábítószerügyi Egyeztető Fórum 2022. évi tevékenységéről,
- Debrecen Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatalának 2022. november 1. – 2024. október 31. időszakra elfogadott esélyegyenlőségi terve.

2.2 A helyi esélyegyenlőségi program térségi, társulási és civil kapcsolódásainak bemutatása

Kábítószerügyi Egyeztető Fórum

Az Önkormányzat 2001-ben elkötelezte magát, hogy támogatja a kábítószer elleni küzdelmet, ezért segítette a Kábítószerügyi Egyeztető Fórum (a továbbiakban: Fórum) létrejöttét, melynek feladata a helyi stratégia megalkotása és koordinálása. A Fórum jelenleg 47 tagszervezettel működik.

A Fórum 2001. évi megalakulása óta kimagasló aktivitással működteti szakmai programjait és együttműködéseit, melynek során jelentős eredményeket ért el. A Fórum szakmai munkáját a „Nemzeti Drogellenes Stratégia 2013-2020” Tiszta tudat, józanság, küzdelem a kábítószer ellen, valamint a 2014. szeptember 16-án elfogadott „Tegyünk közösen!” Debrecen Megyei Jogú Város átfogó stratégiája a szenvedélybetegségek megelőzésére és a szenvedélybetegek ellátására 2014-2020 dokumentumokban foglaltaknak megfelelően végzi. A Fórum a tevékenységét nemcsak a kábítószeres, hanem komplex módon az alkohol és a cigaretta fogyasztásának visszaszorítására, valamint a viselkedés függőségekkel, illetve komplex módon a lelki egészség megtartásával és fejlesztésével kapcsolatos feladatok megoldása terén is kiterjesztette.

A Fórum kiemelt célja az alulról jövő kezdeményezések támogatása, továbbá felkérésre szakmai ajánlóként koordinálja és segíti a városban működő kábítószer-ellenes tevékenységet végző szervezetek, intézmények országos, illetve nemzetközi pályázatokon való részvételét. A Fórum prevenciós, kezelés-ellátás, kínálatcsökkentő, média, iskolai, egyházi és koordinációs állandó munkacsoportot működtet. A munkacsoportok célja a városi drogstratégia megvalósításának elősegítése és széleskörű társadalmi párbeszéd kialakítása.

Az Önkormányzat kiemelt feladatának tekinti, hogy a Fórum tagszervezeteivel együttműködve hozzájáruljon a kábítószer-fogyasztás visszaszorításához.

Szociálpolitikai Kerekasztal

Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata a személyes gondoskodást nyújtó ellátásokról, azok igénybevételéről és a fizetendő térítési díjakról szóló 8/2001. (III. 30.) Kr. rendelet módosításáról szóló 41/2003. (XII. 23.) Kr. rendeletével hozta létre a Szociálpolitikai Kerekasztalt (továbbiakban: Kerekasztal).

A Kerekasztal feladata a szociális szolgáltatástervezési koncepcióban meghatározott feladatok megvalósulásának, végrehajtásának folyamatos figyelemmel kísérése. Tagjai az Önkormányzat területén szociális intézményeket működtető fenntartók képviselői, továbbá a személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátásokról, azok igénybevételéről és a fizetendő térítési díjakról szóló 15/2013. (III. 28.) önkormányzati rendeletben meghatározott szervezetek képviselői. Jelenleg a Kerekasztal 39² tagú, amelyből 22 civil szervezet.

Debreceni Karitatív Testület

A Közgyűlés a 185/2015. (IX. 24.) határozatával döntött a Debreceni Karitatív Testület (a továbbiakban: Testület) létrehozásáról. A Testület 2015. október 8. napján kezdte meg működését. A testület célja a városi szintű karitatív munka operatív és koordináló tevékenységének ellátása az érintett civil szervezetek bevonásával, illetve azok szerepvállalásának erősítésével annak érdekében, hogy az Önkormányzat és a Testület tagjai hatékony humanitárius segélyezési

² 2021. évi adat

tevékenységet tudjanak kifejezni az egyént, illetve a családokat érintő krízishelyzet, valamint katasztrófhelyzet esetén.

A jogi személyiséggel nem rendelkező szakmai szervezet kiemelt feladata az alulról jövő kezdeményezések támogatása, a városban karitatív tevékenységet végzők munkájának összehangolása, felkérésre szakmai ajánlások kidolgozása, emellett a Testület segíti a döntési kompetenciával rendelkező közigazgatási szerveket a karitatív ügyekkel kapcsolatos álláspontjuk kialakításában.

A Testület igyekszik munkájával összhangot teremteni a városban tevékenykedő karitatív szervezetek között.

A Testület az Önkormányzat mellett az alábbi tagszervezetekből áll:

Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata

Forrás Lelki Segítők Egyesülete,

Forrás Lelki Segítő Központ

Héra Egyesület,

Lelkierő Fiatalon a Fiatalokért Egyesület,

Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület,

Magyar Ökumenikus Segélyszervezet Szociális és Fejlesztő Központ Debrecen,

Magyar Református Szeretetszolgálat Közhasznú Alapítvány (MRSZ),

Magyar Vöröskereszt Hajdú-Bihar Megyei Szervezete,

Debreceni Baptista Gyülekezet,

Magyarországi Dorcas Segélyszervezet,

Refomix Nonprofit Közhasznú Kft.,

Szent Anna Főplébánia Caritas Szervezet Nappali Intézménye, pártoló tag,

Mosolyvirág Nagycsaládosok Debreceni Egyesülete,

Halápon a Gyermekekért Közhasznú Egyesület,

EU-Roma Országos Egyesület,

Hajdú Rendészeti Sportegyesület,

Magyar Rákellenes Liga Debreceni Alapszervezet és Segítő Szolgálat,

„Hajrá Futás” Ifjúsági, Kulturális és Sport Egyesület,

Új Egészség Alapítvány,

Matúra és Natúra Alapítvány,

Debreceni Polgárőr Egyesület a Cívis Városért,

Ördög-Papír a Gyermekekért Alapítvány,

Bihari Állami Gondozottak Egyesülete,

Lépéselőny Közhasznú Egyesület,

Debreceni Zsidó Hitközség Rachel Nőegylet,

Hajdúdorogi Főegyházmegeye.

Debreceni Idősügyi Tanács

A Közgyűlés a 191/2016. (VI. 23.) határozatával – az idősök tiszteletének, megbecsülésének és biztonságának előmozdítása, valamint az idősödő emberek érdekeinek, javaslatainak az önkormányzati döntések előkészítése során történő megjelenítése érdekében – megalakította a Debreceni Idősügyi Tanácsot (a továbbiakban: DIT) hat nyugdíjas szervezet részvételével.

A DIT konzultációt folytató, véleményező testület, működésének célja az idős emberek érdekeit képviselő szervezetek (társadalmi szervezetek, egyesületek, klubok) és az Önkormányzat együttműködésének elősegítése. Ezen túl célja az idős embereket érintő nehézségek és problémák

feltárása, azok megismerése és enyhítése, a vélemények és információk cseréje, valamint a különböző célok, törekvések egyeztetése.

Munkája során a DIT a debreceni időskorúakat érintő legfontosabb fejlesztésekkel, döntésekkel kapcsolatos álláspontokat és javaslatokat továbbítja a városvezetés részére, valamint tájékoztatói lehetőséget nyújt az időseknek az őket érintő legfontosabb változásokról, programokról.

A DIT 2020 januárjában alakult újra, 2021 januárja óta öt tagszervezettel működik.

A DIT üléseire tanácskozási joggal rendszeresen meghívást kap az Egészségügyi és Szociális Bizottság elnöke, Debrecen Megyei Jogú Város Városi Szociális Szolgálat (továbbiakban: Városi Szociális Szolgálat) intézményvezetője, a Méliusz Juhász Péter Könyvtár igazgatója, a Debreceni Művelődési Központ és Ifjúsági Ház Nonprofit Kft. (DEMKI) igazgatója, valamint a Debrecen Megyei Jogú Város Család- és Gyermekjóléti Központja (a továbbiakban: DMJV Család- és Gyermekjóléti Központja) intézményvezetője.

A testület munkáját a Polgármesteri Hivatal Intézményfelügyeleti Osztályán dolgozó idősügyi referens segíti.

A 2.2 fejezetben említett partnerként működő szervezetekkel kapcsolatban a HEP 8. fejezetében olvasható további információ.

Debreceni Oktatási Tanács

A Közgyűlés a 272/2016. (X. 13.) határozatával döntött a Debreceni Oktatási Tanács megalakításáról. A Debreceni Oktatási Tanács célja a városi érdekeltségű, köznevelési ágazatban érintett intézményfenntartók, intézmények, az egyes köznevelési intézményekbe járó diákok, az ott dolgozó pedagógusok és egyéb alkalmazottak, valamint a szülők együttműködésének elősegítése, továbbá a köznevelési ágazatot érintő önkormányzati döntések előkészítésében való érdekegyeztetés.

A Tanács feladatai:

- Összegyűjti a köznevelési ágazatban érdekelt feleket érintő problémákat, valamint szükségleteket és továbbítja azokat az Önkormányzat felé.
- A köznevelési ágazatban érintett felek javaslatainak, véleményének figyelembe vételével megoldási alternatívákat dolgoz ki.
- Közös – a város gazdasági fejlődését elősegítő – képzési stratégiák megalapozása.
- A szakképzés, azon belül is a hiányszakmák iránti érdeklődés népszerűsítése.
- A köznevelési ágazatot érintő fejlesztési lehetőségek kihasználásának előmozdítása.

Az Önkormányzat képviselőin kívül a Tanács tagjai:

- a Debreceni Tankerületi Központ, mint intézményfenntartó igazgatója,
- a Debreceni Szakképzési Centrum, mint intézményfenntartó főigazgatója,
- a Debreceni Egyetem, mint intézményfenntartó képviselője,
- a köznevelési intézményt fenntartó egyházi jogi személyek képviselői.

Paktum Plusz

Hajdú-Bihar Vármegye Önkormányzatának a Hajdú-Bihar Vármegyei Kormányhivatallal és a Hajdú-Bihar Vármegyei Fejlesztési Ügynökség Nonprofit Kft.-vel közösen, „Hajdú-Bihar megyei foglalkoztatási-gazdaságfejlesztési együttműködés” címen, a TOP Pluszban benyújtott és sikeresen elbíralt pályázat keretében, uniós forrásból foglalkoztatási program valósulhat meg. A foglalkoztatási együttműködés célja a munkaerőpiaci helyzet javítása, a gazdaságfejlesztés és a partnerségi együttműködések fejlesztése. A foglalkoztatási-gazdaságfejlesztési szolgáltatások lényege, hogy a térség munkaadói és munkavállalói szükségleteinek kielégítése megtörténjen, az abban való közreműködéssel kapcsolatban az értékátadási folyamat megvalósuljon. A projekt tervezett befejezése 2027. március 31.

A konzorcium együttműködő tagjai: Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata, Hajdú-Bihar Megyei Kereskedelmi és Iparkamara, Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Hajdú-Bihar Vármegyei Szervezete, Debreceni Egyetem, Hajdú-Bihar Vármegyei Vállalkozásfejlesztési Alapítvány, Vállalkozók és Munkáltatók Országos Szövetségének Hajdú-Bihar Vármegyei Szervezete, OFA Nonprofit Kft., Hajdú-Bihar Vármegyei Civil Községi Szolgáltató Központ, Debreceni Szakképzési Centrum, Berettyóújfalui Szakképzési Centrum). A Paktumiroda, mint menedzsmentszervezet feladata egyebek mellett:

- a foglalkoztatás, terület- és gazdaságfejlesztés területén releváns szereplők megkeresése és bevonása;
- szakmai fórumok szervezése;
- a vállalkozások munkaerőpiaci igényeinek felmérése és a lehetőségek feltérképezése;
- szorosabb együttműködés kialakítása a vállalkozásokkal;
- munkaerőpiaci szolgáltatások nyújtása;
- tájékoztatás a foglalkoztatást elősegítő képzéseken történő részvételt biztosító támogatásokról;
- a közfoglalkoztatásból kikerülőknél, inaktívaknak mentorok kiválasztása, felkészítése, valamint a munkáltatóknak érzékenyítő csoportos foglalkozások szervezése, tanácsadás;
- az esélyegyenlőségi szempontok kiemelése, vagyis a megváltozott munkaképességűek és a romák, a családbarát munkahelyek, valamint a nők és a férfiak közötti egyenlőség előtérbe helyezése;
- a helyi termékek népszerűsítése, például rendezvények által, valamint a Hajdú-Bihari Termékdíj odaítélése és nyerteseinek propagálása, például a már előző időszakban létrehozott hajdubiharitermek.hu honlapon;
- a vármegyei befektetés-ösztönzés további erősítése a már korábban létrejött hbinvest.hu honlapon.

2.3 A települési önkormányzat rendelkezésére álló, az esélyegyenlőség szempontjából releváns adatok, kutatások áttekintése, adathiányok kimutatása

A HEP helyzetelemzéshez szükséges adatok elsősorban az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (a továbbiakban: TeIR) és a Központi Statisztikai Hivatal adatbázisaiból, továbbá az Önkormányzat saját adatforrásaiból és a HEP Fórum-ban részt vevő egyes partnerek által szolgáltatott adatokból állnak rendelkezésre.

3. A mélyszegénységben élők és a romák helyzete, esélyegyenlősége

A szegénység összetett jelenség, melynek háttérben többek között foglalkoztatási deficit, alacsony iskolai végzettség, szakképzettség hiánya, társadalmi hátrányok, kulturális különbségek, valamint kedvezőtlen szocializációs hatások állnak.

A Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia II. a szegénység szempontjából a legmeghatározóbb társadalmi jellemzőként:

- a családok, háztartások alacsony munka-erőpiaci aktivitását,
- a roma származást,
- a generációs szegénységet, különösen a gyermekszegénységet,
- a rurális lakókörnyezetet határozza meg.³

Az Európai Bizottság Európa 2020 Stratégiájának egyik kiemelt célterülete, az aktív korúak (20-64 évesek) 75%-os foglalkoztatottsági szintjének elérése mellett, a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem volt. Az Európai Unió célul tűzte ki, hogy 2020-ra legalább 20 millióval csökkenjen a nyomorban és társadalmi kirekesztettségben élők, valamint az ezzel veszélyeztetettek száma. E referenciakereten belül Magyarország célértékként mintegy félmillió (450 ezer fős) csökkenést határozott meg.

A vállalások, illetve a szegénység és kirekesztettség méréséhez az EUROSTAT három mutatószámot használ:

- a jövedelmi szegénységben élők számát,
- a rendkívül alacsony munkaintenzitású háztartásokban élők számát, valamint
- az anyagi deprivációban élők számát.

A fenti mutatók szerint szegénynek vagy kirekesztettnek tekintjük mindazokat, akik bármelyik – vagy egyszerre több – kategóriába tartoznak; mélyszegénységben élőknek tekintjük, akik mindhárom kategóriába sorolhatók.⁴

Magyarországon a társadalmi felzárkózás intézményesült megjelenése (2011) óta jelentősen csökkent a szegénység aránya, és 2019-re 1.099 ezer fős csökkenéssel bőven teljesítette az Európa 2020 Stratégiában tett vállalását. Mindemellett pedig a foglalkoztatottság a koronavírus-járvány

³ Emberi Erőforrások Minisztériuma Szociális és Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkárság (2014). Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia II. 21. oldal
http://www.kormany.hu/download/1/9c/20000/Magyar%20NTFS%20II%20_2%20mell%20_NTFS%20II.pdf letöltve: 2018. május

⁴ A jövedelmi szegénység indikátora az OECD2-es skálával számított, éves ekvivalens háztartásjövedelem 60%-ánál alacsonyabb jövedelemből élők számát fejezi ki.

A munkaintenzitás azt méri, hogy a munkaképes korú (18–64 éves) háztartástagok az elméletileg lehetséges egyéves időkeretből mennyit (hány hónapot) töltöttek el foglalkoztatottként (teljes, illetve részmunkaidőben). Rendkívül alacsony munkaintenzitású háztartásnak minősül az a háztartás, amelynek aktív korú tagjai a lehetséges időkeretnek legfeljebb 20 vagy annál kisebb százalékában foglalkoztatottak.

Az anyagi deprivációt az EUROSTAT a gazdasági, megélhetési és lakhatási mutatók alapján határozza meg. Anyagilag depriváltak, akik 9 meghatározott fogyasztási tétel közül legalább háromról, súlyosan depriváltak, akik legalább négyről anyagi okból lemondásra kényszerülnek. A meghatározott fogyasztási tételek a következők: 1. váratlan kiadás fedezése, 2. évi egy hét nyaralás finanszírozása, 3. részletek fizetése (lakbér, lakástörlesztés, közműszámlák, részletre vásárolt termékek), 4. megfelelő étkezés, 5. a lakás megfelelő fűtése, 6. mosógép, 7. színes TV, 8. telefon, 9. személygépkocsi. (Emberi Erőforrások Minisztériuma Szociális és Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkárság (2014). Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia II. 18. oldal)
http://www.kormany.hu/download/1/9c/20000/Magyar%20NTFS%20II%20_2%20mell%20_NTFS%20II.pdf letöltve: 2018. május

előtti utolsó időszakban (2020. I. negyedév) a 20-64 éves korcsoportban 75,0%-ra emelkedett, így az Európai Unió 2020-ra kitűzött célértéke is megvalósult.⁵

A Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia 2020-ig határozta meg a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának leginkább kitett célcsoportok – a romák, a mélyszegénységben élők és a szegénységben élő gyermekes családok – helyzetének javításával kapcsolatos intézkedések koncepcionális keretét. Az e dokumentumok alapjául szolgáló Európa 2020 Stratégia és a nemzeti romaintegrációs stratégiák uniós keretrendszere szintén 2020-ig jelölték ki a stratégiai kereteket. A 2021-től 2027-ig terjedő új európai uniós programozási időszak forrásai igénybeviteléhez meghatározott feljogosító feltételek teljesítéséhez szükség volt a fejlesztési irányokat meghatározó dokumentumra, amely az Unió számára tájékoztatásul, míg a magyar program-megvalósítók részére iránymutatásul szolgál a kormányzat szakpolitikai szándékait illetően. Ezen indokok hívták életre a Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia 2030 megalkotását. Ez a dokumentum Magyarország legátfogóbb, a szegénység elleni küzdelmet és a roma népesség felzárkózását szolgáló stratégiája. Célja, hogy a társadalomtudományos kutatásokra, szakstatisztikákra is tekintettel bemutassa a szegénységgel összefüggő társadalmi problémákat, és a következő évtizedre kijelölje a szegénységből fakadó, a roma népességet fokozottan érintő társadalmi hátrányok csökkentésének főbb irányait.⁶

A KSH adatai alapján 2016-ban 185 ezer ember, 2017-ben pedig 119 ezer ember élt Magyarországon mélyszegénységben. Az elmúlt években átlagosan 110 ezer fő körülire tehető a mélyszegénységben élők száma Magyarországon. Ez komoly eredmény ahhoz képest, hogy tíz évvel ezelőtt ebben a célcsoportban még 400-500 ezer embert számlált a Központi Statisztikai Hivatal.⁷ Hazánkban a szegénység vagy társadalmi kirekesztettség kockázatának kitett népesség száma a 2013. évi mélypontnak tekintett értékhez viszonyítva 2016-ra több mint 850 ezer fővel csökkent.

A szegénység vagy társadalmi kirekesztődéssel leginkább veszélyeztetett társadalmi csoportot a roma népesség alkotja. 2016-ban a roma népesség 82,2% volt érintett a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatával, míg a nem roma népesség esetében ez az arány 24,5 % volt.⁸

Magyarországon a 2011-es népszámlálás alkalmával 316 ezer fő vallotta magát romának, melyből Hajdú-Bihar megyében 18 ezer élt. Arányuk a vármegye népességének 3,4%-át jelentette.⁹

A Debreceni Egyetem Társadalomföldrajzi és Területfejlesztési Tanszékének a 2010-2013-as felmérése a roma nemzetiséghez tartozók számát országosan 876 ezer főre becsülte. Ez utóbbi kutatás külső minősítésre támaszkodott, azaz romának tekintette mindazokat, akiket roma vagy nem roma környezete „különböző ismérvek (életmód, életvitel, antropológiai jelleg) és az együttélés tapasztalatai alapján” annak tartott. A kutatás becslése szerint a roma népesség 15,1%-a megyeszékhelyen, míg 37,8%-uk községben, nagyközségben él.¹⁰

A roma népesség számáról nincsenek pontos adataink.

⁵ Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia 2030 14. oldal <https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/mntfs2030.pdf>

⁶ Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia 2030 8. oldal

<https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/mntfs2030.pdf>

⁷ Központi Statisztikai Hivatal

⁸ Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia II. 2017. évi nyomonkövetési jelentés 3.7, 9. oldal [romagov.kormany.hu/download/2/17/12000/Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia jelentés 2017.pdf](http://romagov.kormany.hu/download/2/17/12000/Magyar_Nemzeti_Tarsadalmi_Felzarkozasi_Strategia_jelentes_2017.pdf) letöltve 2018. május

⁹ Központi Statisztikai Hivatal 2011. évi népszámlálás 3. Területi adatok 3.9. Hajdú-Bihar megye (2013 Debrecen) 7. oldal http://www.terezvaros.hu/testuleti/nepsz2011-3/pdf/nepsz2011_03_09.pdf

¹⁰ Pénzes János –Tátrai Patrik –Pásztor István Zoltán: A roma népesség területi megoszlásának változása Magyarországon az elmúlt évtizedekben 8.10., 13. oldal <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/terstat/2018/01/ts580101.pdf> letöltve 2018. május

3.1 Jövedelmi és vagyoni helyzet

3.1. számú táblázat - Jövedelmi helyzet		
Év	Az SZJA adófizetők száma	Az SZJA adófizetők közül a 0-1 millió forintos jövedelemsávba tartozók
	az állandó népesség %-ában (TS 059)	az állandó népesség %-ában (TS 060)
2016	49,70	31,57
2017	49,56	28,84
2018	49,87	25,92
2019	49,94	23,93
2020	49,33	23,13
2021	n.a.	n.a.

Forrás: TeIR, KSH Tstar

„A szegénységet az Európai Unió valamennyi tagállamában egységes mutatószámrendszer alapján számolják. Fő indikátora a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett népesség aránya (AROPE, At Risk of Poverty or Social Exclusion) nevű mutató, amely együttesen vizsgálja a jövedelmet, az anyagi nélkülözést, valamint a munkaerőpiaci kirekesztődést. Ezek alapján az összetett mutató három részindikátort foglal magába:

1. **relatív jövedelmi szegénység** (olyan háztartásban élők aránya, ahol a nettó jövedelem nem éri el a medián jövedelem 60%-át),
2. **súlyos anyagi depriváció** (olyan személyek aránya, akik meghatározott kilenc fogyasztási tétel közül legalább négyről anyagi okok miatt lemondani kényszerülnek),
3. **nagyon alacsony munkaintenzitás** (olyan háztartásban élők aránya, amelyekben a munkaképes korú /18–59 éves/ háztartástagok a lehetséges munkaidejüknek csak kevesebb mint ötödét töltik munkavégzéssel).

Szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettnek azokat tekintjük, akik a három dimenzió közül legalább egyben érintettek. Általánosságban megállapítható, hogy leginkább a munkanélkülieket és az alapfokú végzettségűeket érinti a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázata.

Országosan, 2020-ban a Covid19-járvány gazdasági hatásai negatívan érintették a háztartások egy részének jövedelmi és munkaerőpiaci helyzetét. Ennek következtében 2019-hez képest 51 ezer fős növekedés mellett 1 millió 752 ezer főt érintett a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázata. Az érintettek aránya 0,4 százalékponttal nőtt, és a teljes népesség 18,2%-át tette ki. Ezen belül a relatív jövedelmi szegénységi arány 12,7, a súlyos anyagi depriváció 8,3, a nagyon alacsony munkaintenzitás mutatója pedig 3,7% volt 2020-ban.

A világjárvány negatív hatásai ellenére 112 ezerről 93 ezerre csökkent azok száma, akik mindhárom szegénységi dimenzióban egyszerre érintettek. Ők a szegénység vagy társadalmi

kirekesztődés kockázata által érintettek 5,3%-át (2019-ben 6,5%-át), a teljes népességnek pedig 1,0%-át tették ki, a 2019-es 1,2%-hoz képest.

A szegénység leginkább azokat a társadalmi csoportokat veszélyezteti, akiknek a munkaerőpiaci helyzete az átlagosnál kedvezőtlenebb. A pandémia következményeként 2020-ban emelkedett a munkanélküliség, ami maga után vonta, hogy 45 ezer fővel nőtt a szegénység vagy kirekesztődés kockázata által érintett munkanélküliek száma, arányuk közel 61%-ot tett ki. Az alapfokú végzettségűek körében szintén jóval átlag fölötti volt a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya, körükben 38,9%-ot érintett a szegénység 2020-ban. Ezzel szemben a felsőfokú végzettségűek között ez az arány 5,0% volt. A szegénység vagy kirekesztődés kockázata által érintett nyugdíjasok száma nem változott, arányuk 0,3 százalékponttal csökkent.

A korcsoportos bontásokat tekintve a járvány a gyermekek szegénységi kockázatát növelte a legnagyobb mértékben, a szegénység által érintett 18 év alattiak aránya 2,5 százalékponttal nőtt 2019-hez képest. A 18–64 évesek és az idősek érintettsége lényegében nem változott, a nyugdíjasoké kismértékben csökkent.

2020-ban nőtt a regionális különbség a legfejlettebb és a legelmaradottabb régiók között. Közép-Dunántúlon (10,1%) és Nyugat-Dunántúlon (12,4%) csökkent a szegénység vagy kirekesztődés kockázata által érintett népesség aránya. A lakosság legalább egynegyede volt érintett ebben Dél-Dunántúlon (24,9%), Észak-Alföldön (25,0%), valamint Észak-Magyarországon (28,1%). Ezek a régiók valamennyi szegénységi dimenziót tekintve jóval átlag fölötti arányt mutattak 2020-ban. A jövedelmi szegénység 17 és 18% között szóródott, a súlyos anyagi depriváció Észak-Magyarországon volt kiemelkedően magas.

2020-ban a szegénységi küszöb alatt élők száma 1 millió 219 ezer főt tett ki, ami a teljes népesség 12,7%-át jelentette, 0,4 százalékpontos növekedés mellett.

A jövedelmi szegénység az átlagnál nagyobb mértékben érintette a munkanélkülieket (45,0%), az alapfokú végzettségűeket (28,6%), az egyszülős családokat (28,2%), valamint az egyedülállókat (23,6%). A gyermekes családok jövedelmi szegénysége továbbra is kedvezőbb, mint a gyermekteleneké, előbbiek 10,9, utóbbiak 14,3%-a élt a szegénységi küszöb alatt. A nyugdíjasok szegénységi aránya (14,4%) meghaladta az országos átlagot. A teljes munkaidős dolgozók jövedelmi szegénysége (7,3%) nem változott az előző évhez képest, viszont a részmunkaidősöké 12,2%-ról 13,6%-ra növekedett.

A szociális támogatások jelentősen mérséklék a rászorulóknak jövedelmi szegénységét. A szociális transzferek nélkül számított szegénységi arány 2020-ban 20,6%-ot tett ki, azaz minden ötödik ember jövedelmi szegénységben élt volna társadalmi juttatások nélkül. A szociális transzferek a legnagyobb mértékben a gyermekek szegénységét csökkentették, családtámogatás nélkül a gyermekek 30,1%-a tartozott volna a jövedelmi szegények közé 2020-ban.

A szegénység vagy társadalmi kirekesztődés meglétének harmadik komponense, a nagyon alacsony munkaintenzitás-mutató a munkaszegénységet jelzi. A munkaintenzitás a 18–59 éves háztartások munkával töltött idejét méri. Azok a háztartások tartoznak a nagyon alacsony munkaintenzitásúak közé, ahol a munkaképes korú tagok a lehetséges munkaidejüknek kevesebb mint 20%-át töltötték munkával a kérdezést megelőző évben.

2020-ban 353 ezer fő élt nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásban, ami a teljes népességhez viszonyítva 3,7, a 18–59 éves, aktív korosztály arányában pedig a tavalyival megegyezően, 5,0%-ot jelentett. A munkaszegénység a legnagyobb arányban (11,0%) az alapfokú végzettségűek körében fordult elő.

A háztartások jövedelmi helyzete regionálisan jelentősen eltér. A fővárosi háztartások jövedelmi helyzete a legkedvezőbb, emellett az átlagot csak Pest, illetve Nyugat- és Közép-Dunántúl régió jövedelme múlta felül. **Budapesten az egy főre jutó éves átlagos bruttó jövedelem 2 millió 878 ezer forint volt**, az országos átlag 1,3-szorosa. Észak-Magyarországon ez az összeg 1 millió 826 ezer forintot tett ki, 16,6%-kal elmaradt az országos átlagtól. Észak-Magyarországon volt a legkedvezőtlenebb a helyzet, itt a munkajövedelem 68,3%-ot képviselt, míg a társadalmi jövedelem 28,4%-ot, 5 százalékponttal magasabbat, mint országosan.

2020-ban csökkent Észak-Alföld és Dél-Dunántúl háztartásainak jövedelmi elmaradása az országos átlaghoz képest. 2019-ben sorrendben 17,6 és 15,6%-kal volt kevesebb az egy főre jutó bruttó jövedelem az átlagnál, míg 2020-ban 14,9 és 14,4%-kal.

A jövedelmek nagyságának alakulása követi a települési hierarchiát. A megyei jogú városokban az egy főre jutó éves átlagos bruttó jövedelem 4,1%-kal meghaladta az országos átlagot, 2 millió 280 ezer forintot tett ki. A többi városban 6,0%-kal maradt el az átlagtól a fejenkénti összeg, míg a községekben 14,0%-os volt az elmaradás, szemben a 2019. évi 17,7%-kal.”¹¹

3.2 Foglalkoztatottság, munkaerő-piaci integráció

A HEP-ben elhelyezett táblázatokba gyűjtött adatok, valamint a helyi önkormányzat a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény (továbbiakban: Ftl.) és a Mőtv-ben foglalt feladatai alapján településünkre jellemző foglalkoztatottságot, munkaerő-piaci lehetőségeket kívánjuk elemezni az elmúlt évek változásainak bemutatásával, a különböző korosztályok, illetve nemek szerinti bontásban.

Egy térség munkaerőpiaci státuszának meghatározásában a foglalkoztatottsági mutatók mellett az inaktivitás mutatói is jelentős szerepet kapnak. A 3.2.1. számú táblázat a nemek szerinti rátát, míg a 3.2.2. számú táblázat a településen nyilvántartott álláskeresőket mutatja be korcsoportok szerinti bontásban 2016 és 2021 között.

3.2.1. számú táblázat - Munkanélküliségi ráta nemek szerint			
Év	Nyilvántartott álláskeresők aránya az állandó népességben a 15-64 évesek körében		
	Férfiak aránya (TS 033)	Nők aránya (TS 034)	Összesen
2016	5,19	5,76	5,48%
2017	4,38	5,00	4,69%
2018	4,18	4,94	4,56%
2019	3,79	4,37	4,08%
2020	3,99	4,77	4,38%
2021	3,44	4,18	3,81%

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

¹¹A háztartások életszínvonala 2020 KSH elemzés

A nyilvántartott álláskereső férfiak és nők esetében évről évre enyhe növekedés mutatkozik. Azonban a 2016-os évhez viszonyítva minden évben (kivéve a 2020. évet) csökkent a regisztrált álláskeresők száma mind a férfiak, mind a nők tekintetében.

3.2.2. számú táblázat - Nyilvántartott álláskeresők száma korcsoportok szerint							
Nyilvántartott álláskeresők száma összesen	Év	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Fő összesen	7 680	6 513	6 244	5 482	5 801	4 959
20 éves, vagy az alatti (TS 037)	Fő	220,00	185,00	193,00	161,00	179,00	120,00
	%	2,86%	2,84%	3,09%	2,94%	3,09%	2,42%
21-25 év (TS 038)	Fő	854,00	610,00	600,00	494,00	510,00	395,00
	%	11,12%	9,37%	9,61%	9,01%	8,79%	7,97%
26-30 év (TS 039)	Fő	762,00	624,00	586,00	509,00	493,00	370,00
	%	9,92%	9,58%	9,39%	9,28%	8,50%	7,46%
31-35 év (TS 040)	Fő	679,00	532,00	539,00	502,00	500,00	404,00
	%	8,84%	8,17%	8,63%	9,16%	8,62%	8,15%
36-40 év (TS 041)	Fő	946,00	729,00	628,00	510,00	552,00	433,00
	%	12,32%	11,19%	10,06%	9,30%	9,52%	8,73%
41-45 év (TS 042)	Fő	937,00	805,00	724,00	646,00	659,00	519,00
	%	12,20%	12,36%	11,60%	11,78%	11,36%	10,47%
46-50 év (TS 043)	Fő	898,00	773,00	736,00	642,00	694,00	580,00
	%	11,69%	11,87%	11,79%	11,71%	11,96%	11,70%
51-55 év (TS 044)	Fő	770,00	673,00	662,00	586,00	631,00	517,00
	%	10,03%	10,33%	10,60%	10,69%	10,88%	10,43%
56-60 év (TS 045)	Fő	996,00	829,00	736,00	609,00	602,00	540,00
	%	12,97%	12,73%	11,79%	11,11%	10,38%	10,89%
61 éves, vagy afeletti (TS 046)	Fő	618,00	753,00	840,00	823,00	981,00	1 081,00
	%	8,05%	11,56%	13,45%	15,01%	16,91%	21,80%

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

A nyilvántartott álláskeresők 2016-ban a 15-64 év közötti állandó népesség 5,48%-át, 2021-ben azonban csak 3,81%-át tették ki. A 2016-os évhez viszonyítva 2021-re jelentősen csökkent a nyilvántartott álláskeresők száma. 2016-os adat szerint 7.680 fő nyilvántartott álláskereső volt, mely 2021-re 4.959-re csökkent. Ez a csökkenő tendencia részben a közmunka programoknak, részben újabb ipari cégek betelepülésének köszönhető (lásd 3.2.5. táblázatot is).

A 3.2.2. számú táblázat a nyilvántartott álláskeresőket korcsoportok szerinti bontásban mutatja be 2016 és 2021 között eltelt időszakban. Az adatok alapján elmondható, hogy a munkanélküliség nem érintette, illetve érinti egyformán az aktív korú népesség különböző korcsoportjait. A munkanélkülivé válással leginkább veszélyeztetettek a 61 év felettiek.

A 20 évnél fiatalabb álláskeresők aránya átlagosan 2,5%-3%, amely a korcsoportokat tekintve a legkisebb arányú a városban.

A 41-45 év közötti korosztály értékei igen magasak a városban és a vizsgált időintervallumban stagnálás mutatkozik a regisztrált álláskeresők számában, ugyanez a tendencia figyelhető meg a 46-50 éves korcsoportban is, jelentős emelkedés azonban a 61 év feletti korcsoportban figyelhető meg.

3.2.3. számú tábla - A 180 napnál hosszabb ideje nyilvántartott álláskeresők aránya		
Év	180 napnál hosszabb ideje regisztrált munkanélküliek aránya (TS 057)	Nők aránya a 180 napon túli nyilvántartott álláskeresőkön belül (TS 058)
	%	%
2016	58,89	56,36
2017	59,31	56,67
2018	57,70	57,12
2019	52,08	57,30
2020	56,01	58,36
2021	59,04	57,89

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

Jellemző adatokat figyelhetünk meg 3.2.3. táblázat soraiból, a 180 napnál hosszabb ideje nyilvántartott álláskeresők arányát bemutató táblázat vizsgálatakor. Ebből megállapítható, hogy a nyilvántartott álláskeresők közel 60 %-a 180 napnál hosszabb ideje regisztrált és a nyilvántartott álláskeresők majdnem 60%-a nő. Ezek a statisztikai adatok évek óta nem mutatnak javulást.

3.2.4. számú táblázat - Regisztrált munkanélküliek/nyilvántartott állás keresők száma iskolai végzettség szerint							
Év	Regisztrált munkanélküliek/nyilvántartott állás keresők száma összesen (TS 052)	Regisztrált munkanélküliek/nyilvántartott állás keresők megoszlása iskolai végzettség szerint					
		8 általánosnál alacsonyabb végzettség (TS 036)		Általános iskolai végzettség (TS 035)		8 általánosnál magasabb iskolai végzettség	
		Fő	%	Fő	%	Fő	%
2016	7 680	182	2,37%	1 968	25,63%	5 530	72,01%
2017	6 513	123	1,89%	1 648	25,30%	4 742	72,81%
2018	6 244	105	1,68%	1 482	23,73%	4 657	74,58%
2019	5 482	85	1,55%	1 182	21,56%	4 215	76,89%
2020	5 801	81	1,40%	1 180	20,34%	4 540	78,26%
2021	4 959	83	1,67%	983	19,82%	3 893	78,50%

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

A 3.2.4. számú táblázat a nyilvántartott állás keresőket mutatja be iskolai végzettség szerinti bontásban 2016 és 2021 között. Az adatokból kitűnik, hogy a nyilvántartott állás keresők között alacsony az általános iskolai végzettséggel nem rendelkezők száma, a befejezett nyolc osztállyal rendelkezők azonban a regisztrált állás keresők teljes csoportjának nagyjából negyedét teszik ki. Ez azt is mutatja, hogy Debrecen, mint a régió legjelentősebb oktatási központja kiemelkedő helyzetben van a lakónépesség iskolai végzettsége tekintetében.

3.2.5. számú táblázat - Foglalkoztatáspolitikai		
Év	Aktív foglalkoztatás-politikai eszközökkel támogatottak száma (TS 050)	Közfoglalkoztatottak száma (TS 055)
	Fő	(éves átlag - fő)
2016	2 736	1 855
2017	2 778	1 662
2018	2 040	1 104
2019	1 908	752
2020	4 347	590
2021	1 184	575

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

A foglalkoztatáspolitikai eszközöknek több típusa van, ezek közül mindenképpen meg kell említeni:

- a foglalkoztatást elősegítő képzések támogatását,
- a munkaviszonyban állók képzésének támogatását,
- a bértámogatást,
- az álláskeresőket vállalkozóvá válását elősegítő támogatásokat,
- a mobilitási támogatásokat,
- a munkahelymegőrzést célzó és a munkahelyteremtési támogatások,
- a közfoglalkoztatást.

Ezeknek az intézkedéseknek az a feladata, hogy elősegítse a munkaerőpiac keresleti és kínálati oldalának összehangolását a kínálati oldal (pl. munkavállalók képzése, átképzése) és a keresleti oldal támogatása útján (pl. munkahelyteremtő programok támogatása, valamint a járulékok átvállalása). Ezáltal biztosítható a munkaerőpiac kiegyensúlyozottabb működése, elősegítve a munkaerőpiacról kiszorultak visszakerülését az elsődleges munkaerőpiacra, így támogatva a minél magasabb foglalkoztatottságot. Az egyik legjelentősebb aktív foglalkoztatáspolitikai eszköz a közfoglalkoztatás. Általánosságban elmondható, hogy a közfoglalkoztatás területi szempontból a rosszabb gazdasági-foglalkoztatási helyzetű területekre koncentrálódik. A debreceni adatokat megfigyelve megállapítható, hogy a közfoglalkoztatás csökkenése az utóbbi 6 évben elérte a 30%-ot.

3.2.6. számú táblázat - Pályakezdő álláskeresők száma		
Év	Nyilvántartott álláskeresők száma (TS 052)	Nyilvántartott pályakezdő álláskeresők száma (TS 053)
	Fő	Fő
2016	7 680	778
2017	6 513	587
2018	6 244	526
2019	5 482	428
2020	5 801	420
2021	4 959	313

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

A 3.2.6. számú táblázat a nyilvántartott pályakezdő álláskeresők számát mutatja be. Összességében megállapítható, hogy 2016 és 2021 között jelentősen csökkent a pályakezdő álláskeresők száma.

3.3 Pénzbeli és természetbeni szociális ellátások, aktív korúak ellátása, munkanélküliséghez kapcsolódó támogatások

A szociális ellátások rendszere az Önkormányzat által elfogadott HEP (2013-2018) és a HEP (2018-2023) időszakában jelentősen átalakult. Az Önkormányzat célja, hogy az adott élethelyzethez minél gyorsabban igazodjon, a szociális ellátásokhoz minél több rászoruló hozzáférjen, a támogatásokból részesülhessen.

A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvényben (a továbbiakban: Szt.), a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvényben (a továbbiakban: Gyt.), a települési támogatások helyi szabályairól szóló 6/2015. (II. 26.) önkormányzati rendeletben, valamint a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény által szabályozott pénzbeli-, és természetben nyújtott ellátások helyi szabályainak végrehajtásáról szóló 6/2006. (II. 24.) rendeletben (a továbbiakban: 6/2006. (II. 24.) önkormányzati rendelet) szabályozott pénzbeli és természetbeni ellátások célja, hogy segítséget nyújtsanak a Debrecenben élő rászorulóknak.

A Magyarország 2015. évi központi költségvetésének megalapozásáról szóló 2014. évi XCIX. törvény 2015. január 1. napjával, illetve 2015. március 1. napjával módosította az Szt.-t és ezzel teljes mértékben átalakította a támogatások rendszerét. Az Szt. módosításának az volt a célja, hogy megújítsa a rászoruló szociális ellátásának rendszerét, igazságosabb és átláthatóbb legyen, emellett pedig elejét vegye a támogatásokkal való visszaéléseknek. Az állam által biztosított támogatási formákon túl a rászoruló szociális támogatással való ellátása az önkormányzatok feladata lett. Az önkormányzatok szabadon dönthettek a támogatások nagyságáról és formájáról. Az új támogatási rendszerben az állami felelősségi körbe tartozó ellátások járási hatáskörbe, az önkormányzati ellátások képviselő-testületi hatáskörbe kerültek.

A módosítással az állami hatáskörben megállapítható és az önkormányzatok által nyújtott támogatásokkal kapcsolatos feladatok elhatárolása megtörtént. Az Szt. csak a kötelező ellátásokra vonatkozó szabályokat tartalmazza. E körbe tartozik a járási hivatalok által nyújtott időskorúak járadéka, foglalkoztatást helyettesítő támogatás, egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatás, ápolási díj, alanyi és normatív közgyógyellátás, valamint egészségügyi szolgáltatásra való jogosultság.

A kötelező támogatások körén kívül további ellátások nyújtásáról és a jogosultsági feltételekről az önkormányzatok szabadon dönthettek. Az Szt. az önkormányzatok által biztosítandó támogatások tekintetében annyit ír elő, hogy az önkormányzat a helyi viszonyokhoz mérten, a krízishelyzetben lévő személyek számára, illetve a helyi szociális problémák kezelésére települési támogatást nyújt. A települési támogatás egyes típusait és jogosultsági feltételeit az önkormányzat rendeletében határozza meg. Ennek megfelelően a méltányossági közgyógyellátásra, a méltányossági ápolási díjra, lakásfenntartási támogatásra, az adósságkezelési szolgáltatásra, valamint az önkormányzati segélyre vonatkozó szabályozást az Szt. a továbbiakban nem tartalmazza.

A fentiek alapján alkotta meg a Közgyűlés a települési támogatások szabályairól szóló 6/2015. (II. 26.) rendeletet (a továbbiakban: 6/2015. (II. 26.) önkormányzati rendelet). Az Önkormányzat a rendelet megalkotásával, pénzbeli és természetbeni támogatások nyújtásával kívánta enyhíteni a szociálisan rászoruló személyek, családok és háztartások terheit.

A települési támogatás formái a lakásfenntartási támogatás, mely lehet pénzbeli és természetbeni támogatás, valamint az adósságcsökkentési támogatás. A rendkívüli települési támogatás pénzbeli formái az időszaki támogatás, az eseti támogatás, a temetési támogatás, a kelengyetámogatás és az iskolakezdési támogatás.

Természetbeni támogatásként gyógyszerfinanszírozásra, valamint a köztemetés költségeinek átvállalására van lehetőség. Egyéb támogatás keretében a 70. életévüket betöltött személyek hulladékgazdálkodási közszolgáltatási díjának finanszírozására, a Nagyerdei Gyógyfürdő vagy a Kerekestelepi Strandfürdő térítésmentes igénybevételeire nyílt lehetőség. Ezen túl a Debrecen Város napján született gyermek édesanyja, a 101. illetve az azt követő élet éveiket betöltő személyek és a hármás, vagy többes ikrek nevelési finanszírozását biztosítja a rendelet.

Az önkormányzat a 70. életévüket betöltött személyek hulladékgazdálkodási díjfinanszírozását oly módon tartotta fenn, hogy a 70. és 75. életév között jövedelmi feltételekhez kötötte a jogosultságot, míg 75. év felett alanyi jogon állapítható meg a finanszírozás a kérelmezők számára. A 65. életév felettiiek továbbra is évi 5 db ingyenes belépőre jogosultak a Nagyerdei Gyógyfürdőbe vagy a Kerekestelepi Strandfürdőbe. A méltányossági közgyógyellátás helyett gyógyszerfinanszírozás vehető igénybe.

A rendelet nem szabályozza az időskorúak szociális közétkeztetését, valamint a méltányossági közgyógyellátást. Ez utóbbi beépült a települési finanszírozás természetbeni ellátásként nyújtható gyógyszerfinanszírozásba, amellyel a szociálisan rászorulókat részére a gyógyszerek beszerzéséhez nyújtunk segítséget az önkormányzattal szerződésben lévő patikák közreműködésével.

A mindennapi segélyezési gyakorlat során szerzett tapasztalatok alapján 2016 és 2022 között több alkalommal módosult a rendelet, a cél minden esetben az volt, hogy minél több nehéz helyzetben lévő kérelmező részesüljön finanszírozásban.

A nyugdíjak és a minimálbér mértékének növekedésére figyelemmel az Önkormányzat fontosnak tartja, hogy a rászorulókat nehéz élethelyzetben továbbra is finanszírozásra legyenek jogosultak, ezért 2022. január 1-től az ellátások esetében a jogosultsági feltételek módosításával szélesebb körben lehet segítséget nyújtani a családoknak, személyeknek a rendelkezésre álló költségvetési kereten belül.

2022. január 1. napjától a finanszírozási jogosultságot megalapozó egy főre jutó jövedelem mértéke emelkedett az alábbi ellátások esetében:

- lakásfenntartási finanszírozás,
- adósságcsökkentési finanszírozás,
- pénzbeli időszaki finanszírozás,
- pénzbeli eseti finanszírozás,
- temetési finanszírozás,
- gyógyszerfinanszírozás,
- iskolakezdési finanszírozás,
- kelengyefinanszírozás,
- hulladékgazdálkodási közszolgáltatási díjfinanszírozás.

2022. január 1. napjától a finanszírozás mértéke emelkedett az alábbi finanszírozások esetében:

- lakásfenntartási finanszírozás,
- temetési finanszírozás,
- iskolakezdési finanszírozás,
- kelengyefinanszírozás.

2021. február 27. napjától új ellátási formaként az Önkormányzat bevezette a lakhatást biztosító épületet ért kár esetén igényelhető eseti finanszírozást, melynek igénylése a DMJV Család- és Gyermekegészségügyi Központjával kötött együttműködési megállapodás alapján történik. ¹²

¹² DMJV Polgármesteri Hivatala Szociális Osztály tájékoztatása

2022. évben a lakhatást biztosító épületet ért kár miatt 5 kérelmező részére állapítottunk meg eseti támogatást összesen 1.210.000.- Ft összegben.

2020 márciusában az Önkormányzat létrehozta a Debrecen Város Segélyalapot, amelynek célja, hogy a felajánlott adományok révén, kérelem alapján anyagi segítséget nyújtsanak a koronavírus fertőzés miatt nehéz helyzetbe került személyeknek.¹³ A támogatottak körének bővítésével kapcsolatos döntések azoknak a javaslatoknak, észrevételeknek a figyelembevételével születtek meg, amelyek a Segélyalap felhívására érkeztek. A járvány első hulláma idején a Segélyalap célja a munkájukat elvesztő debrecenieket támogatása volt. A második hullám során azokkal bővült a segítettek köre, akik megbetegedtek és hosszabb időre kiestek a munkából, majd azok a debreceni állandó lakos egyetemisták is támogatáshoz juthattak, akik munkát vállaltak, de azt a járvány miatt elvesztették, így nehézséget jelentett számukra a költségtérítéssel járó képzés kifizetése. A felsőoktatási intézmény aktív, nappali vagy levelező költségtérítéssel járó képzésében résztvevő hallgatói egyszeri 100.000.- Ft támogatásra lehettek jogosultak. Az árván, félárván maradt gyermekek támogatása is megvalósult. A jogosultsági feltételek változása következtében később már nemcsak a tanulmányokat folytató gyermek kaphatott támogatást koronavírus fertőzés következtében elhunyt szülője elvesztése miatt, hanem a kisebb gyerekekre is kiterjedt a Segélyalap támogatása.

Az orosz-ukrán háborús konfliktus következtében kialakult gazdasági nehézségek ismét nagyon sok debreceni lakost érintettek kedvezőtlenül. A mindennapi megélhetés és a lakásfenntartás megemelkedő költségei megoldhatatlan problémák elé állították a társadalom egy jelentős részét. A Segélyalap célja ezt követően a háborús veszélyhelyzet okozta energiaválság miatt nehéz helyzetbe került magánszemélyek és családok pénzbeli támogatása.

Azokat a családokat, magánszemélyeket célozta meg, akik az önkormányzati rendeletben szabályozott lakásfenntartási támogatásra nem jogosultak, de jövedelmük miatt az átlagon felüli villamos energia és földgáz fogyasztás kifizetése nagy megterhelést jelentett. Kérelmeket 2023. március 31. napjáig lehetett benyújtani, majd a gyermekes családokra fókuszálva a nyári szünidő hasznos eltöltése érdekében új támogatási felhívást tettünk közzé a Karitatív Testület elnöki feladatait ellátó Debrecen-Nyíregyházi Egyházmegye közreműködésével.

A támogatás célja, hogy a Debrecen Város Segélyalapba felajánlott adományok felhasználásával anyagi segítséget nyújtson azoknak a szülőknek, akik munkájuk miatt 6-15 éves iskolás gyermekük nyári felügyeletét nem tudják megoldani és táboroztatási lehetőséget vesznek igénybe, azonban az nagy anyagi megterhelést jelent számukra.

¹³ Debrecen Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala Szociális Osztályának beszámolója

Az aktív korúak ellátása, munkanélküliséghez kapcsolódó támogatások

3.3.1. számú táblázat - Passzív foglalkoztatás-politikai eszközök – Álláskeresőek ellátásai I.				
Év	Nyilvántartott álláskeresőek száma (TS 052)		Álláskeresői ellátásban részesülő nyilvántartott álláskeresőek száma (TS 047)	
	Fő	15-64 év közötti népesség %- ában	Fő	Nyilvántartottak %-ában
2016	7680	5,57%	1 154	15,03%
2017	6513	4,74%	1 141	17,52%
2018	6244	4,60%	1 360	21,78%
2019	5482	4,08%	1 397	25,48%
2020	5801	4,35%	1 559	26,87%
2021	4959	3,75%	1 500	30,25%

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

A 3.3.1 számú táblázat a nyilvántartott álláskeresőket és az álláskeresői ellátásban részesülők számát mutatja be. Az adatsorokból megállapítható, hogy az álláskeresőek száma 2016 és 2021 között csökkent, míg az álláskeresői ellátásban részesülő nyilvántartott álláskeresőek száma folyamatosan nőtt. A változásokat a gazdaság stabilizálódása, a munkahelyteremtő beruházások növekedése együttesen indokolja.

3.3.2. számú táblázat - Passzív foglalkoztatás-politikai eszközök - Álláskeresőek ellátásai II.						
Év	Szociális támogatásban részesülő nyilvántartott álláskeresőek száma (TS 048)		Foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesítettek átlagos havi száma (TS 054)		Ellátásban részesülő nyilvántartott álláskeresőek száma (TS 049)	
	Fő	Nyilvántartottak %-ában	Fő	Nyilvántartottak %-ában	Fő	Nyilvántartottak %-ában
2016	2 321	30,22%	n.a.	-	3 475	45,25%
2017	2 086	32,03%	2 446	37,55%	3 227	49,55%
2018	1 795	28,75%	2 251	36,04%	3 155	50,53%
2019	1 238	22,58%	2 067	37,71%	2 635	48,07%
2020	1 076	18,55%	1 312	22,62%	2 635	45,42%
2021	909	18,33%	1 035	20,86%	2 409	48,58%

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

A 3.3.2. számú táblázat a támogatásra jogosult nyilvántartott álláskeresők számát mutatja be. Az álláskeresői járadékra jogosultak aránya 2016 és 2021 között csökkenő tendenciát mutat. A vizsgált időszakban a szociális támogatásban, a foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülők száma és az ellátásban részesülők száma jelentősen nem változik.

A közfoglalkoztatás átalakítása következtében 2011. január 1-jétől megszűnt a közmunkaprogram, a közcélú munka és a közhasznú munkavégzés, melyeket az egységes közfoglalkoztatás rendszere váltott fel.¹⁴ A közfoglalkoztatás a munkaviszony egy speciális formája, támogatott „tranzitfoglalkoztatás”, amelynek célja, hogy a közfoglalkoztatott sikeresen vissza-, illetve bekerüljön az elsődleges munkaerőpiacra. A közfoglalkoztatás átmeneti munkalehetőséget biztosít azok számára, akiknek az önálló álláskeresőse hosszú ideig eredménytelen. A mélyszegénységben élő romák felzárkóztatását az Önkormányzat támogatásával az EuRoma Egyesület, valamint a DEKERT Nonprofit Kft. országos közfoglalkoztatási mintaprogramja segíti, mely utóbbi program keretében hajléktalanok foglalkoztatása valósul meg.¹⁵

A mélyszegénységben élők felzárkóztatását segíti a DEKERT országos közfoglalkoztatási mintaprogramja, amelyben hajléktalanok foglalkoztatása is megvalósul. A közfoglalkoztatottak által előállított termékek és tevékenységek előnyeit a debreceni lakosok is élvezhetik, hiszen ezek által közvetlen és közvetett környezetünk válik tisztábbá, élhetőbbé (járdafelújítások, virágültetések).

3.3.3. számú táblázat - Egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatás	
Év	Egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatásban részesítettek havi átlagos száma (TS 056)
	fő
2016	n.a.
2017	282
2018	354
2019	366
2020	234
2021	222

Forrás: TeIR, KSH

Az Szt. 33-34. §-a, 37-37/B. §-a, a pénzbeli és természetbeni szociális ellátások igénylésének és megállapításának, valamint folyósításának részletes szabályairól szóló 63/2006. (III. 27.) Korm. rendelet 15-19. §-a rendelkezik a támogatás megállapításának feltételeiről.

Az **egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatásra** jogosultak lehetnek az egészségkárosodott személyek vagy 14 éven aluli gyermeket nevelő személyek, akkor, ha megélhetésük más módon nem biztosított, kereső tevékenységet nem folytatnak, vagyonuk nincsen. A jogosultság megállapítása a lakhely szerint illetékes járási, fővárosi kerületi hivatal hatáskörébe tartozik.

¹⁴ <https://kozfoglalkoztatasi.kormany.hu/tajekoztato-a-kozfoglalkoztatasi-rendszerrol> 2022.04.28.

¹⁵ DMJV Polgármesteri Hivatal Szociális Osztály tájékoztatása

3.4 Lakhatás, lakáshoz jutás, lakhatási szegregáció

E fejezetben a lakhatáshoz kapcsolódó területet elemezzük, kiemelve a bérlakás-állományt, a szociális lakhatást, az egyéb lakáscélra nem használt lakáscélú ingatlanokat, feltárva a településen fellelhető elégtelen lakhatási körülményeket, veszélyeztetett lakhatási helyzeteket és hajléktalanságot, illetve a lakhatást segítő támogatásokat. E mellett részletezzük a lakhatásra vonatkozó egyéb jellemzőket, elsősorban a szolgáltatásokhoz való hozzáférést.

Az önkormányzati tulajdonú bérlakások lakbérének megfizetéséhez az arra rászoruló bérlők szociális, jövedelmi és vagyoni helyzetük figyelembevételével támogatásban részesülnek (szociális lakbértámogatás). Jogosultság feltételei:

- a kérelmező, vagy vele együtt költöző lakható ingatlan tulajdonjogával, bérleti jogával haszonélvezeti jogával nem rendelkezik,
- a kérelmező által bérelt önkormányzati bérlakás alapterülete nem haladhatja meg a jogszabályban meghatározott mértéket.

A szociális lakbértámogatás mértéke az együtt költözők 1 főre jutó nettó jövedelmétől és az együtt költözők létszámától függ. Az önkormányzati tulajdonú bérlakások bérbeadása nyílt pályázat útján történik.

Az Önkormányzat a lakhatás költségeihez nyújtott pénzbeli ellátás biztosításával segíti a rászorulókat.

Egyrészt lakásfenntartási támogatást nyújt a szociálisan rászoruló háztartások részére az általuk lakott lakások fenntartásával kapcsolatos rendszeres kiadások viseléséhez, amennyiben a kérelmező a rendeletben meghatározott jogosultsági feltételeknek megfelel. A támogatást a közszolgáltatóhoz (villanyáram, víz-csatornahasználat, gázfogyasztás, távhőszolgáltatás, szemétszállítás), a bérleti díj támogatást a bérbeadóhoz kell teljesíteni. A támogatás egy év időtartamra állapítható meg.

Másrészt adósságcsökkentési támogatás állapítható meg a szociálisan rászorult személyek részére abban az esetben, ha az adósság együttesen meghaladja az 30.000.- Ft-ot, de nem haladja meg a 300.000.- Ft-ot és a kérelmező az egyéb, jogszabályban meghatározott feltételeknek is megfelel. A támogatásba bevont adósságtípusok: áramdíjtartozás, távhő szolgáltatási díj tartozás, víz-és csatornahasználati díj tartozás, szemétszállítási díjtartozás, lakbérhátralék). A támogatás időtartama egyéenként változó, de maximum 12 hónap lehet.

A 3.4.1 táblázat a település lakásállományát mutatja be a 2016 és 2021 közötti időszakban. Az összes lakásállomány a vizsgált időszakban növekvő tendenciát mutat. A 2016-os 96.033 db lakáshoz képest 2021-re 98940 lakásra bővült az állomány. A lakások számának növekedése egyenletes ütemű.

3.4.1. számú táblázat - Lakásállomány						
Év	Lakásállomány (db) (TS 073)	Épített lakások száma (TS 077)	Épített lakások száma 1000 lakásra (TS 078)	1-2 szobás lakások aránya (TS 076)	A közműi szennyvízgyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakások aránya (TS 074)	A közműi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások aránya (TS 075)
	db	db	db	%	%	%
2016	96033	287	2,99	51,44	87,74	94,88
2017	96295	307	3,19	51,28	88,22	95,26
2018	96654	407	4,21	51,12	88,85	95,84
2019	97012	439	4,53	50,91	89,14	96,10
2020	98493	1544	15,68	50,55	88,62	95,77
2021	98940	524	5,30	50,41	88,95	96,16

Forrás: TeIR, KSH Tstar, Szociális Osztály

A 3.4.3. számú táblázat a lakhatást segítő támogatásban részesülők számát mutatja 2016 és 2021 között. Az ellátásban részesülők számának csökkenését több tényező együttesen okozza, egyrészt több jogszabálymódosítás, másrészt a kormányzat által megvalósított rezsicsökkentés.

3.4.3 Lakhatást segítő támogatások		
Év	Települési támogatásban részesítettek száma (pénzbeli és természetbeni) (TS 136)	Egyéb önkormányzati támogatásban részesítettek száma (TS 137)
	Fő	Fő
2016	2116	24155
2017	1768	20642
2018	1278	21910
2019	1098	24647
2020	814	21099
2021	828	15215
Forrás: TeIR, KSH Tstar, Szociális Osztály		

3.5 Telepek, szegregátumok helyzete

A településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet (a továbbiakban: 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet) 2. § 8. pontja szerint „szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett terület: szegregációs mutatóval lehatárolt¹⁶ olyan egybefüggő terület, amelyen az alacsony társadalmi státuszú családok koncentráltan élnek együtt vagy a társadalmi státuszcsökkenés jelei tapasztalhatók, ezért a területen közösségi beavatkozás szükséges; szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett terület lehet egy önálló településrész, de részét képezheti egy vagy több településrésznek is.”

A 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet 2014. december 22. napjától hatályba lépett módosítása 50%-ról 35%-ra, míg a szegregációval veszélyeztetett területek esetében 40%-ról 30%-ra csökkentette a szegregációs mutató határértékét.

A megyei jogú városok esetében szegregált területnek minősül a település területén belül az olyan területileg egybefüggő – népszámlálási célra létrehozott – kisterületi egység, ahol a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 év) belül eléri, vagy meghaladja a 35%-ot. Az a terület, ahol ez a mutató eléri vagy meghaladja a 30%-ot de nem éri el a 35%-ot, szegregációval veszélyeztetett területnek minősül.

A fenti jogszabálmódosítást követően Debrecen vonatkozásában a KSH a 2011-es népszámlálás adatai alapján újból elvégezte a szegregátum-vizsgálatot. Ennek eredménye alapján Debrecenben a Nagysándortelep északnyugati részén egy szegregátum és egy szegregációval veszélyeztetett terület volt. Az érintett területeken élő hátrányos helyzetű lakosság társadalmi felzárkózásának, életminőségének javítása érdekében az önkormányzat az úgyszintén jelentős arányú hátrányos helyzetű réteget tömörítő Nagysándortelep egészét és az ahhoz csatlakozó Vulkán telepet jelölte ki fejlesztési beavatkozást igénylő szociális városrehabilitációs akcióterületként.¹⁷

A Nagysándortelep lakossága a 2001-es népszámlálási adatokhoz képest a 2011-es népszámlálási adatok alapján 6%-kal csökkent. 2001-ben 2652 fő, míg 2011-ben 2495 fő élt ezen a városrészen. A városrész öregedési indexe 2011-ben 1,01 volt, amely kedvezőbb a város egész lakosságának 1,59 értékű öregedési indexéhez képest. Debrecen város lakosságának iskolai végzettségét tekintve a Nagysándortelepen élők vannak a leghátrányosabb helyzetben. A 2011-es népszámlálási adatok szerint a Nagysándortelepen élő aktív korú (15-59 éves) népesség 28,24%-ának a legmagasabb iskolai végzettsége az általános iskolai végzettség volt. A legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya Debrecen aktív korú népességében 9,96% volt. A felsőfokú végzettséggel rendelkező 25 éves és idősebbek aránya ezen a városrészen szintén csak a városi arány egyötödét érte el.

¹⁶ Lehatárolás: a szegregációs mutató alapján.

A mutató: legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 év) belül.

A mutató számítása: a település területén belül olyan területileg egybefüggő tömbök kiválasztása, amelyekre együttesen jellemző, hogy a szegregációs mutató határértékének megfelelnek. A tömb népszámlálási célra létrehozott, általában közterületek és/vagy természetes és mesterséges tereptárgyak (pl. vasútvonal, autópálya nyomvonala, vízfolyás partja), valamint rácshálós térinformatikai megoldás eredményeképpen kialakított, településen belüli kisterületi egység. (314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet 10. melléklet

¹⁷ Euro-RégióHáz Közhasznú Nonprofit Kft. INNOVA Észak-alföld Regionális Fejlesztési és Innovációs Ügynökség Nonprofit Kft. (2014) DMJV Településfejlesztési Koncepciója és Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2014-2020 Megalapozó-Vizsgálat 173-175. oldal”
<https://www.debrecen.hu/assets/media/file/hu/6755/debrecen-megyei-jogu-varos-onkormanyzatanak-kozlonye->
letölthető: 2018. május

A Nagysándortelepen a 2001 és 2011-es népszámlálás időszaka között a lakásállomány kismértékben emelkedett. A lakásállomány minősége a jelentős javulás ellenére továbbra is elmaradt a városi értéktől. 2011-ben az alacsony komfortfokozatú lakott lakások aránya 14,98%-kal – a külterületek után – itt érte el a 2. legmagasabb értéket (a városi átlagarány ekkor 3,47% volt). Önkormányzati bérlakás nincs ezen a városrészen.

A Nagysándortelep közszolgáltatásokkal viszonylag jól ellátott: területén óvoda, család- és gyermekjóléti szolgálat, szociális alapszolgáltatások, könyvtárpont működnek, emellett szomszédságában üzemel a Stop Shop és a Park Center bevásárlóközpont, illetve az Auchan supermarket. A városrészen közösségi tér is működik.

Az Önkormányzat a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program TOP-6.9.1-16. jelű „A társadalmi együttműködés erősítését szolgáló helyi komplex programok” című felhívásra sikeresen pályázott a TOP-6.9.1-16-DE1-2017-00001. azonosító számú „Helyi szintű komplex programok megvalósítása Debrecen – Nagysándortelep – Vulkántelep városrészen” című projektjével. A projekt megvalósítására konzorciumi együttműködési megállapodás keretében került sor, melynek tagja az Önkormányzat és a HÉRA Egyesület.

A projekt átfogó célja a leszakadó és leszakadással veszélyeztetett városi területeken élők közösségi és egyéni szintű integrációja és a szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása a lakosság számára.

Az Önkormányzat hatvan millió forintot különített el a Kertségi Fejlesztési Programra 2020-ban, 135 utcában, 2021-ben 100 millió forintból 79 utcában végezték el a karbantartó munkálatokat, stabilizálták az utakat, 200 utcában pedig folyamatosan gyalulási munkálatokat végeznek.

Szegregációval veszélyeztetett városrész Nagymacs. Nagymacs lakosainak száma a KSH 2013-as adatai alapján 999 fő. A településrész népességszáma az elmúlt évtizedben gyakorlatilag stagnált, korösszetétele kismértékben kedvezőbb, mint a városi átlag. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya jelentősen elmarad a debreceni átlagértékhez képest, az egyik legrosszabb a városban és szintén kedvezőtlen a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya is. A foglalkoztatottsági viszonyokat tekintve is tetten érhető a településrész elmaradása. A szociális segélyezési mutatók alapján a rendszeres szociális támogatások ezer lakosra jutó száma Nagymacson a városi átlag 1,53-szorosa.¹⁸

Nagymacs városrészben az Önkormányzat 2012-2014 között, ÉAOP-5.1.1/B-2f-2012-0003 azonosító számú uniós pályázati forrás felhasználásával sikeres szociális városrehabilitációs programot valósított meg. A projekt infrastrukturális beruházás részeként modern, a kor igényeinek megfelelő közösségi házat építettek, korszerű játszóteret és közparkot alakítottak ki, illetve felújították és kibővítették a településrész központjában lévő kiskereskedelmi egységet is. A projekt soft elemei képzési lehetőségeket, közösségi és bűnmegelőzési programokat kínáltak. A városrehabilitációs projekttel elért eredmények hosszú távú fenntarthatósága, valamint a helyi közösség erősítése érdekében a soft programok további folytatása indokolt.¹⁹

Az Önkormányzat a Terület- és Településfejlesztési Program 6. fenntartható városfejlesztés prioritásának keretében megjelent TOP-6.9.1-15 „A társadalmi együttműködést szolgáló helyi szintű komplex programok” című felhívásra sikeresen pályázott a TOP-6.9.1-15-DE1-2016-00001

¹⁸ Euro-Régió Ház Közhasznú Nonprofit Kft. és INNOVA Észak-alföldi Regionális Fejlesztési és Innovációs Ügynökség Nonprofit Kft. (2014): Debrecen Megyei Jogú Város Integrált Településfejlesztési stratégiája 2014-2020. In: <https://www.debrecen.hu/assets/media/file/hu/4822/debrecenmjv-its-strategia-2017.pdf> letöltve:

¹⁹ Uo. „DMJV Településfejlesztési Konceptiója és Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2014-2020 Megalapozó-Vizsgálat 176-179. oldal

azonosító számú „A társadalmi együttműködés erősítését szolgáló helyi szintű komplex programok megvalósítása Debrecen-Nagymacs városrészen” című projektjével.

A projekt megvalósítására konzorciumi együttműködési megállapodás keretében került sor, melynek tagja volt az Önkormányzat, a HÉRA Egyesület, a Méliusz Juhász Péter Könyvtár és EDC Debrecen Nonprofit Kft.

A projekt célja, hogy a városrészen élők életminősége javuljon, elérhetővé váljanak számukra a foglalkoztatást, a társadalmi integrációt, közösségfejlesztést, oktatást, iskolai felzárkóztatást, családsegítést, gyermekjóléti szolgáltatást, életvezetési tanácsadást, egyéni fejlesztést biztosító programok.

Folyamatos és aktív az együttműködés a szegregációval érintett településrészekben működő civil szervezetekkel, így a Héra Egyesülettel és az EU-Roma Országos Egyesülettel. A DEMKI által működtetett közművelődési és a Méliusz Juhász Péter Könyvtár által működtetett könyvtári szolgáltatások, illetve az ezekhez kapcsolódó kulturális események hozzáférhetőek a lakosság részére.

3.6 Egészségügyi és szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés

A 3.6.1. számú táblázat adatai alapján a háziiorvosi, házi gyermekorvosi szolgáltatók száma nagyjából stagnáló tendenciát mutat az ábrázolt időintervallumban. A felnőtt korú lakosok ellátását biztosító háziiorvosi szolgáltatók száma 108-ról 98-ra csökkent, a házi gyermekorvosi szolgáltatók száma 42-ről 41-re változott. A háziiorvosi szolgáltatók számának csökkenését területi ellátási kötelezettség nélküli házi orvosok tevékenységének megszűnése okozza.

3.6.1. számú táblázat – Egészségügyi ellátás						
Év	Felnőttek és gyermekek részére szervezett háziiorvosi szolgáltatások száma (TS 107)	Csak felnőttek részére szervezett háziiorvosi szolgáltatások száma (TS 106)	A házi gyermekorvosok által ellátott szolgáltatások száma (TS 108)	Gyógyszertár ak és fiókgyógyszer tárak száma (TS 110)	Közfogyó- ellátási igazolvánnyal rendelkezők száma (alanyi és normatív alapon kiadott) (TS 133)	Ápolási díj, alanyi jogon: támogatásban részesítettek évi átlagos száma (TS 135)
	db	db	db	db	Fő	Fő
2016	0	105	42	58	n.a.	n.a.
2017	0	105	42	58	5 989	1 879,00
2018	0	103	42	58	5 711	1 985,00
2019	0	102	42	58	4 954	1 319,50
2020	0	101	42	58	4 411	767,00
2021	0	98	41	58	4 132	599,00

Forrás: TeIR, KSH Tstar

Orvosi ellátás

év	házi orvosi egészségügyi szolgáltatók száma ²⁰	területi ellátási kötelezettséggel működő házi orvosi szolgáltatók száma (Debrecen) ²¹	házi gyermekorvosi egészségügyi szolgáltatók száma ²²	területi ellátási kötelezettséggel működő házi gyermekorvosi szolgáltatók száma (Debrecen) ²³	területi ellátási kötelezettséggel működő fogászati alapellátást nyújtó szolgáltatások
2017	105	83	42	42	49
2018	103	83	42	42	49
2019	102	83	42	42	49
2020	101	83	42	42	49
2021	98	83	na	41	49
2022	na	83	na	41	49

Forrás: Intézményfelügyeleti Osztály tájékoztatása

A területi ellátási kötelezettséggel működő házi gyermekorvosi szolgáltatók számának csökkenését 2021-ben egy debreceni házi gyermekorvosi körzet megszűnése okozza. Az egészségügyi alapellátásról szóló 2015. évi CXXIII. törvény szerint 2023. január 1-től a házi orvosi és házi gyermekorvosi ügyeleti ellátást az állam látja el.

A szociális alapszolgáltatások és szakosított ellátások széles skáláját biztosítják a városban a legkülönbözőbb – önkormányzati, állami, egyházi, civil és magán – fenntartásban működő szolgáltatók és intézmények.

A szolgáltatástervezési koncepció 2021-es felülvizsgálatának adatai alapján szociális alapszolgáltatások közül elérhető a tanyagondnoki szolgáltatás, az étkeztetés (szociális és népkonyha egyaránt), a házi segítségnyújtás, a családsegítés, a közösségi ellátások (pszichiátriai betegek közösségi ellátása, szenvedélybetegek közösségi ellátása, szenvedélybetegek részére nyújtott alacsony-küszöbű ellátás), a támogató szolgáltatás, az utcai szociális munka, a nappali ellátás (idős személyek nappali ellátása, pszichiátriai betegek nappali ellátása, szenvedélybetegek nappali ellátása, fogyatékos személyek nappali ellátása, hajléktalan személyek nappali ellátása). Szakosított ellátások közül működik idősek otthona, pszichiátriai betegek otthona, fogyatékos személyek otthona, támogatott lakhatás szenvedélybetegek, illetve fogyatékos személyek részére, időskorúak gondozóháza, hajléktalan személyek átmeneti szállása, valamint éjjeli menedékhely.

A kötelező feladatok ellátását önkormányzatunk saját intézmények (DMJV Család- és Gyermekjóléti Központja, Városi Szociális Szolgálat) fenntartásával és civil, valamint egyházi szervezetekkel kötött ellátási szerződés útján biztosítja.

A Városi Szociális Szolgálat népkonyha alapszolgáltatást 2021-től nem biztosít, a népkonyha szolgáltatást – ellátási szerződés keretében, napi 10.000 adag meghatározásával – a CIVIS Szociális Étkezési Központ biztosítja, mely szolgáltatás a város teljes lefedettségével, 44 szolgáltatási ponton elérhető.

²⁰ a TeIR adatbázisa alapján

²¹ önkormányzati adatok alapján

²² a TeIR adatbázisa alapján

²³ önkormányzati adatok alapján

3.6.2. Népkonyha	
Év	Népkonyhát igénybe vevők száma
2016	2397
2017	6184
2018	7309
2019	9451
2020	11048
2021	19134

Forrás: Önkormányzati adat

3.7 Közösségi viszonyok, helyi közélet bemutatása

Közösségi élet színterei, fórumai

Debrecen kulturális intézményrendszere teljeskörűen biztosítja a jogszabályok által előírt kötelező és a helyi igények teljesítését önként felvállaló kulturális szolgáltatásokat, különösen a nyilvános könyvtári ellátást, a filmszínház, az előadó-művészeti szervezetek támogatását, a kulturális örökség helyi védelmét és a lokális közművelődési tevékenység támogatását.

A város kulturális szolgáltatórendszere a fenntartás tekintetében több pillérre épül: az állam, az önkormányzat, valamint a magánszféra szereplői működtetnek kulturális intézményeket Debrecenben. Az önkormányzat által fenntartott intézmények és nonprofit gazdasági társaságok mellett az állami finanszírozású egyetemi intézményi szolgáltatórendszer és az egyházi fenntartású intézményrendszer is markánsan meghatározza Debrecen kulturális életét, együttműködve és kiegészítve egymás tevékenységét. A mindenki számára egyenlő eséllyel hozzáférhető kulturális alapellátás biztosításának legfőbb letéteményese mégis elsősorban a helyi önkormányzat.

A civil szervezetek a város társadalmi, kulturális életének fontos szereplői. A civilek részvétele a város életének alakításában, a döntések előkészítésében meghatározó, és a feladatok megvalósításában is nagyon fontos szerepet játszanak.

A város közművelődési ellátórendszere hálózatos jellegű, üzemeltetője a Debreceni Művelődési Központ és Ifjúsági Ház Nonprofit Kft. A településrészek közművelődési integrációjában részt vesznek azon civil szervezetek, amelyek közösségi színteret működtetnek, partnerségben az önkormányzatunkkal. A helyi közművelődés kiemelt feladatai: a hagyományápolás, a helyi értékek védelme, a civil társadalommal való együttműködés, valamint a közösségépítés. A közművelődésnek meghatározó szerepe van a helyi társadalom életminőségének javításában, ennek egyik eszköze az élethosszig tartó tanulás feltételeinek biztosítása. A DEMKI biztosítja a működési feltételeket a Debreceni Értéktár számára, amelynek feladata a magyar nemzeti értékek, és ezeken belül a hungarikumok összegyűjtése, védelme, támogatása és megismertetése.

A természettudományos ismeretterjesztés új formája a regionális szerepkört betöltő Agóra Tudományos Élményközpont, amely folyamatosan megújuló interaktív, kulturális és tudományos centrumként működik.

A fiókkönyvtárak olyan közösségi térként működnek, amelyek elmélyítik a közösség nemzeti és helyi kötődését. A könyvtári szolgáltatás széles rendszere hozzájárul a helyi esélyegyenlőség, az információhoz való hozzáférés megteremtéséhez, valamint az állampolgári jogok gyakorlásához. A könyvtári szolgáltatás megyei hatókörű központja a Méliusz Juhász Péter Könyvtár.

Debrecen város közgyűjteményei a helyi közösségi emlékezet legfontosabb letéteményesei, nemcsak tudományos, hanem közművelődési intézmények is. A Déri Múzeum – megyei hatókörű városi múzeumként – az ország egyik legösszetettebb gyűjteményét gondozza, emellett az intézmény – állami feladatai keretében – a kulturális javak helyi védelmét biztosítja, és régészeti tevékenységét végez a megye teljes területén.

A Nagyerdei Kultúrpark a világ minden tájáról származó állat- és növényfajokat mutat be. Növénykertje természetvédelmi oltalom alatt áll. Itt működik az ország egyetlen állandó vidámparkja. A Kultúrpark fajmegőrző és egyéb szakmai programjai mellett közművelődési és ismeretterjesztési tevékenységet is végez, és változatos szabadidős, kapcsolódási lehetőségeket biztosít.

Csokonai Színház és a Vojtina Bábszínház állandó társulattal rendelkezik, ezen belül a Csokonai Színház próza és opera tagozattal. Saját bemutatóikon túl rendszeresen együttműködnek hazai és határon túli társulatokkal.

Az országosan is elismert, gazdag zenei élet alapját a vertikálisan kiépült iskolarendszeren belüli tehetséggondozás, valamint a zenei alapintézmények megléte adja. A nagyszámú amatőr együttes mellett meghatározó szerepet tölt be a nemzeti státuszú Kodály Filharmonikusok Debrecen és a Kodály Kórus Debrecen.

A MODEM Modern Debreceni Nonprofit Kft. magas színvonalú kortárs kiállításokkal ad teret helyi, országosan és nemzetközileg is elismert alkotóknak. Emellett fontos célja, hogy a képzőművészeten keresztül megszólítsa a társadalmat, s egyúttal közvetlen párbeszédet kezdeményezzen az alkotókkal is.

A Főnix Rendezvényszervező Kft. Magyarország egyik legnagyobb rendezvényszervező cége. A cég üzemelteti a Kölcsey Központot, valamint a város egyetlen art mozijaként is működő Apolló mozit és a Nagyerdei Szabadtéri Színpadot.

(Forrás: Debrecen Megyei Jogú Város Kulturális Stratégiája 2018-2030)

A helyi kulturális, közművelődési szervezetek kiemelt figyelmet szentelnek a hátrányos helyzetű rétegek elérésére, támogatására.

Az Önkormányzat kulturális intézményrendszere

VOJTINA BÁBSZÍNHÁZ

A Vojtina Bábszínház hitvallásához tartozik az esélyegyenlőség megteremtése, olyan támogatói belépő pályázatot valósított meg, mellyel Hajdú-Bihar vármegyei és debreceni szociálisan hátrányos helyzetű óvodás és kisiskolás gyermekcsoportok számára tud lehetőséget biztosítani – támogatók segítségével – előadásai megtekintésére.

Az egyenlő bánásmód jegyében speciális programjuk az SNI foglalkozás. A társadalmi integrációt segítő művészeti játszószínházi programjukon keresztül megtanítják a sajátos nevelést igénylő gyermekeket, felnőtteket játékba hívni, megteremteni annak lehetőségét, hogy a sajátos nevelési igényű és az ép gyermekek itt a bábszínházban ismerjék fel, hogy világunk egymással teljes. Céljuk a bábjáték eszközeit felhasználva a mássággal szembeni toleranciát hangsúlyozni és a bábjáték nagyszerűségét kiaknázva, erősíteni a sérült gyermekek ép funkcióit, és hatékonyan fejleszteni a kompenzáló funkciókat.

Havi rendszerességgel jelentős kedvezménnyel tekinthetik meg előadásait a szociálisan rászorulóknak, a nagycsaládosok, a lakásotthonokban élő gyermekek, valamint a sajátos nevelési igényű gyerekek (SNI). 2004-ben kezdeményezték együttműködést a város és a vármegye sajátos nevelési igényű gyermekeit foglalkoztató intézményeivel, akik rendszeres látogatói a bábszínháznak. Több éve együttműködési megállapodásuk van a Leukémiás Gyermekekért Alapítvánnyal, amelynek értelmében a bábszínház vállalja, hogy az alapítvány tevékenységét támogatja. A kis betegek minden évadban több alkalommal tekinthetnek meg előadásokat.

A 2021/2022-es évadban három bábelőadást terveztek – maximum öt alkalommal – az igényeknek megfelelően látás- és hallássérülteknek akadálymentessé tenni, audionarrációs programot biztosítani számukra (alkalmanként ez kb. 80-100 főt jelent).

2021-ben debütált a Tavaszjárás Ábránddal sorozatuk, amely 8 részt élt meg, ebből 6 jelelt és előnarrációval ellátott, akadálymentesített videóanyag volt, amely megkönnyítette a siket és nagyothalló, illetve a vak- és gyengénlátó gyerekek számára a befogadást.

A 2022/2023-as évadban a Vojtina Bábszínház színházpedagógiájának központi vállalása az esélyegyenlőség megteremtése, melynek alappillére az együttműködés, a rugalmasság, az elfogadás, a diskurzus. Minden célcsoportnak szeretnék biztosítani a színházba jutás és a színházi élmény megélésének lehetőségét. A sajátos nevelési igényű gyermekeket gondozó, nevelő intézményeknek, családoknak biztosítják a programjaikon való részvételt. Ebben az évadban is szerveznek bábos témnapokat, melyeken kipróbálható a kreatív írás, a bábtervezés és készítés, a dramatikus játszótér módszertana.

Szakmai csoportoknak, alkotóknak, tréningeket szerveznek, melyek témái az esélyegyenlőség megteremtése a művészet eszközeivel (szín-dráma-bábjáték), valamint a sajátos nevelési igényű gyermekek körében megvalósítható művészeti eljárások megismerése (a bábjáték eszközeinek határtalansága).

A Vojtina Bábszínház a 2022/2023-as évadtervében az Érzékeny színház programtervet az alábbiakban fogalmazta meg.

Az intézmény 2004 novemberétől törekszik arra, hogy olyan gyerekeket is vendégül lásson játszószínházi alkalmakon, akik fejlődésükben eltérnek ép társaiktól. Az elmúlt évek tapasztalatai alapján a különböző tartalmú és irányultságú báb-, és drámapedagógia foglalkozást terveznek a számukra, hogy közvetlen, saját élményű, spontán módon is alakítható, egyéni és személyes kapcsolatokra épülő tevékenységekben próbálhassák ki magukat. A kamarajátékaikat olyan módon játsszák, hogy a bábosok és sajátos nevelési igényű gyermekcsoportok egymásra tudnak figyelni.

A Vojtina Bábszínház sajátos interaktív akciókkal is hozzájárul a fogyatékkal élő gyermekek színházba járásához. Évek óta nagysikerű a fogadtatása a speciális kulisszajárásnak, amikor a fogyatékkal élő kiscsoportok letapogatják a bábszínház tereit, a bábokat, a bábkészítéshez használt

sokféle anyagot. A bábszínház különleges tereiben egymással ismerkedve bátorítják a közös játékot.

CSOKONAI SZÍNHÁZ

A Csokonai Színház felújítási folyamatai 2020 óta zajlanak, melyek a tervek szerint 2023-ban befejeződnek. A felújítást követően az intézmény teljeskörűen akadálymentesítetté válik. A felújítást megelőzően az intézmény még nem teljeskörűen akadálymentesített, azonban a kerekesszékekkel érkező nézők számára előzetes egyeztetés után lehetővé tették az akadálymentes bejutást. Az intézmény kiemelt figyelmet fordít a kihívással élők színházi igényeinek kiszolgálására is, ennek keretében az elmúlt években a színház már rendszeresen jelentkezett olyan előadással, mely infokommunikációsan akadálymentesített a látás- és hallássérültek számára.

A Csokonai Színház történelmi épületének felújítása mellett egy teljesen új és modern színház, a Csokonai Fórum megépítése is megvalósult, mely a 2022/2023-as évadban kezdte meg a működését. A Csokonai Fórumban az ország második legnagyobb forgószínpadát alakították ki.

A Csokonai Színház vezetése az „élet védelmében” fogalmazta meg művészeti programját, és ezzel párhuzamosan fontos szerepet játszanak az intézmény életében a karitatív célú eseményeik is. Különös hangsúlyt helyeznek arra, hogy a szociálisan hátrányos helyzetű közönséghez is eljussanak előadásaik, ezért a rendelkezésükre álló eszközöket igénybe véve rendszeresen vendégül látnak ilyen csoportokat.

A színházi társulat művészei 2021 karácsonyán ingyenes műsorral kedveskedtek az Immánuel Otthon (halmozottan sérült gyermekek és fiatal felnőttek) lakóinak, tanulóinak és családjaiknak. Az intézmény ingyenesen látogatható előadások révén csatlakozott a Méltóság Mezeje (palliatív ellátás, hospice tevékenység) programhoz.

KODÁLY FILHARMÓNIA DEBRECEN NONPROFIT KFT.

A Kodály Filharmónia Debrecen 2022. január 1. napjától Kodály Filharmónia Debrecen Nonprofit Kft.-ként látja el feladatát.

Az intézmény fontosnak tartja, hogy a hátrányos helyzetű csoportok számára programjaik elérhetőek legyenek. Évadukban a sajátos nevelési igényű fiatalok hallgathattak ifjúsági hangversenyeket. Céljuk az volt, hogy az SNI gyermekek integrálódjanak az ifjúsági közönség körébe, ami valódi érzékenyítés mind a részt vevő közönség, mind a produkciókban fellépő kollégák számára.

A Kodály Filharmónia Debrecen jellemzően a Kölcsey Központ Nagytermében tartja koncertjeit. Az akadálymentesített épület korszerű körülményeket biztosít, vezetősávval és figyelmeztető sávval felszerelve. A járófelületen a burkolati anyag felületi, sűrűségbeli, színbeli, hangtani tulajdonságainak különbözőségével kialakított burkolati sáv, amely vak, gyengén látó, vagy felfogó képességükben korlátozott emberek tájékozódását segíti. A földszint és az alagsorban található parkoló közötti közlekedést lift segíti. A koncertek alkalmával a mozgásukban korlátozott vendégek számára a korábbi évekhez hasonlóan diákmunkások nyújtanak segítséget az egész évad során.²⁴

²⁴ A Vojtina Bábszínház, Csokonai Színház, Kodály Filharmónia évadbeszámoló

MÉLIUSZ JUHÁSZ PÉTER KÖNYVTÁR

Fiókkönyvtárak	Összes beiratkozott olvasó	Összes kölcsönző	Összes kölcsönzés	Összes Példány
Benedek	208	2620	6389	7911
Csapókert	94	1483	3115	4340
István út	168	1644	3798	4975
Józsa	295	3798	8578	10841
József Attila	138	1204	2919	3791
Központ	2440	19971	46523	62073
Libakert	104	1446	3832	4850
Nyugdíjasok Háza	69	1171	2758	3418
Petőfi	223	3152	6061	8002
Újkert	291	3149	7114	9310
Végösszeg	4030	39638	91087	119511

(Forrás: Méliusz Juhász Péter Könyvtár intézményi statisztikai adatközlés 2022.)

I. Szolgáltatási feladatok	
1. Heti nyitvatartási órák száma (a könyvtár székhelyén)	52,00
2. A tárgyévben a könyvtárat aktívan használók száma	14882,00
2.1. tárgyévben a könyvtárhasználatok száma	195083,00
2.2. A tárgyévi regisztrált használók száma	14882,00
2.3. A tárgyévi látogatók száma	176681,00
3. A könyvtári honlap-látogatások száma (kattintás a honlapra)	225213,00
4. A könyvtár honlapja (teljes webhely) hány nyelven érhető el	1,00
5. A könyvtári honlap tartalomfrissítéseinek gyakorisága (alkalom/hónap átlagosan)	200,00
6. A könyvtári honlap tartalomfrissítésének száma összesen	2400,00
7. A könyvtár által az Országos Dokumentumellátási Rendszerben szolgáltatott dokumentumok száma	2386,00
8. A könyvtárban használható, nem nyílt hozzáférésű adatbázisok száma	13,00
9. A Web 2.0 interaktív könyvtári szolgáltatások száma (chat - 132, Líra - 425)	2,00
9.1. A szolgáltatásokat igénybe vevő használók száma	557,00
10. A könyvtári OPAC használatának gyakorisága (használat/év) (kattintás az OPAC-ra)	18402,00
11. Tárgyévben a könyvtár által nyílt hozzáférésű publikációként elérhetővé tett dokumentumok száma	0,00
12. A kölcsönzések száma dokumentumtípusonként	
12.1. Könyv	251761,00
12.2. Időszaki kiadvány	9385,00
12.3. AV-dokumentum	8321,00
12.4. Elektronikus dokumentum (fizikai hordozón)	2250,00
12.5. Elektronikus dokumentum (digitálisan)	0,00
13. Irodalomkutatások, témafigyelések száma	184,00
14. A vármegyei hatókörű városi könyvtár által nyújtott, dokumentált szakmai (megyei, illetve országos szintű) tanácsadások száma	2110,00

- Az intézmény csatlakozott az Európai Méhnyakrák Megelőzési Héthez, melynek keretében egy Mályvapalcot adtak át a Központi Könyvtárban. A Mályvapalcot azért alakítottuk ki, hogy felhívjuk a figyelmet és tájékoztatást nyújtsunk a méhnyakrákkal kapcsolatban.
- Az Országos Széchényi Könyvtár a magyar népmeséken alapuló ukrán nyelvű gyermekkönyvből 60 kötetet adott át a Méliusz Juhász Péter Könyvtárnak. A kötet a Móra Könyvkiadó, a Nova Hvylya Egyesület és az OSZK közös kiadásában, a Petőfi Kulturális Ügynökség támogatásával az Alföldi Nyomda kivitelezésében 1500 példányban jelent meg. A Debrecen Megyei Jogú Város Ukrán Nemzetiségi Önkormányzat a 2021-2024 évre vonatkozóan hosszú távú célkitűzései között szerepel egy kiemelt ukrán irodalmi részleg létrehozása Méliusz Juhász Péter Könyvtárban. Ennek célja az anyanyelv ápolása, hogy a Debrecenben élő ukrán nemzetiségű magyar állampolgárok olyan könyveket tudjanak olvasni, amelyek az anya-nyelvükön íródtak, valamint akik beszélnek az ukrán nyelvet, gyakorolhassák azt. A kötetek a MÉLIUSZ Központi Könyvtár Idegennyelvi Részlegében kapnak helyet. Az Ukrán Nemzetiség Önkormányzat 2022. szeptember 28-án adta át ünnepélyes keretek között az első köteteket. Tervezik egy hasonló, lengyel állományrész elkülönítését.
- Az Újkerti Fiókkönyvtárban a látássérültek találtak otthonra. A szoros együttműködés megmaradt a Fehér Bot Alapítvánnyal, a Gábor József Kulturális Alapítvánnyal és a Látássérültek Észak-alföldi Regionális Egyesületével. A rendszeresen megforduló fogyatékkal élőket hangoskönyvekkel segítik a könyvtár munkatársai.
- A helytörténeti jelentőségű dokumentumok digitalizálása és adatbázisba gyűjtése, az adatok egységesítése, visszakereshetővé tétele lehetővé tette, hogy 2023-ban egy bárki számára elérhető helytörténeti gyűjteményt kínáljanak az érdeklődők részére. DIKÖR nevű adatbázisuk hiánypótló helytörténeti dokumentumokat, fotógyűjteményeket, hagyatékokat tartalmaz, egy helyen, bárki számára elérhető formában.
- A Konténer Könyvtár egy minikönyvtárként működik és a város különböző pontjain fogadja az érdeklődőket programokkal és foglalkozásokkal, biztosítva a könyvtári szolgáltatásokhoz történő egyenlő esélyű hozzáférést.

Mutatók	Szám adatok 2022
Fogyatékossgal élők könyvtárhasználatát segítő IKT eszközök száma	5,00
A fogyatékossgal élők számára akadálymentes szolgáltatások száma	15,00
A könyvtár által szervezett	
hátrányos helyzetűeket, romákat célzó, a társadalmi együttélést erősítő, diszkrimináció-ellenes, szemléletformáló, toleranciára nevelő és multikulturális programok	0,00
a programok résztvevőinek száma	0,00
nemzetiségi közösségi identitást erősítő programok száma	12,00
a programok résztvevőinek száma	395,00
fogyatékossgal élők könyvtárhasználatát segítő képzések, programok száma	3,00
a programok résztvevőinek száma	123,00
a nyugdíjas korosztály számára szervezett programok, képzések	14,00
a programok résztvevőinek száma	222,00
A könyvtárral írásos együttműködést kötő civil, határon túli,	91,00

vállalkozói stb. partnerek száma/év	
A vármegyei hatókörű városi könyvtár által biztosított nemzetiségi dokumentumok száma	2402,00
A gyűjtemény elektronikus feldolgozottsága (az elektronikus katalógusban feltárt dokumentumok száma a gyűjtemény egészének %-ában)	100,00
Rendezvény, kiállítás	
A könyvtárban a tárgyévben szervezett helyi, vármegyei és országos szintű közösségi programok, rendezvények száma összesen	962,00
a résztvevők száma	35351,00
Tárgyévben szervezett konferenciák száma	1,00
a résztvevők száma	74,00
A könyvtárban szervezett időszak kiállítások száma	40,00
a látogatók száma	6933,00
Tárgyévben a családok számára meghirdetett rendezvények száma	32,00
a résztvevők száma	680,00
A vármegyei hatókörű városi könyvtár esetében az általa ellátott kistélepüléseken szervezett rendezvények száma	62,00
a résztvevők száma	3545,00
Egyéb rendezvényeken résztvevők száma	27679,00

Rendezvények

Örmény Nemzetiségi Önkormányzat KOHAR1 FILMVETÍTÉS	MÉLIUSZ Központi Könyvtára
Nyugdíjas Könyvtárosok találkozója	MÉLIUSZ Nyugdíjasok Háza Könyvtára
Örmény Nemzetiségi Önkormányzat Anekdota est, Bányai Elemér műveiből	MÉLIUSZ Központi Könyvtára
Könyvtár bemutató óra látássérültek számára	MÉLIUSZ Józsa Könyvtára
Kutyaterápiás mesefoglalkozás	MÉLIUSZ Józsa Könyvtára
Aktív Életért Klub	Debreceni Botanikus Kert
Olvass kutyával! - Terápiás kutyák a könyvtárban	MÉLIUSZ Újkerti Könyvtára
Debreceni Nyugdíjas Ovónők Klubja	MÉLIUSZ Központi Könyvtára
Látássérültek küldöttgyűlése	MÉLIUSZ Újkerti Könyvtára
Egyedülálló Szülők Klubja	MÉLIUSZ Központi Könyvtára
Könyvajánló kamaszoknak	MÉLIUSZ Központi Könyvtára
Táplálkozási és életmódtanácsok időseknek 1.	MÉLIUSZ Petőfi Emlékkönyvtár
Örmény Nemzetiségi Önkormányzat Üvegfestészet Ermonával	MÉLIUSZ Központi Könyvtára
HBM és Debrecen Nyugdíjas Szervezeteinek Szövetsége kiállítása Ügyes Kezek címmel	MÉLIUSZ Központi Könyvtára
Debreceni Nyugdíjas Ovónők Klubja	MÉLIUSZ Központi Könyvtára

DMJV Ukrán Nemzetiségi Önk. Ukrán nyelvű könyvek átadása a könyvtárnak	MÉLIUSZ Központi Könyvtára
Ki mit tud? irodalmi ismeretterjesztő vetélkedő	Zsuzsi Erdei Vasút Könyvtárpont
Sportolj Nagyerdő!	Hatvani István Általános Iskola
Fehér Bot Nemzetközi Napja	MÉLIUSZ Újkerti Könyvtára
"Érzékelhető Kultúra" - érzékenyítő foglalkozás	MÉLIUSZ Újkerti Könyvtára
DMJV Ukrán Nemzetiségi Önk. Könyvbemutató Sorkönyv a Krímről	MÉLIUSZ Központi Könyvtára
Bolgár Önkormányzat - éves megemlékezés, koszorúzás	MÉLIUSZ Libakerti Könyvtára
Nyugdíjas Óvónők Klubja	MÉLIUSZ Központi Könyvtára
Örmény Nemzetiségi Önkormányzat_Kőország című előadás	MÉLIUSZ Központi Könyvtára
Örmény Nemzetiségi Önkormányzat_Karácsonyi program	MÉLIUSZ Központi Könyvtára

(Forrás: a Méliusz Juhász Péter Könyvtár éves beszámolója és munkaterve 2022)

DÉRI MÚZEUM

Látogatottsági adatok

Rendezvény, kiállítás	
ebből: teljes árat fizető látogató	30012
kedvezményes árat fizető diák látogató	54180
kedvezményes árat fizető egyéb látogató	126431
ingyenes látogató	43402
külföldi látogató (becsült százalék)	21
Összes látogatószám (fő)	254025
A virtuális kiállítások és események látogatószáma	930000

Az összes látogatóból az elmaradott térségekkel kapcsolatos programokon résztvevők száma (fő) 0

(Forrás: a Déri Múzeum éves beszámolója és munkaterve 2023)

- Az intézmény 2015-ös újrainvitása óta akadálymentesített hely. Hagyományos lift, lépcsőlift és akadálymentesített mosdó áll a fogyatékkal élők rendelkezésére. Már a múzeumba is külön, rámpával ellátott bejáraton jöhetnek be. A múzeum honlapját akadálymentesített változatban is megtalálják az érintettek.
- A látássérültek múzeumlátogatását segíti az audioguide-szolgáltatás, ami nem egy átlagos élményben részesítheti a vendégeket, ugyanis választhatnak, hogy kinek a hangjával szeretnék meghallgatni az ismereteket. Sőt angol nyelven is elérhető. Vannak múzeumpedagógiai foglalkozások, amire fogyatékkal élőket, látás- és hallássérült diákokat és enyhén fogyatékos fiatalokat is várják. Sajátos igényeiket figyelembe véve alakították a foglalkozásokat a múzeum szakemberei. A kiállítások kerekesszékekkel is bejárhatók.

Közönségkapcsolati tevékenység adatai (2020-2022)	db	fő
Offline megvalósult közművelődési rendezvények és a rendezvények résztvevőinek száma	177	22185
Online megvalósult közművelődési rendezvények és a rendezvények résztvevőinek száma	306	489178
A hátrányos helyzetűeket (kiemelten a romákat), valamint a fogyatékkal élőket célzó, a társadalmi együttélést és a felzárkózást elősegítő programok és a résztvevőinek a száma	12	299

(Forrás: Déri Múzeum beszámolója és munkaterve 2020-2022)

DEBRECENI MŰVELŐDÉSI KÖZPONT ÉS IFJÚSÁGI HÁZ NONPROFIT KFT. (DEMKI)

Az elmúlt évben a DEMKI egységeiben közel 650 program valósult meg, rendezvények és egységek személyes és online látogatottsága meghaladta a 708 000 főt.

A DEMKI a közösségi házainak hálózatán keresztül segíti a nyugdíjas szervezetek törekvéseit és rendezvényeik eredményes megvalósulását. Céljuk, hogy ezekkel a programokkal hozzájáruljanak az idősök életminőségének javításához.

Nyugdíjas szervezetek (Forrás: DEMKI beszámoló 2022.)

Életfa Nyugdíjas Klub (DEMKI Ifjúsági Ház)

Belvárosi Nyugdíjas Klub (DEMKI - Újkerti Közösségi Ház)

Újkerti Vöröskeresztes Nyugdíjas Klub (DEMKI - Újkerti Közösségi Ház)

Pedagógus Szakszervezet Nyugdíjas Klubját (DEMKI - Újkerti Közösségi Ház, Borsos villa)

Nagymacsi Nyugdíjas Klub (DEMKI - Nagymacsi Közösségi Ház)

Margaréta Nyugdíjas klub (DEMKI - Ondódi Közösségi Ház)

Kismacsi Nyugdíjas Klub (DEMKI - Kismacsi Közösségi Ház)

Homokkerti Nyugdíjas Klub (DEMKI - Homokkerti Közösségi Ház)

Felsőjózsa Nyugdíjasok Baráti Köre (DEMKI - Józsa Közösségi Ház)

„Etká anyó erőgyűjtő módszere” nyugdíjas torna (DEMKI - Borsos- villa Közösségi Ház)

Debreceni Szépkorúak Klubja (DEMKI - Újkerti Közösségi Ház)

Őszidők Kórus (DEMKI - Újkerti Közösségi Ház)

Szenior Örömtánc (DEMKI - Újkerti Közösségi Ház)

Fogyatékkal élőket segítő szervezetek (Forrás: DEMKI beszámoló 2022.)

Hajdúsági Diabetesz Klub (DEMKI - Újkerti Közösségi Ház)

ILCO Egyesület

Segítő Kéz Lelkiségi Szolgálat (DEMKI - Borsos- villa Közösségi Ház)

Az intézmény nyugdíjas csoportjai rendszeresen valósítanak meg közösségi rendezvényeket, amelyek széleskörű ismereteket, tájékoztatást, szórakozást nyújtanak a szépkorúaknak. Ezen kívül rendszeresen az együttműködések a fogyatékkal élőket segítő szervezetekkel.

Emellett alapszolgáltatásként biztosított minden célcsoport számára:

Információs szolgáltatás, ingyenes Internet hozzáférés

A DEMKI egységeiben aktuális, helyi, naprakész információs segítséget nyújtanak a betérőknek.

Tanácsadások

Több évtizedes múltra visszatekintő szolgáltatás az ingyenes tanácsadás. A DEMKI tanácsadó munkatársai előre egyeztetett időpontokban állnak rendelkezésére az érdeklődőknek és a segítségre szorulóknak. Tanácsadók szakterületükön kiváló munkát végző szakemberek, akik az alábbi területeken várják a hozzájuk fordulókat: EVS /Európai Önkéntes Szolgálat/, pályaválasztás, drogprevenció.

Prevenációs tevékenység

A társaság alaptevékenységének része a prevenációs tevékenység, így a DEMKI Nonprofit Kft. működteti a Csomópont Drogprevenciók Irodát, amely egyben a Kábítószerügyi Egyeztető Fórum információs irodája is. Az iroda többek között tréningek, pedagógus továbbképzések, szupervíziók helyszínéül is szolgál. A Csomópont iroda, a KEF tagszervezetek, valamint az Önkormányzat együttműködésével, tartanak figyelemfelhívó, prevenációs rendezvényeket.

3.8 A roma nemzetiségi önkormányzat célcsoportokkal kapcsolatos esélyegyenlőségi tevékenysége, partnersége a települési önkormányzattal

Az Önkormányzat a nemzetiségi egyéni és közösségi jogok érvényesülése, a nemzetiséghez tartozók érdekeinek kifejezésre juttatása – különösen az anyanyelv ápolása, őrzése és gyarapítása – továbbá a nemzetiségek kulturális autonómiájának a nemzetiségi önkormányzatok által történő megvalósítása és megőrzése érdekében együttműködik a települési nemzetiségi önkormányzatokkal.²⁵

Debrecenben a roma nemzetiségi önkormányzat mellett 8 települési nemzetiségi önkormányzat működik: a bolgár, a görög, a lengyel, a német, az örmény, a román, a ruszin, és az ukrán. A nemzetiségi önkormányzatok hatékony érdekérvényesítéséhez, törvényben meghatározott egyéni és közösségi jogainak gyakorlásához az Önkormányzatunk biztosítja valamennyi települési nemzetiségi önkormányzat részére a működésükhöz szükséges személyi és tárgyi feltételeket.

A fentiekben meghatározott kötelezettségek teljesítése érdekében az Önkormányzat – a nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény 80. § (1)-(3) bekezdéseiben foglaltakra figyelemmel – együttműködési megállapodást (továbbiakban: megállapodás) kötött a nemzetiségi önkormányzatokkal.

A megállapodásban foglaltak értelmében az Önkormányzat a nemzetiségi önkormányzat működéséhez szükséges tárgyi feltételeket a DMJV Polgármesteri Hivatala útján biztosítja oly módon, hogy a nemzetiségi önkormányzatot feladatainak ellátásához szükséges tárgyi és technikai eszközökkel felszerelt helyiségek ingyenes használatára jogosítja fel.

Az Önkormányzat a DMJV Polgármesteri Hivatala által biztosítja továbbá

- a nemzetiségi önkormányzat működéséhez, a testületi, tisztségviselői, képviselői feladatok,
- a nemzetiségi önkormányzat testületi üléseinek előkészítéséhez kapcsolódó feladatok (meghívók, előterjesztések, hivatalos levelezés előkészítése, postázása, a testületi ülések jegyzőkönyveinek elkészítése, postázása),

²⁵ Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének 1/2013. (I. 24.) önkormányzati rendelete Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Szervezeti és Működési Szabályzatáról

- a testületi döntések és a tisztségviselők döntéseinek előkészítéséhez, a testületi és tisztségviselői döntéshozatalhoz kapcsolódó nyilvántartási, sokszorosítási, postázási feladatok, valamint
- a nemzetiségi önkormányzat működésével, gazdálkodásával kapcsolatos nyilvántartási, adatszolgáltatási, iratkezelési feladatok

ellátásához szükséges tárgyi feltételeket (fénymásoló, asztali számítógép, nyomtató, irodaszer, papír, nyomtatvány, erre irányuló előzetes igénybejelentés alapján speciális kommunikációs rendszer használata). A működésükhöz szükséges személyi feltételeket akként biztosítja, hogy a települési nemzetiségi önkormányzatok működésével kapcsolatos végrehajtási feladatok ellátásáról a Polgármesteri Hivatal kijelölt ügyintézői gondoskodnak.

Az Önkormányzat a Roma Nemzetiségi Önkormányzat részére a működéséhez szükséges tárgyi feltételeket a Debrecen, Barna u. 23. szám alatti hivatalos helyiségében biztosítja hivatali munkaidőben, időkorlátozás nélkül, továbbá testületi ülések tartása céljából – erre irányuló igény alapján – előzetes egyeztetést követően a Nemzetiségi Önkormányzat rendelkezésére bocsátja a 4025 Debrecen, Barna u. 23. szám alatti tárgyalót. A nemzetiségi önkormányzat tevékenységét esélyegyenlőségi és projektfelelős is segíti.

Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének a helyi közművelődési feladatok ellátásáról szóló 37/2018. (X. 25.) önkormányzati rendelete alapján az Önkormányzat közművelődési feladatainak ellátása során együttműködik a területén működő a nemzetiségi önkormányzatokkal.

A Roma Nemzetiségi Önkormányzat rendszeresen – hagyományteremtő céllal – közösségformáló, kulturális programokat szervez.

A városban működő 9 nemzetiségi önkormányzat részvétele mellett 2021-ben rendezték meg első alkalommal „Savale” címmel a nemzetiségi önkormányzatok közös bemutatkozó programját az Eu-Roma Egyesület szervezésében. A kulturális bemutató két helyszínen fogadta az érdeklődőket: a Pósa utcai közösségi házban, és a Csapó utcai sétaterén. A rendezvény üzenete, hogy a közösségek megmutassák értékeiket az itt élőknek, a régióban élők megismerhessék azokat az értékeket, amelyeket a nemzetiségek képviselnek.

3.9. Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása

A mélyszegénységben élők és a romák helyzete, esélyegyenlősége vizsgálata során településünkön	
beazonosított problémák	fejlesztési lehetőségek
Nagysándortelepen élők társadalmi kohéziója továbbra is támogatást igényel.	Célzott programokkal közösségfejlesztés, valamint a közművelődési szolgáltatások fejlesztése az érintett városrészen.

4. A gyermekek helyzete, esélyegyenlősége, gyermekszegénység

A gyermekek védelmének jogszabályi alapját Magyarország Alaptörvényének rendelkezései teremtik meg, figyelemmel a Gyermek Jogairól szóló Egyezmény rendelkezéseire.

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.) elismeri egyebek mellett a gyermek mindenek felett álló érdekét. Előírja a szülők közös felelősségét a gyermek neveléséért és fejlődésének biztosításáért, a gyermek különleges védelmét a bántalmazás és elhanyagolás bármilyen formája ellen, biztosítja a szellemileg vagy testileg fogyatékos gyermek fokozott védelmét, a gyermek megfelelő életszínvonalhoz, egészséges fejlődéshez való jogát.

A törvény célja, hogy a gyermek esélyegyenlőségének növelése érdekében megállapítsa azokat az alapvető szabályokat, amelyek szerint az állam, a helyi önkormányzatok és a feladatra vállalkozó természetes és jogi személyek meghatározott ellátásokkal és intézkedésekkel segítséget nyújthatnak a gyermek törvényben foglalt jogainak és érdekeinek érvényesítéséhez, a szülői köteleességek teljesítéséhez, illetve gondoskodjanak a gyermek veszélyeztetettségének megelőzéséről és megszüntetéséről, a hiányzó szülői gondoskodás pótlásáról, valamint a fiatal felnőttek társadalmi beilleszkedéséről.

4.1 A gyermekek helyzetének általános jellemzői gyermekek száma, aránya, életkori megoszlása, demográfiai trendek

Debrecen állandó népességének 16,54%-át 0-17 éves korúak alkotják. E korcsoportban a nemek aránya csaknem egyenlő, a férfiak aránya 8,5%, a nők aránya 8,04% az állandó népességen belül. A 2016. és 2021. évi adatok alapján a 0-14 éves korú állandó lakosok száma – a 65 év feletti állandó lakosok fokozatosan emelkedő számával ellentétben – enyhén csökkenő tendenciát mutat. A 0-14 éves korú állandó lakosok száma 2016-ban 27857 fő, 2021-ben 27174 fő volt. (lásd. HEP 3. számú táblázat – Öregedési index)

Az alábbi 4.1. számú táblázat 2019. évi adatokon alapul.

4.1. számú táblázat - Gyermekkorú népesség összetétele nemek és korcsoportok szerint (2. számú táblázatból)					
Korcsoport	Fő			Az állandó népességből a megfelelő korcsoportú nők és férfiak aránya (%)	
	Férfiak	Nők	Összesen (TS 003)	Férfiak (TS 005)	Nők (TS 007)
	Fő	Fő	Fő	%	%
Állandó népesség száma (férfiak TS 004, nők TS 006)	94 945	106 136	201081	47,22%	52,78%
0-2 évesek (összes száma TS 008, aránya TS 009)			5 556	2,76%	
0-14 éves (férfiak TS 010, aránya TS 011; nők TS 012, aránya TS 013)	14 379	13 439	27818	7,15%	6,68%
15-17 éves (férfiak TS 014, aránya TS 015; nők TS 016, aránya TS 017)	2 720	2 736	5456	1,35%	1,36%

Forrás: TeIR, KSH Tstar

Veszélyeztetett és védelembe vett gyermekek jellemzői

A Gyvt. 5. § n) pontja szerint a veszélyeztetettség olyan – a gyermek vagy más személy által tanúsított – magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja vagy akadályozza.

A gyermekvédelmi gondoskodás keretébe tartozó hatósági intézkedések egyike a védelembe vétel. A védelembe vétel esetén a gyámhatóság a gyermeket még nem emeli ki a családból, az intézkedés célja a veszélyeztetett gyermek családban való nevelkedésének elősegítése céljából a család helytelen életvezetésének megváltoztatása. A védelembe vett gyermek és szülei számára a gyámhatóság magatartási szabályokat ír elő. Ezek a gyermek veszélyeztetettségének enyhítését, megszüntetését célozzák, betartásuk kötelező. A gyámhatóság felhívja a család- és gyermekjóléti központot a védelembe vételhez kapcsolódó gyermekjóléti szolgáltatási feladatok esetmenedzselésének ellátására, valamint a család- és gyermekjóléti szolgálattal együtt a védelembe vétel melletti szociális segítő munka biztosítására. A család- és gyermekjóléti központ egyéni gondozási-nevelési tervet készít, amelyben család- és gyermekjóléti szolgálat családsegítője, esetmenedzsere, valamint a problémamegoldás érdekében bevont segítők meghatározzák a szülő és a gyermek azon feladatait, amelyek a gyermek veszélyeztetettségének megszüntetéséhez szükségesek.

A 4.1.1. számú táblázat a veszélyeztetett és védelembe vett kiskorú gyermekek adatait mutatja be Debrecenben 2016 és 2021 között. A védelembe vett 18 év alattiak számában lassú és egyenletes növekedést figyelhetünk meg. Amíg 2016-ban 133 védelembe vett kiskorú volt, addig 2021-ben 618 főre emelkedett a számuk.

4.1.1. számú táblázat - Védelembe vett és veszélyeztetett kiskorú gyermekek		
Év	Védelembe vett kiskorú gyermekek száma (TS 116)	Veszélyeztetett kiskorú gyermekek száma (TS 115)
	Fő	Fő
2016	333	n.a.
2017	417	n.a.
2018	494	n.a.
2019	490	622
2020	582	603
2021	618	763

Forrás: TeIR, KSH Tstar

A nevelési és oktatási intézményekben az óvodai és iskolai szociális segítés új, kötelezően megvalósuló tevékenység, amely ágazatközi szinten biztosít szolgáltatást a nevelési-oktatási intézményekben a gyermekjóléti ellátórendszeren keresztül.

Az óvodai és iskolai szociális segítő olyan – óvodában, iskolában és kollégiumban tevékenykedő – segítő szakember, aki elsődlegesen a gyermekek, tanulók veszélyeztetettségének megelőzésével,

szociális és kommunikációs készségei fejlesztésében, egészségfejlesztésben való közreműködéssel, prevencióval foglalkozik. Aktív résztvevője a gyermekvédelmi jelzőrendszer működtetésének, illetve a felmerülő életvezetési, szociális problémák megoldásához nyújt segítséget az óvoda gyermekeinek, az iskola tanulóinak, igény szerint a pedagógusoknak, a nevelő-oktató munkát segítő szakembereknek (pl. dajka, gyermekfelügyelő, pedagógiai asszisztens) és más szakembereknek (pl. iskolaorvos, iskolai védőnő, iskolapszichológus, iskolarendőr stb.), valamint szülőknek egyaránt.²⁶

A tevékenységet DMJV Család- és Gyermekjóléti Központja biztosítja 2018. szeptember 1. napjától valamennyi nevelési-oktató intézményben. Az óvodai és iskolai szociális segítő tevékenységének alapvető feltétele a két ágazat szakembereinek széles körű együttműködése. Ahhoz, hogy a szociális és a nevelési-oktató intézményben dolgozó munkatársak együttműködése eredményes legyen, arra van szükség, hogy ismerjék egymás tevékenységeinek kereteit, módszereit, valamint kialakítsák azokat az együttműködési eljárásokat, amelyek meghatározzák közös feladatvégzésüket.

Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők

A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság megállapításának célja annak igazolása, hogy a gyermek szociális helyzete alapján jogosult ingyenes vagy kedvezményes intézményi gyermekétkeztetés, szünidei gyermekétkeztetés, valamint jogszabályban meghatározott egyéb természetbeni támogatások és kedvezmények igénybevételére.

A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságot a gyámhatóság állapítja meg a Gyvt. szabályai alapján, a családban az egy főre jutó havi jövedelem, vagyoni helyzet és egyéb körülmények vizsgálatát követően.

A Szociális Osztály adatai alapján 2022-ben a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők közül 348 hátrányos helyzetűnek, 260 halmozottan hátrányos helyzetű gyermeknek minősült.

A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosultak 2019. évtől évente két alkalommal, augusztus és november hónapban pénzbeli támogatásban részesülnek.

2022 augusztusában 2047 gyermek után, 2022 novemberében 1120 gyermek után részesültek a családok pénzbeli támogatásban.

A 4.1.2. számú táblázat a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek számát mutatja be 2017 és 2021 között.

A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek száma 2017 és 2021 között jelentős csökkenést mutat. Amíg 2017-ben 3679 gyermek részesült kedvezményben, addig 2021-re a számuk 1972 főre csökkent.

²⁶ Felhívás – EFOP 3.2.9-16, „Óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység fejlesztése”

4.1.2. számú táblázat - Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek	
Év	Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek évi átlagos száma (TS 111)
	Fő
2016	n.a.
2017	3 679
2018	2 862
2019	2 355
2020	1 977
2021	1 972

Forrás: TeIR, KSH Tstar, Önkormányzati adatok

A gyermek jogán járó helyi juttatásokban részesülők helyzete

A társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. törvény (a továbbiakban: Tbj.) 4. § f) pontja szerint az „árvaellátás: az elhunyt nyugdíjas, illetve nyugdíjban nem részesülő, de nyugdíjjogosultságot szerzett elhunyt személy gyermekének, örökbe fogadott gyermekének, meghatározott feltételek esetén nevelt gyermekének, testvérének, unokájának járó ellátás.”

Az árvaellátás főszabály szerint a gyermek 16. életévének betöltése napjáig jár. Amennyiben a gyermek oktatási intézmény nappali rendszerű oktatás keretében tanulmányokat folytat, az árvaellátásra való jogosultság a tanulmányok tartamára, de legfeljebb a gyermek 25. életévének betöltéséig meghosszabbodik. Az árvaellátásra jogosultság feltételeit Tbj. részletesen szabályozza.

Az 4.1.3. táblázat az árvaellátásban részesülők számát mutatja a 2016 és 2021 közötti időszakban. A táblázat adatai szerint a 2016. évi adatokhoz képest 2021-re 17,44%-al csökkent az árvaellátásban részesülők száma.

4.1.3. számú táblázat - Árvaellátás			
Év	Árvaellátásban részesülő férfiak száma (fő) (TS 065)	Árvaellátásban részesülő nők száma (fő) (TS 066)	Árvaellátásban részesülők összesen
	Fő	Fő	Fő
2016	646	656	1 302
2017	612	613	1 225
2018	578	576	1 154
2019	557	549	1 106
2020	548	531	1 079
2021	550	525	1 075

Forrás: TeIR, KSH Tstar, Önkormányzati adatok

Ingyenes vagy kedvezményes iskolai étkeztetésben, egyéb juttatásokban részesülők jellemzői

A Gyvt. 2015. évi módosítása jelentősen kiterjesztette a gyermekétkeztetésben ingyenesen, vagy normatív kedvezménnyel étkezők körét.

A Gyvt. 21/B. § (1)-(2) bekezdésében foglalt szabályi szerint intézményi gyermekétkeztetést ingyenesen kell biztosítani

- a) a bölcsődében, mini bölcsődében nyújtott bölcsődei ellátásban vagy óvodai nevelésben részesülő gyermek számára, ha
 - rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesül,
 - tartósan beteg vagy fogyatékos, vagy olyan családban él, amelyben tartósan beteg vagy fogyatékos gyermeket nevelnek,
 - olyan családban él, amelyben három vagy több gyermeket nevelnek,
 - olyan családban él, amelyben a szülő nyilatkozata alapján az egy főre jutó havi jövedelem összege nem haladja meg a kötelező legkisebb munkabér személyi jövedelemadóval és társadalombiztosítási járulékkal csökkentett összegének 130%-át vagy
 - nevelésbe vették;
- b) az 1-8. évfolyamon nappali rendszerű iskolai oktatásban részt vevő tanuló számára, ha
 - rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesül, vagy
 - nevelésbe vették;
- c) azon a) és b) pont szerinti életkorú, rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő gyermek számára, akit fogyatékos gyermekek számára nappali ellátást nyújtó, az Szt. hatálya alá tartozó fogyatékosok nappali intézményében helyeztek el;
- d) az 1-8. évfolyamon felül nappali rendszerű iskolai oktatásban részt vevő tanuló számára, ha
 - nevelésbe vették, vagy
 - utógondozói ellátásban részesül.

Az intézményi gyermekétkeztetést az intézményi térítési díj 50%-os normatív kedvezményével kell biztosítani

- a) az 1-8. évfolyamon felül nappali rendszerű iskolai oktatásban részt vevő tanuló számára, ha rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesül;
- b) az 1-8. és az azon felüli évfolyamon nappali rendszerű iskolai oktatásban részt vevő tanuló számára, ha olyan családban él, amelyben három vagy több gyermeket nevelnek, feltéve, hogy a tanuló nem részesül ingyenes intézményi gyermekétkeztetésben;
- c) tartósan beteg vagy fogyatékos gyermek számára, feltéve, hogy a gyermek nem részesül ingyenes intézményi gyermekétkeztetésben.

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény által szabályozott pénzbeli, és természetben nyújtott ellátások helyi szabályainak végrehajtásáról szóló 6/2006. (II. 24.) rendelet a Gyvt.-ben szabályozott ingyenes és kedvezményes intézményi gyermekétkeztetésen túl a Debrecenben bejelentett lakóhellyel rendelkező gyermek, tanuló részére további rászorultsági alapú térítési díjkedvezményt biztosít.

Az állam 2013 szeptemberéről az elsőtől a nyolcadik évfolyamig, továbbá a nemzetiségi nevelés-oktatásban és a gyógypedagógiai nevelés-oktatásban térítésmentesen biztosította a tanulók számára a tankönyvellátást, amelyet 2020 szeptemberétől kiterjesztett a köznevelés nappali rendszerű iskolai oktatásában résztvevő valamennyi tanulók részére.

Magyar állampolgársággal nem rendelkező gyermekek helyzete

2022 elején a koronavírus-járvány és a vele összefüggésben elrendelt veszélyhelyzet miatt tapasztalt kihívások és nehézségek még le sem csengtek, amikor kitört az orosz-ukrán háború.

Az Oroszország és Ukrajna között fennálló fegyveres konfliktus soha nem látott helyzet elé állította Magyarországot és a határmenti településeket. Magyarország a háború kezdete óta részt vesz az Ukrajnának szervezett segítségnyújtásban, a háborús erőfeszítésekből Debrecen is részt vállal.

Az országunk felé megindult menekültáradat kezelésében és a humanitárius segítségnyújtás megszervezésében az Önkormányzat és a fenntartott intézményrendszere élen járt. Már a háború kitörése után egy héttel átmeneti szállót hozott létre a város a Debreceni Szakképzési Centrummal, a Debreceni Alapellátási és Egészségfejlesztési Intézettel, DMJV Család- és Gyermekjóléti Központjával, a Városi Szociális Szolgálatral és a Debreceni Karitatív Testülettel karöltve.

A DSZC Építéstechnológiai és Műszaki Szakképző Iskolában (volt Povolny Ferenc Szakképző Iskola) létrehozott segítségnyújtási ponton a fent említett szervezetek dolgozói, illetve önkéntesei, továbbá polgárőrök vállaltak munkát 0-24 órában, fogadták a menekülteket, valamint segédkeztek az étkeztetésükben és bármilyen felmerülő probléma megoldásában. Az átmeneti szálláshelyen legfeljebb 80 fő részére ideiglenesen (1-2 éjszakára) szállást és ellátást, valamint tisztálkodási lehetőséget biztosítottak. A későbbiekben a menekültek számának csökkenésével lehetőség adódott az átmeneti szállás kisebb ingatlanba költöztetésére, a Pósa u. 1. szám alá.

A tartósan itt maradók a Debreceni Egyetem kollégiumaiban, az Aranybika Hotelben és a Sport Hotelben kaptak szállást az említett létesítmények fenntartóival, üzemeltetőivel kialakított rendkívül jó és szoros kapcsolatnak köszönhetően. Segítségben részesültek a munkaerőpiacon való elhelyezkedésben, a gyermekeknek óvodai, iskolai elhelyezésében.

A lakosság a menekültek ellátásához szánt adományokat az erre célra létrehozott a kialakított gyűjtőpontokon adhatta le.

Az Önkormányzat Beregszász és Ungvár polgármesterének kérésére segélyszállítmányt indított útnak, de a menekülteket nagy számban fogadó határmenti települések segélypontjaira is eljuttatta Debrecen adományait.

Információs telefonvonal, valamint a város honlapján felületet és e-mailcím állt rendelkezésre a segítségkérések és a felajánlások fogadására.

Az Ukrajna területéről érkezett gyermekek óvodai nevelését elsősorban a Levendula Óvodában (4024 Debrecen, Varga utca 23.) rendelkezésre álló szabad férőhelyeken kívánta biztosítani az Önkormányzat. Természetesen az Ukrajnából menekülő családok sajátos helyzetét figyelembe véve más, lakóhelyükhöz vagy a nagyobb testvér iskolájához közelebb eső intézményben is lehetőséget biztosított a fenntartó a gyermek felvételére.

Az Önkormányzat óvodái közül az alábbi intézmények vettek részt az Ukrajnából érkező gyermekek óvodai nevelésében:

- Alsójózsai Kerekerdő Óvoda (4225 Debrecen, Alsójózsai utca 13.): 1 fő,
 - Ifjúság Utcai Óvoda Hétszínvirág Tagintézménye (4031 Debrecen, Angyalföld tér 4.): 1 fő,
 - Levendula Óvoda (4024 Debrecen, Varga utca 23.): 2 fő,
 - Simonyi Úti Óvoda (4028 Debrecen, Simonyi út 31.): 1 fő,
 - Sinay Miklós Utcai Óvoda (4027 Debrecen, Sinay Miklós utca 2.): 1 fő,
 - Újkerti Manófalva Óvoda (4032 Debrecen, Károlyi Mihály utca 2.): 2 fő.
- Összesen: 8 fő gyermek.

A menedékes státuszú gyermek óvodai nevelése a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény (a továbbiakban: Nkt.) 92. § (3) bekezdése alapján ingyenes, melyhez az szükséges, hogy az érintett kiskorú vonatkozásában menedékesként való elismerési kérelmet nyújtson be a törvényes képviselője.

Ingyenes étkezésre a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti alapellátások és gyermekvédelmi szakellátások térítési díjáról és az igénylésükhöz felhasználható bizonyítékokról szóló 328/2011. (XII. 29.) Korm. rendelet 6. sz. mellékletének alkalmazásával van lehetőség.

Az érintett ukrán családokat és az óvodákat a kommunikációban a kezdetektől fogva segítette a Debreceni Ukrán Nemzetiségi Önkormányzat elnöke.

A gyermekek beilleszkedését az intézmények családi légköre, a befogadó, egyéni bánásmódot előtérbe helyező pedagógiai szemlélet segítette elő.

2022. december 5-én az Egyesült Nemzetek Szervezete Gyermekalapja (a továbbiakban: UNICEF) és az Önkormányzat együttműködési megállapodást kötött, arra vonatkozóan, hogy az UNICEF a 2022. december 15. és 2023. november 30. közötti időszakban négy debreceni szervezet munkájának támogatásával hozzájárul a menekült gyermekek egészségügyi, oktatási és gyermekvédelmi területen történő megsegítéséhez, a minőségi szolgáltatásokhoz való hozzáféréséhez.

A támogatásban részesülő szervezetek:

- a DMJV Család- és Gyermekjóléti Központja,
- a Debreceni Alapellátási és Egészségfejlesztési Intézet (DAEFI),
- DORKÁSZ Szolgálat Közhasznú Alapítvány, valamint
- az EU-Roma Országos Egyesület.

A megállapodásban foglaltak alapján az UNICEF az alábbi tevékenységeket támogatja:

- a menekültek, valamint a gyermekek és nők más hátrányos helyzetű csoportjai számára az alapvető egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása,

- az anyák, csecsemők és gyermekek egészséges táplálkozásának támogatása és a helyes étkezési szokások kialakítása,
- a menekült gyermekek és családjaik, valamint a veszélyeztetettek közösségi és családalapú szolgáltatásokhoz való hozzáféréseinek biztosítása,
- a menekült gyermekek számára a minőségi formális és nem formális oktatás biztosítása,
- az érintett szervezetek szolgáltatásainak hatékony és eredményes működtetése.

A DMJV Család- és Gyermejjóléti Központja egy mobil team létrehozásával szolgáltatásai széles palettáját biztosítja a menekült családok számára a DORKÁSZ Befogadó Központban, valamint a Pósa Utcai Községi Házban.

A mobil teamben magas fokú szakmai tapasztalattal rendelkező családsegítők, mediátorok, óvodai és iskolai szociális szakemberek segítik a családokat, gyermekeket. Mentális segítségnyújtást végeznek, valamint a szociális munka módszereit alkalmazva támogatják a gyermekek testi, lelki egészségének és a családban történő nevelésének fenntartását.

Az Önkormányzat által fenntartott óvodákban egyre nagyobb számban jelennek meg nemcsak ukrán, hanem más nemzetiségű, nem magyar állampolgárságú gyermekek is, akiknek az ellátása a kulturális sokszínűségük tekintetében új kihívások elé állítja az intézményrendszert. Ez a változás Debrecen ipari, gazdasági fejlődésével együtt járó munkaerőpiaci átalakulás következtében a jövőben még hangsúlyosabbá válik.

4.2 Szegregált, telepszerű lakókörnyezetben élő gyermekek helyzete, esélyegyenlősége

Debrecen szegregációval veszélyeztetett településrészének (Nagysándortelep és Vulkán telep) bemutatását a 3.5. fejezet tartalmazza.

Az önkormányzat fokozott figyelmet fordít arra, hogy a Debrecenben tervezett fejlesztések és beruházások megvalósítása ne eredményezzen szegregációt. A hátrányos helyzetűek felzárkóztatására, társadalmi bevonására szervezett programokat nemcsak az adott településrészen élők számára teszi elérhetővé, hanem megpróbálja bevonni abba az egyéb településrészekre élők is. A bevonásban a városban tevékenykedő szociális, gyermekvédelmi és családsegítő intézmények mellett a civil szervezetek is segítséget nyújtanak. Az alacsonyabb státuszú népesség kialakult térbeli koncentrációja Debrecenben elsősorban a múltban lejátszódott spontán folyamatok eredménye, jelenleg érvényesülő területi szegregáció irányába mutató erőteljes hatások nem ismertek.

A szegregáció együtt jár az életminőséget alapvetően meghatározó feltételek színvonalának leromlásával. A szegénység kiterjedése és mélyülése túlnyomóan a roma családokat érinti.

Számos kutatás igazolja, hogy a gyermekek jövőbeni esélyeit döntően meghatározza az, hogy milyen minőségű oktatásban részesülnek. A szegregált, telepszerű lakókörnyezetben élő roma és mélyszegénységben élő fiataloknak azonban számos tanulást akadályozó tényezővel kell szembesülniük: egészségi állapotuk rosszabb az átlagosnál, nem jutnak hozzá a készségeik fejlődéséhez fontos erőforrásokhoz.

Mindezek elkerülése érdekében arra kell törekedni, hogy a fiatalok számára egyenlő esélyeket biztosítsunk az oktatás, az egészségügy, a munkavállalás és a lakhatási körülmények tekintetében.

27

²⁷ Ladányi János – Szelényi Iván (1999): Szuburbanizáció és gettósodás. In: Glatz Ferenc. (szerk.): A cigányok Magyarországon. MTA, Budapest, 185–206. p. és

Emberi Erőforrások Minisztériuma (2015): A 2014-2020 közötti időszakra vonatkozó, A TELEPSZERŰ LAKHATÁS KEZELÉSÉT megalapozó szakpolitikai stratégia. Bp., EMMI

A sikeres iskolai előmenetel elképzelhetetlen óvodai nevelés nélkül. Az óvodai szocializáció során a gyermekek olyan készségeket, képességeket sajátítanak el, ami nélkülözhetetlen az iskolai fejlődéshez. Az Nkt. írja elő a három éves gyermekek legalább napi négy órai óvodai foglalkoztatását.

Az érintett településrészen az önkormányzat fenntartásában a Pósa Utcai Óvoda működik. Az óvoda engedélyezett gyermeklétszáma 140 fő. A 2022. októberi statisztikai adatok alapján a 2022/2023-as nevelési évben 79 fő gyermek óvodai neveléséről gondoskodtak, akik közül 2 fő hátrányos helyzetűnek, 6 fő halmozottan hátrányos helyzetűnek, 5 fő veszélyeztetettnek minősült.

4.3 A hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű, valamint fogyatékkal élő gyermekek szolgáltatásokhoz való hozzáférése

Az Oktatási Hivatal az Önkormányzat által fenntartott óvodák közül hat óvodai intézményt (Szabadságtelepi Óvoda, Karácsony György Utcai Óvoda, Kemény Zsigmond Utcai Óvoda, Szivárvány Óvoda, Mesekert Óvoda Jánosi Utcai Telephelye, Debreceni Arany János Óvoda) kért fel az EFOP-3.1.5-16-2016-00001 azonosítószámú „A tanulói lemorzsolódással veszélyeztetett intézmények támogatása” című kiemelt projektben való részvételre. A projekt időtartama: 2018. október 1. – 2020. június 30. volt.

Az együttműködési megállapodás alapján az érintett óvodák az Oktatási Hivatal szakmai iránymutatása szerint közreműködtek az intézményükre vonatkozó helyzetelemzés, valamint az intézményfejlesztési terv elkészítésében. Az óvodák a 2019/2020. nevelési évre vonatkozó munkatervükbe beépítették a fejlesztés alapidokumentumaként szolgáló Intézkedési tervet. A projekt során továbbképzésen vehettek részt az óvodapedagógusok. A családpedagógiai szempontok érvényesítése érdekében az intézmények a szülőkkel közös programokat szerveztek. Együttműködési megállapodást kötöttek a projektben résztvevő általános iskolákkal és óvodákkal a tudásmegosztás érdekében. A projektben résztvevő intézmények megismertették jó gyakorlataikat egymással, és pedagógiai programjukba beépítették a hátránykompenzáció eszközeit és az inkluzív nevelés elveit.

A projekt hozzájárult a minőségi neveléshez-oktatáshoz való hozzáférés javításához, az oktatás során megjelenő esélyegyenlőtlenségek csökkentéséhez. Hátránycsökkentő óvodai fejlesztő programok kidolgozásával, a köznevelési intézmény és a családok együttműködésére építő családközpontú jó gyakorlatok összegyűjtésével és elterjesztésével, továbbá az óvodai szakemberek fejlesztésével ma is segíti az Óvodai nevelés országos alapprogramjában rögzített óvodai hátránycsökkentő szerep eredményes megvalósítását.

A Pósa Utcai Óvoda 2008 óta óvodai fejlesztő program szerint neveli a gyermekeket (korábbi elnevezés szerint Integrációs Pedagógiai Rendszer), melynek célja a képességkibontakoztató és integrációs felkészítés, a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek felzárkóztatása. Több pályázatban vettek részt, alkalmazott módszereik és gyakorlatuk alapján 2017-től az Oktatási Hivatal Bázisintézményeként működik, 2018 januárjától az Oktatási Hivatal EFOP-3.1.3-16 kódszámú, „Társadalmi felzárkózási és integrációs köznevelési intézkedések támogatása” Esélyteremtő óvoda projektben vett részt, valamint Módszertani Központként közre működött 2020. szeptember 30-ig.

A védőnői ellátás jellemzői

A területi védőnői ellátásról szóló 49/2004. (V. 21.) ESzCsM rendelet 3. § bekezdése szerint a védőnő feladata a növekedés, a várandós anyák gondozása, gyermekágyas időszakban segítségnyújtás és tanácsadás az egészségi állapottal, az életmóddal, a szoptatással, valamint a családtervezéssel kapcsolatban. A gyermekeket érintően újszülött kortól a tanulói jogviszony

megkezdéséig a gyermekek gondozása, óvodában a védőnői feladatok ellátása, köznevelési intézményben a tanulók ellátása, a köznevelési intézménybe nem járó otthon gondozott tanköteles korú gyermek gondozása, a családgondozás, az egyéni és közösségi egészségfejlesztési, valamint az egészségvédelmi programok tervezésében, szervezésében és megvalósításában való részvétel. A szerteágazó, sokrétű tevékenység miatt is fontos a településen a megfelelő létszámú védőnő foglalkoztatása.

A 4.3.1. számú táblázat a betöltött védőnői álláshelyek számát mutatja a 2016 és 2022 közötti időszakban.

4.3.1. számú táblázat – Védőnői álláshelyek száma			
Év	Betöltött védőnői álláshelyek száma (TS 109)	0-3 év közötti gyermekek száma	Átlagos gyermekszám védőnőnként
	db	Fő	Fő
2016	100	7743	77,43
2017	98	7746	79,04
2018	98	7913	80,74
2019	102	7869	77,15
2020	102	7685	75,34
2021	n.a.	7629	-
2022.	106	7490	70,66

Forrás: TeIR, KSH Tstar, Önkormányzati adatok

Az egy védőnőre jutó gyermekek száma 2022-ben 216 fő volt, ez az elmúlt 15 év viszonylatában számított átlagos létszámot (amely 209,2 fő) közel 7 fővel haladja meg. Az egy védőnőre jutó várandós nők száma közel 15 fős átlagos értéket mutat a vizsgált időszakban. Összességében az egy védőnőre jutó összes gondozott száma növekedett. A védőnői körzetekben a gondozottak létszáma a 2008. évi 207 főről 2022-re 232 főre emelkedett.

	Önkormányzati egészségügyi alapellátási tevékenység keretében területi védőnői feladatot ellátók száma	Egy védőnőre jutó gyermek átlagléttszáma	Egy védőnőre jutó várandós nők átlagléttszáma	Egy védőnőre jutó összes gondozott átlagléttszáma
2008	69	192	15	207
2009	69	198	14	212
2010	69	201	15	216
2011	69	202	12	214
2012	62	213	14	227
2013	62	210	14	224
2014	62	207	14	221
2015	62	215	17	232
2016	62	218	15	233
2017	62	223	16	239
2018	62	224	15	239
2019	62	202	15	217
2020	62	209	16	225
2021	62	208	15	223
2022	62	216	16	232

Önkormányzati adatok és a DAEFI adatszolgáltatása alapján

A gyermekorvosi ellátás jellemzői (pl. házi gyermekorvoshoz, gyermek szakorvosi ellátáshoz való hozzáférés, betöltetlen házi gyermekorvosi praxisok száma)

A Közgyűlés 36/2019. (III. 28.) határozatának 2./ pontja alapján az Önkormányzat az egészségügyi alapellátásról szóló 2015. évi CXXIII. törvény 5. § (1) bekezdése szerinti feladatok közül

- a háziorvosi, házi gyermekorvosi és fogorvosi ügyelet,
- a védőnői ellátás és
- az iskola-egészségügyi ellátás megszervezésével és biztosításával a Debreceni Egyetemet bízta meg.

Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata az egészségügyi alapellátási törvény szerinti egészségügyi feladatairól részben a Debreceni Egyetem egészségügyi szolgáltatója, a Klinikai Központ által létrehozott intézet, a Debreceni Alapellátási és Egészségfejlesztési Intézet (a továbbiakban: DAEFI) útján gondoskodik.

A Debreceni Egyetem egészségügyi szolgáltatója által végzi az egészségügyi alapellátásról szóló 2015. évi CXXIII. törvény szerinti feladatok közül a háziorvosi, házi gyermekorvosi, fogorvosi ellátáshoz tartozó ügyeleti ellátást, a területi védőnői ellátást, és az iskola-egészségügyi feladatokat.

Az alábbi táblázat a háziorvosi, házi gyermekorvosi ellátás betegforgalmi adataira (esetszám) vonatkozó adatokat tartalmazza 2008 és 2021 között. A vármegyeszékhely pozíciónak köszönhetően betöltetlen háziorvosi praxis nem volt a vizsgált időszakban. A házi gyermekorvosok által ellátott esetek száma a vizsgált időszakban átlagosan 259.825 eset volt. 2008-ban 270.115 esetet regisztráltak, 2021-ben 190.527-et. A legmagasabb ellátott gyermek esetszám 2009-ben volt: 286.103.

Az összes háziorvosi esetek számát tekintve 2008-ban 1.125.913 esetet láttak el a településen, 2021-ban pedig 1.002.123 esetet.

Háziorvosi és házi gyermekorvosi ellátás jellemzői

	Betöltetlen felnőtt háziorvosi praxis/ok száma	Háziorvos által ellátott esetek száma	Házi gyermekorvos által ellátott esetek száma	Háziorvos és házi gyermekorvos által ellátott esetek száma összesen
2008	0	855798	270115	1125913
2009	0	939694	286103	1225797
2010	0	907076	285801	1192877
2011	0	910566	270081	1180647
2012	0	914511	254999	1169510
2013	0	900194	259041	1159235
2014	0	915910	255376	1171286
2015	0	917484	251889	1169373
2016	0	910848	265229	1176077
2017	0	907205	266502	1173707
2018	0	883003	252645	1135648
2019	0	894609	251083	1145692
2020	0	901768	208868	1110636
2021	n.a.	811596	190527	1002123

Forrás: TeIR, KSH Tstar, önkormányzati adatgyűjtés DAEFI adatszolgáltatása alapján

4.3.2. számú táblázat – Gyermekorvosi ellátás

Év	Felnőttek és gyermekek részére szervezett háziorvosi szolgálatok száma (TS 107)	Csak felnőttek részére szervezett háziorvosi szolgáltatások száma (TS 106)	A házi gyermekorvosok által ellátott szolgálatok száma (TS 108)	Gyermekorvos által ellátott gyerekek száma	Felnőtt házi orvos által ellátott gyerekek száma
	db	db	db	Fő	Fő
2016	0	105	42	n.a.	n.a.
2017	0	105	42	n.a.	n.a.
2018	0	103	42	n.a.	n.a.
2019	0	102	42	n.a.	n.a.
2020	0	101	42	n.a.	n.a.
2021	0	98	41	n.a.	n.a.

Forrás: TeIR, KSH Tstar, Önkormányzati adatok

Iskola-egészségügyi feladatok ellátása:

Az iskola-egészségügyi feladatokat 2019. július 1. napjától a DAEFI látja el. Debrecen 38.500 gyermek iskola-egészségügyi ellátásáról a DAEFI által gondoskodik összesen 80 iskola-egészségügyi körzetben. Minden második évben életkorhoz kötötten kötelező vizsgálatokon kívül, kardiológiai vizsgálattal bővített szűrővizsgálat valósul meg a Debrecen, Pósa utca 1. alatti szűrővizsgálati centrumban. Az elmúlt tanévben 12.600 gyermek vett részt az iskolaorvosok, iskolavédőnők és iskolafogorvosok által végzett preventív programon. A szűrőcentrumban a komplex prevenció részeként a szűrővizsgálatok mellett, ismeretátadó előadások, interaktív foglalkozások zajlanak.

A feladat innovatív megvalósítását, a szakmai tevékenység eredményességét segítve Önkormányzatunk térítésmentesen ingatlant bocsájtott rendelkezésre a DAEFI számára Emellett minden oktatási intézményben biztosított az iskolaorvosi rendelő is.

A felelősségteljesen gondoskodó önkormányzati tevékenység több szempontból lényeges része az egészséges életkezdet segítése is. A jóléti támogatások (pl. kelengyetámogatás, többes ikres családoknak gondozónő biztosítása) mellett az anyatejes táplálás népszerűsítésében közvetett módon országosan egyedülálló szerepet vállalunk. A szervezett anyatejgyűjtés keretében az anyatejet adó anyák kiegészítő önkormányzati támogatásban részesülnek, amelynek a NEAK finanszírozáson felüli mértéke literenként 800-1300.- Ft.

Az iskola egészségügyi ellátás 2020-tól 80 iskola-egészségügyi körzetben: 17 iskolaorvosi, 35 iskola-védőnői és 28 iskolafogászati körzetben került megszervezésre. A 17 iskolaorvosi körzet az óvoda-egészségügyi feladatokat is ellátja.

Az iskola-egészségügyi körzetek számának alakulása:

év	iskola- egészségügyi körzetek száma összesen (db)	iskolaorvosi körzetek száma* (db)	iskola-védőnői körzetek száma (db)	iskolafogászati körzetek száma (db)
2017	101	51	30	20
2018	101	51	30	20
2019.	76	17	31	28
2020.	80	17	35	28
2021.	80	17	35	28
2022.	80	17	35	28

A TeIR adatbázisa, a DAEFI adatszolgáltatása és az önkormányzat adatai alapján

Az iskola-védőnői körzetekben az egy védőnőre jutó gyermekek számának alakulása:

év	egy védőnőre jutó gyermekek száma (fő)
2017.	1050
2018.	1060
2019.	1041
2020.	1010
2021.	907
2022.	908

A DAEFI adatszolgáltatása alapján

A DAEFI adatszolgáltatása alapján iskola-egészségügyi ellátásban 2019-ben 38.024 fő, 2022-ben 38.446 gyermek részesült.

Az iskola-egészségügyi ellátásban részesült gyermekek számának alakulása a DAEFI feladatellátása alapján:

év	iskola-egészségügyi ellátásban részesített gyermekek (fő)
2019.	38.024
2020.	41.394
2021.	41.859
2022.	38.446

A DAEFI adatszolgáltatása alapján

A gyermekek napközbeni ellátásai, bölcsődei ellátás

A bölcsődei ellátás szabályait a Gyvt. rendelkezései tartalmazzák. A bölcsődei ellátás keretében húsz hetes kortól – ha a törvény kivételt nem tesz – a három éven aluli gyermekek napközbeni ellátását, nevelését, gondozását kell biztosítani. Bölcsődei ellátást a bölcsőde, a mini bölcsőde, a munkahelyi bölcsőde és a családi bölcsőde biztosíthat. Bölcsődei ellátás keretében a sajátos nevelési igényű gyermek, valamint a korai fejlesztésre és gondozásra jogosult gyermek nevelése és gondozása is végezhető.

Amennyiben a gyermek harmadik életévét betöltötte, de testi vagy értelmi fejlettségi szintje alapján még nem érett az óvodai nevelésre, és óvodai jelentkezését az orvos nem javasolja, bölcsődei ellátás keretében gondozható, nevelhető a gyermek negyedik életévének betöltését követő augusztus 31-éig.

Szintén a Gyvt. írja elő, hogy a bölcsődei felvétel során előnyben kell részesíteni – ha a gyermek szülője, más törvényes képviselője a felvételi kérelem benyújtását követő 30 napon belül igazolja, hogy munkaviszonyban vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban áll – a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermeket, a három vagy több gyermeket nevelő családban élő gyermeket, az egyedülálló szülő által nevelt gyermeket, és a védelembe vett gyermeket.

Az alábbi táblázat a bölcsődék, a bölcsődei férőhelyek és a beiratkoztatott gyermekek számára vonatkozó adatokat tartalmazza 2008 és 2021 között. A bölcsődékbe beiratkozott gyermekek száma minimálisan változott az adott időszakban. Volt egy növekedési szakasz 2010-ig, amikor 1134 gyermek volt bölcsődei gondozásban, majd 2011-től csökkent a bölcsődében ellátottak száma, 2017-től ez a szám újabb mérsékelt emelkedést mutat.

Az összes bölcsődei férőhelyek száma 2008 és 2011 között növekedett, majd 2012 és 2015 között enyhe csökkenést mutatott. 2008-ban 834 önkormányzati fenntartású férőhely volt, amely az összes férőhely 92,35%-át jelentette. 2016-ban 1052, ez 52 férőhellyel kevesebb, mint az összesített férőhelyek száma. 2021-ben önkormányzati fenntartású bölcsődei férőhelyek száma 1164 férőhely volt.

Bölcsődék és bölcsődébe beíratott gyermekek száma

	Bölcsődék száma		Bölcsődébe beírt gyermekek száma	Működő bölcsődei férőhelyek száma	
	Összes	Önkormányzati fenntartású		Összes	Ebből önkormányzati fenntartású
2008	15	13	1078	903	834
2009	15	13	1082	903	834
2010	15	13	1134	1094	1025
2011	15	13	1097	1101	1014
2012	13	12	1088	1067	1015
2013	13	12	1008	1024	972
2014	13	12	1015	1024	972
2015	13	12	1010	1024	972
2016	13	12	1011	1104	1052
2017	46	12	1081	1390	1164
2018	50	12	1084	1404	1164
2019	n. a.	12	1182	1409	1164
2020	n. a	12	1004	1414	1164
2021	57	12	1117	1459	1164

Forrás: TeIR, KSH Tstar, helyi adatgyűjtés

Az Önkormányzat fenntartásában lévő DMJV Egyesített Bölcsődei Intézménye 12 tagintézményében gondoskodik a gyermekek bölcsődei ellátásáról – a Gyvt. 42-42/A. §, illetve a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet 34-48. §-a alapján – az alábbiak szerint:

- Az intézmény elsődleges feladata a gyermekek napközbeni ellátása, amelyet a Bölcsődei nevelés-gondozás országos alapprogramja szerint végez, jogszabályban meghatározott szakirányú végzettséggel rendelkező személyek foglalkoztatásával, 94 csoportban.
- Az intézmény valamennyi tagintézményében az alapellátás prioritása mellett időszakos gyermekfelügyeletet biztosít. Ennek célja a családi nevelést támogató gyermekfelügyelet nyújtása – alkalomszerűen – a gyeden, gyesen lévő szülők gyermekei részére. Ebben a szolgáltatási formában nyugodt, biztonságos környezetben, a kortársakkal való együtt játszás lehetősége mellett biztosított a szakszerű gyermekfelügyelet.
- Rugalmas/hosszított nyitvatartási időben működik 4 tagintézmény. A szolgáltatást 18-19 óra között külön szolgáltatási díj megfizetése mellett vehetik igénybe azok a szülők, akik munkavégzés vagy egyéb ok miatt a bölcsőde rendes nyitva tartása után tudják csak gyermeküket hazavinni.
- Sajátos nevelési igényű gyermekek nevelése és gondozása többféle formában valósul meg. A Honvéd Utcai Tagintézmény speciális csoportjában a 0-6 éves korú, veleszületett vagy szerzett fogyatékossággal élő vagy fejlődésükben nagymértékben visszamaradott gyermekek gondozását, korai fejlesztését végzik. A gyermekek zene, illetve állat asszisztált terápiás foglalkozásokon vehetnek részt.
A Görgey Utcai Tagintézmény és a Karácsony György Utcai Tagintézmény integrált csoportjaiban az eltérő fejlődésű gyermek korai fejlesztésére van lehetőség, amelyhez a

szükséges személyi (Hajdú Bihar Megyei Pedagógiai Szakszolgálat gyógypedagógusai) és tárgyi feltételeket (fejlesztő szoba) az intézmény biztosítja.

A többi tagintézményben szintén fogadnak sajátos nevelési igényű gyermekeket, azonban az ő egyéni fejlesztésük már nem az intézmény keretein belül történik.

- A Gyvt. 2017. január 1. napjától hatályos rendelkezései szerint a szülő, törvényes képviselő otthonában napközbeni gyermekfelügyelet akkor biztosítható, ha a gyermek állandó, vagy időszakos ellátása nappali intézményben nem biztosítható és a szülő, törvényes képviselő a gyermek napközbeni ellátását nem vagy csak részben tudja megoldani. Ilyen ok lehet pl.: ha többes ikrek születnek, és az ikergyermekek gondozásában nevelésében a szülő segítségre szorul, illetve az egyik szülő halála esetén. A napközbeni gyermekfelügyelet a szülő, törvényes képviselő otthonában a gyermek születésétől három éves koráig nyújtható. A szolgáltatás keretében a gyermek életkorához, egészségi állapotához igazodó gondozást és felügyeletet kell biztosítani.
- A gyermekétkeztetés önálló főzőkonyhák működtetésével történik. A közétkeztetésre vonatkozó táplálkozás-egészségügyi előírásokról szóló 37/2014. (IV. 30.) EMMI szabályai szerint diétás étkeztetésre is lehetőség van.

DMJV Egyesített Bölcsődei Intézményében 2023. március 24. napjától lehetővé vált a nem debreceni lakóhellyel rendelkező gyermekek ellátása is, tekintettel arra, hogy a kis férőhelyszámú vidéki bölcsődék telítettsége miatt az utóbbi években megnövekedett az igény a Debrecen közeli településekről érkező gyermekek bölcsődei ellátására.

A DMJV Egyesített Bölcsődei Intézményében a bölcsődei férőhelyek alakulását az alábbi 4.3.3. a.) táblázat tartalmazza.

4.3.3. a.) számú táblázat - Bölcsődék és bölcsődébe beíratott gyermekek száma		
Év	Működő, önkormányzati bölcsődei férőhelyek száma	Önkormányzati bölcsődébe beírt gyerekek száma
	db	Fő
2016	1052	852
2017	1164	981
2018	1164	958
2019	1164	938
2020	1164	861
2021	1164	823

helyi adatgyűjtés

Klasszikus bölcsődei szolgáltatás keretében a Debreceni Egyetem fenntartásában működő bölcsőde végzi még a bölcsődés korú gyermekek ellátását 52 férőhelyen.

A családi napközik 2016. december 31-ig működtek. A családi napközi a gyermekjóléti alapellátás része volt, egy olyan szolgáltató tevékenység, ami családias környezetben, kis létszámmal biztosította a gyermekek napközbeni ellátását. Ez a rendszer a lakókörnyezetben bármilyen kisszámú igény kielégítésére alkalmas volt, valamint igazodott a szülők időbeosztásához is.

Családias légkör és a kisebb csoportlétszám jellemezte. Ez utóbbi jó esélyt teremtett az egyes gyermek fejlettségét, egyéni szükségleteit figyelembe vevő felügyeletre, gondozásra.

2017. január 1-től jogszabály-módosítás miatt a családi napközik átalakultak, új megnevezésük családi bölcsőde lett, célját tekintve a szolgáltatás azonban nem változott. A családi bölcsőde olyan bölcsődei ellátást nyújtó szolgáltatás, amelyet a szolgáltatás nyújtója a saját otthonában vagy más e célra kialakított helyiségben biztosít. A családi bölcsődében a saját, napközbeni ellátást máshol igénybe nem vevő gyermeket is beszámítva, legfeljebb öt gyermek nevelhető, gondozható.

4.3.3. b.) számú táblázat - Bölcsődék és bölcsődébe beíratott gyermekek száma

Év	Működő munkahelyi bölcsődei férőhelyek száma (TS 126)	Munkahelyi bölcsődébe beírt gyerekek száma (TS 122)	Működő családi bölcsődei férőhelyek száma (TS 125)	Családi bölcsődébe beírt gyerekek száma (TS 121)	Működő mini bölcsődei férőhelyek száma (TS 127)	Mini bölcsődébe beírt gyerekek száma (TS 123)	Működő (összes) bölcsődei férőhelyek száma (TS 124)	Bölcsődébe (összes) beírt gyermekek száma (TS 120)
	db	Fő	db	Fő	db	Fő	db	Fő
2017	0	0	226	208	0	0	1390	1081
2018	0	0	240	226	0	0	1404	1184
2019	0	0	245	244	0	0	1409	1182
2020	0	0	253	243	0	0	1417	1104
2021	0	0	295	294	0	0	1459	1117

Forrás: TeIR, KSH Tstar, helyi adatgyűjtés

A Kormány a TOP-6.2.1-15-16 Családbarát, munkába állást segítő intézmények, közszolgáltatások fejlesztése pályázati felhívással célul tűzte ki a kisgyermekes szülők munkaerőpiacra történő visszatérésének elősegítését a gyermekellátási szolgáltatások fejlesztése által. Az Európai Bizottság ország-specifikus ajánlásaival összhangban Magyarország továbbfejleszti a kisgyermekek számára a napközbeni elhelyezést biztosító intézmények befogadóképességét és az általuk nyújtott szolgáltatások minőségét a nők munkaerő-piaci részvételének elősegítése érdekében. A cél, hogy a 25-40 éves női népességen belül a foglalkoztatásban lévő nők aránya 68,7%-ról 2023-ra 70%-ra növekedjen.

A fenti célkitűzésekhez kapcsolódva az Önkormányzat DMJV Egyesített Bölcsődei Intézménye valamennyi tagintézménye vonatkozásában nyújtott be fejlesztési koncepciót (eszközállomány bővítése, energetikai felújítás, teljes körű felújítás céljából).

A 2019. évben megvalósított fejlesztések:

- A DMJV Egyesített Bölcsődei Intézménye Faraktár Utcai Tagintézménye és a Görgey Utcai Tagintézménye eszközállományának fejlesztése (TOP-6.2.1-15-DE1-2016-00017). A projekt keretében háztartási elektromos berendezéseket, gyermekbútorokat, gyermektextíliákat, játszótéri eszközöket, játékokat, lakástextíliákat szerzett be a két tagintézmény.
- A DMJV Egyesített Bölcsődei Intézménye Ősz Utcai Tagintézménye felújítása és eszközök állományának fejlesztése (TOP-6.2.1-15-DE1-2016-00010). Az 52 férőhelyes tagintézmény a 2019/2020-as nevelési évet már a felújított épületben kezdhette meg. Az épület teljes körű rekonstrukciójának köszönhetően a belső terek (gondozási egységek,

főzőkonyha, szociális- és kiszolgáló helyiségek) és a külső terek (terasz, játszóudvar, külső tárolók) egyaránt megújultak.

A 2020. évben megvalósított fejlesztések:

- 2020. szeptemberben indult a TOP-6.2.1-16-DE1-2017-00004 kódszámú, „Eszközök beszerzése a DMJV Egyesített Bölcsődei Intézménye több tagintézményében” tárgyú projekt, amely négy tagintézmény (a Margit Téri Tagintézmény, az Angyalföldtéri Téri Tagintézmény, a Varga Utcai Tagintézmény, a Honvéd Utcai Tagintézmény és az Áchim András Utcai Tagintézmény) vonatkozásban udvarfelújítást és eszközbeszerzést tett lehetővé.

Az udvarfelújítási munkákat (pl.: új vízpermetezők kialakítása, homokozók átépítése, árnyékoló ponyvák lerakása a homokozó felé, terasz burkolatok cseréje, füvesítés vagy műfű felület lerakása, telepített játszóeszközök beszerzése és lerakása) 2020. év végére befejezték.

2021-ben befejezett beruházások:

- DMJV Egyesített Bölcsődei Intézménye Karácsony György Utcai Tagintézmény felújítása és eszközállományának fejlesztése (TOP-6.2.1-15-DE1-2016-00012). Az épületet teljeskörűen felújították (burkolatcserét, nyílászárócserét, hőszigetelést, víz és villanyhálózat cserét, fűtőkorszerűsítést végeztek). A projekt részeként külső tereprendezés és eszközbeszerzés is megvalósult.
- A DMJV Egyesített Bölcsődei Intézménye Honvéd Utcai tagintézményének energetikai korszerűsítése (TOP-6.5.1-15. DEI -2016-00018) projekt eredményeként napelemes rendszert építettek ki, nyílászárókat cseréltek, fűtőkorszerűsítést és akadálymentesítést végeztek az épületben.

2022-ben befejezett beruházások:

- DMJV Egyesített Bölcsődei Intézménye Károlyi Mihály Utcai Tagintézmény felújítása és eszközállományának fejlesztése (TOP-6.2.1-16-DEI-2017-00002). 2021. júniustól 2022. szeptemberig tartottak a felújítási munkák, az épület komplex felújításon esett át. Hőszigetelték az épületet és napelemes rendszert építettek ki, ezen felül az épület gépészeti rendszere is megújult és kicserélték valamennyi nyílászáróját. A belső terek, játszóudvarok is teljesen új külsőt kaptak.
- DMJV Egyesített Bölcsődei Intézménye Gáborjáni Szabó Kálmán Utcai Tagintézménye felújítása és eszközök állományának fejlesztése (TOP-6.2.1-15-DE1-2016-00011). A teljes körű felújítási munkáknak köszönhetően a belső terek (gondozási egységek, főzőkonyha, szociális- és kiszolgáló helyiségek) és a külső terek (terasz, játszóudvar, külső tárolók) egyaránt megújultak.
- A DMJV Egyesített Bölcsődei Intézménye Görgey Utcai Tagintézmény épületének energetikai korszerűsítése (TOP-6.5.1-16-DE1-2017-00008). A 90 férőhelyes bölcsőde épületét hőszigetelték, kicserélték a nyílászárókat és megújították a fűtési, világítási rendszereket. A bölcsőde tetejére napelemeket telepítettek. Az egész épületet kifestették, bizonyos helyiségekben burkolatot is cseréltek.

Az elmúlt években megnövekedett igényeknek megfelelően, egyes bölcsődék túlterheltsége miatt Debrecen 2 városrészében (Postakert, Józsa) indokoltá vált új bölcsődei intézmények létrehozása. A beruházások célja a gyermekellátó szolgáltatás minőségének fejlesztése mellett a kisgyermekes szülők munkaerőpiacra való visszatérésének elősegítése.

A Folyamatban lévő beruházások a következők:

- TOP-6.2.1-19-DE1-2020-00004 Bölcsődei férőhelyek kialakítása Debrecen-Felsőjózsa városrészen. A Gönczy Pál utcán lévő óvoda és általános iskola közvetlen szomszédságában könnyűszerkezetes kivitelezésben épült bölcsőde, mely 96 gyermek befogadására lesz alkalmas. A négy gondozási egységből álló nyolc csoportszobás bölcsődében lesz főzőkonyha, továbbá minden olyan egyéb helyiség is, amely a bölcsőde működéséhez szükséges (irodahelyiségek, kisgyermeknevelői szoba, szociális helyiségek).
- „Új bölcsőde létesítése a Postakert városrészen” elnevezésű, RRF1.1.2-21-2022-00013 azonosító számú projekt szintén kivitelezési szakaszban van. A munkaterület átadására 2022 júliusában került sor. Az új bölcsőde szintén négy gondozási egységben, nyolc csoportszobával, összesen 96 gyermek fogadására lesz alkalmas.

Az uniós elvárásokkal összhangban a koragyermekkori nevelés szakembereinek képzésében mindinkább szemléletváltás történik, miszerint az élet korai szakaszában is minél magasabban kvalifikált szakemberek vegyenek részt. Az elmúlt évek lényeges változása volt a pedagógus életpálya kiterjesztése a diplomás kisgyermeknevelőkre.

A DMJV Egyesített Bölcsődei Intézményében szakmai munkakörben foglalkoztatott (kisgyermeknevelő, szaktanácsadó, pszichológus) 228 fő közül 2022. december 31-én 134 fő rendelkezett felsőfokú végzettséggel.

Az intézmény tervezetten biztosítja a szakemberek fejlődési lehetőségét, képzését.

A kötelező és munkakörhöz kötött továbbképzések jó része az iskolát megelőző kisgyermekkori nevelés színvonalának és esélyteremtő szerepének megerősítésére szerveződik. A szakemberek ismereteit célzottan a kisgyermekek minél teljesebb társadalmi beilleszkedési lehetőségének megteremtése érdekében bővítik.

Szakemberek által elvégzett továbbképzések az esélyegyenlőséghez kapcsolódóan a következők:

- A gyermekvédelmi jelzőrendszeri tagok együttműködésének elősegítése,
- A kora gyermekkori családközpontú tanácsadás és intervenció,
- Tipikus fejlődés jellemzői, az eltérő fejlődésmenet figyelemkeltő jelei,
- Jogszáll/jogismeret aktualizálás, ellátotti gyermek-, betegjogok,
- ENSZ egyezmények szakmai-etikai kérdései, önkéntesség,
- Jelzőrendszer ismertetése, gyermekbántalmazás prevenciója.

A DMJV Egyesített Bölcsődei Intézménye továbbképzési programja összecseng az Európa Tanács ajánlásaival a napközbeni gyermekellátás vonatkozásában, miszerint a korai intervenció megnövekedett szerepére kell koncentrálni, és a munkaerő-piaci változásokhoz alkalmazkodni képes felsőfokú végzettséggel rendelkezők számát növelni kell.

A fenti cél elérése érdekében DMJV Egyesített Bölcsődei Intézménye részt vett az EFOP-1.9.9-17-2017-00009 azonosító számú „Még jobb kezekben – bölcsődei szakemberek szakmai fejlesztése Debrecenben” című projektben. A projekt a résztvevő bölcsődei szakemberek számára ingyenes nyelvi képzést és nyelvvizsgaszerezési lehetőségét biztosított, megkönnyítve ezzel a felsőoktatásba történő bejutást, illetve a diploma megszerzését. A zenei nevelés kultúrájának fejlesztésére irányuló zenei képzés lehetővé tette a kisgyermeknevelők számára a szakmai repertoárjuk bővítését, valamint kiváló eszközt adott a kezükbe a bölcsődés gyermekek családjainak hatékonyabb bevonásához is. A projekt megvalósítása során 54 fő kisgyermeknevelő nyelvi, 120 fő pedig zenei képzésben részesült. A bölcsődei szakemberek szakmai fejlesztése 60 bölcsődei csoportot érintett.

Egyéb gyermekvédelmi szolgáltatások

A Debrecenben működő szociális ellátórendszer rugalmas fejlesztése érdekében Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlése a 184/2022. (IX. 15.) határozatában rendelkezett a családsegítést és gyermekjóléti szolgáltatást nyújtó intézmények átszervezéséről. A határozat értelmében 2023. január 1. napjával a DMJV Gyermekvédelmi Intézménye (4032 Debrecen, Böszörményi út 68.) beolvadt a DMJV Család- és Gyermekjóléti Központjába.

A család- és gyermekjóléti központ által biztosított szolgáltatások – kiegészülve az átmeneti gondozás nyújtotta segítségnyújtással – speciális védőhálót és komplex megoldási lehetőséget biztosítanak az átmenetileg nehéz élethelyzetbe került debreceni családok számára. A lakosság körében felmerülő problémák kezelése az egyes szolgáltatások, ellátások egymásra épülésével, integrációjával valósul meg.

A DMJV Család- és Gyermekjóléti Központja az átmeneti gondozás feladatellátását két családok átmeneti otthona és a gyermekek átmeneti otthona működtetésével látja el.

A családok átmeneti otthonában pályázat keretében külső férőhelyek létesültek. A külső férőhelyek a lakhatási problémával küzdő családok számára biztosítanak hosszabb távú lakhatást.

Szünidei gyermekfelügyelet

Az Önkormányzat a Gyvt-ben meghatározott kötelező feladatát képező gyermekek napközbeni ellátása körében gondoskodik a debreceni lakóhelyű általános iskolás gyermekek nyári felügyeletéről. A feladatot 2022. december 31. napjáig DMJV Gyermekvédelmi Intézménye látta el, 2023. január 1-től DMJV Család- és Gyermekjóléti Központja biztosítja az ellátást. A gyermekek felügyeletének biztosításában az intézmény dolgozói mellett pedagógusok, valamint önkéntesek és diákmunka keretében foglalkoztatottak is részt vesznek.

A nyári gyermekfelügyeletet igénybe vevő gyermekek részére a programok szervezéséről a DMJV Család- és Gyermekjóléti Központja, az étkeztetésről a Debreceni Intézményműködtető Központ (a továbbiakban: DIM) gondoskodik. Az étkeztetésért fizetendő térítési díjat az étkeztetésről és az igénybevételeért fizetendő intézményi térítési díjakról szóló 55/2012. (XI. 29.) önkormányzati rendelet alapján állapítja meg a DIM.

Az Önkormányzat 2019. évtől a tavaszi, őszi és téli szünidő alatti napközbeni gyermekfelügyelet ellátásáról is gondoskodik. A debreceni lakóhelyű általános iskolás gyermekek szünidei napközbeni felügyeletének időszakáról és helyszínéről a Közgyűlés Egészségügyi és Szociális Bizottsága dönt. A tavaszi, őszi és téli szünidei gyermekfelügyelet időtartama megegyezik a tanév rendjéről szóló miniszteri rendeletben megjelölt időszakokkal. A gyermekfelügyelet megszervezésében és a feladatok koordinálásában az Intézményfelügyeleti Osztály vesz részt.

A Debreceni Karitatív Testület tagjai és együttműködő partnerei jelentős szerepet vállalnak a szünidei gyermekfelügyelet programjainak színesebbé, változatosabbá tételében.

Egészségfejlesztési, sport-, szabadidős és szünidei programokhoz való hozzáférés

Úszó Nemzet Program

Az Önkormányzat 2020 márciusában döntött arról, hogy csatlakozik a Magyar Úszó Szövetség (a továbbiakban: MÚSZ) által kidolgozott Úszónemzet Program (a továbbiakban: ÚNP) pilot programjához, és támogatja a Debreceni Sportuszodában történő megvalósítását. A pilot

programban a Liget Óvoda Babits Mihály utcai telephelye, a Kemény Zsigmond Utcai Óvoda, a Mosolykert Óvoda, a Simonyi Úti Óvoda, valamint a Táncsics Mihály Utcai Óvoda és a Nagyerdei Óvoda vesz részt.

A program hosszú távú célja a gyermekek egészséges életmódra való törekvésének ösztönzése, és ezáltal életminőségük javítása. A megvalósítás periódusára vonatkozó középtávú cél, hogy minden gyermek tanuljon meg vízbiztosan úszni az általános iskola 3. osztályáig nemtől, kortól, identitástól, szociális, fizikai és mentális helyzetétől függetlenül. Az ÚNP időtávja hat évre szól, a program kezdete tanévi induláshoz kötött. Tekintettel az ÚNP volumenére, a program első hat hónapja pilot program, melynek elsődleges célja, hogy modellezzék a program helyi elemeit úgymint az oktatási program, a logisztikai rendszer, a létesítmények infrastruktúrájának alkalmassága és a szervezési kérdések. A gyermekek számára a részvétel ingyenes. A gyerekek a helyszínre az ÚNP által biztosított iskolabuszszal érkeznek. A programban való részvételre 2021. január 27-én megkötött együttműködési megállapodás 2021. június 30. napjáig szólt, azonban a pandémia miatt az abban foglaltak végrehajtása, azaz az óvodások úszásoktatása nem teljesülhetett. A Pilot program sikeressége érdekében, annak folytatásaként az önkormányzat ismételten vállalta az együttműködést, az új megállapodás 2021. szeptember 13-tól 2021. december 17. napjáig szólt. A programban az önkormányzat intézményei 2022-ben is részt vettek a MÚSZ-szal 2022. február 25. napján kötött újabb együttműködési megállapodás keretében. Ez az új megállapodás 2028. június 30-ig biztosítja a programban való részvételt, amelyben továbbra is a fentebb megnevezett 6 óvoda gyermekei ismerkedhetnek az úszásnemekkel. Az úszásoktatás az előző évhez hasonlóan térítésmentes, a gyermekek számára felszerelést is biztosít az ÚNP. A fenntartót és az intézményeket szervezési feladatok (pl. kísérő személyzet biztosítása, fertőtlenítés, programnépszerűsítés, adatszolgáltatás és adatfeldolgozás) terhelik.

Több önkormányzati fenntartású óvoda pályázott az Ovi-Sport Program megvalósítására. A program célja, hogy a legkisebb korosztályt is az egészséges életre, a mozgás szeretetére nevelje, egyúttal biztosítsa a sportoláshoz szükséges személyi és tárgyi feltételeket. Nagy könnyebbség ez a szülőknek is, mert így nem kell a gyermekeiket többletköltséget vállalva külön sportóra kisértiük. Az óvodapedagógusok az Ovi-Sport Program keretében Ovi-Sport tanfolyamot végeznek, mely során elsajátítják a gyermekek sportágspecifikus oktatásához szükséges legfontosabb alapkövetelményeket. Az Ovi-Sport program keretében már megvalósult ovi-foci pályák Debrecenben: a Százszorszép Óvoda, a Pósa Utcai Óvoda, a Debreceni Arany János Óvoda, a Kemény Zsigmond Utcai Óvoda, a Szivárvány Óvoda, a Nagyerdei Óvoda, a Mese kert Óvoda (Körtefa utcai székhely), a Levendula Óvoda, az Ifjúság Utcai Óvoda, a Sinay Miklós Utcai Óvoda, az Áchim András Utcai Óvoda és a Margit Téri Óvoda területén. Az Önkormányzat 2022-ben pályázatot nyújtott be az Ifjúság Utcai Óvoda Hétszínvirág Tagintézményében, az Alsójózsai Kerekerdő Óvodában, a Táncsics Mihály Utcai Óvodában és a Lehel Utcai Óvodában ovi-sport pálya megvalósítására.

Gyermekétkeztetés

Gyermekek szünidei étkeztetése

2016-tól kezdődően lett a szünidei gyermekétkeztetés az önkormányzatok számára kötelező feladat. A szünidei gyermekétkeztetésre – a szülő, törvényes képviselő kérelme alapján – a hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek jogosultak a tavaszi, őszi, téli szünet ideje alatt az intézmény (bölcsőde, óvoda, iskola) zárva tartására eső valamennyi munkanapon, és a nyári szünet időtartama alatt minimum 43 munkanapon. Az étkeztetés keretében napi egyszeri (déli) meleg főétkezést – helyben fogyasztással vagy elvitellel – biztosít az önkormányzat.

Az étkeztetés megszervezése a DIM feladata. A DIM a Szociális Osztály által megadott adatok alapján szervezi és bonyolítja le az ételadagok megrendelését, vezeti az igénybevételi naplót, végzi az elszámolást, és ellátja a számlázással kapcsolatos feladatokat.

A szünidei étkeztetés igénybevételére a város több pontján lehetőség van. Cél, hogy minden igénylő a lakóhelyéhez lehető legközelebb tudja igénybe venni a szolgáltatást.

2022-ben a tavaszi szünetben 45, a nyári szünetben 169, míg a téli szünetben 139 gyermek részesült az ellátásban.

Szünidei étkeztetést igénybe vevők száma

	Szünidei étkezést igénybe vevők száma	ebből a nyári szünidei étkezést igénybe vevők száma
2016	1102	583
2017	1274	597
2018	909	529
2019	636	387
2020	454	187
2021	389	175
2022	353	169

Szociális Osztály adatai alapján

Előnyben részesítés, hátránykompenzáló juttatások, szolgáltatások

A 6/2015. (II. 26.) önkormányzati rendelet szerint az Önkormányzat számos pénzbeli és természetbeni támogatás biztosításával kívánja enyhíteni a szociálisan rászoruló személyek, családok és háztartások terheit, ezeken kívül egyéb támogatásokat is nyújt. A gyermekek és családok részére meghatározó a lakásfenntartási és adósságcsökkentési támogatás, de rendkívüli települési támogatásként időszaki pénzbeli támogatásban, gyógyszer-támogatásban, kelengye-támogatásban és iskolakezdési támogatásban is részesülhetnek. Az egyéb támogatások között őket segíti a Debrecen Város napján született gyermek édesanyja részére adott támogatás, valamint a hármas vagy többes ikrek nevelési támogatása.

4.4 A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek/tanulók, valamint fogyatékkal élő gyerekek köznevelési lehetőségei és esélyegyenlősége

A hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek/tanulók óvodai, iskolai ellátása

A Gyvt. 67/A. § (1)-(2) bekezdése alapján hátrányos helyzetű az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek és nagykorúvá vált gyermek, aki esetében az alábbi körülmények közül egy fennáll:

a) a szülő vagy a családbafogadó gyám alacsony iskolai végzettsége, ha a gyermeket együtt nevelő mindkét szülőről, a gyermeket egyedül nevelő szülőről vagy a családbafogadó gyámról – önkéntes nyilatkozata alapján – megállapítható, hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésekor legfeljebb alapfokú iskolai végzettséggel rendelkezik,

b) a szülő vagy a családbafogadó gyám alacsony foglalkoztatottsága, ha a gyermeket nevelő szülők bármelyikéről vagy a családbafogadó gyámról megállapítható, hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésekor az aktív korúak ellátására jogosult vagy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésének időpontját megelőző 16 hónapon belül legalább 12 hónapig álláskeresőként nyilvántartott személy,

c) a gyermek elégtelen lakókörnyezete, illetve lakáskörülményei, ha megállapítható, hogy a gyermek a településre vonatkozó integrált településfejlesztési stratégiában szegregátumnak nyilvánított lakókörnyezetben vagy félkomfortos, komfort nélküli vagy szükséglakásban, illetve olyan lakáskörülmények között él, ahol korlátozottan biztosítottak az egészséges fejlődéséhez szükséges feltételek.

Halmazottan hátrányos helyzetű

a) az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek és nagykorúvá vált gyermek, aki esetében az (1) bekezdés a)-c) pontjaiban meghatározott körülmények közül legalább kettő fennáll,

b) a nevelésbe vett gyermek,

c) az utógondozói ellátásban részesülő és tanulói vagy hallgatói jogviszonyban álló fiatal felnőtt.

A hátrányos és halmazottan hátrányos helyzetű gyermekek számának és arányának alakulását az egyes köznevelési intézménytípusok vonatkozásában – a TeIR adatai alapján – az alábbi adattáblák tartalmazzák.

4.4. a) 1. számú táblázat - Hátrányos és halmazottan hátrányos helyzetű óvodás gyermekek			
Év	Óvodába beírt gyermekek száma (gyógypedagógiai neveléssel együtt) (TS 087)	Hátrányos és halmazottan hátrányos helyzetű óvodás gyermekek száma (gyógypedagógiai neveléssel együtt) (TS 092)	Hátrányos és halmazottan hátrányos helyzetű óvodás gyermekek aránya az óvodás gyermekekben belül (TS 093)
	Fő	Fő	%
2016	6 571	185	2,82
2017	6 735	226	3,36
2018	6 932	227	3,27
2019	6 963	101	1,45
2020	6 729	66	0,98
2021	6 656	64	0,96

Forrás: TeIR, KSH Tstar

4.4. a) 2. számú táblázat - Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű általános iskolai tanulók		
Év	Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű általános iskolai tanulók száma (gyógypedagógiai oktatással együtt) (TS 094)	Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya az általános iskolai tanulókon belül (TS 095)
	Fő	%
2016	905	5,96
2017	874	5,82
2018	701	4,68
2019	313	2,11
2020	231	1,52
2021	246	1,63

4.4. a) 3. számú táblázat - Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzet a középszintű oktatásban						
Év	Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gimnáziumi tanulók száma (TS 096)	Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya a gimnáziumi tanulókon belül (TS 097)	Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű szakközép-iskolai tanulók és hátrányos helyzetű szakiskolai és készségfejlesztő iskolai tanulók száma a nappali oktatásban (TS 098)	Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű szakközép-iskolai tanulók és hátrányos helyzetű szakiskolai és készségfejlesztő iskolai tanulók aránya a tanulók számához viszonyítva (TS 099)	Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók száma (TS 100)	Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya a szakgimnáziumi tanulókon belül (TS 101)
	Fő	%	Fő	%	Fő	%
2016	309	4	726	30	601	8
2017	295	4	628	26	600	7
2018	251	3	543	23	455	6
2019	121	2	192	9	262	3
2020	88	1	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
2021	80	1	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.

Forrás: TeIR, KSH Tstar

4.4. a) 4. számú táblázat - Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzet		
Év	Megállapított hátrányos helyzetű gyermekek és nagykorúvá vált gyermekek száma (TS 114)	Megállapított halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek és nagykorúvá vált gyermekek száma (TS 113)
	fő	fő
2016	702	541
2017	679	606
2018	732	506
2019	618	494
2020	524	351
2021	733	438

Forrás: TeIR, KSH Tstar

Az adatok alapján megállapítható, hogy mind a hátrányos helyzetű, mind a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek számában és arányában az elmúlt öt évben csökkenő tendencia érvényesül.

Köznevelési feladatok ellátása és a közneveléshez kapcsolódó kiegészítő szolgáltatások

Óvodai ellátás

Az Önkormányzat fenntartásában 33 óvoda működik. Az óvodai ellátás 48 feladatellátási helyen, jelenleg 258 óvodai csoportban történik. Az intézményekben – az alapító okiratokban meghatározottak szerint – összesen 6872 óvodai férőhely áll rendelkezésre. Ez a férőhelyszám hosszú távon elegendő valamennyi, óvodaköteles korú gyermek ellátásának biztosításához.

Óvodaköteles korú gyermekek létszáma születési adatok alapján

Nevelési év	2021/2022.	2022/2023.	2023/2024.	2024/2025.
Óvodaköteles korúak létszáma (fő)	5439	5312	5260	5263

(forrás: KSH)

Az elmúlt évek születési adatait vizsgálva megfigyelhető, hogy a kisgyermekek létszáma évek óta enyhe létszámcsökkenést mutat, viszont az óvodaköteles korúak létszámához viszonyítva magasabb az óvodai ellátást igénybe vevő gyermekek száma a városban. Ennek az oka, hogy több gyermek 2,5 éves korában már megkezdte az óvodai nevelést, illetve a Debrecenben dolgozó, vidéki szülők gyermekei is igénybe veszik a debreceni intézményrendszert.

Önkormányzati óvodák gyermeklétszámai az október 1-jei statisztikai adatok alapján:

Nevelési év	2019/2020.	2020/2021.	2021/2022.	2022/2023.
Gyermeklétszám összesen	6009	5789	5646	5541

A nem önkormányzati fenntartású intézmények népszerűségét alátámasztja, hogy kapacitásai nőttek az elmúlt években. 2018 októberében (összesen 10 intézmény) még csak 1004 férőhellyel rendelkeztek ezek az intézmények, míg 2022 októberére már 1561 gyermek felvételére nyújtottak lehetőséget. A nem önkormányzati óvodák (összesen 15 intézmény) férőhelyeinek bővülése összefüggésbe hozható az önkormányzati óvodák jelentkezési adatainak alakulásával.

Az önkormányzat által fenntartott óvodákba jelentkező gyermekek létszáma és a
gyermekcsoportok száma

Nevelési év	2020/2021.	2021/2022.	2022/2023.	2023/2024.
Jelentkezők létszáma (fő)	1725	1574	1517	1432
Gyermekecsoportok száma	262	259	258	253

A fenti adatokból látható, hogy a jelenlegi városi óvodai intézményrendszer kapacitásai (8661 férőhely) bőven elegendőek nemcsak a debreceni lakóhellyel rendelkező, hanem a vidéki gyermekek ellátására is. Debrecen ipari és gazdasági szerepének erősödésével számolni kell azzal, hogy a városi intézményrendszerben megnövekszik az agglomerációból érkező, ellátást igénylő gyermekek száma. A meglévő kapacitások városi szinten jelenleg elegendőek ahhoz, hogy a szükséges férőhelyeket biztosítsa az önkormányzat ezeknek a gyermekeknek is, mivel a születésszámokban jelentős változás nem várható. Ugyanakkor az ipari fejlesztéssel érintett városrészekben a kapacitások bővítésére lehet szükség.

Az Önkormányzat, mint fenntartó folyamatosan vizsgálja városrészenként a gyermeklétszámok alakulását, illetve a más fenntartók pl. egyházak köznevelési fejlesztéseit és ezek figyelembe vételével hozza meg fejlesztési és racionalizálási döntéseit.

Az önkormányzat által fenntartott óvodák 2022/2023-es nevelési évre vonatkozó adatait az alábbi 4.4.1. táblázat foglalja össze.

4.4.1. számú táblázat - Óvodai nevelés adatai (A táblázat kitöltése és elemzése opcionális)		
ÓVODAI ELLÁTOTTSÁG		
Az óvoda telephelyeinek, feladatellátási helyeinek száma (db)	48	
Óvodai ellátásban részesülő gyermekek száma (fő)	5541	
Az óvodai ellátásban részesülő gyermekek közül más településről bejáró gyermekek száma (fő)	294	
Óvodai férőhelyek száma (fő)	7100	
Óvodai gyermekcsoportok száma (gyógypedagógiai neveléssel együtt) (db)	258	
Az óvodák napi nyitvatartási ideje (...h-tól ...h-ig):	6.00	17.00
A nyári óvoda-bezárás időtartama (munkanap)	30	
Személyi feltételek	Fő	
Pedagógusok száma (óvodapedagógus, gyógypedagógus, fejlesztőpedagógus stb.)	549	

Ebből diplomás óvodapedagógusok száma (fő)	549
Dajka (fő)	260
Egyéb nevelő- és oktató munkát közvetlenül segítő (óvodatitkár, pedagógiai asszisztens, gyógypedagógiai asszisztens) (fő)	115
Kisegítő személyzet (fő)	163

Forrás: Önkormányzati, intézményi adatgyűjtés

A 4.4.2. táblázat valamennyi intézményfenntartó vonatkozásában tartalmazza a Debrecenben folyó óvodai nevelés adatait, amelynek alapján megállapítható, hogy a vizsgált időszakban az óvodai feladatellátási helyek, az óvodai gyermekcsoportok és gyógypedagógiai csoportok száma, valamint az egy óvodai gyermekcsoportra jutó gyermekek számaránya viszonylag állandó. A város kiegyensúlyozottan, a helyi szükségleteknek és a gazdasági változásokból eredő igényeknek megfelelően biztosítani tudja a gyermekek óvodai nevelését.

4.4.2. számú táblázat - Óvodai nevelés adatai								
Év	3-6 éves korú gyermekek száma	Óvodai gyermekcsoportok száma – gyógy-pedagógiai neveléssel együtt (TS 085)	Óvodai férőhelyek száma (gyógy-pedagógiai neveléssel együtt) (TS 090)	Óvodai feladatellátási helyek száma (gyógy-pedagógiai neveléssel együtt) (TS 088)	Óvodába beírt gyermekek száma (gyógy-pedagógiai neveléssel együtt) (TS 087)	Óvodai gyógy-pedagógiai gyermekcsoportok száma (TS 086)	Gyógy-pedagógiai oktatásban részesülő óvodás gyermekek száma az integráltan oktatott SNI gyermekek nélkül (TS 091)	Egy óvodai gyermekcsoportra jutó gyermekek száma (TS 089)
	fő	db	db	db	fő	db	fő	fő
2016	n.a.	304	7905	60	6571	7	65	22
2017	n.a.	303	7950	59	6735	7	55	22
2018	n.a.	303	7961	59	6932	7	56	23
2019	n.a.	304	8041	60	6963	7	65	23
2020	n.a.	306	8067	59	6729	7	62	22
2021	n.a.	305	8167	61	6656	7	62	22

Forrás: TeIR, KSH Tstar, Önkormányzati adatgyűjtés

Az óvodák infrastruktúrájának fejlesztése

A Debrecen2030 program keretében számos óvodai épület újult meg, illetve energetikai korszerűsítésen esett át az elmúlt időszakban (pl.: Debreceni Arany János Óvoda, Görgey Utcai Óvoda, Karácsony György Utcai Óvoda, Sinay Miklós Utcai Óvoda székhelye, Mosolykert Óvoda Kismacsi telephelye). Jelenleg is zajlik az Ifjúság Utcai Óvoda Hétszínvirág Tagintézményének otthont adó 8 csoportos óvodaépület energetikai felújítása. Elmondható, hogy az elmúlt időszakban összesen 18 óvodaépület újult meg és egy új tagintézmény épült az önkormányzat intézményfelújítási programjának keretében. A beruházásoknak köszönhetően a kor elvárásainak megfelelő színvonalú, napelemekkel felszerelt, energiatakarékos épületekbe járhatnak az óvodás korú gyermekek.

2022 őszén nyitotta meg kapuit a Tócióvölgy városrészben a Tócióskerti Óvoda Napsugár Tagintézménye, mely 4 gyermekcsoportban 100 férőhellyel fogadja a gyerekeket. Az új tagintézmény nagyban hozzájárul ahhoz, hogy a tócióskerti óvodákban korábban tapasztalható túlszűfolttságot csökkentse, így a székhely intézményben – egy óvodai csoport tagintézménybe történő áthelyezésével – ismét rendelkezésre áll a tornaszoba.

Egyre gyarapszik azon óvodák száma is, ahol a mozgásfejlesztés érdekében műfüves pálya, vagy futópálya kialakítására kerül sor. Összesen 12 „ovi-foci pálya” kiépítése valósult meg az elmúlt években, és újabb 4 vár még megvalósításra a 2023-ban benyújtandó pályázat keretében. Az udvari játszóeszközök fejlesztésére nemcsak saját forrásból, hanem támogató cégek felajánlása révén is lehetőség nyílt az elmúlt években.

A fenntartó döntésének eredményeképpen az óvodai és bölcsődei udvarokon található játszóeszközök karbantartási feladatait 2023. évtől a DEKERT Nonprofit Kft. látja el.

Általános iskolai, gimnáziumi nevelés-oktatás

A Debreceni Tankerületi Központ fenntartói joga és kötelezettsége a Debreceni járás területén 34, a Nyíradonyi járás területén 7 köznevelési intézményre terjed ki. A Hajdú-Bihar Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Hajdú-Bihar vármegye egész területén lát el feladatot.

A Debreceni Tankerületi Központ 2022. évi október 1-jei statisztikai adatai szerint óvodai nevelésben 31 fő, általános iskolai oktatásban 11 316 fő, gimnáziumi oktatásban 4263 fő, szakgimnáziumi oktatásban 639 fő, kollégiumi elhelyezésben 1525 fő, alapfokú művészetoktatásban 2703 fő, készségfejlesztő iskolai oktatásban 55 fő, fejlesztő nevelés-oktatásban 84 fő, utazó gyógypedagógusi hálózat által biztosított ellátásban 384 részesült. Az ellátott alapfeladatok összességét tekintve mindez 21 000 főt jelentett.²⁸

²⁸ A Debreceni Tankerületi Központ 2023. évi tájékoztatása szerint

4.4.4. számú táblázat - Általános iskolák adatai: osztályok, gyógypedagógiai osztályok, feladatellátási helyek					
Tanév	Az általános iskolai osztályok száma a gyógypedagógiai oktatásban (a nappali oktatásban) (TS 080)	Az általános iskolai osztályok száma (a gyógypedagógiai oktatással együtt) (TS 081)	Általános iskolai feladatellátási helyek száma (gyógypedagógiai oktatással együtt) (TS 079)	Egy általános iskolai osztályra jutó tanulók száma a nappali oktatásban (gyógypedagógiai oktatással együtt) (TS 082)	Más településről bejáró általános iskolai tanulók aránya a nappali oktatásban (TS 084)
	db	db	db	fő	%
2016	55	652	48	23,29	7,87
2017	56	640	45	23,48	7,55
2018	58	645	45	23,23	8,68
2019	61	648	46	22,93	8,74
2020	61	657	47	23,18	9,00
2021	62	656	48	23,06	8,42

Forrás: TeIR, KSH Tstar

4.4.5. számú táblázat - A 8. évfolyamot eredményesen befejezők a nappali oktatásban	
Tanév	A 8. évfolyamot eredményesen befejezte a nappali oktatásban (TS 083)
	Fő
2016	1961
2017	1933
2018	1930
2019	1964
2020	1923
2021	2095

Forrás: TeIR, KSH Tstar

Az Nkt. a köznevelési rendszer kiemelt céljaként határozza meg a nevelés-oktatás eszközeivel a társadalmi leszakadás megakadályozását és a tehetséggondozást.

A Debreceni Tankerületi Központ esetében a tehetség, képesség kibontakozását segítő tevékenységek változatosan jelennek meg az intézményeknél, például:

- differenciált oktatás és képességfejlesztés,
- csoportbontás (idegen nyelvekből, matematikából, informatikából, stb.)
- a nem kötelező (választható) tanórán tanulható tantárgyak tanulása,
- tehetséggondozó foglalkozások,
- szakkörök,
- versenyek (tanulmányi, kulturális, sport, vetélkedők),
- bemutatók, tárlatok,
- szabadidős foglalkozások (önképzőkör, érdeklődési kör, stb.),
- az iskolai könyvtár, valamint az iskola más létesítményeinek, eszközeinek egyéni vagy csoportos használata,
- a továbbtanulás segítése,
- személyes, egyéni tanácsadás (tanulónak, szülőnek).

Az általános iskola, a középfokú iskola köteles megszervezni a tanuló heti kötelező óraszámát és az osztályok engedélyezett heti időkeret különbözete terhére a tehetség kibontakoztatására, a hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztatására, a beilleszkedési, tanulási nehézséggel, magatartási rendellenességgel diagnosztizált tanulók számára, továbbá az első–negyedik évfolyamra járó tanulók eredményes felkészítésére szolgáló, differenciált fejlesztést biztosító egy–háromfős foglalkozásokat. Tehetséggondozásra és felzárkóztatásra osztályonként legalább további heti egy-egy óra biztosított az osztályok jogszabályban meghatározott időkerete felett. Az intézmények esetében a heti két óra a tantárgyfelosztáson feltüntetésre kerül, ez minden intézményben biztosított a Debreceni Tankerületi Központ esetében.

A Debreceni Tankerületi Központ intézményeinek pedagógiai programjai tartalmazzák a jogszabály által kötelezően előírt tartalmi elemeket, így a gyermekek, tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedéseket is. Az intézményekben betartják az Ebktv. rendelkezéseit. A tanulók fejlesztése egyéni fejlesztési tervek alapján, a szakértői véleményekben meghatározottak szerint történik. Az iskolai programok, foglalkozások valamennyi tanuló számára elérhetőek. Hátrányos megkülönböztetés diákokat semmilyen téren nem érheti.

A 4. évfolyamos tanulók esetében minden évben sor kerül a tehetségdiagnosztikai mérésre, amely tantárgyi és pszichológiai mérésből áll. A 2021/2022. tanévben 21 állami fenntartású általános iskola 47 osztályának 1168 tanulója közül összesen 1151 fő vett részt a magyar és a matematika tantárgyi feladatsor kitöltésében. A pszichológiai mérésen 1146 fő vett részt. Az értékelés alapján 201 fő került be a Városi Tehetséggondozó Programba.

A Városi Tehetséggondozó Program keretein belül 2012-ben hagyományteremtő céllal indult el a **Debreceni Tehetséggondozó Diákkonferencia**, mely a 2017/2018-as tanévtől országos szinten működik.

A Debreceni Tankerületi Központ a 2021/2022. tanévben a tankerületi központok által fenntartott valamennyi általános iskola 5-8. osztályos tanulói részére meghirdette a VI. Debreceni Tehetséggondozó Diákkonferenciát.

A felhívására 7 tankerületi központ 26 intézményéből 164 pályamunkát nyújtottak be, és 263 fő tanuló vett részt a kutatómunkák elkészítésében.

A nemzeti identitás erősítését célzó programokról szóló 1042/2019. (II. 18.) Korm. határozat alapján a Lázár Ervin Program keretében szociális helyzetű és lakhelytől függetlenül minden 1-8. évfolyamon tanuló általános iskolás tanévenként egyszeri alkalommal ingyenesen vehet részt színházi-, tánc-, és cirkuszi előadáson, komolyzenei hangversenyen, múzeum látogatáson, múzeumpedagógiai foglalkozáson, nemzeti park, őshonos állatokat bemutató gazdaság vagy valamely nemzeti emlékhely látogatásán.²⁹

A kulturális élmények biztosításán túl, a program célja a nemzeti értékeink megismertetése, a magyar kultúra iránti megbecsülés, és tisztelet elmélyítése. A régióban a programok koordinálásáért a Debreceni Tankerületi Központ a felelős. A program fenntartótól függetlenül, minden köznevelési intézményre kiterjed.

A program keretében meghirdetett előadásokon és foglalkozásokon tanévenként kb. 20.000 tanuló vesz részt.³⁰

A Déri Múzeum a Bárczi Gusztáv Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény sajátos nevelési igényű tanulói számára rendszeresen szervez múzeumpedagógiai foglalkozásokat.³¹

A Debreceni Tankerületi Központ a tanulók kiegyensúlyozott testi, lelki és szellemi fejlődése, az egészséges életmódra való ösztönzése érdekében kiemelt figyelmet fordít a sport szerepére, illetve különböző sportolási lehetőségek népszerűsítésére.

Az Úszó Nemzet Programba 2021 szeptemberében 4 köznevelési intézmény: a Debreceni Dózsa György Általános Iskola, a Debreceni Hatvani István Általános Iskola, a Debreceni Hunyadi János Általános Iskola és az Ibolya Utcai Általános Iskola kapcsolódott be.

A Debreceni Tankerületi Központ, az Önkormányzat, a Debreceni Egyetem és a Debreceni Asztalitenisz Klub (DAK-DEAC) között létrejött együttműködési megállapodás keretében a Debreceni Tankerületi Központ általános iskoláiban lehetőség van a tanulóknak asztalitenisz foglalkozásokon részt venni. A foglalkozásokat szakemberek tartják a DEAC-DAK Asztalitenisz Edzőközpontban.

A 2021/2022. tanévtől a Debreceni Tankerületi Központ fenntartásában működő Debreceni Kazinczy Ferenc Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola első osztályosai számára pilot jelleggel a küzdősportok alapjainak elsajátítására is lehetőség van. 2022 szeptemberében egy erre a célra kialakított küzdősport termet is átadtak a gyermekek részére.

Az Önkormányzat, a Debreceni Tankerületi Központ, a Magyar Honvédség 5. Bocskai Lövészdandár és a Kratochvil Károly Honvéd Középiskola és Kollégium együttműködésében, a 2021/2022. tanévben a Debreceni Tankerületi Központ által fenntartott általános iskolák 7-8. osztályos tanulói – a honvédelmi nevelés keretében – katonai sorversenyen, légpuska és air-soft lövészetben, csapatmúzeum látogatáson, katonai hagyományőrző bemutatón, katonai ügyességi pálya teljesítésén vehetnek részt.³²

A Magyar Honvédség 5. Bocskai István Lövészdandár Csapatmúzeuma a 2021/2022. tanév második félévében „A hazafias és honvédelmi nevelési program” keretében új témával várta az érdeklődő diákokat. A Csapatmúzeum munkatársai Debrecen katonai helytörténetével,

²⁹ A Debreceni Tankerületi Központ 2023. évi tájékoztatása szerint

³⁰ A Debreceni Tankerületi Központ 2022. évi tájékoztatása szerint

³¹ A Déri Múzeum tájékoztatása a HEP 2022. évi felülvizsgálatához

³² A Debreceni Tankerületi Központ 2022. évi tájékoztatása szerint

katonakegyeletével kapcsolatban nyújtottak új ismereteket az érdeklődő diákoknak és pedagógusoknak.³³

Széles társadalmi összefogással alakult meg és működik a **Különleges Akadémia** Debrecenben. Az Önkormányzat, a Debreceni Sportcentrum, a Debreceni Tankerületi Központ és a DVSC közösen kötelezték el magukat azért, hogy a sajátos nevelési igényű – 7-25 éves korcsoportú – gyermekekből, fiatalokból sportolókat neveljenek, az olasz módszert követve. Az Olaszországból érkező Insuperabili Akadémia (magyarul: Legyőzhetetlenek) szakembereinek segítségével egy speciális módszernek köszönhetően gyógypedagógusok, testnevelők, futballedzők, pszichológusok és egyéb szakemberek közös munkájának eredményeként a Különleges Akadémiánk tagjai megérezhetik a sportolói identitást mibenlétét, fizikai és mentális korlátok nélkül.

Hátrányos megkülönböztetés és jogellenes elkülönítés az oktatás, képzés területén, az intézmények között és az egyes intézményeken belüli szegregációs jelenségek

- **A sajátos nevelési igényű és a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanulók iskolai ellátása**

Az intézmények dokumentumai (pedagógiai program, helyi tanterv, tanmenetek, óravázlatok) tartalmazzák a sajátos nevelési igényű tanulóakra vonatkozó rendelkezéseket. A sajátos nevelési igényű tanulók jogainak érvényesítése érdekében csak olyan nevelési-oktatási intézményben folytathatják tanulmányaikat, amelynek szakmai alapdokumentumában alapfeladatként szerepel az adott sajátos nevelési igény ellátása és a megyei szakértői bizottság kijelölte azt számára. A sajátos nevelési igényű diákok fejlesztését az utazó gyógypedagógusi hálózat szakemberei, az intézményben dolgozó gyógypedagógusok látják el a szakértői véleményben meghatározottak szerint. Általánosságban elmondható, hogy magas a beilleszkedési-tanulási-magatartási nehézségekkel küzdő tanulók száma.

A Debreceni Tankerületi Központ a jogszabályi előírásoknak megfelelően utazó gyógypedagógusi hálózatot működtet az egységes gyógypedagógiai módszertani intézmények közreműködésével. Az utazó gyógypedagógusi hálózat ellátja a Debreceni és a Nyíradonyi járás köznevelési intézményeiben integráltan oktatott sajátos nevelési igényű tanulókat.

A jogszabályban meghatározott pedagógiai szakszolgálati feladatokat a Debreceni Tankerületi Központ fenntartásában álló pedagógiai szakszolgálati intézmény, a Hajdú-Bihar Megyei Pedagógiai Szakszolgálat látja el.

A szakszolgálati feladatellátás kötelező és biztosított a Hajdú-Bihar vármegyében lakó gyermekek és családjaik, valamint fenntartótól függetlenül valamennyi köznevelési intézmény számára.

A pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről szóló 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet lehetővé tette, hogy a tagintézmények több telephelyen is működhetnek, öt járási tagintézménynek több telephelye is van. A folyamatos fejlesztéseknek köszönhetően 2017-re Hajdú-Bihar vármegye területén már 17 feladatellátási hely szolgálja a szakszolgálati feladatellátást.

- **Intézmények között és az egyes intézményeken belüli szegregációs jelenség**

A Debreceni Tankerületi Központ által fenntartott intézményekben – származásra, szociális háttérre, vallásra, anyanyelvre, stb. tekintet nélkül – integráltan szervezik meg tanulók oktatását.

³³ A Debreceni Tankerületi Központ 2023. évi tájékoztatása szerint

Földrajzi szegregáció valósult meg korábban két tagintézményben, amelyeket 2017. szeptember 1. napjától intézményát szervezéssel megszüntettek, és az ott tanulók más, a Debreceni Tankerületi Központ által fenntartott intézményben folytathatják tanulmányaikat integrált osztályokban.

Ugyanakkor nem szüntethető meg a szegregáció azokban az intézményekben, amelyek kizárólag sajátos nevelési igényű tanulókat fogadnak különböző fogyatékosági típusok szerint. Ez alapján 3 intézményben (ebből 2 egységes gyógypedagógiai módszertani intézmény) szegregált keretek között folyik az oktatás, és ennek fenntartása éppen a sajátos nevelési igényű tanulók fejlesztése miatt lényeges. Ezek a tanulók az integrált oktatás keretei között nem kaphatnák meg a fejlődésükhöz szükséges egyéni fejlesztést, rehabilitációt, gyógypedagógiai megsegítést. A szegregált intézmények létének szükségességét támasztja alá az is, hogy ezen intézmények tanulói a számukra rendezett versenyeken sikeresen szerepelnek, illetve a fejlesztés eredményeként bizonyos területeken a többségi iskolák számára rendezett versenyeken is eredményesek.

A szegregált intézmények jelenleg óvodai, általános iskolai, szakiskolai és kollégiumi feladatellátásban vesznek részt. A 2018/2019. tanévben, az országban egyedülként indították az első, ép értelmű, látássérült tanulókat fogadó gimnáziumi osztályt a Hajdú-Bihar Megyei Általános Iskola, Gimnázium, Szakgimnázium, Technikum és Kollégiumban. A látássérült tanulók részére indított gimnáziumi képzés hiánypótló, megoldja ezzel azt a problémát, hogy a többségi gimnáziumok nem tudják fogadni ezeket a tanulókat, illetve, amennyiben megkezdik a tanulmányaikat, nem tudnak képességeiknek megfelelően teljesíteni a többségi osztályban.

Ezen túlmenően, a 2020/2021. tanévben szakképzés beindítására is sor került ebben az intézményben, szintén kifejezetten látássérült tanulók számára, ezzel lehetőséget biztosítva számukra a munkaerőpiacon való elhelyezkedésre.

Intézményen belüli, részleges szegregáció valósul meg a Debreceni Kinizsi Pál Általános Iskolában, ahol az általános iskolai nevelés-oktatáson túl lehetőség van autista tanulók fogadására. Ezek a tanulók speciális helyzetükből adódóan külön osztályba szerveződve részesülnek oktatásban, biztosított számukra a gyógypedagógus és a gyógypedagógiai asszisztens, akik a fejlesztésükhöz szükséges szaktudással rendelkeznek. A 2019. évi átszervezés során a Debreceni Tankerületi Központ kezdeményezte két, általa fenntartott gimnázium (Tóth Árpád Gimnázium, Debreceni Csokonai Vitéz Mihály Gimnázium) vonatkozásában az intézmény által ellátott feladat bővítését, a többi tanulóval együtt oktatható autizmus spektrum zavarral küzdő tanulók nevelése-oktatása feladattal.

A Debreceni Tankerületi Központ kiemelt feladatai közé tartozik az autizmus spektrum zavarral küzdő tanulók nevelésének-oktatásának biztosítása a köznevelési intézményekben. Az ezzel kapcsolatos feladatokra munkacsoportot hoztak létre. A munkacsoport feladata a közoktatáshoz való egyenlő hozzáférés feltételeinek megteremtése a többi tanulóval együtt nevelhető, valamint a gyógypedagógiai nevelésben részesülő autizmus spektrum zavarral küzdő tanulók számára.³⁴

A Debreceni Tankerületi Központ a 2020/2021. tanévtől 3 debreceni székhelyű általános iskolában – 1-1 osztályban felmenő rendszerben – bevezette az inkluzív nevelés-oktatást, amelynek célja az ép intellektusú, jó képességű autizmus spektrum zavarral élő tanulók társadalomba való beilleszkedésének elősegítése. Az érintett intézményekben a tanulói szükségletekre reagáló helyi pedagógiai kultúra, az ösztönző, együttműködő, biztonságos, támogató szemlélet fokozottan jelen van.

³⁴ A Debreceni Tankerületi Központ 2020. évi tájékoztatása alapján

Az inkluzív nevelés-oktatást megvalósító maximálisan 23 fős létszámú osztályokban legfeljebb 3 fő sajátos nevelési igényű – az autizmus spektrum zavarral küzdő, a hallásfogyatékos, a beszéd-fogyatékos, az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő – tanulók együttnevelése valósul meg.

A Debreceni Tankerületi Központ a 2022/2023. tanévtől a Debreceni Benedek Elek Általános Iskola, a Debreceni Hunyadi János Általános Iskola bevonásával bővítette az inkluzív nevelés-oktatásban résztvevő intézményeinek körét.

A Debreceni Tankerületi Központ Debreceni Bárczi Gusztáv Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Általános Iskola, Készségfejlesztő Iskola és Kollégiumot 2022-ben átszervezte, amelynek eredményeként az intézmény az enyhe értelmi fogyatékos és autizmus spektrum zavarral küzdő tanulók gyógypedagógiai nevelését és oktatását is biztosítja.³⁵

- **Előnyben részesítés, hátránykompenzáló juttatások, szolgáltatások.**

4.4.6. számú táblázat - Gyermekjóléti, hátránykompenzáló szolgáltatások				
Év	Biztos kezdet gyerekházat rendszeresen igénybe vevő gyermekek száma	Tanoda szolgáltatást rendszeresen igénybe vevő gyermekek száma	Család- és gyermekjóléti szolgáltatást igénybe vevő kiskorúak száma	Szünidei étkeztetésben részesülő gyermekek száma (TS 112)
	Fő	Fő	Fő	Fő
2016	n.a.	n.a.	n.a.	507
2017	n.a.	n.a.	n.a.	597
2018	n.a.	n.a.	n.a.	534
2019	n.a.	n.a.	n.a.	461
2020	n.a.	n.a.	n.a.	279
2021	n.a.	n.a.	n.a.	388

Forrás: TeIR, KSH Tstar, Önkormányzati és intézményfenntartói adatok

A köznevelés rendszere számos kedvezményt biztosít a hátrányos/halmazottan hátrányos helyzetű tanulók részére: osztályonként plusz két óra a felzárkóztatásra, térítésmentes művészetoktatás, Arany János Tehetséggondozó Programba való bekerülés, előnyben részesítés az iskolai felvétel/átvétel során.

A Debreceni Tankerületi Központ intézményeiben érvényesülnek ezek a jogszabályok által biztosított kedvezmények, lehetőségek. Ezen törekvés erősödik a pályázati források felhasználásával is, az Erzsébet tábor iránti érdeklődést a résztvevő tanulók száma is mutatja, ennek keretében különböző programokon, rendezvényeken, kirándulásokon vehettek részt az intézmények tanulói.³⁶

³⁵ A Debreceni Tankerületi Központ 2022. évi tájékoztatása szerint

³⁶ A Debreceni Tankerületi Központ tájékoztatása alapján

A hátránykompenzáló törekvést erősítették a Debreceni Tankerületi Központ által szervezett nyári napközis és bentlakásos táborok az „EFOP 3.3.5-17 Élményalapú tematikus napközi és bentlakásos programok megvalósítása a Debreceni Tankerületi Központ intézményeiben” című pályázat keretében. 29 iskola szervezésében 2279 tanuló táborozott. A tanulók hasznos időtöltését 204 pedagógus, 53 önkéntes és 52 fő közösségi szolgálatot teljesítő diák szervezte, támogatta. Az elnyert támogatási összeg 224.831.370 Ft.

Egyedi pályázati konstrukció valósulhatott meg a Hajdú-Bihar Megyei Általános Iskola, Gimnázium, Szakgimnázium, Technikum és Kollégiumban a Kollégium Plusz modellprogram keretében is. A projektben a kollégiumban elhelyezett 26 fő általános iskolás, látássérült, hátrányos helyzetű tanuló volt érintett, akik közül 10 halmozottan hátrányos helyzetű volt.

A projekt keretében a hátrányos/halmozottan hátrányos helyzetű látássérült kollégista tanulók megsegítése érdekében humánerőforrás fejlesztésre (2 fő gyermekfelügyelő, 1 fő mentorpedagógus, 1 fő szociális munkás), valamint eszközbeszerzésre került sor, valamint közös programokat szerveztek a tanulók és családjuk részére.³⁷

2018. október 25-én alakult meg a Debreceni Tankerületi Központ Debreceni Tankerületi Tanácsának Antiszegregációs Munkacsoportja. A munkacsoport felel az egyenlő bánásmód érvényesüléséért és a méltányos oktatás feltételrendszerét megalapozó szakmai döntéshozatal szempontjainak érvényesítéséért. Ezen túl előkészíti a Debreceni Tankerületi Központ köznevelési esélyegyenlőségi tervét, kiemelt figyelemmel kíséri a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyerekeket, illetve a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulókat oktató intézmények szakmai munkáját, eredményességi mutatóit, szükségleteit, a feladat megvalósítása céljából kapcsolatot tart a Debreceni Tankerületi Központ szakmai partnereivel.

A nemzeti köznevelési törvény végrehajtásáról szóló 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet előírja, hogy a nevelési-oktatási intézmény a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók létszámát összesítve, valamint az alkalmazott intézkedéseket feladatellátási helyenként összesített formában, évfolyamonkénti és tantárgyankénti bontásban az adott tanév első félévére vonatkozóan február 10-éig és az adott tanév második félévére vonatkozóan június 30-áig továbbítja a pedagógiai-szakmai szolgáltatást végző hivatal számára. Ezt követően a Hivatal tájékoztatást nyújt a tankerületi központ részére is a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók arányáról, a szükséges intézkedésekről. A köznevelési intézmények a lemorzsolódás csökkentése érdekében szaktanácsadói támogatást kapnak az Oktatási Hivaltól, a pedagógusok rendszeresen részt vesznek a Pedagógiai Oktatási Központ által szervezett szakmai műhelyfoglalkozásokon, pedagógus-továbbképzéseken, pedagógiai napok rendezvényein. Ennek folyamatos nyomon követése és a szükség szerinti beavatkozás is fontos, kiemelt feladata a Debreceni Tankerületi Központnak.

A lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók támogatásához kapcsolódó korai jelző- és pedagógiai támogató rendszer adatai alapján a 2020/2021. tanévben a Debreceni Járáspan a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók száma és aránya következők szerint alakult:³⁸

Feladatellátás	Tanulói létszám összesen (fő)	Lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók száma /aránya I. félév	Lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók száma/aránya II. félév
Általános iskola	5225	367 fő (7,02 %)	369 fő (7,06 %)
Gimnázium	4230	12 fő (0,28 %)	11 fő (0,26 %)
Szakgimnázium	473	1 fő (0,2 %)	4 fő (0,8 %)

³⁷ A Debreceni Tankerületi Központ 2020. évi tájékoztatása alapján

³⁸ A Debreceni Tankerületi Központ 2022. évi tájékoztatása szerint

A Debreceni Tankerületi Központ tagja a Megyei Felzárkózási Fórumnak, melyet a Hajdú-Bihar Vármegyei Önkormányzat hozott létre. A fórum rendezőelve, hogy a megye hátrányos helyzetű célcsoportjait érintő esélyegyenlőségi problémák megoldására csak többszereplős együttműködéssel lehet megfelelő választ találni és csak közös erőfeszítéssel lehet olyan programokat, cselekvési terveket kidolgozni és megvalósítani, mely a felzárkózásukat szolgálja. A Debreceni Tankerületi Központ a Képzési-oktatási munkacsoport tagjaként tevékenykedik.

A Debreceni Tankerületi Központ minden tanév végén kiértékeli, és összehasonlító elemzést, értékelést végez a fenntartásába tartozó köznevelési intézmények kompetenciamérési eredményei alapján.

A kompetenciamérés eredményeinek javítása érdekében kritériumorientált diagnosztikus mérési-értékelési rendszer bevezetésére és intézményközi mérés-értékelés munkaközösség szervezésére került sor elsőként a 2016/2017. tanévben 10 intézmény, majd folytatódott a 2017/2018. és a 2018/2019. tanévben is már 18-18 intézmény pedagógusainak bevonásával.

A program szakmai irányítója mérés-értékelési szakértő. A tanulók egyéni fejlesztési terv alapján történő fejlesztése, illetve egyéni fejlődését követő rendszer működtetése valósul meg a program keretében. Digitális feladatbank segíti a pedagógusok munkáját, továbbá intézményenként egy-egy mérés-értékelés rendszergazda koordinálja az intézményi mérést. Az első évben tankerületi szintű belső továbbképzésre került sor külső mérési szakértő vezetésével. A módszer alkalmazásával lehetőség van a tanulók teljesítményének változását évközben valamint az évek között is kimutatni, értékelni.³⁹

Az Európa 2020 stratégia számszerűsített céljainak egyike, hogy a foglalkoztatottság növelése érdekében a végzettség nélküli iskolaelhagyók, azaz a korai iskolaelhagyók aránya 10 % alá csökkenjen. Ez az arány a szakképzésben közel 30 %-os.

A „Szakképzés a gazdaság szolgálatában” című koncepcióról szóló 1040/2015. (II. 10.) Korm. határozat, és a Kormány által elfogadott „Végzettség nélküli iskolaelhagyás elleni középtávú stratégia” a fentiekkel összhangban célként határozta meg a gazdasági igényekkel összehangolt, versenyképes iskolai rendszerű szakképzés minőségének, hatékonyságának és eredményességének javítását, a szakképzésben tanulók végzettségi szintjének és továbbtanulási esélyeinek növelését.

A Debreceni Szakképzési Centrum a szakképzés fejlesztése és a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók számának csökkentése érdekében – többek között – az alábbi projekteket valósítja, illetve valósította meg:

- a GINOP-6.2.3-17-2017-00032 azonosító számú „Átfogó fejlesztés a Debreceni Szakképzési Centrumban” című projekt,
- A GINOP 6.1.3-17-2018-00001 azonosító számú „Idegen nyelvi készségek fejlesztése” című projekt, melynek keretében 1205 fő vett részt a nyelvi képzésekben. A projekt célcsoportja a 16-65 év közötti idegen nyelvből készségekkel nem vagy alacsony szinten rendelkező, legfeljebb középfokú végzettséggel vagy szakképesítéssel rendelkező személyek, ezen belül kiemelten a Debreceni Szakképzési Centrum tagintézményeiben tanuló 16-25 éves középiskolás diákok.
- GINOP-6.2.7-20-2021-00024 azonosító számú „Ágazati Képzőközpont kialakítása a Debreceni Szakképzési Centrumban” című projekt,
- Erasmus+ programokon belül a nemzetközi mobilitási tevékenységeket ösztönző projektek, és a bevált gyakorlatok cseréjét támogató stratégiai partnerségek létrehozását ösztönző projektek,
- Nemzeti Tehetség Program keretében megvalósított különböző projektek.⁴⁰

³⁹ A Debreceni Tankerületi Központ 2020. évi tájékoztatása alapján

⁴⁰ Debreceni Szakképzési Centrum 2020-as, 2021-es pályázati konstrukciók általános leírásai, főbb célkitűzései

Bursa Hungarica Felsőoktatási Önkormányzati Ösztöndíjrendszer

A Bursa Hungarica Felsőoktatási Önkormányzati Ösztöndíjrendszer célja az esélyteremtés érdekében a hátrányos helyzetű, szociálisan rászoruló fiatalok felsőfokú tanulmányainak támogatása.

A program keretében olyan szociálisan hátrányos helyzetű felsőoktatásban résztvevő hallgatóknak folyósítható az ösztöndíj, akik a települési önkormányzat illetékességi területén lakóhellyel rendelkeznek, felsőoktatási intézményben (felsőoktatási hallgatói jogviszony keretében) teljes idejű (nappali tagozatos) képzésben vesznek részt.

A többszintű támogatási rendszer pénzügyi fedezetül három forrás szolgál: a települési önkormányzati, a vármegyei önkormányzati, valamint – minisztériumi finanszírozásával – a felsőoktatási intézményi költségvetésben megjelenő elkülönített forrás. Évente több mint 22 000 pályázó részesül támogatásban, ez éves szinten 2 milliárd forint ösztöndíjként történő folyósítását jelenti.

Az ösztöndíjrendszer éves fordulóihoz az önkormányzat 2001-től évente folyamatosan csatlakozik, a pályázók számára pályázati felhívást tesz közzé. Két típusú ösztöndíj folyósítására van lehetőség:

Az „A” típusú pályázatra azok a települési önkormányzat illetékességi területén lakóhellyel rendelkező, hátrányos szociális helyzetű felsőoktatási hallgatók jelentkezhetnek, akik felsőoktatási intézményben teljes idejű (nappali tagozatos), alapképzést és szakképzést eredményező alapképzésben, mesterfokozatot és szakképzést eredményező mesterképzésben, egységes, osztatlan képzésben vagy felsőfokú szakképzésben folytatják tanulmányaikat. Az ösztöndíj időtartama: 10 hónap, két egymást követő tanulmányi félév.

A „B” típusú pályázatra azok a települési önkormányzat illetékességi területén lakóhellyel rendelkező, hátrányos szociális helyzetű fiatalok jelentkezhetnek, akik az adott tanévben utolsó éves, érettségi előtt álló középiskolások, vagy felsőfokú diplomával nem rendelkező, felsőoktatási intézménybe felvételt még nem nyert érettségizettek és felsőoktatási intézmény keretében teljes idejű (nappali tagozatos) alapképzést és szakképzést eredményező alapképzésben, egységes, osztatlan képzésben vagy felsőoktatási szakképzésben kívánnak részt venni. Az ösztöndíj időtartama: 3x10 hónap, hat egymást követő tanulmányi félév.

A Bursa Hungarica Felsőoktatási Önkormányzati Ösztöndíjrendszer Debrecenben

Év	Támogatott pályázatok száma (db)	Önkormányzati kötelezettségvállalás összesen (Ft)
2016	„A” típusú: 76	7.200.000
	„B” típusú: 5	
2017	„A” típusú: 39	7.200.000
	„B” típusú: 2	
2018	„A” típusú: 62	10.000.000
	„B” típusú: 7	
2019	„A” típusú: 46	10.000.000
	„B” típusú: 3	
2020	„A” típusú: 42	10.000.000
	„B” típusú: 4	
2021	„A” típusú: 50	10.000.000
	„B” típusú: 2	
2022	„A” típusú: 44	10.000.000
	„B” típusú: 2	

Az önkormányzat adatai alapján

A pályázók szociális rászorultságát alátámasztó jövedelemhatár
összegének változásai

év	az egy főre jutó nettó jövedelem határa (Ft)
2016.	51300
2017.	54150
2018.	59850
2019.	65555
2020.	68400
2021.	71250
2022.	85000

Az önkormányzat adatai alapján

4.5 Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása.

A gyerekek helyzete, esélyegyenlősége vizsgálata során településünkön	
beazonosított problémák	fejlesztési lehetőségek
Gyermekek nyári felügyeletének biztosítására egyre nagyobb az igény. A gyermekek között jelentős a hátrányos helyzetű/halmozottan hátrányos helyzetűek száma.	Az igényeknek megfelelően szükséges a nyári gyermekfelügyelet helyszínének megválasztása, illetve kijelölése. A gyermekek részére színes, változatos, kulturális élményeket nyújtó programok szervezése.

5. A nők helyzete, esélyegyenlősége

A nőkkel szembeni diszkrimináció az Európai Unió tagországaiban is létező probléma. Éppen ezért az egyes tagországok számára az Unió több intézkedési javaslatot is felvázolt, és különféle szerződésekben rögzítette az egyenlőtlenség elleni lépések szükségességét. Az Európai Unió a nemek esélyegyenlőségének követelményét az integrációs stratégia részeként, főáramként/fősodrásként (mainstreaming) kezeli.

Az ötödik közösségi akcióprogram alapja az Esélyegyenlőségi Keretstratégia. A keretstratégia célja, hogy megjelölje azokat a közösségi akciókat, amelyek hozzájárulnak az egyenlőtlenségek felszámolásához, a nők és férfiak közötti esélyegyenlőség fejlesztéséhez a társadalmi, politikai és civil életben. Az akcióprogram 5 pontban összegezte a tennivalókat: a nemek esélyegyenlőségének javítása a gazdasági életben; az egyenlő részvétel biztosítása a döntéshozatalban; egyenlő lehetőségek a szociális jogok terén; a nemek esélyegyenlőségének javítása a magánszférában; a nemi szerepek és sztereotípiák megváltoztatása.

A nők egyszerre kell, hogy helyt álljanak családi szerepeikben (gyermeknevelés, háztartásvezetés, feleség) és munkahelyükön (dolgozó nő), ilyen mértékű kettős leterheltségük enyhítéséhez nagyfokú társadalmi és családon belüli szemléletváltás szükséges.

A nők személyes és szakmai kiteljesedését nehezíti az a hagyományos felfogás, miszerint a háztartás vezetése és a gyermeknevelés elsődlegesen a nők feladata. A társadalom a férfiakat tartja az elsődleges családfenntartónak, így a gyermeknevelés és a háztartási feladatokban szerepük kisebb.

A családon belül a gyermekgondozási feladatok és a háztartás mellett a beteg- és idősgondozás feladatai is általában a nőkre hárulnak. Általánosan elmondható az, hogy a nők nagy túlterhelése kevésbé vette figyelembe a család és munka összeegyeztetési nehézségeit: a részmunkaidő nem terjedt el (az alacsony bérek és adminisztratív okok miatt). Ami a női béreket illeti: mindig alatta maradtak a férfiakénak. A nők kereseti lemaradását nagyban befolyásolja a gyermekvállalás, illetve a gyermekvállalás következtében a munkaerőpiactól távol töltött idő. A visszatérési nehézségek mellett a bérvesztés is jelentős, a magasabb iskolai végzettségű és beosztású csoportoknál egyre nagyobbra nyílik a nemek közötti kereseti olló.

A munkavállaló nőkkel szemben kétféle elvárás is megjelenik: egyrészt egy férfiakra szabott, rugalmatlan munkakörnyezetben kell dolgozniuk, ugyanakkor elvárás a hagyományos női szerepek betöltése is. A női munkavállalók, különösen a hivatásukat komolyan vevő nők gyakorta nem példaként jelennek meg a médiában, hanem „karrieristának” bélyegezve, elutasító hangnemben szólnak róluk. Tapasztalható azonban a kisgyermekes anyákkal szembeni diszkrimináció az állásinterjúk, az előléptetések, a visszatérések esetén.

5.1 A nők gazdasági szerepe és esélyegyenlősége

Az 5.1.1. számú táblázat, mely a Munkanélküliségi ráta nemek szerint megoszlását elemzi, (adattartalma a 3.2.1. táblázattal azonos), az 5.1.2. számú táblázat, mely a 180 napnál hosszabb ideje nyilvántartott álláskereső adatait mutatja (adattartalma a 3.2.3. táblázattal azonos) és az 5.1.3. számú táblázat, mely a Pályakezdő álláskereső számának alakulását mutatja (adattartalma a 3.2.6. táblázattal azonos) jelen alfejezetben nem elemezzük, annak adatai és elemzése a 3.2. Foglalkoztatottság, munkaerő-piaci integráció fejezetben olvashatók.

5.2 A munkaerő-piaci és családi feladatok összeegyeztetését segítő szolgáltatások (pl. bölcsődei, családi napközi, óvodai férőhelyek, férőhelyhiány; közintézményekben rugalmas munkaidő, családbarát munkahelyi megoldások stb.)

Csak akkor tud az anya nyugodtan dolgozni, ha gyermekét biztonságos helyen tudhatja. Az elmúlt években a bölcsődei férőhelyek számának folyamatos növelésére került sor, így egyre kevesebben várakoznak bölcsődei férőhelyekre.

A Közgyűlés a 223/2017. (X. 19.) határozatával döntött arról, hogy pályázatot nyújt be a „TOP-6.2.1-16 „Családbarát, munkába állást segítő intézmények, közszolgáltatások fejlesztése” tárgyú felhívásra „Új bölcsőde létesítése a Postakert városrészben” című projekt megvalósítása érdekében. A Közgyűlés a 106/2021. (XI. 25.) határozattal a támogatási kérelmet visszavonta, és az RRF-1.1.2-21-2022-00013 azonosítószámú „Új bölcsőde létesítése a Postakert városrészben” című támogatási kérelem benyújtására került sor 2022-ben. TOP-forrásból Felső-Józsán 96 férőhelyes bölcsődei intézmény épül.

Az 5. 2. 1. számú táblázat, mely a védőnői álláshelyek számának alakulását mutatja (adatartalma a 4.3.1. táblázatával azonos), az 5.2.2. a) Bölcsődék és bölcsődébe beíratott gyermekek számát elemző (adatartalma a 4.3.3. a.) számú táblázatával azonos), az 5.2.2. b) Bölcsődék és bölcsődébe beíratott gyermekek számát mutató (az adattartalma a 4.3.3. b.) számú táblázatával azonos) táblázatokat a jelen alfejezetben nem elemezzük, annak adatai és elemzése a 4.3. A hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű, valamint fogyatékkal élő gyermekek szolgáltatásokhoz való hozzáférése című fejezetben olvasható.

Debrecen gondoskodó város. Ennek keretében 2016 decemberében a Közgyűlés 2017. január 01. napjával a DMJV Egyesített Bölcsődei Intézménye új szolgáltatásaként létrehozta a napközbeni gyermekfelügyeletet, melynek keretében az intézmény a többes ikrek gondozásához, illetve 2021-től az egyik szülő halála miatt árván maradt gyermekek neveléséhez nyújt segítséget. A többes ikrek gondozása a szülő, törvényes képviselő otthonában történik, legfeljebb a gyermekek hároméves koráig.

A napközbeni gyermekfelügyelet célcsoportja elsősorban a speciális gondozást igénylő gyermekek és családtagjaik köre. A többes ikrek születése tipikusan olyan élethelyzet, amikor a szülőknek segítséget kell nyújtani gyermekeik ellátásában.

A család otthonában nyújtott napközbeni gyermekfelügyelet elbírálásánál figyelembe kell venni a gyermekek korát, számát, a család egyéb indokait. Prioritást kapnak azok az esetek, ahol az anya betegsége, vagy halála akadályozza a gyermekek gondozását-nevelését, illetve a szociális rászorultság esetei.⁴¹

A debreceni klinikán 2015-ben 2965 újszülött jött világra, közöttük 91 ikerpár és 12 hármasker. 2016-ban több mint száz kettes ikerszülés volt, hármasker is majdnem minden hónapban születtek, és harminc év után újra négyes ikrek születtek a klinikán. A többes ikrek születésének ilyen magasabb arányához minden bizonnyal a lakónépesség nagysága mellett a debreceni klinika neonatológiai ellátásának lehetőségei is hozzájárulnak, mely Európa egyik legjobban felszerelt intenzív osztályaként működik és az újszülött gyógyászati képzés központjává vált.

Alapvető cél és törekvés, hogy a szolgáltató és a szolgáltatást igénylő szülők együttműködésben, összehangoltan végezzék gondozói-nevelői feladataikat. Hangsúlyos feladat lett az intézményi ellátásban és a napközbeni gyermekfelügyeletben nyújtott szolgáltatások összehangolása,

⁴¹ Debrecen Megyei Jogú Város Egyesített Bölcsődei Intézménye Felvételi szabályzat 10. oldal

valamint a szolgáltatás iránt érdeklődők részére információnyújtás a tevékenység tartalmára és eljárási rendjére vonatkozóan.

A DMJV Egyesített Bölcsődei Intézménye alapellátáson túli szolgáltatásként valamennyi bölcsődében az alapellátás prioritása mellett gyermekfelügyelet szolgáltatást nyújt, a csak időszakosan felügyeletet kérő szülők gyermekei számára.

A rugalmas nyitvatartás a város különböző pontjain elhelyezkedő székhelyen és 12 telephelyen biztosított. A szolgáltatás azokat a családokat segíti, akik a bölcsőde nyitvatartási idején túl igénylik gyermekük további felügyeletét.

Az Önkormányzat, mint az óvodai intézményrendszer fenntartója és működtetője folyamatosan figyelemmel kíséri az óvodai férőhelyek kihasználtságát, és vizsgálja újabb férőhelyek létrehozásának lehetőségét. A fenntartó ennek során mérlegeli a város településszerkezeti elrendezését (új lakóparkok kialakítása, egyes városrészek fokozottabb keresettségét, speciális nevelési igényű gyermekek ellátása iránt jelentkező igényeket stb). Az Alsójózsai Kerekdű Óvoda felújítása mellett óvodai férőhelybővítésre is sor került, a 2019/2020-as nevelési évtől az alapító okiratban rögzített felvehető gyermeklétszám 150 főről 168 főre. A jelentkező igények miatt a Homokkerti Pitypang Óvodában 108-ról 114 főre, a Liget Óvoda Bartók Béla úti székhelyintézményében 81 főről 88 főre, míg a Tessedik Sámuel utcai telephelyén 75 főről 90 főre, a Faragó Utcái Óvodában 200 főről 216 főre emelkedett a felvehető maximális gyermeklétszám.

A 2020/2021. nevelési évtől a Boldogfalva Óvoda Manninger Gusztáv Utcái Telephelye (Pallag) esetében újabb csoport indítása vált szükségessé. A telephely épülete komplex felújításon esett át, tornaszobával bővült, és a korábban működő egy helyett két óvodai csoport biztonságos és komfortos elhelyezését teszi lehetővé. A két óvodai csoport működtetéséhez a tárgyi feltételek rendelkezésre állnak.

A férőhelybővítést egyes esetekben az indokolta, hogy városszerte kevés a bölcsődei férőhelyek száma, ugyanakkor a köznevelési törvény rendelkezéséből adódóan a 2 és fél éves gyermek óvodába történő felvétele is lehetséges. Sok szülő így bölcsődei férőhely hiányában inkább gyermeke 2 és fél évesen történő óvodakezdése mellett döntött.

Az önkormányzati tulajdonú, Martonfalvi utcai óvodaépület hasznosítása a TOP beruházással érintett óvodák (Liget Óvoda, Nagyerdei Óvoda, Mosolykert Óvoda, Boldogfalva Óvoda) elhelyezésére szolgált átmeneti jelleggel a felújítások idejére. Az egyes intézmények egymást követve költöztek az épületbe, mely komoly logisztikai és szervezőmunkát igényelt mind a fenntartó, mind az intézmények részéről. Ezzel az intézkedéssel a fenntartó biztosítani tudta a felújítással érintett óvodák folyamatos működését, feladatellátási helyek szüneteltetésére így nem került sor.

A Tócsóvölgyi városrészben egy új, 4 csoportos óvoda kezdte meg a működését a 2022/2023-as nevelési évben. Az óvoda európai uniós forrásból valósult meg. Az épületben három hagyományos és egy akadálymentesített csoportszobát alakítottak ki, a Zöld Város Program részeként pedig az óvoda környezete is megújult, 50 fát telepítettek az udvaron, ahol akadálymentesített játszóelemek is helyet kapnak.

A nem önkormányzati fenntartású óvodák száma is nőtt az elmúlt években. 2020 szeptemberében nyitotta kapuit a Csillagos Ötös Magánóvoda, amely egy csoporttal 25 gyermek ellátását biztosítja. A Szent József Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium Tagóvodája Debrecen Józsa településrészén működik 2021. szeptember 1-től. A négy óvodai csoportszobával

rendelkező épületben a 2022/2023. nevelési évben három csoportban fogadta a gyerekeket. Az egyházi intézmény működése a településrészen nagyban segíti az önkormányzati óvodák túlsúlyosságának csökkentését.

Egyre gyarapszik azon óvodák száma is, ahol a mozgásfejlesztés érdekében műfüves pálya, vagy futópálya kialakítására kerül sor. Összesen 12 „ovi-foci pálya” kiépítése valósult meg az elmúlt években, és újabb 4 vár még megvalósításra. Az udvari játszóeszközök fejlesztésére nemcsak saját forrásból, hanem támogató cégek felajánlása (Sodexo Magyarország Kft., A.K.S.D. Városgazdálkodási Kft.) révén is lehetőség nyílt az elmúlt években.

Bár közvetlenül nem tartozik a szociális tárgyú fejlesztésekhez, de közvetetten a gyermekjóléti és köznevelési intézmények fejlesztése, a TOP 6.2.1 felhíváshoz tartozó projektek keretében megvalósult és megvalósítani tervezett bölcsőde és óvoda felújítások, valamint új bölcsődék és óvodák építése is hozzájárul a hátrányos helyzetű rétegek körülményeinek javításához, a nők munkaerőpiacon történő megjelenéséhez.

A TOP-6.2.1-15, TOP-6.2.1-16 és TOP-6.2.1-19 kódszámú „Családbarát, munkába állást segítő intézmények, közszolgáltatások fejlesztése” tárgyú felhívások biztosítanak lehetőséget új bölcsődei és óvodai intézmény létrehozására, illetve meglévő bölcsődei és óvodai intézmények/tagintézmények/telephelyek felújítására, korszerűsítésére, projektarányos akadálymentesítésére és új eszközök beszerzésére. Az „Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése” című, szintén TOP felhívás keretében az önkormányzati intézmények hatékonyabb energiahasználatának, racionálisabb energiagazdálkodásának elősegítése valósulhat meg. A pályázatok révén 4 bölcsőde és 6 óvoda kerül felújításra, 2 bölcsőde és 5 óvoda energetikai korszerűsítése valósul meg, 7 intézményben eszközbeszerzésre kerül sor, valamint 5 új bölcsőde és 1 új óvoda is épül.

További 9 óvoda esetében energetikai beruházás van folyamatban, nagyrészt uniós forrás felhasználásával. A Városi Szociális Szolgálat Süveg utcai telephelye és a DMJV Család- és Gyermekjóléti Központja Süveg utcai ellátottak számára nyitva álló egyéb helyisége is érintett az energetikai felújításokban.⁴²

Az Önkormányzat által is támogatott egyházi fejlesztési elképzelések:

A Magyarországi Református Egyház Országos Óvoda Program keretében a Debrecen-Nagysándortelepi Református Missziói Egyházközség a Nádsíp utcán négy csoportszobás óvodát épített. Az intézmény a 2022/2023-as nevelési évben kezdte meg a működését. A fejlesztés kivitelezési forrását a Magyar Állam biztosította. Szintén a Magyarországi Református Egyház Országos Óvoda Program keretében a Debrecen-Tégláskerti Református Missziói Egyházközség gondozásában, állami támogatással valósult meg a Tégláskertben a Szepesi utcában egy új óvoda és bölcsőde. Az új intézményben két óvodai és két bölcsődei csoport indul, előreláthatólag 2023 szeptemberében. Az épület északi egységében kap helyet a bölcsőde, melynek udvara kerítéssel elhatárolt az óvoda udvarától.

A Debreceni Új Remény Baptista Gyülekezete az Epreskerti városrészben egységes óvoda-bölcsőde, gyülekezeti központ létesítését tervezi.

A Debrecen-Nyíregyházi Egyházmegye a Borbíró téren háromcsoportos római katolikus óvodát működtet. A Debrecen-Nyíregyházi Egyházmegye mintegy 8,8 millió forint vissza nem térítendő

⁴² Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata szolgáltatástervezési koncepciójának 2021. évi felülvizsgálata 47. oldal

támogatásban részesült a négycsoportos óvoda kiviteli-tervezési munkáinak finanszírozásához. A projekt 2018 januárjában indult, a beruházás 2022 szeptemberére elkészült. A Szent József Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium Megtestesülés Tagóvoda 2022 szeptemberétől várja az óvodás korú gyermekeket. A beruházás költsége 542 millió Ft volt, ebből 470 millió Ft állami támogatás.

Józsa településrészen a római katolikus egyház fenntartásában működő kétszoboros új építésű óvoda - ötven gyermekkel – 2021. szeptember 1-től megkezdte a működését. A református egyház fenntartásában a tervek szerint további egy új építésű óvoda fog a városrészen működni.

Családbarát munkahelyi megoldások a városban

Családbarát munkahely címmel a városban számos intézmény rendelkezik, így például a Méliusz Juhász Péter Könyvtár.

A Debrecen Megyei Jogú Város Egyesített Bölcsődei Intézménye és a Faragó Utcai Óvoda 2022-ben Családbarát szolgáltatói és Családbarát Munkahely címet kapott a Családbarát Magyarország Központ külső auditját követően.

A cím megszerzéséhez több kategóriában kellett megfelelni az intézményeknek. Az elbírálás során a tárgyi feltételek, akadálymentesség, közösségi terek, információs felületek, szülői programok, valamint a munka és magánélet összehangolásának feltételeit vizsgálták.

A Déri Múzeum a kisgyermeket nevelő édesanyák számára – kérésükre – lehetővé teszi a 4-6órás munkaidőben történő munkavégzést. Az intézményben jelenleg ezzel a lehetőséggel 3 fő munkavállaló él.

5.3 Anya- és gyermekgondozás területe

Az ellátórendszernek olyan szolgáltatásra kell törekednie, amely megfelelően reagál a családok szükségleteire, és amely lehetővé teszi a családi életre és a munkára szánt idő egyensúlyban tartását. Nagyon sok kétkeresős fiatal család küzd ma – a munka és a családi kötelezettségek közötti egyensúly megteremtése során – a klasszikus családi szerepek átstrukturálásával, a nemi sztereotípiák lebontásával, a helyes időbeosztással. A nők visszatérése a munkába a kisgyermekes életciklusban számos megoldandó feladat elé állítja a családokat.

A bölcsőde, mint gyermekjóléti alapellátást biztosító intézmény a családvédelem terén igen fontos szerepet tölt be. A kedvezőtlen társadalmi és gazdasági hatások eredményeként folyamatosan nő az egyszülős és a mozaik családok száma. Kimutathatóan nő azonban a többgyermekes családok száma is, amely örömdetes jelenség. Egyre jellemzőbb, hogy több esetben került felvételre idegen anyanyelvű, más kultúrából, más nemzetiségből érkező kisgyermek is, akiknek szülei városukban tanulnak vagy dolgoznak.

A hatékonyabb segítségnyújtáshoz egy újabb megközelítésben kell szemlélni a családokkal való együttműködést, ami széleskörű ismeretterjesztő, felvilágosító és szemléletformáló munkát igényel.

A szülősegítés formái a DMJV Egyesített Bölcsődei Intézményében

Szülőcsoportos megbeszélések:

A szülőcsoportok nagyban segítik az anyákat abban, hogy ne érezzék elszigetelve magukat és meg tudják osztani egymással és a segítő szakemberekkel a gyermekneveléssel járó élményeiket, esetleges nehézségeiket. A szülői kompetenciák és a szülői reziliencia erősítése, a

szerepfeszültségekkel járó nehézségek ventilálása rendkívül fontos a kisgyermekes családanyák esetében.

Családi napok:

A közös cselekvés és együttlét mindig örömteli élmény a gyermeknek és az a szülőknek egyaránt. Ezek a közös alkotói vagy művészi élmények, illetve az ezekről való beszélgetéseknek fontos szerepet töltenek be a tudatos szülői attitűd kialakulásában. Az intézmény szervezett családi napok célja, hogy a szülők még több információt és tudást kapjanak a koragyermekkorai fejlődéssegítés módszereiről: szeretetkapcsolatok fontossága, megfelelő környezeti ingerek, zenei nevelés összefüggései a fejlődéssegítéssel, érzelmi intelligencia szerepe. EFOP-1.9.9-17-2017-00009 azonosító számú „Még jobb kezekben – bölcsődei szakemberek szakmai fejlesztése Debrecenben” című projekt keretében az elmúlt években mintegy 100 családi napot szerveztek meg.

Továbbképzések kisgyermeknevelőknek:

Ezen képzések célja az elméleti ismeretek bővítése, a kisgyermeknevelők személyiségfejlesztése; szemlélet- és gondolkodásmódbeli formálása; valamint a segítő munka során alkalmazható, alkalmazandó – elsősorban kommunikációs és viselkedéses – készségek elsajátítása.

A szülősegítés formái a DMJV Család- és Gyermekjóléti Központjában

Az intézmény az anya-gyermek kapcsolat erősítése, a kisgyermeket nevelő anyák társas kapcsolatainak javítása és a gyermekek szocializációjának fejlesztése érdekében baba-mama klubot működtet.

5.4 A nőket és gyermekeket érő erőszak, kapcsolati, családon belüli erőszak

DMJV Család- és Gyermekjóléti Központja szakemberei a gyermekbántalmazási esetek, családon belüli erőszak felmerülésekor a veszélyeztetett gyermekekkel és bántalmazott nőkkel, anyákkal végzett szociális munka során különös körülménnyel, gondossággal járnak el. A gyermekjóléti szolgáltatást nyújtó szolgáltató és a gyámhatóság a gyermek bántalmazása, elhanyagolása miatt jelzést vagy kezdeményezést tevő intézmény, személy adatait erre irányuló külön kérelem hiányában is zártan kezeli.

A folyamatos családgondozás, a gyermek, a család ismerete birtokában sem könnyű a bántalmazások „tettenérése”, minden esetben bizonyítani szükséges annak tényét. A felderítésben, tudomásra jutásban jelentős mértékben segítség a társszakmákkal, a gyermekvédelem szereplőivel történő minőségi együttműködés. Az intézmény észlelő- és jelzőrendszert működtet, így a köznevelési intézményektől, háziorvosoktól, védőnőktől, rendőrségtől, stb. (Gyvt. 17. § (1) bekezdés) érkező, bántalmazással vagy egyéb ok miatt a gyermek veszélyeztetettségével kapcsolatos jelzések esetében a szükséges intézkedéseket megteszik. A jelzőrendszeri tagok a gyermek családban történő nevelkedésének elősegítése, a veszélyeztetettség megelőzése és megszüntetése érdekében kötelesek egymással együttműködni és egymást kölcsönösen tájékoztatni.

Minden szakember, aki az adott ágazatban gyermekeknek, gyermekes családoknak szolgáltatásokat nyújt, a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 15/1998. (IV.30.) NM rendeletben foglaltak figyelembevételével, az alaptevékenységei keretében köteles figyelemmel kísérni a gyermek, család helyzetét, és felmerülő probléma esetén saját kompetenciáin belül beavatkozni, a helyzet megoldása, súlyosbodásának megelőzése érdekében,

továbbá szükség esetén írásban jelzéssel élni a család- és gyermekjóléti szolgáltatást nyújtónál, súlyos esetben hatósági intézkedést kezdeményezni.

Ilyen jelzéssel és kezdeményezéssel bármely állampolgár és a gyermekek érdekeit képviselő társadalmi szervezet is élhet. A jelzések nagy része továbbra is az oktatási intézményekből, a gyámhivataltól érkezik, de a Debreceni Egyetem Klinikai Központ Gyermekgyógyászati Klinika is jelzéssel él a területileg illetékes család- és gyermekjóléti szolgálat, illetve a hatóság felé a további bántalmazás megakadályozása érdekében, ha gyermekelhanyagolást, gyermekbántalmazást észlel. Egyértelműen növekvő tendenciát mutat az állampolgári bejelentések száma is, az elmúlt évek során vélhetően a híradásoknak köszönhetően a magánemberek érzékenyebbek lettek a veszélyeztetett gyermekek problémái iránt. Mindezek ellenére sok eset még mindig rejtve marad, azonban a gyermekjóléti és gyermekvédelmi szakemberek azon dolgoznak, hogy a bántalmazott gyermek és anyja minél előbb kapjon segítséget. A gyermekjóléti területen tevékenykedő szakemberek rendszeresen tartanak prevenciós előadásokat alternatív osztályfőnöki órák keretében, hogy tájékoztassák a gyermekeket jogaikról, kötelezettségeikről, valamint a segítségnyújtás és segítségkérés lehetőségeiről.

A DMJV Család- és Gyermekjóléti Központja az általános szolgáltatási feladatain túl a gyermek családban történő nevelkedésének elősegítése, a gyermek veszélyeztetettségének megelőzése, jogainak érvényesítése érdekében a gyermek igényeinek és szükségleteinek megfelelő önálló egyéni és csoportos speciális szolgáltatásokat, programokat nyújt.⁴³ Ennek keretében pl. jogi tanácsadást és pszichológiai konzultációt biztosít a kliensek részére, valamint mediátor alkalmazása révén segíti a feleket a megoldás kidolgozásában (pl. kapcsolattartási probléma, vagyonmegosztás, gyermekelhelyezés, válási konfliktus és generációs konfliktus).

A Gyvt. 11. § (1a) bekezdése értelmében a gyermekbántalmazással szembeni védelemhez való jogának érvényesítése érdekében a gyermek számára gyermekjóléti alapellátást vagy gyermekvédelmi szakellátást biztosító, továbbá a gyermek törvényes képviselőjének ellátásával, ügyeinek intézésével foglalkozó szervek és személyek a gyermekek és az ifjúság védelméért felelős miniszter által jóváhagyott egységes elvek és módszertan alkalmazásával járnak el. Az intézményhez érkező szóbeli vagy írásos jelzések esetén az Emberi Erőforrások Minisztériuma által jóváhagyott és kiadott „A gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer működtetése kapcsán a gyermek bántalmazásának felismerésére és megszüntetésére irányuló szektorsemleges egységes elvek és módszertan” című módszertani útmutatót követik. Ezen protokoll pontos útmutatást ad minden szakember számára a leghatékonyabb segítségnyújtás érdekében, hiszen minden gyermeknek joga van ahhoz, hogy a védelme érdekében eljáró szakemberek – különösen a gyermek bántalmazásának felismerése és megszüntetése érdekében egységes elvek és módszertan alkalmazásával járjanak el.

Krízishelyzet esetén az intézmény kezdeményezi a bántalmazott fél, az anyja, illetve gyermeke részére a településen működő családok átmeneti otthonainak krízis szobáiban történő elhelyezését (lásd 5.5. alfejezet). A családok átmeneti otthona a felnőtt és a gyermek együttes ellátása során befogadja a válsághelyzetben lévő bántalmazott vagy várandós anyát, illetve a szülészetről kikerülő anyát és gyermekét is. A városban gyakran egy-két gyermeknek az anyával történő együttes elhelyezésére van igény, különösen igaz ez a bántalmazó apától, férjtől menekülő családok esetében. Ezen intézmények rendszerint teljes kihasználtsággal működnek, igen nagy igény mutatkozik rájuk, és sajnos várólisták is kialakulnak.

Menekülő család, családon belüli erőszak, bántalmazás áldozatai esetén a család titkos elhelyezésére, országos befogadással működő anyaoththonokban van lehetőség. Ezen esetekben az

⁴³ <http://debrecenicsaladsegito.hu/rolunk/> 2022.04.27.

Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálatról (06-80/20-55-20) kérnek segítséget az intézmény munkatársai. A kliensek a rendőrség segítségére is számíthatnak – a hozzátartozók közötti erőszakra vonatkozó tények alapján – egyrészt hivatalból, másrészt bejelentés alapján ideiglenes távoltartást rendelhetnek el. Az ügyfelek közvetlenül a rendőri intézkedés során kezdeményezhetik az ideiglenes megelőző távoltartást (72 óra), majd a bíróság elrendelheti a megelőző távoltartást (legfeljebb 60 nap). Az eljárás átmenetileg korlátozhatja a bántalmazó tartózkodási szabadságát, a tartózkodási hely szabad megválasztásának jogát, szülői felügyeleti jogát, valamint a gyermekével kapcsolattartási jogát. A Debreceni Rendőrkapitányság a családon belüli erőszak kezelése és visszaszorítása érdekében kiemelten kezeli az ilyen jellegű bűncselekményeket. Nagyon eredményesen működő szakmai kapcsolatot alakított ki az intézmény a Debreceni Rendőrkapitánysággal.

Működik továbbá városunkban a NANE – Nők a Nőkért Együtt az Erőszak Ellen Egyesület –, amelynek célja, hogy fellépjen a nők és a gyerekek ellen elkövetett párkapcsolati és családon belüli erőszakkal szemben. Segélyvonalat működtetnek (06-80/505-101, 06-40/630-006), szakemberek igyekeznek segíteni a hozzájuk forduló bántalmazottaknak. Az intézmény munkatársai felé is bizalommal fordulnak az egyes esetek megoldása, a család segítése érdekében a szakmai együttműködésnek köszönhetően.

A szakemberek folyamatosan belső és külső képzéseken vesznek részt annak érdekében, hogy a felmerült problémákat szakszerűen tudják kezelni, megoldani. Az önkormányzati fenntartású gyermekjóléti intézmények évente több alkalommal szerveznek továbbképzéseket a szakemberek speciális képzettségeire, szakmai tudására támaszkodva, illetve külső szakértők felkérésével. A dolgozók a minősített továbbképzéseken túl rendszeresen részt vesznek a társintézmények által szervezett szakmai fórumokon, jelzőrendszeri megbeszéléseken, illetve gyermekvédelmi tanácskozásokon, szupervíziókon.

DMJV Család- és Gyermekjóléti Központja a jelzőrendszeri tagok részére maga is szervez szakmai fórumokat a folyamatosan változó, bővülő információk minél szélesebb körben történő megismertetése céljából. Konferenciák, szakmaközi megbeszélések, műhelyek alkalmával lehetőség nyílik új ismeretek szerzésére, az eddigi tapasztalatok megbeszélésére, új megoldási módszerek, illetve javaslatok kidolgozására.

A DMJV Család- és Gyermekjóléti Központja fontosnak tartja, hogy a gyermekeket ért bántalmazás, valamint a családon belüli erőszak felismerését, megelőzését és kezelését a továbbiakban is kiemelten kezeljék, hiszen az elmúlt két évben a koronavírus világjárvány miatt bevezetett korlátozások következtében ezen a területen az esetszám vonatkozásában emelkedő tendencia figyelhető meg, így még nagyobb hangsúlyt kell fektetni az észlelő-és jelzőrendszer működtetésére, a jelzőrendszeri tagok egyéni felelősségére.

Összességében elmondható, hogy DMJV Család- és Gyermekjóléti Központja városunk egész területén próbál a családon belüli erőszak visszaszorítása és megelőzése érdekében egy átfogó, mindenre kiterjedő jelzőrendszeri hálót működtetni. A családokkal kapcsolatban álló szakemberek a gyermekek bármilyen veszélyeztetettségét észlelve jelzéssel élnek az intézmény felé, ahol a munkatársak a felmerült krízishelyzetet lehetőségeikhez mérten és az adott eset sajátosságait is figyelembe véve azonnal igyekeznek elhárítani.

Debrecenben 2022. február 15. napján átadták az Áldozatsegítő Központot, – ez a 10. ilyen tevékenységet folytató intézmény az országban – amely egy szakmai team segítségével nyújt támogatást a krízishelyzetbe került áldozatoknak. Az Áldozatsegítő Központ és a DMJV Család- és Gyermekjóléti Központja, valamint több helyi civil és egyházi szervezet és intézmény (többek között a Magyar Vöröskereszt Hajdú-Bihar Megyei Szervezete, Halápon a Gyermekekért

Közhasznú Egyesület, Mosolyvirág Nagycsaládosok Egyesülete, Héra Egyesület, Refomix Nonprofit Közhasznú Kft., Debreceni Polgárőr Egyesület a Cívis Városért, Forrás Lelki Segítők Egyesülete, Szivárvány Családok Átmeneti Otthona, Kamilla Családok Átmeneti Otthona, Magyar Református Szeretetszolgálat Közhasznú Alapítvány) között létrejött együttműködési megállapodás alapján hatékonyabb lehet a családon belüli erőszak áldozatává vált nők és gyermekek segítése, valamint a probléma minél korábbi szakaszban történő felismerése.

A **Debreceni Áldozatsegítő Központ** elérhető 4024 Debrecen, Tímár utca 17-19. szám alatt, illetve telefonon (52) 550 100 számon és az askdebrecen@im.gov.hu e-mail címen.

Áldozatsegítő Szolgálatot minden vármegyei kormányhivatal működtet, e helyszíneken bárki segítséget kérhet. Abban az esetben, ha az áldozatnak nincs lehetősége személyesen felkeresni valamely szolgálatot, az ingyenes hívható Áldozatsegítő Vonalon tudnak segíteni az alábbi telefonszámon: +36-80-225-225

5.5 Krízishelyzetben igénybe vehető szolgáltatások (pl. anyaotthon, családok átmeneti otthona)

Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlése a 184/2022. (IX. 15.) határozatával döntött DMJV Család- és Gyermekjóléti Központja és DMJV Gyermekvédelmi Intézménye átszervezéséről. Az erőforrások hatékonyabb kihasználása érdekében 2023. január 1. napjával a családsegítést és gyermekjóléti szolgáltatást ellátó fenti két intézmény beolvadással történő egyesítésére került sor oly módon, hogy DMJV Gyermekvédelmi Intézménye beolvadt DMJV Család- és Gyermekjóléti Központjába, így DMJV Gyermekvédelmi Intézménye megszűnt, jogutódja pedig az egyesítésben részt vevő másik intézmény lett. A többcélú intézmény által egy hatékonyabban, összehangoltabban működő és egymásra épülő rendszer jött létre. DMJV Család- és Gyermekjóléti Központja - mint jogutód intézmény - vezetője továbbra is Orosz Ibolya Aurélia maradt. 2023. január 1. napján DMJV Gyermekvédelmi Intézményével közalkalmazotti jogviszonyban álló közalkalmazottak jogviszonyából eredő valamennyi jog és kötelezettség DMJV Család- és Gyermekjóléti Központjára szállt át.

A DMJV Család- és Gyermekjóléti Központja mellett ellátási szerződés keretében a Debrecen-Nyíregyházi Egyházmegye, valamint a Héra Egyesület is ellátja a családsegítés és a gyermekjóléti szolgáltatás feladatait a város meghatározott területein. A Héra Egyesület a szolgáltatás keretében a szociális vagy mentálhigiénés problémák, illetve egyéb krízishelyzet miatt segítségre szoruló személyek, családok számára az ilyen helyzethez vezető okok megelőzése, a krízishelyzet megszüntetése, valamint az életvezetési képesség megőrzése céljából nyújt szolgáltatásokat.

Fentiekén kívül a városban egyházi fenntartású családok átmeneti otthonai is működnek.

- Családok Átmeneti Otthona, 4024 Debrecen, Barna utca 18.
- Kamilla Családok Átmeneti Otthona, 4034 Debrecen, Vécsey u. 2.
- Szent Miklós Családok Átmeneti Otthona, 4030 Debrecen, Szávay Gyula utca 25.
- Szivárvány Családok Átmeneti Otthona, 4031 Debrecen, Szotyori utca 23.

A DMJV Család- és Gyermekjóléti Központja nyitva álló helyiségei krízishelyzet esetén elérhetőek:

- Felsőjózsaí út 7.
- Pacikert út 1.
- Víztorony utca 11.
- Víztorony utca 13.
- Thomas Mann u. 2/A.
- Böszörmény út 68.
- Mester utca 30.

Családok átmeneti otthonai esetén az önkormányzat a fenntartásában lévő családok átmeneti otthonaiban és ellátási szerződés keretében biztosítja a családok átmeneti gondozását. 2023. január 1-től a DMJV Család- és Gyermekjóléti Központja (székhely: 4027 Debrecen, Thomas Mann utca 2/A. két Családok Átmeneti Otthonát működtet.

A 4026 Debrecen, Mester u. 30. szám alatti Családok Átmeneti Otthona 26 férőhelyes. Minden család számára biztosítanak egy 20-30 m² alapterületű lakószobát. A lakók a konyhát és a fürdőszobát közösen használhatják.

A 4032 Debrecen, Böszörményi út 68. szám alatti Családok Átmeneti Otthona 2017 áprilisától működik, jelenleg 48 a férőhelyeinek száma. Az átmeneti gondozás időtartama meghatározott időre, maximum 12 hónapra szól, mely indokolt esetben, ha a család lakhatása az eltelt év alatt nem oldódott meg, 6 hónappal meghosszabbítható. A szolgáltatás célja az, hogy az otthonban

tartózkodás alatt a szülők rendezzék helyzetüket, találjanak munkahelyet, teremtsék meg a feltételeit az életbe való kilépésnek.⁴⁴ 2023-tól a Családok Átmeneti Otthona 14 külső férőhelyen biztosítja azoknak a családoknak az ellátását, akik önálló lakhatásra csak támogatással képesek.

A ReFoMix Nonprofit Közhasznú Kft. két 40 férőhelyes családok átmeneti otthonát működtet a Debrecen, Derék u. 22. szám alatti társasház 8. és 10. emeletén.

A DMJV Család- és Gyermekjóléti Központja egyik speciális szolgáltatása a készenléti szolgálat, amelynek célja, hogy a család- és gyermekjóléti központ nyitvatartási idején kívüli felmerülő krízishelyzetekben azonnali segítséget, tanácsadást vagy tájékoztatást nyújtson.

Az azonnali megoldást igénylő helyzetben lévő személyek elhelyezéséről szóló 12/2017. együttes polgármesteri és jegyzői utasítás alapján 2017. március 15-től a megsemmisült vagy életveszélyessé minősített lakásból kiköltöztetett, azonnali megoldást igénylő helyzetben lévő személy rendkívüli, valamint átmeneti elhelyezésére van lehetőség a DMJV Család- és Gyermekjóléti Központja által kezelt ingatlanokban egy hónap időtartamra. Ezt követően, amennyiben az érintett kéri, egy év időtartamra önkormányzati bérlakásban biztosítható az elhelyezése a 7/2001. (III. 6.) Kr. rendelet alapján.

5.6 A nők szerepe a helyi közéletben

A humán szolgáltató szektorban, így a kultúra, az oktatás és a szociális területen magasabb a nők továbbtanulási aránya (tanárképzés és oktatástudomány (79%), az egészségügy, a szociális gondoskodás (67%), és magasabb a női vezetők aránya is.⁴⁵ Ez Debrecen város esetén is érzékelhető, amit az 5.6.1. táblázatban mutatunk be: 129 vezető beosztású munkatárs közül 88 nő (68%), 41 férfi (32%). Minél kisebb gyerekek ellátásával, nevelésével és minél hátrányosabb célcsoportokkal foglalkozik az intézmény, annál inkább a női munkatársak és női vezetők jelenléte meghatározó (lásd óvodák esetében, illetve a szociális szféra adatai). Ahogy a szolgáltatás nagyobb gyermekekre vagy a lakosság felnőtt célcsoportjaira vonatkozik, úgy jelennek meg nagyobb arányban a férfi vezetők (lásd középiskolák és a kulturális terület).

Azonban a gazdasági társaságok és a képviselők esetén már erősen megfordul az arány: 54 vezető munkatárs közül mindössze 5 nő (10%), 49 férfi (90%). Ez általános esélyegyenlőtlenségi helyzet, amely országosan sem mutat sokkal árnyaltabb képet. Kisebb településeken és kisebb méretű intézmények esetén jelenik meg egyenlőbb helyzet, de a férfiak vezető szerepe egyértelműen hosszú évtizedekre visszavezethetően meghatározó, annak ellenére, hogy az elmúlt évtizedekben a középfokú képzésektől kezdődően magasabb a nők részvételi aránya és eredményessége az oktatásban.⁴⁶

Az egészségügyi szolgáltatások terén is érzékelhetőek az előzőekben vázolt különbségek: a csecsemők és gyermekek ellátásával foglalkozók körében magas a nők aránya (területi védőnő, házi gyermekorvos), a fogorvosok terén már kisebb különbség van nők és férfiak között, míg a felnőttek ellátásával foglalkozó háziorvosi praxisok jelentős részében nők töltik be.

⁴⁴ <http://www.gyervi.hu/csalad-atmeneti-otthon-b.php> 2022.04.27.

⁴⁵ Központi Statisztikai Hivatal (2015): Nők és férfiak. Bp., KSH

Nemek aránya a háziiorvosi, házi gyermekorvosi, fogorvosi, területi védőnői ellátásban

területi ellátási kötelezettséggel működő egészségügyi alapellátó		férfiak	nők
	összesen		
háziiorvos	83	27	56
házi gyermekorvos	41	4	37
fogorvos	49	21	28
területi védőnő	62	0	62

Forrás: önkormányzati adatok

Jelentős különbség mutatkozik a nők és a férfiak keresetében is. A különbségét mérő mutatók fontosak az esélyegyenlőség jellemzése szempontjából. Az egyenlő munkáért egyenlő bér alapelve nemcsak a hazai joggyakorlatban jelenik meg (A munka törvénykönyve, esélyegyenlőségi törvény), hanem uniós követelmény is, továbbá szerepel az ENSZ fenntartható fejlődési céljai között is.

A nők és a férfiak keresetében megmutatkozó különbség mögött nem kizárólag az egyenlő bánásmód megsértése állhat, hanem a foglalkoztatási jellemzők eltérései is meghúzódnak, többek között a foglalkozás jellege, a munkáltató ágazata, az életkor, a legmagasabb befejezett iskolai végzettség, a munkatapasztalat hossza és a teljesített munkaóra szerinti összetétel eltérései is. A diszkrimináció tényének mérésére nincs általánosan elfogadott statisztikai módszer se a hazai, se a nemzetközi gyakorlatban, ezért aggregált, a különböző tényezők együttes hatását kifejező mutatót használunk. A hazai gyakorlatban a teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete alapján számított nemek közötti százalékos különbség mérése a legelterjedtebb. 2021-ben a férfi és a női alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete alapján számolt kereseti rés 16,1%-ot tett ki a teljes munkaidőben foglalkoztatottak körében, az egy évvel korábbihoz képest kismértékben nőtt. A vállalkozói szférában 15,7%, a költségvetésben 17,8%, a nonprofit szektorban pedig 15,5% volt a különbség.⁴⁶

⁴⁶<https://ksh.hu/s/kiadvanyok/fenntarthato-fejlodes-indikatorai-2022/4-5-sdg-5>

5.7 A nőket helyi szinten fokozottan érintő társadalmi problémák és felszámolásukra irányuló kezdeményezések

A nőket helyi szinten fokozottan érintő társadalmi problémákkal számos civil kezdeményezés foglalkozik, közülük most egy országos mozgalom Debrecenben is hatékonyan működő szervezetét mutatjuk be.

A Három Királyfi, Három Királynő Mozgalom prof. dr. Kopp Mária alapította 2009-ben azzal a céllal, hogy a kívánt gyermekek megszülessenek. A kutatások eredményei szerint a magyar népesség családcentrikus, magas a tervezett gyermekek száma, ezekből mégis kevés realizálódik, különösen a magasabb végzettségű nők esetében. A romló demográfiai tendencia régiókat is érinti. A mozgalom debreceni szervezete a kitűzött országos célokhoz hasonlóan azért munkálkodik, hogy a tervezett első, második és további gyermekek megszülessenek a családokban. Ennek első feltétele a megfelelő pár megtalálása, a tapasztalatok szerint ez kiemelt nehézség, különösen a fiatal generációk panaszkodnak az ismerkedési lehetőségek hiányáról. A Debreceni Egyetem és a Három Királyfi, Három Királynő Mozgalom együttműködési megállapodásuknak köszönhetően évek óta sikeres szabadegyetemi előadássorozatot működtet. A munka és a magánélet összeegyeztetésének nehézsége szintén komoly akadály lehet a családok növekedésében, ezért a Mozgalom fontosnak tartja a családbarát munkahelyek szemléletének terjesztését, erre rendszeresen szervez konferenciákat, díjakat oszt ki. A család fontosságára, a nők és férfiak szerepeinek összeegyeztethetőségére, a gyermeket nevelők esélyegyenlőségére, a Debrecenben változatos programok keretében mutat rá a Mozgalom, így például családi nap, könyvbemutató, kerekasztal-beszélgetések formájában. A programok megvalósításában figyelmet és segítséget kap a várostól és az egyetemtől.

5.8 Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása.

A nők helyzete, esélyegyenlősége vizsgálata során településünkön	
beazonosított problémák	fejlesztési elképzelések
A krízishelyzetbe került családok lakhatásuk, életvitelük bizonytalan, lehetőségeik beszűkültek.	Többnyire krízishelyzetbe került, több gyermeket egyedül nevelő nők szorulnak segítségre. Bár a Családok Átmeneti Otthona férőhelyekkel bővült, a szolgáltatást sokan kívánják igénybe venni, így várólista alakult ki. További prevenciós szolgáltatásokkal ösztönözni kell a családokat a továbblépésre.

6. Az idősök helyzete, esélyegyenlősége

A mai modern társadalmakban a legnagyobb sikerek és kihívások egyike a lakosság várható élettartamának meghosszabbodása. A népesség öregedésével járó társadalmi, demográfiai problémák az elmúlt évtizedben világszerte középpontba kerültek. Becslések szerint 2050-re a 65 éven felüli népesség aránya Európában meghaladja a 27%-ot.

Az európai országokhoz hasonlóan hazánkban is jelentős változáson ment keresztül a népesség korösszetétele az elmúlt évtizedek során. A fiatalok száma folyamatosan csökken, miközben az időkorúak száma jelentősen növekszik. A jelenség hátterében a születések számának csökkenése, illetve ezzel párhuzamosan a várható élettartam növekedése áll. Az öregedés folyamatában nem csak az idősök, fiatalok, aktív korúak száma és aránya változik, hanem az egész korösszetétel átalakul, az ún. korfa megnyúlik.

Az idősödés kezelése összetett folyamat. A legfontosabb cél az egyre növekvő számú idős népesség számára olyan önálló, biztonságos életvitelt lehetővé tevő feltételek és támogató környezet fokozatos kialakítása, mely segíti az egészség és az aktivitás, valamint a társadalmi kapcsolatok (beleértve a családi kapcsolatokat is) minél hosszabb ideig történő megőrzését. Ehhez szorosan hozzátartozik a minden korosztályt érintő szemléletformálás is, mely által növelhető az idősök tisztelete és az irántuk érzett szolidaritás.

Debrecen időskorú lakossága vonatkozásában a nemzetközi, valamint a hazai tendenciákhoz hasonló folyamat figyelhető meg a korcsoportok alakulásában. Az elmúlt 8 év változásai alapján megállapítható, hogy a 60 éves és idősebb népesség létszámaránya dinamikusan növekszik.

Debreceni idősügyi szervezetek képviselőinek álláspontja szerint az idősök egyik legnagyobb problémája napjainkban, az hogy az időskor életminősége nem tervezhető. A bizonytalansági tényezők között szerepel pl. az egészségi állapot romlását követően a gondozás biztosítása, intézményi ellátás szükségessége esetén a szabad férőhely rendelkezésre állása, illetve a megfelelő anyagi kondíciók.

Az idős emberek többsége szereti a lakókörnyezetét és ragaszkodik hozzá. A kertségi, illetve a várost övező területeken egyedül élők számára bizonyos kor felett már nehézséget okoz a háztartási és a ház körüli munkák ellátása, a lakókörnyezet rendben tartása. Ezen a téren nagy segítséget jelent, ha elérhető közelségben vannak családtagok, illetve a jó szomszédi kapcsolatokon alapuló önkéntes segítségnyújtás is.

Az idősügyi szervezetek véleménye szerint a mindennapokban számos területen (pl. közlekedés, vásárlás, ügyintézés) jelentkeznek az idősök számára nehézséget okozó helyzetek (pl. egyes gyalogátkelőknél a rövid ideig tartó szabad jelzés, a vásárlások alkalmával a szükséges információhoz jutás, vagy az egyre elterjedtebb elektronikus ügyintézés).

Az időskori elmagányosodás megelőzésében hatékony segítség lehet, ha az idősök csatlakoznak valamely helyi közösség – nyugdíjas szervezet, szabadidős kör, vagy idősök klubja – tagjaihoz. Debrecenben változatos lehetőségek közül választhatnak az idős korosztályhoz tartozók: kiemelendők az Önkormányzat fenntartásában működő Városi Szociális Szolgálat által nyújtott szolgáltatások. Az intézmény a város különböző részein biztosítja nappali ellátás keretében az idősök klubja szolgáltatást, ingyenesen. Ezen túl a városban számos nyugdíjas szervezet, illetve a szabadidős tevékenységek színes skáláját kínáló klubok, baráti körök (pl. természetjáró klub, művészetbarát klub, hímzőkör, kertbarát kör stb.) várják az érdeklődőket.

6.1 Az időskorú népesség főbb jellemzői (pl. száma, aránya, jövedelmi helyzete, demográfiai trendek stb.)

6.1. számú táblázat - Öregedési index (3. táblával azonos)			
Év	65 év feletti állandó lakosok száma (fő) (TS 026 és TS 028 összesen)	0-14 éves korú állandó lakosok száma (fő) (TS 010 és TS 012 összesen)	Öregedési index % (TS 030)
2016	36 229	27 857	130,05%
2017	36 888	27 997	131,76%
2018	37 718	27 965	134,88%
2019	39 037	27 818	140,33%
2020	40 055	27 633	144,95%
2021	40 432	27 174	148,79%

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

6.1.1. számú táblázat – Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma			
Év	Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülő férfiak száma (TS 063)	Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülő nők száma (TS 064)	Összes nyugdíjas
2016	19 342	32 360	51702
2017	18 887	31 902	50789
2018	18 628	31 740	50368
2019	18 495	31 488	49983
2020	18 074	31 193	49267
2021	17 609	30 764	48373

Forrás: TeIR, KSH Tstar

6.1.2. számú táblázat - Nyugdíjszerű ellátások

Év	Életkoron alapuló ellátásban részesülő férfiak száma (TS 067)	Életkoron alapuló ellátásban részesülő nők száma (TS 068)	Öregségi nyugdíjban részesülő férfiak száma (TS 069)	Öregségi nyugdíjban részesülő nők száma (TS 070)	Özvegyi és szülői nyugdíjban részesülő férfiak száma (TS 071)	Özvegyi és szülői nyugdíjban részesülő nők száma (TS 072)	Időskorúak járadékában részesítettek havi átlagos száma (fő) (TS 134)
2016	527	90	14 733	26 294	73	1 059	n.a.
2017	531	83	14 480	26 241	67	945	109
2018	527	74	14 554	26 618	72	869	113
2019	478	64	14 738	26 866	76	783	118
2020	475	63	14 490	26 836	75	729	115
2021	478	64	14 193	26 692	76	687	129

Forrás: TelR, KSH Tstar

A 6.1.2. számú táblázat a nyugdíjban vagy nyugdíjszerű ellátásban részesülő nőket és férfiakat mutatja be Debrecenben 2016 és 2021 közötti időszakban. A településen élő 65. életévüket betöltötték száma 2016-ben 36.229 fő volt, amely 2021-ra 40.432 főre emelkedett. A nyugdíjban, nyugdíjszerű ellátásban részesülők száma azonban a férfiak tekintetében mutat leginkább csökkenést, a nők vonatkozásában stagnálás figyelhető meg, melyre magyarázat az, hogy a nők korhatár betöltése előtt, 40 év szolgálati idővel öregségi nyugellátásra szerezhetnek jogosultságot. Az országos adatokat tekintve az átlagnyugdíj havi összege 2021-ben 150.571 Ft, 2022. évben 164.102 Ft volt.⁴⁷

6.2 Idősek munkaerő-piaci helyzete

A munkanélküliség, a munkaerőpiaci kiegyensúlyozatlanság, de az elszigetelődés és általában véve a közösségtől való elszakadás erőteljesebben mutatkozik az időseknél. Ezért különös figyelmet kell erre a célcsoportra fordítani és rugalmas, általuk elérhető és teljesíthető, megfelelő életminőséget és életszínvonalat biztosítani képes lehetőségeket kell kínálni számukra.

Az országosan jelentkező problémára a Kormány is felfigyelt, majd a nyugdíjas szervezetek létrehozásával megteremtette annak a lehetőségét, hogy a nyugdíjasok munkát végezzenek.⁴⁸

A közérdekű nyugdíjas szervezetekre vonatkozó rendelkezéseket a 2017. évi LXXXIX. törvény szabályozza. A nyugdíjas szervezet célja, hogy a még aktív időskorúak számára foglalkoztatást, munkaerőpiaci reaktivizálást biztosítson, valamint előmozdítsa a tagok gazdasági és szociális helyzetét. A célja továbbá a következő generációk számára a tagoknál felhalmozódott tudás, szakmai és élettapasztalat átadása. A nyugdíjas szervezet a céljainak megvalósításával közérdeket is szolgál.

A törvény alkalmazása során öregségi nyugdíjasnak kell tekinteni azt a személyt, aki öregségi teljes nyugdíjban, öregségi résznyugdíjban, a nők 40 év jogosultsági idejének figyelembevételével megállapított nyugdíjban részesül. Nem minősül öregségi nyugdíjasnak a

⁴⁷ https://www.ksh.hu/stadat_files/szo/hu/szo0034.html

⁴⁸ Részlet a 2017. évi LXXXIX. törvény indokolásából

korhatár előtti ellátásokban (korkedvezmény érvényesítésével megállapított ellátásban, a táncművészeti életjáradékban, az átmeneti bányászjáradékban, szolgálati járandóságban), megváltozott munkaképességűek ellátásaiban (rehabilitációs ellátásban, rokkantsági ellátásban) részesülő személy. A nyugdíjas szövetkezet tagja a személyes közreműködés konkrét tartalmára, módjára és ellentételezésére tagsági megállapodást köt a nyugdíjas szövetkezettel. Az állam a nyugdíjas szövetkezet tevékenységéhez szükséges és arányos mértékben támogatást nyújthat. A közérdekű nyugdíjas szövetkezetek létrehozására 2017. július 1. napjától van lehetőség, mellyel városunkban is több szervezet élt.

Az 55 év felettiek foglalkoztatási rátája az elmúlt 15 évben megduplázódott a nyugdíjkorhatár kitolódásával, és ez egyre inkább teljes idejű szerződéseket jelent a részmunkaidős szerződések helyett. A 64 évesnél idősebb népességre kevesebb adat áll rendelkezésünkre, de feltételezzük, hogy a körükben is növekedett az elmúlt években a foglalkoztatás aránya, és ez kitolódott teljes vagy részmunkaidőben akár 70-75 éves korig.

Az öregségi nyugdíj és egyes más ellátások folyósításának, valamint a nyugdíjkorhatárt betöltött személyek továbbfoglalkoztatásának veszélyhelyzeti szabályairól 2022 júliusában alkotott rendeletet a Kormány.

A rendelet megalkotásának a célja az volt, hogy a közfeladatok folyamatos ellátásának biztosítása érdekében 2022. szeptember 1-jétől nem szüneteltethető azon személy öregségi nyugdíjának, korhatár előtti ellátásának, szolgálati járandóságának, átmeneti bányászjáradékának, illetve táncművészeti életjáradékának (a továbbiakban együtt: ellátás) a folyósítása, aki a rendeletben meghatározott jogviszonyban (pl.: közalkalmazotti jogviszonyban) áll. A rendeletet a szociális, gyermekvédelmi vagy gyermekjóléti szolgáltatónál, intézményben, hálózaton vagy köznevelési vagy szakképző intézményben fennálló jogviszony esetében lehet alkalmazni.

6.2. számú táblázat - Hátrányos megkülönböztetés a foglalkoztatás terén (a 3.2.2. táblázatból)							
Nyilvántartott álláskeresők száma összesen	Év	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Fő összesen	7 680	6513	6244	5482	5801	4959
41-45 év (TS 042)	Fő	937	805	724	646	659	519
	%	12,20%	12,36%	11,60%	11,78%	11,36%	10,47%
46-50 év (TS 043)	Fő	898	773	736	642	694	580
	%	11,69%	11,87%	11,79%	11,71%	11,96%	11,70%
51-55 év (TS 044)	Fő	770	673	662	586	631	517
	%	10,03%	10,33%	10,60%	10,69%	10,88%	10,43%
56-60 év (TS 045)	Fő	996	829	736	609	602	540
	%	12,97%	12,73%	11,79%	11,11%	10,38%	10,89%
61 éves, vagy afeletti (TS 046)	Fő	618	753	840	823	981	1 081
	%	8,05%	11,56%	13,45%	15,01%	16,91%	21,80%

Forrás: TelR, Nemzeti Munkaügyi
Hivatal

A 6.2. számú táblázat a hátrányos megkülönböztetés és foglalkoztatás értékeit mutatja be 2016 és 2021 közötti időszakban. A nyilvántartott álláskeresők száma a megyében 2016 és 2021 között jelentősen csökkent 7680 főről 4959 főre, azonban az 55 év feletti nyilvántartott álláskeresők száma az összmunkanélkülieken belül erőteljes emelkedést mutat, az 56-60 éves korosztálynál 11%-os, a 61 éves vagy a fölötti korcsoport esetében 22%, mely esetben az emelkedés igen jelentős.

Az 55 évnél idősebbek körében a nyugdíjkorhatár kitolódásával számottevőbbé vált a munkanélküliség, valamint megfigyelhető az is, hogy egyre növekszik a dolgozni akaró 55-64 évesek aránya, amit részben az aktív kor kitolódásával, az egészség hosszabb időn át tartó fenntartásával, részben az életszínvonal megőrzése érdekében végzett munka igényével is magyarázhatunk.

6.3 A közszolgáltatásokhoz, közösségi közlekedéshez, információhoz és a közösségi élet gyakorlásához való hozzáférés

6.3. számú táblázat – Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma (Megegyezik a 6.1.1-es táblázattal)			
Év	Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülő férfiak száma (TS 063)	Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülő nők száma (TS 064)	Összes nyugdíjas
2016	19342	32360	51702
2017	18887	31902	50789
2018	18628	31740	50368
2019	18495	31488	49983
2020	18074	31193	49267
2021	17609	30764	48373

Forrás: TeIR, KSH Tstar

Az Szt. az önkormányzatok által biztosítandó támogatások tekintetében előírja, hogy az önkormányzat a helyi viszonyokhoz mérten a krízishelyzetben lévő személyek számára, illetve a helyi szociális problémák kezelésére települési támogatást nyújt. A méltányossági ápolási díjra, lakásfenntartási támogatásra, az adósságkezelési szolgáltatásra, valamint az önkormányzati segélyre vonatkozó szabályozást az Szt. a továbbiakban nem tartalmaz. A települési támogatás egyes típusait és jogosultsági feltételeit az önkormányzat rendeletben határozza meg.

Az Önkormányzat a fentiek alapján a 6/2015. (II.26.) önkormányzati rendelet szerint a pénzbeli és természetbeni támogatások biztosításával kívánja enyhíteni a szociálisan rászoruló személyek, családok és háztartások terheit, valamint egyéb támogatásokat is nyújt, amelyek közül több kifejezetten az idős lakosság támogatását célozza meg. A rendelet megalkotásakor elsődlegesen az volt a cél, hogy a rendszeres lakhatási kiadásokhoz nyújtson támogatást az Önkormányzat, továbbá az időskorú lakosságot nagy számban érintő ellátások változatlanul elérhetőek legyenek.

Így igényelhető számukra is települési támogatásként lakásfenntartási támogatás, rendkívüli települési támogatásként pedig pénzbeli (pl. temetési támogatás) és természetbeni (pl. gyógyszer-támogatás) hozzájárulás is. Az egyéb támogatások között fenntartotta az Önkormányzat a 70. életévüket betöltött személyek hulladékgazdálkodási díjtámogatását, oly módon, hogy a 70. és 75. életév között jövedelmi feltételekhez kötötte a jogosultságot, míg 75. év felett alanyi jogon kerül a támogatás megállapításra a kérelmezőknek, 2020. évben 611 fő, 2021. évben 739 fő, 2022. évben 823 fő részére állapított meg a Szociális Osztály támogatást, így havi szinten már 7.900 háztartás részesül ebben a támogatásban.

A 65. életév felettiek évi 5 ingyenes belépőre jogosultak a Nagyerdei Gyógyfürdőbe vagy a Kerekestelepi Strandfürdőbe. 2021-ben és 2022-ben további 2 alkalommal vehették igénybe az idősek a Kerekestelepi Strandfürdő szolgáltatását, mivel a pandémiás helyzet miatt 2020-ban a szolgáltatás igénybe vétele akadályozott volt. 2019-ben 11.560 fő, 2021-ben 9.027 fő, 2022-ben 11.339 fő részesült ebben a támogatásban. A méltányossági közgyógyellátás beépült a települési támogatás természetbeni ellátásként nyújtott gyógyszer-támogatásába, amellyel a szociálisan rászorulóknak részére a gyógyszerek beszerzéséhez nyújtunk támogatást az önkormányzattal szerződésben lévő patikák közreműködésével. Az ellátást 2019-ben 268 fő, 2020-ban 533 fő,

2021-ben 509 fő, 2022-ben 512 fő vette igénybe Debrecenben. (DMJV Szociális Osztály adatai alapján)

A Gondoskodó Város Programmal Önkormányzatunk célja többek közt olyan intézkedések, ellátások biztosítása, amelyek elősegíthetik a tevékeny idősor elérését, az életminőség megőrzését, a kirekesztődés és az elmagányosodás megelőzését, valamint hozzájárulhatnak a generációk közötti kapcsolatok erősítéséhez.

Külön megjelenik a rendeletben a 101., illetve azt követő élet éveiket betöltő személyek támogatása. Magyarországon megközelítőleg 1.500 fő 100 évnél idősebb él és a számuk folyamatosan növekszik. A Szociális Osztály adatai szerint Debrecenben 2019-ben 11 fő, 2021-ben 28 fő, 2022-ben 13 fő részesült ebben a támogatásban. Az Önkormányzat szociális feladatainak ellátását 2015. március 1. napjától saját forrásból biztosítja jelentős összeget fordítva a feladatra. (lásd még 3.3. fejezet)

A rendeletben nem került szabályozásra az időszerűk szociális közétkeztetése. A közétkeztetést igénybe vevők számára Debrecenben a Városi Szociális Szolgálat által biztosított étkezés nyújt segítséget, melyet az intézmény helyben fogyasztással, elvitellel és lakásra szállítással biztosít a rászorulóknak. Az Önkormányzat ellátási szerződést kötött a Cívis Szociális Étkezési Központtal népkonyha és szociális konyha működtetésére.

6.3.1. számú táblázat 65 évnél idősebb népesség és nappali ellátásban részesülő időszerűk száma				
Év	65 év feletti lakosság száma (férfiak TS 026, nők TS 028)	Nappali ellátásban részesülő időszerűk száma (TS 129)	Házi segítségnyújtásban részesülők száma (TS 130)	Szociális étkeztetésben részesülők száma (TS 131)
	Fő	Fő	fő	fő
2016	36 229	446	1935	3658
2017	36 888	449	1737	3571
2018	37 718	474	1781	3655
2019	39 037	476	1727	5321
2020	40 055	483	1529	5027
2021	40 432	489	1519	6313

Forrás: TeIR, KSH Tstar

Idős személyek nappali ellátása

A nappali ellátás keretében a Városi Szociális Szolgálat elsősorban a saját otthonukban élő, tizennyolcadik életévüket betöltött, egészségi állapotuk vagy idős koruk miatt szociális és mentális támogatásra szoruló, önmaguk ellátására részben képes személyek ellátásáról gondoskodik. Ez az ellátási forma lehetőséget biztosít a napközbeni tartózkodásra, társas kapcsolatokra, valamint az alapvető higiéniai szükségleteik kielégítésére.

A nappali ellátást biztosító intézmény az ellátást igénybe vevők részére szociális, egészségi, mentális állapotuknak megfelelő napi életritmust biztosító szolgáltatást nyújt. A helyi igényeknek megfelelő közösségi programokat szervez, valamint helyet biztosít a közösségi szervezésű

programoknak, csoportoknak, biztosítja, hogy a szolgáltatás nyitott formában, az ellátotti kör és a lakosság által egyaránt elérhető módon működjön.

Az Idősek Klubja igény szerint biztosítja az ellátottak részére a szabadidős programok szervezését, (sajtótermékek, könyvek, kártya- és társasjátékok, tömegkommunikációs eszközök használatát, rendezvények szervezését), egészségügyi alapellátásokhoz, szakellátáshoz való hozzájutást. Segítséget nyújt a hivatalos ügyek intézéséhez, a speciális önszerveződő csoportok működéséhez, szervezéséhez, az életvitelre és életvezetésre vonatkozó tanácsadás szervezéséhez. Az egészségügy körébe tartozó felvilágosító előadásokat szervez, segíti az ellátottak mentális egészségének megtartását. A nappali ellátás keretében szükség szerint tanácsadás, készségfejlesztés, háztartási vagy háztartást pótló segítségnyújtás, esetkezelés, felügyelet, gondozás és közösségi fejlesztés történik.

A nappali ellátást az alábbi telephelyeken lehet igénybe venni:

- Nagysándor Telepi Gondozó Szolgálat Pósa Utcai Idősek és Demens Idősek Klubja (Debrecen, Pósa u. 41.)
A telephely 30 férőhelyes nappali ellátást biztosít heti 5 napos nyitva tartással, amelyből 20 fő idős és 10 fő demens idős férőhely. Házi segítségnyújtás keretében maximálisan ellátható személyek száma 35 fő. Az étkeztetés igénybevétele helyben fogyasztással, elvitellel, vagy lakásra szállítással biztosított. A szolgáltatás a hét hat napján vehető igénybe. Munkanapokon az ellátottak számára az étkeztetés is ebben a helyiségben történik. A házi segítségnyújtást igénybevevő ellátottak számára az ügyintézés a Tócskerti Gondozó Szolgálat Derék Utcai Idősek Klubjában, Debrecen, Derék u. 22. sz. alatt biztosított.
- Nagysándor Telepi Gondozó Szolgálat Kandia Utcai Demens Idősek Klubja (Debrecen, Kandia u. 4/B.)
A telephelyen 15 fő demens idős személy nappali ellátása biztosítható, az intézmény heti 6 napos nyitva tartással működik.
- Nagyerdei Gondozó Szolgálat Thomas Mann Utcai Idősek Klubja (Debrecen, Thomas Mann u. 45.)
A telephely 30 férőhelyes nappali ellátást biztosít heti 6 napos nyitva tartással. Házi segítségnyújtás keretében maximálisan ellátható személyek száma 80 fő. Az étkeztetés igénybevétele helyben fogyasztással, elvitellel, vagy lakásra szállítással biztosított. A szolgáltatás a hét hat napján vehető igénybe. Munkanapokon az ellátottak étkeztetést is ebben a helyiségben vehetik igénybe.
- Belvárosi Gondozó Szolgálat Erzsébet Utcai Idősek Klubja (Debrecen, Erzsébet u. 5.)
A telephely 25 férőhelyes nappali ellátást biztosít heti 5 napos nyitva tartással. Házi segítségnyújtás keretében maximálisan ellátható személyek száma 30 fő. Az étkeztetés igénybevétele helyben fogyasztással, elvitellel, vagy lakásra szállítással biztosított. A szolgáltatás a hét hat napján vehető igénybe. Munkanapokon az ellátottak étkeztetést is ebben a helyiségben vehetik igénybe. A házi segítségnyújtást igénybevevő ellátottak számára az ügyintézés a Tócskerti Gondozó Szolgálat Derék Utcai Idősek Klubjában, Debrecen, Derék u. 22. sz. alatt biztosított.
- Fényesudvari Gondozó Szolgálat Víztorony Utcai Telephely (Debrecen, Víztorony u. 13.)
Házi segítségnyújtás keretében maximálisan ellátható személyek száma 70 fő. Az étkeztetés igénybevétele elvitellel, vagy lakásra szállítással biztosított. A szolgáltatás a hét hat napján vehető igénybe. Munkanapokon az ellátottak étkeztetést is ebben a helyiségben vehetik igénybe.
- Fényesudvari Gondozó Szolgálat Csapó Utcai Idősek Klubja

(Debrecen, Csapó u. 94.)

A telephely 20 férőhelyes nappali ellátást biztosít, heti 6 napos nyitva tartással. Étkeztetést helyben fogyasztással vehetnek igénybe az idősek klubja ellátottjai. Munkanapokon ez szolgál az idősek klubja ellátás mellett étkeztetést helyben fogyasztással igénybevevő ellátottak számára nyitva álló helyiségként is.

- Tócoskerti Gondozó Szolgálat Derék Utcai Idősek Klubja

(Debrecen, Derék u. 22.)

A telephely 20 férőhelyes nappali ellátást biztosít heti 6 napos nyitva tartással. Házi segítségnyújtás keretében maximálisan ellátható személyek száma 30 fő. Az étkeztetés igénybevétele helyben fogyasztással, elvitellel, vagy lakásra szállítással biztosított. A szolgáltatás a hét hat napján vehető igénybe. Munkanapokon ez szolgál házi segítségnyújtásban és étkeztetésben az ellátottak számára nyitva álló helyiségként is. A Belvárosi és a Nagysándor Telepi Gondozó Szolgálat házi segítségnyújtását igénybevevők számára az ügyintézés itt történik.

- Csapókerti Gondozó Szolgálat Süveg Utcai Idősek Klubja

(Debrecen, Süveg u. 3.)

A telephely 20 férőhelyes nappali ellátást biztosít heti 5 napos nyitva tartással.

Házi segítségnyújtás keretében maximálisan ellátható személyek száma 70 fő. Az étkeztetés igénybevétele helyben fogyasztással, elvitellel, vagy lakásra szállítással biztosított. A szolgáltatás a hét hat napján vehető igénybe. Munkanapokon az ellátottak étkeztetést is ebben a helyiségben vehetik igénybe.

- Homokkerti és Józsaí Gondozó szolgálat Szabó Kálmán Utcai Idősek Klubja

(Debrecen, Szabó Kálmán u. 33.)

A telephely 15 férőhelyes nappali ellátást biztosít heti 5 napos nyitva tartással. Házi segítségnyújtás keretében maximálisan ellátható személyek száma 30 fő. Az étkeztetés igénybevétele helyben fogyasztással, elvitellel, vagy lakásra szállítással biztosított. A szolgáltatás a hét hat napján vehető igénybe. Munkanapokon ez szolgál házi segítségnyújtásban és étkeztetésben az ellátottak számára nyitva álló helyiségként is.

- Homokkerti és Józsaí Gondozó Szolgálat Deák Ferenc Utcai Idősek Klubja

(Debrecen, Deák F. u. 7.)

A telephely 15 férőhelyes nappali ellátást biztosít heti 5 napos nyitva tartással. Házi segítségnyújtás keretében ellátható személyek száma 40 fő. Az étkeztetés igénybevétele helyben fogyasztással, elvitellel, vagy lakásra szállítással biztosított. A szolgáltatás a hét hat napján vehető igénybe. Munkanapokon az ellátottak étkeztetést is ebben a helyiségben vehetik igénybe.

Demens, idős személyek nappali ellátása

A Városi Szociális Szolgálatnál elsősorban a 60 év feletti korosztály számára biztosított az ellátás, akik pszichiáter, neurológus vagy geriáter szakorvos által kiállított demencia kórképet igazoló szakvéleménnyel rendelkeznek és fekvőbeteg gyógyintézeti kezelést nem igényelnek. A demens személyek nappali ellátása az intézményi épületekben valósult meg a megfelelő higiénés szabályok betartása mellett. A demens betegek nappali ellátása házi segítségnyújtással is igénybe vehető.

Az idősek nappali ellátása szolgáltatást az önkormányzati fenntartású intézményben az elmúlt évben 180 fő vette igénybe, közülük 22 személy részesült a demens személyek számára biztosított speciális szolgáltatásban. A felvett ellátottak, valamint a szolgáltatást igénybe vevők száma klubonként változó arányt mutat. A szolgáltatásra megállapodással rendelkezők száma 2018. és 2019. között növekedett, 2020. december 31. napján visszaesett a 2018. évi számra, azonban az igénybevételek és a napi átlag igénybevétel a három év viszonylatában növekedést mutat. A pandémia miatt 2020-ban és 2021-ben az intézmény nem szervezett nyitott programsorozatot és hagyományos, intézményi szintű rendezvényei sem kerülhettek megrendezésre.

A demens személyeket ellátó nappali intézmények esetében az elmúlt három év viszonylatában némi visszaesés, majd stagnálás volt megfigyelhető a megállapodások számában, míg az igénybevételek száma és a napi átlagos igénybevétel csökkent.⁴⁹

Az idősek nappali ellátásának térítésmentessé tétele óta a szolgáltatást igénybe vevők számának emelkedése tapasztalható, melyet az alábbi táblázat is mutat.

dátum	a nappali ellátást igénybe vevők száma (fő)
2017. január 1.	139
2017. december 31.	133
2018. január 1.	133
2018. december 31.	157
2019. január 1.	157
2019. december 31.	165
2020. január 1.	165
2020. december 31.	158
2021. január 1.	158
2021. december 31.	178
2022. január 1.	178
2022. december 31.	157

Forrás: Intézményfelügyeleti Osztály

64 évnél idősebb népesség és nappali ellátásban részesülő időskorúak száma

	64 év feletti lakosság száma	nappali ellátásban részesülő időskorúak száma	
	fő	fő	%
2016	36229	446	1,2%
2017	36888	449	1,2%
2018	37718	474	1,25%
2019	38908	476	1,22%
2020	39854	483	1,21%

Forrás: TeIR, KSH Tstar

Idősellátásban ellátottak kor és nem szerinti megoszlása Debrecenben 2022. évben

	Nő	Férfi
18-39	1	2
40-59	8	12
60-64	22	9
65-69	51	19
70-74	66	23
75-79	91	39
80-89	207	61
90-	52	15
Összesen	498	180

⁴⁹ Debrecen Megyei Jogú Város szolgáltatásszervezési koncepciójának 2021. évi felülvizsgálata

Idősellátásban ellátottak kor szerinti megoszlása fogyatékos személyek nélkül 2022. évi adatok

	<i>ellátottak száma</i>	<i>ellátottak %-os aránya</i>
18-39	3	0,44
40-59	20	2,95
60-64	31	4,57
65-69	70	10,33
70-74	89	13,13
75-79	130	19,17
80-89	268	39,53
90-	67	9,88
Összesen	678	100

Forrás: Intézményfelügyeleti Osztály

Házi segítségnyújtás

A Városi Szociális Szolgálat ezen ellátás keretén belül gondoskodik azokról az időskorú, beteg személyekről, akik otthonukban, lakókörnyezetükben önmaguk ellátására saját erőből nem képesek, az önálló életvitel fenntartásához segítségre szorulnak.

Az ellátás magába foglalja mindazon módját a saját lakáson történő segítségnyújtásnak, amelyet a rászoruló kora, egészségi állapota miatt elvégezni már nem, vagy csak részben képes.

A házi segítségnyújtás tevékenységei és résztvétekenységei szociális segítség és személyi gondozás keretében láthatók el.

Az intézmény a házi segítségnyújtás szolgáltatást 2017. március 05-től már vasárnap és ünnepnapokon is biztosítja ellátottjai részére.

A járványügyi helyzet miatt a házi segítségnyújtás iránti megnövekedett igényeket több alkalommal a nappali ellátásban foglalkoztatott munkatársak segítségével sikerült megoldani.

6.3.1. számú táblázat - 65 évnél idősebb népesség és egyes szociális alapszolgáltatásokban részesülő időskorúak száma

Év	65 év feletti lakosság száma (férfiak TS 026, nők TS 028)	Nappali ellátásban részesülő időskorúak száma (TS 129)	Házi segítségnyújtásban részesülők száma (TS 130)	Szociális étkeztetésben részesülők száma (TS 131)
	Fő	Fő	fő	fő
2016	36 229	446	1935	3658
2017	36 888	449	1737	3571
2018	37 718	474	1781	3655
2019	39 037	476	1727	5321
2020	40055	483	1529	5027
2021	40432	489	1519	6313
2022.	na	180	399	88

Forrás: TeIR, KSH Tstar

6.4 Az időseket, az életkorral járó sajátos igények kielégítését célzó programok a településen

A Közgűlés a 96/2016. (IV. 28.) határozatával a nyugdíjas szervezetekkel kötendő együttműködési megállapodásról döntött. A megállapodás keretében az Önkormányzat térítésmentes elhelyezést kíván biztosítani a nyugdíjas szervezeteknek, így segítve működésüket és programjaik megvalósítását. Az együttműködési megállapodás megkötésére 2016. május 2. napján, ünnepélyes keretek között került sor, amely rendkívül kedvező fogadtatásra talált a nyugdíjasok körében.

A Közgűlés a 191/2016. (VI. 23.) számú határozatával döntött a Debreceni Idősügyi Tanács (a továbbiakban: DIT) megalakításáról. A DIT alakuló ülésére 2016. szeptember 28. napján került sor. Az Idősügyi Tanács megbízatása a Közgűlés megbízásának időtartamáig szól, így az új Közgűlés megalakulásával az Idősügyi Tanács 2020. január 14-i ülésén újra alakult.

A DIT működésének célja az idős emberek érdekeit képviselő és védő szervezetek egyesületek, klubok – és az Önkormányzat együttműködésének elősegítése. Ezen túl célja az idős embereket érintő gondok és problémák feltárása, azok megismerése és enyhítése, a vélemények és információk cseréje, valamint a különböző célok, törekvések egyeztetése. A DIT általában az állandó meghívottakkal kibővített, az idősek életével foglalkozó tanácsadó testület.

A Thomas Mann utcára megálmodott DMJV Család- és Gyermekjóléti Központja épületének kiviteli tervei az Új Főnix Terv keretében, a gondoskodó város fejezetéhez kapcsolódva készültek el. Az épület nemcsak a DMJV Család- és Gyermekjóléti Központjának biztosít megfelelő elhelyezést, de a nyugdíjas szervezeteknek is egy régi vágya teljesült azzal, hogy az új, akadálymentesített intézményt tevékenységük során használhatják. Az intézkedések segítik azt, hogy az idősek értesüljenek az őket érintő információkról, hozzásegíti őket ahhoz, hogy a különböző szolgáltatásokat megismerjék és azokat igénybe tudják venni.

Hajdú-Bihar vármegyében 2015-ben 37 idősek otthona működött az Önkormányzat és az állam által fenntartott intézményeken kívül. 2017 májusára számuk 39-re nőtt, jelenleg 42 ilyen intézmény működik. 2 intézmény állami fenntartásból egyházi fenntartásba került. A települési önkormányzatok jellemzően önállóan biztosítják ezt az ellátási formát, továbbra is csupán 2 intézmény fenntartója társulás. A 20 egyházi fenntartású intézményen belül a református otthonok aránya 85 %, a 7 további nem állami fenntartású intézmény közül 6-ot nonprofit kft. működtet, 1 intézmény egyesület által fenntartott. Az intézmények ellátási területe országos, illetve a vármegyére kiterjedő, két intézmény a székhelye szerinti településről fogad ellátottakat. Ezen ellátási formánál is előfordul, hogy a nem állami fenntartók ellátási szerződés, megállapodás keretében látják el a feladatot. A szolgáltatói nyilvántartásban néhány szolgáltató határozott idejű bejegyzéssel rendelkezik, vannak olyanok is, amelyek hatósági szerződéssel működnek. Ezek oka a tárgyi feltételek hiánya, illetve az ellátási szerződés határozott időtartama.

Szakosított szolgáltatást igénybevevő idős korúak száma

Időszak	Idős korúak gondozóházaiban ellátottak száma	Idős korúak otthonainak száma	Idős korúak otthonaiban a férőhelyek száma	Idős korúak otthonaiban ellátottak száma	Tartós bentlakásos elhelyezést nyújtó intézményekben a 65 éves és idősebb gondozottak száma
2016	131	4	471	468	589
2017	163	4	471	457	576
2018	192	4	471	450	562
2019	189	4	471	465	594
2020	180	4	471	408	521
2021	164	5	500	451	562

Forrás: statinfo.ksh.hu/Statinfo

Az ellátást leginkább 80-89 év közötti, nyugdíjas, főként özvegy, 8 általános vagy az alatti iskolai végzettségű nők veszik igénybe. Az ellátottak jövedelme az öregségi nyugdíjminimumot meghaladja, az adatszolgáltatóknál jellemzően annak háromszorosával megegyező összegű. Az intézmények egy része emelt szintű férőhelyeket is biztosít, illetve nem befogadott férőhelyeik is vannak. Egyes intézmények az emelt szintű férőhelyekre egyszeri hozzájárulást kérnek és sok intézmény demens idős betegeket is fogad.

Az intézményi térítési díjak 2.400 – 6.000.- Ft/nap közötti összegek között mozognak. Néhány intézmény egyszeri hozzájárulást, belépési hozzájárulást kér, ezek összege az egyszeri hozzájárulás esetében az elmúlt évben: 500.000.- Ft, 1.500.000.- Ft, 2.000.000.- Ft, 2.090.000.- Ft volt, idén az egyik intézményben 5.830.000.- Ft ez az összeg, amelyet 3 ellátott fizetett meg.

Az ellátottak körében leggyakrabban előforduló megbetegedések: szív- és érrendszeri betegségek, magas vérnyomás, cukorbetegség, demencia. A mozgásfogyatékoság mellett a látásfogyatékoság fordul elő igen magas arányban. Egyes szolgáltatók arról számolnak be, hogy a lakók gondozási igénye egyre nagyobb, a gondozási szükséglet-vizsgálat alapján egyre több esetben állapítható meg, hogy nagyon rossz fizikai és mentális állapotban kerülnek be az ellátottak az otthonokba.

Az intézmények teljes kihasználtsággal működnek, szinte valamennyi vármegyei és országos ellátási területtel rendelkező szolgáltatónál voltak várakozók az elmúlt év végén. A várakozók száma 2020. december 31. napján 2-295 fő között volt, néhány főtől (2-3), a 20-40 fő közötti várakozón át, beszámoltak 60-120 fő nyilvántartott várakozóról is, legtöbbször egy egyházi fenntartású intézmény várólistáján szerepeltek. Az ellátásra várakozók demográfiai és szociális jellemzőik, valamint egészségi állapotuk hasonló az ellátást igénybe vevőkhöz. Főként 80-89 év közötti, alacsonyabb iskolai végzettségű, özvegy, nyugellátásban részesülő nők, akik szív- és érrendszeri megbetegedésekben, magas vérnyomás betegségben szenvednek és a demencia, cukorbetegség, valamint mozgásszervi megbetegedések, látás és hallás fogyatékoság is gyakorta előfordul körükben.⁵⁰

A Városi Szociális Szolgálat a székhelyén 275 férőhelyes ápolást, gondozást nyújtó idősök otthonában, 50 férőhelyes átmenti elhelyezést nyújtó gondozóházban biztosít ellátást. Ezen túl a Szávay Gyula Utcai Telephelyen (Debrecen, Szávay Gyula utca 55/F.) idősök otthona ellátás érhető el 32 tartós bentlakásos férőhellyel.

⁵⁰ Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata szolgáltatótervezési koncepciójának 2021. évi felülvizsgálata

A szabadidő aktív eltöltését biztosító tevékenységek

A Városi Szociális Szolgálat idősök nappali ellátás keretében számos programot nyújt, szabadidős elfoglaltságot a közösségi élet gyakorlásához az idősök élethelyzetéhez igazodva. A rendszeresen megszervezett különböző rendezvények (pl.: süti-sütő verseny, húsvétváró délutánok, **Balladák délutánja**, **Nóták délutánja**, **Mozgás a szabadban**, **Kerti parti**, **Alzheimer Világnap**, szüreti mulatság) segítségével az intézmény szolgáltatásait a lakosság jobban megismerheti egyrészt a sajtón keresztül, másrészt az idősebb korosztálynak lehetőséget teremtenek arra, hogy a programokba bekapcsolódjanak, így személyes tapasztalatokat szerezhessenek a klubokban folyó tevékenységről. A programokról újságban jelentettek meg cikkeket, fotókat, figyelem felkeltés céljából. A városi televízió a nagyobb rendezvényekről több esetben riportot közvetített.

Az Önkormányzat 2020-ban elnyerte az „Idősbarát Önkormányzat Díj”-at. A díjjal járó másfél millió forint pénzjutalmat az Önkormányzat a Pallagi úti bentlakásos intézmény kertjében létrehozott „Szép emlékezet” elnevezésű demens park kialakítására fordította.

A **„Szép emlékezet” park** átadása az **Idősek világnapján történt**, ezáltal is hangsúlyozva az idősökre való odafigyelés, törődés fontosságát. Az idős korosztályon belül növekszik a demens idősök száma, ez új kihívások elé állítja, speciális megoldások keresésére ösztönzi az önkormányzatokat.

A park **terápiás környezetként speciális teret biztosít** a demenciával élők számára az állapotuk, készségeik szinten tartásához, érzékeik fejlesztéséhez, segíti régmúlt emlékek felidézését (pl. illatos növények, postaláda, buszmegálló tábla), a motorikus képességek aktiválását („matatófal” vagy a telefonkészülék), csökkenti a feszültséget, alkalmas a pihentető sétára, vagy közösségi tevékenységekre.

A park megvalósításban jelentős szerepet vállalt a **DEKERT Nonprofit Kft.** az innovatív ötletekkel (pl. forgózsámolyos pad, a sétálóösvény kialakítása) és a kivitelezéshez nyújtott segítséggel (térburkolás, virágágyások beültetése, pihenő padok festése), a felszerelési tárgyak, eszközök adományozásával közreműködött a **Magyar Posta Zrt.** (postaláda biztosítása), az **Agóra Közhasznú Nonprofit Kft.** (buszmegálló tábla), valamint **civil összefogás** eredményeként készült el a készségek szinten tartását segítő eszközöket, tárgyakat (telefonkészülék, kilincs, tolózár, görgők, stb.) tartalmazó kerítés (matatófal) és egyes díszítő elemek (virágtartó, szolár lámpa).

A park tervezésben és a kivitelezési munkálatokban közreműködött a Debreceni Intézményműködtető Központ, a Városi Szociális Szolgálat munkatársai, valamint az Intézményfelügyeleti Osztály és a Zöldterületi Osztály munkatársai, akik önkéntes tevékenységgel is hozzájárultak a park szépítéséhez.⁵¹

A Városi Szociális Szolgálatnak számos olyan programja, rendezvénye van, amelyeken idősök és fiatalok, gyermekek együtt vesznek részt. Iskolások, óvodások rendszeresen fellelnek az egy-egy ünnepkörhöz kapcsolódó rendezvényeken. Középiskolás diákok közösségi és karitatív szolgálatot teljesítenek az intézményben, továbbá nyári diákmunka keretében is segítik a feladatellátást. Az intézménynek 16 középiskolával van együttműködési megállapodása, az elmúlt évben 37 diák végzett karitatív tevékenységet a nappali ellátást és szakosított ellátást nyújtó intézményekben, összesen 111 óra időtartamban. Az intézmény és az iskolák között megkötött együttműködési megállapodások továbbra is hatályosak, azonban járványügyi intézkedések miatt 2020-ban és 2021-ben a közösségi szolgálat, illetve a nyári diákmunka megvalósítására nem kerülhetett sor, azonban 11 önkéntes 1043,5 munkaórát, közel 100 napnak megfelelő munkát végzett.

⁵¹ Intézményfelügyeleti Osztály tájékoztatása alapján

Ugyancsak az intézmény által biztosított nappali ellátás keretében rendszeresek az orvosok, egyéb szakemberek által tartott preventív jellegű tanácsadások, szűrések, az egészségmegőrzést segítő, felvilágosító célú előadások, különböző sportrendezvények.

A célcsoport sajátos igényeinek kielégítését célzó további programok például:

- egészségügyi szűrővizsgálatok,
- és a DMJV Család- és Gyermekjóléti Központ által biztosított, az idősök életminőségének javítását célzó Idősügyi Infokommunikációs Program.

A Városi Szociális Szolgálat több eseményt szervezett az intézményben, mint például az Idősök hónapjának nyitó rendezvényeként a „Szép emlékezet park” átadását, valamint a „Melódia memória” című eseményt, mely az Alzheimer Világnap alkalmából valósult meg.

Az idősök által kedvelt és népszerű intézményi szintű rendezvények sem valósulhattak meg a pandemiás helyzet miatt. Elmaradt a „Vetélkedjünk a szabadban” rendezvény; a „Még mindig aktívan” ki mit tud és kiállítás; a Tekebajnokság és a Szeretetbál is. Az idősök nagyon hiányolták ezeket a programokat, nehezen viselték el, hogy egymást követő két évben sem lehetnek részesei ezeknek az rendezvényeknek.

Az intézmény a „Nefelejcs(ts) Kávézó” című programját – melyet 2019. szeptember 26-án indított el – a világjárvány idején online rendezte meg. Ezen az eseményen az időskori mentális és pszichés problémákról és kezelési lehetőségeikről kaphatnak információkat az érintett korosztály tagjai, a családtagok, a gondozó környezet tagjai és egészségügyi, valamint szociális szakemberek.

A DAEFI-vel együttműködve minden hónap utolsó csütörtöki napján online formában az ellátottjaik számára továbbra is folytatódott a program, Idős Pszicho Klub elnevezéssel.

A DMJV Család- és Gyermekjóléti Központja 2021. október 26. napjától egyik állandó helyszínét biztosítja a „Mozdulj Debrecen!” elnevezésű programsorozatnak, amely egyébként a város több pontján és változó időpontokban elérhető. Az egészségmegőrzést célzó színes programok rendkívül népszerűek a nyugdíjas korosztály körében is. A hetente két alkalommal igénybe vehető szűrővizsgálatokon, gerinctorna, illetve jóga foglalkozásokon magas létszámmal vesznek részt az idősebb korosztály tagjai.

A Városi Szociális Szolgálat 2022-ben a kedvelt programokat már újra megtartotta. Minden telephelyen megrendezték a farsangi ünnepséget, idős napi rendezvényeket, illetve karácsonyi műsorokat. Szeptemberben a Homokkerti és Józsi Gondoó Szolgálat Deák Ferenc Utcai Idősök Klubjában rendezték meg a „Vetélkedjünk a szabadban” programot.

Az Újkerti Gondoó Szolgálat Mester Utcai Nappali Intézménye ellátottjai és hozzátartozói részére buszos kirándulást szerveztek Nyíregyházára, a Vadasparkba. A Családi nap júliusban került megrendezésre.

Az érdeklődőknek lehetősége nyílt a „Gondosóra” programhoz való csatlakozásra, a munkatársak segítették az ellátottakat, a lakosságot a regisztrációban.

A hagyományokhoz híven 2022-ben 20. alkalommal szervezték meg a "Még mindig aktívan" elnevezésű programot, amely évek óta az idősök hónapjának nyitórendezvénye.

Az Önkormányzat évente biztosít a költségvetésében saját forrást a Debreceni Idősügyi Tanács tagszervezetei programjainak megvalósítására. Ezen programok – kirándulás, kulturális programok, vetélkedők, találkozók – népszerűek a város időskorú lakossága körében. A

rendezvényeken részt vevők aránya évről-évre nő, ez annak köszönhető, hogy a nyugdíjas közösségek száma gyarapodott és a programok száma is bővült.

Az egyes telephelyeken az idős klubok különböző elnevezésekkel működnek (pl. Debreceni Nyugdíjas Klub, Homokkerti Nyugdíjas Klub, Nyugdíjasok Baráti Köre stb.), telephelyenként változó, 30-400 taggal. A tagok a klasszikus programokon túl (bálok, időskorral kapcsolatos előadások, tájékoztatók, egészségmegőrző programok, kirándulások) egyre nagyobb arányban igénylik a magasabb kulturális és oktatási színvonalat nyújtó programokat is (pl. kiállításmegnyitók, hangversenyek, egy-egy globális – nem időskori – problémával foglalkozó előadás, képzések stb.). Ezeknek az oka egyértelműen abban látható, hogy növekszik az idős generáció iskolai végzettsége világszerte, így az időskori foglalkozások hangsúlyai eltolódnak. Civil szervezetekkel együttműködve (pl. KultúrÁsz Közhasznú Egyesület) az Aktív Időskor Egyeteme programsorozattal, illetve a Debreceni Egyetemmel együttműködve elindult a Szenior Egyetem egyetemi professzorok, jeles oktatók előadásaival.

A DEMKI biztosít helyet a város egyik legnagyobb létszámú és legaktívabb civil közösségének a Debreceni Nyugdíjas Egyesületnek, amely 2019. szeptember 23-án ünnepelte megalakulásának 30. évfordulóját. Az egyesületnek több mint 400 tagja, valamint 6 és fél ezer pártoló tagja van. Programjaikat ismeretterjesztő, egészségügyi, fogyasztóvédelmi, rendőrségi előadások témában, vagy a jeles napokhoz, ünnepekhez kapcsolódó ünnepi műsorok, ki-mit-tudok és versenyek tematikában szervezik.

A Telekommal és a Generációk Tudásáért Egyesülettel szervezett „Legyél te is! MOST generáció” c. programmal informatikai ismereteket közvetítettek diákok közreműködésével az idősebb generáció számára (10 alkalommal). A két korosztályt egymáshoz közel hozva, a diákok a kötelező közösségi szolgálat keretében segítették a nyugdíjasokat a digitális világban való eligazodásban.

A város önkormányzati fenntartású kulturális intézményei jó kapcsolatot ápolnak az időügyi szervezetekkel, közösségi teret biztosítanak számukra programjaik megvalósításához (pl. Méliusz Juhász Péter Könyvtár, DEMKI).

A Méliusz Juhász Péter Könyvtár szervezésében a Nagy-NET program keretében az elmúlt években több száz nyugdíjas tanulta meg a számítógép használat alapjait és vált aktív részesévé a digitális világnak, a program 2020-ban és 2021-ben is folytatódott. A Méliusz Juhász Péter Könyvtár fokozott figyelmet fordított az idős korosztály igényeinek kielégítésére. A már többször említett pandémiás helyzet miatt – az egészségügyi intézkedések szem előtt tartásával – 27 alkalommal szerveztek kifejezetten nyugdíjas korosztály számára programokat, illetve képzéseket.

A DEMKI közösségi házaiban rendszeresen segíti a nyugdíjas klubokat, az egységeiben dolgozó kollégák maximálisan segítik a nyugdíjasok törekvéseit és a rendezvények eredményes megvalósulását. Cél, hogy éves rendezvényeikkel hozzájáruljanak az idősök életminőségének javításához. A Debreceni Nyugdíjas Klub hétről hétre változatos témájú programokat kínál a nyugdíjas tagjainak és a tagságon kívüli érdeklődőknek. A programok közül mindenképpen ki kell emelni a város nyugdíjasainak szóló Idősek Hónapja rendezvénysorozatot.

A Déri Múzeum rendezvényeit, kiállításait jelentős számban látogatták időskorúak. Az intézmények működésével kapcsolatos részletes adatokat a 3.7. fejezet tartalmazza.

6.5 Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása.

Idősek helyzete, esélyegyenlősége vizsgálata során településünkön	
Beazonosított problémák	fejlesztési elképzelések
Az időskorral romlik az egészségi állapot, mind fizikai, mind mentális téren.	Minél szélesebb körben kell biztosítani az egészségmegőrzést célzó szűréseket, tanácsadást. Támogatni kell azon kezdeményezéseket, amelyek az idősek egészségi állapotának megőrzését javítják. A „Mozdulj, Debrecen!” programsorozat népszerűsítése a VSzSz bevonásával.
Az idősek száma, aránya folyamatosan nő, a korcsoport fokozottan sérülékeny, kapcsolatai beszűkültek, lehetőségei korlátozottabbá váltak.	A meglévő szolgáltatások fejlesztése. Az erre irányuló pályázati lehetőségeket ki kell használni és a civil szervezetek együttműködését, önkéntesek bevonását támogatni kell. Célzott programokkal erősíteni kell a generációk egymás közötti szolidaritását.
Nehézséget jelent az időskorúak számára az őket érintő területeken a naprakész információhoz jutás	Olyan weboldal létrehozása, mely a „Debrecen Gondoskodó Város” jegyében folyamatosan elérhetővé teszi a Helyi Esélyegyenlőségi Program minden érintett célcsoportja számára a naprakész információkat.

7. A fogyatékkal élők helyzete, esélyegyenlősége

7.1. A településen fogyatékossgal élő személyek főbb jellemzői, sajátos problémái

A fogyatékossgal élő embereket a társadalom egyik leghátrányosabb helyzetű csoportjának tekinthetjük. Az érintettek kedvezőtlen egészségi állapota mellett a társadalmi körülményeikben is számos nehézséggel küzdenek, melyek jelentősen befolyásolják a mindennapi életüket és a társadalom által elfogadott normákhoz való igazodást. Egy társadalom erkölcsi-jogi és mentális állapotát jellemzi az, hogy miképpen tudja segíteni a fogyatékossgal élő tagjainak életét. A fogyatékossgal élő emberek beilleszkedését a társadalomba, elfogadottságukat elősegíti, ha dolgoznak, ha megélhetésüket munkából származó jövedelemből tudják biztosítani.

A fogyatékossgal élő emberekre vonatkozó nemzetközi jogszabályok közül elsődleges az ENSZ Fogyatékos személyek jogairól szóló egyezménye, amelyet Magyarország a 2007. évi XCII. törvényben ratifikált (a továbbiakban: CRPD). Az EU másodlagos közösségi jogszabályai közül a Tanács a foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról szóló 2000/78/EK irányelve (2000. november 27.) tartalmazza, hogy diszkriminációhoz vezet, ha a munkahelyeken nem történnek meg olyan átalakítások, mint az akadálymentesítés, vagy a munkaeszközök alkalmassá tétele arra, hogy azokat a fogyatékos dolgozók is használják.

Az Európai Bizottság 2003-ban kiadott Esélyegyenlőségi Cselekvési Terve alapján 2008-ban konkrét ajánlások születtek arra, hogy a tagállamok milyen intézkedésekkel – rugalmas foglalkoztatási rendszerek, támogatott foglalkoztatás, szociális gazdaság, aktív befogadást támogató szolgáltatások, bértámogatások, a munkahelyek adaptációja, a támogató technológiák és a személyes segítségnyújtás – ösztönözzék a fogyatékos emberek munkaerőpiaci reintegrációját.

Hazánkban jelentős fordulatot hozott az Ebktv. megszületése. A törvény meghatározza az egyenlő bánásmód megsértésének eseteit (közvetlen hátrányos megkülönböztetés, közvetett hátrányos megkülönböztetés, zaklatás, jogellenes elkülönítés, megtorlás), az előnyben részesítés feltételeit, a különböző helyzetekben figyelembe veendő védett tulajdonságokat.

A fogyatékossgal élő emberek helyzete – mind az oktatási, a munkaerő-piaci, a társadalmi elfogadással összefüggő szerepek terén – az utóbbi évtizedekben jelentősen megváltozott. Ez egyfelől az európai gyakorlatok adaptálásának köszönhető, de nem hanyagolható el azoknak a civil és magánkezdeményezéseknek a köre sem, amelyek kitartóan küzdenek a fogyatékkal élők jogainak és céljainak megvalósításáért.

Az Országgyűlés 2022 végén elfogadta azt a törvényt, amelynek értelmében a CRPD végrehajtását segítő, védő és ellenőrző független mechanizmus az ombudsman hatáskörébe került.

Az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala 2023. január 1-jétől elkülönült szervezeti egységeként létrejött a Fogyatékossgügyi Főigazgatóság, melynek keretén belül közvetlenül segítik, védik és ellenőrzik a fogyatékossgal élő emberek alapvető jogainak érvényesülését. Feladatuk, hogy figyelemmel kísérik a fogyatékossgügy teljes hazai intézményrendszerének a működését, jogi szabályozottságát, véleményezzük a fogyatékossgügyi egyezmény végrehajtásáról szóló jelentéseket, javaslatokat, ajánlásokat tehetnek a kormány számára a fogyatékossgal élő személyeket érintő kormányzati döntésekkel összefüggésben. Ezen túl a hivatal kivizsgálja a fogyatékossgügyi panaszokat.

A közeli jövőben Fogyatékoságügyi Tanácsadó Testület alakul, kiemelkedő elméleti tudással, illetve gyakorlati tapasztalattal rendelkező szakemberek részvételével. A testületben hangsúlyos szerepet kapnak a civil szervezetek képviselői.

A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény határozza meg a fogyatékos személy fogalmát. Ez alapján fogyatékos személy az a személy, aki tartósan vagy véglegesen olyan érzékszervi, kommunikációs, fizikai, értelmi, pszichoszociális károsodással – illetve ezek bármilyen halmozódásával – él, amely a környezeti, társadalmi és egyéb jelentős akadályokkal kölcsönhatásban a hatékony és másokkal egyenlő társadalmi részvételt korlátozza vagy gátolja.

A fogyatékos személyeket két csoportba sorolhatjuk a sérülés fennállása alapján:

- veleszületett, születéstől fennálló fogyatékossgal rendelkezők,
- későbbi életkorban bekövetkezett, szerzett károsodással rendelkezők.

A fogyatékossg típusai:⁵²

Mozgássérültség: a mozgássérültség vagy mozgáskorlátozottság fiziológiai fogyatékossg, amit nehéz egységes kategóriaként kezelni, mivel kiterjedtsége és súlyossága eltérő lehet. Főbb típusai: agykárosodás utáni rendellenességek, petyhüdt bénulások, ortopédiai elváltozások, amputáció, végtaghiányos fejlődési rendellenességek. A mozgássérült személy viselkedési lehetőségei jelentősen beszűkülhetnek a mozgásszervi sérülés, illetve más járulékos szervi károsodások vagy krónikus betegségek miatt.

Látássérültség: a látássérültség vagy látászavar az éleslátásnál rosszabb látást jelent, elsősorban gyengébb látásélességet, de érintheti a látóteret és a tér- vagy a színlátást is. Bármely terület károsodása esetén látászavar tapasztalható, amit aszerint értékelnek, hogy gondot okoz-e az olvasásban, tájékozódásban, vagy a cselekvésekben. Súlyosabb esetekben teljes vagy részleges (csak fényérzékelés) vakságról, illetve gyengénlátásról beszélhetünk.

Hallássérültség: a halláskárosodás a hangok iránti érzékenység csökkenését jelenti, aminek a mértékét a beszédfrekvencia alapján vizsgálják, erősségét pedig decibelben mérik, külön-külön mindkét fülön. Ha ennek erőssége mindkét fülön legalább 30 decibel, akkor nagyothallásról, ha mindkét fülön legalább 90 decibel, akkor siketségről beszélünk.

Siketvakság: siketvakságról akkor beszélünk, amikor a látás és a hallás is annyira sérült, hogy az egyik érzék sérülése a másikkal nem kompenzálható megfelelően.

Beszéd fogyatékossg: a beszédhibán nemcsak a beszéd különféle rendellenességeit értik, hanem a vele összefüggő írás-olvasási hibákat is. Súlyosság szerint beszédhibákat, beszédzavarokat és beszéd fogyatékossgot különböztetnek meg. A beszédre való tartós képtelenséget némaságnak hívjuk.

Értelmi fogyatékossg: az értelmi fogyatékossg - idegen szóval oligofrénia - olyan állapotot takar, amelyben az értelmi képességek jelentősen az átlagos szint alatt maradnak. Az orvosi szemlélet szerint akkor beszélhetünk intelligenciacsökkenésről, ha az IQ mutató nem éri el a 70 pontot. Az IQ mutató alapján hagyományosan három súlyossági fokot különböztetünk meg: enyhe, közép súlyos és súlyos.

⁵² Balogh László – Kiss Gábor – Orbán Kornélia – Vári Beáta – Bóka Ferenc – Meszlényi Lenhart Emese – Mikulán Rita (2015): Rekreáció III. Szeged, SZTE

Autizmus: az autizmus egy olyan idegi-fejlődési rendellenesség, ami csökkent mértékű szociális kapcsolatokban és kommunikációs képességekben, illetve abnormális viselkedési és érdeklődési mintázatokban mutatkozik meg.

Többszörös fogyatékoság: a többszörös fogyatékoság esetében több fogyatékoság együttes jelenlétéről van szó, amelyek lehetnek függetlenek, vagy egymás következményei. Abban az esetben, ha a fogyatékoságok egymástól függetlenek, halmozott fogyatékoságról beszélünk, míg ha az egyik a másik következménye, megkülönböztetjük az elsődleges és a másodlagos fogyatékoságot.

A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény szerint a fogyatékos személy lehetőség szerint integrált, ennek hiányában védett foglalkoztatásra jogosult. A foglalkoztatást biztosító munkáltató köteles biztosítani a munkavégzéshez szükséges mértékben a munkahelyi környezet, így különösen a munkaeszközök, berendezések megfelelő átalakítását. Az átalakítással kapcsolatos költségek fedezésére a központi költségvetésből támogatás igényelhető.

A munkáltató a fogyatékos személy munkához jutásának elősegítése érdekében - a felvételi eljárás során - köteles biztosítani az egyenlő eséllyel hozzáférhető környezetet. Abban az esetben, ha a fogyatékos személy foglalkoztatása az integrált foglalkoztatás keretében nem valósítható meg, úgy számára a munkához való jogát lehetőség szerint biztosítani kell. A megváltozott munkaképességű munkavállalókat foglalkoztató akkreditált munkáltatókat és a fejlesztő foglalkoztatást végző foglalkoztatókat a központi költségvetés - jogszabályban meghatározottak szerint - támogatásban részesíti.

7.1.1 számú táblázat - Megváltozott munkaképességű személyek ellátásaiban részesülők száma nemenként			
Év	Megváltozott munkaképességű személyek ellátásaiban részesülők száma - Férfiak (TS 061)	Megváltozott munkaképességű személyek ellátásaiban részesülők száma - Nők (TS 062)	Összesen
2016	2 985	3 959	6 944
2017	2 813	3 736	6 549
2018	2 505	3 309	5 814
2019	2 247	2 953	5 200
2020	2 090	2 770	4 860
2021	1 920	2 558	4 478

Forrás: TeIR, KSH Tstar

A 7.1.1. számú táblázat a megváltozott munkaképességű személyek ellátásaiban részesülők számát nemenként mutatja be a 2016 és 2021 közötti időszakban. Az ellátásban részesülő megváltozott munkaképességű személyek száma 2016 és 2021 között jelentős csökkenést mutat. 2016-ban 6.944 megváltozott munkaképességű volt, 2021-re a számuk 4.478 főre csökkent.

7.1.2. számú táblázat – Nappali ellátásban részesülő fogyatékkal élők száma	
Év	Nappali ellátásban részesülő fogyatékos személyek száma (TS 128)
2016	280
2017	282
2018	260
2019	242
2020	244
2021	246

Forrás: TeIR, KSH Tstar; és helyi adatszolgáltatók

A 7.1.2. számú táblázat a nappali ellátásban részesülő fogyatékkal élők számát mutatja be. A vizsgált időszakban csökkenést tapasztalunk az ellátottak számában.

Az alábbi táblázat a fogyatékossgal élők nappali ellátására vonatkozó adatokat tartalmazza 2016 és 2021 között. A fogyatékossgal élők számára nappali ellátást nyújtó intézmények száma 9-ről 7-re csökkent a 2016 és 2021 közötti időszakában, 1 intézmény az önkormányzat fenntartásában működik. Az intézményekben engedélyezett férőhelyek száma 2008 és 2020 között 326-ról 306-re csökkent, az önkormányzati fenntartású intézmény jelenleg 110 engedélyezett férőhelyszámmal rendelkezik. Az ellátásban részesülők száma szintén csökkent a bemutatott időszakban. 2016-ban 280 fogyatékossgal élő ellátott volt, 2019-re a számuk 242 főre módosult. Az önkormányzati fenntartású intézményben az engedélyezett férőhelyek száma 2022-ben is 110 fő, az ellátásban részesülők száma pedig 89 fő volt.

Fogyatékos személyek nappali ellátásának adatai

	Fogyatékos személyek részére nappali ellátást nyújtó intézmények száma		Engedélyezett férőhelyek száma		Ellátásban részesülők száma	
	Összes	Ebből önkormányzati fenntartású	Összes	Ebből önkormányzati fenntartású	Összes	Ebből önkormányzati fenntartású intézményben ellátásban részesülő
2016	9	1	326	130	280	118
2017	10	1	356	130	282	106
2018	8	1	314	110	260	100
2019	7	1	282	110	242	102
2020	7	1	306	110	244	97
2021	n. a.	1	n. a.	110	246	88

Forrás: TeIR

7.2. Fogytékossággal élő személyek pénzbeli és természetbeni ellátása, kedvezményei

A súlyos fogyatékoság minősítésének és felülvizsgálatának, valamint a fogyatékosági támogatás folyósításának szabályairól szóló 141/2000. (VIII. 9.) Korm. rendelet alapján havi rendszerességgel járó pénzbeli juttatás, fogyatékosági támogatás állapítható meg a súlyosan fogyatékos személy részére, a jogszabályban meghatározott feltételek teljesülése esetén. A támogatás célja, hogy – a súlyosan fogyatékos személy jövedelmétől függetlenül – anyagi segítséggel járuljon hozzá a súlyosan fogyatékos állapotból eredő társadalmi hátrányok mérsékléséhez. Az ellátás megállapításra a kormányhivatalok rendelkeznek hatáskörrel, ezzel kapcsolatban számszerű adatokkal nem rendelkezünk.

A fogyatékosággal élő személyeket megillető önkormányzati rendelet alapján megállapítható pénzbeli és természetbeni ellátásokról a 3.3 fejezet tartalmaz információkat.

7.3. A közszolgáltatásokhoz, közösségi közlekedéshez, információhoz és a közösségi élet gyakorlásához való hozzáférés lehetőségei, akadálymentesítés

A Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság (a továbbiakban: SZGYF) fenntartásában működő Debreceni Szociális Szolgáltató Központ (DSZSZK) (székhelye: 4032 Debrecen, Böszörményi út 148.) fogyatékos személyek otthonaként közép-, súlyos és halmozottan sérült gyermekek és felnőtt korú fogyatékosággal élők számára biztosít ápolást, gondozást, egészségügyi, fejlesztési, szociális és mentálhigiénés ellátást 4 ápolás egységben, összesen 140 férőhelyen. A székhelyen 12 férőhelyes (5 lakosztály) ápoló-gondozó célú lakóotthon is működik 16. életévét betöltött közép-, súlyos és halmozottan sérült fogyatékos személyek számára.

A fogyatékosággal élő kiskorúak esetében az ápolással, gondozással párhuzamosan – a külön jogszabályban foglaltak szerint – biztosítja az intézmény a korai fejlesztést (Hajdú- Bihar Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat utazó gyógypedagógusai által) és gondozást, hatéves kortól a fejlesztő oktatást-nevelést, valamint az iskolai tanulmányok folytatásának elősegítését (Bárczi Gusztáv Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény pedagógusai közreműködésével).⁵³

A fogyatékos személyek otthona teljes kihasználtsággal működik. A lakók életkora 0-59 év között van, legnagyobb arányban a 3-9 év közötti korosztályhoz tartoztak, a férfi ellátottak száma (62,3 %) meghaladta a nőkéét. A kiskorú ellátottak emelt összegű családi pótlékban, a nagykorúak nyugdíjszerű ellátásban részesülnek. A lakók valamennyien halmozottan fogyatékosok, a mozgásfogyatékosággal élők aránya 48%. Az ellátásra várakozók száma emelkedő tendenciát mutatott, a várakozók többsége a 15-19 éves korosztályhoz tartozott, körükben a leggyakrabban előforduló betegség az autizmus volt. A mozgásfogyatékosok és a hallássérültek 18-18 %-ban képviseltették magukat a várakozók között.

A lakóotthon szintén teljes kihasználtsággal működik. A nemek arányát tekintve többlet mutatkozott a férfiak javára, a lakók életkorát vizsgálva a 30-34 év közöttiek száma volt a legmagasabb. Az intézmény ellátottjainak 50 %-a volt inkontinens beteg, de ennél magasabb volt az aránya a pszichiátriai kórképekkel rendelkezőknek (58,3%). Az alap diagnózis mellett az ellátottak 33,33%-a mozgásfogyatékos, 25%-a látásfogyatékos is. Az ellátottak közül 7 fő vett részt fejlesztő foglalkoztatásban. 2021-ben a várakozók száma 9 fő, a várakozók 90%-a férfi. Korszerinti megoszlás alapján lakóotthoni elhelyezésre várakozók 70%-a 20-24 év közötti, 30%-ban 25-29 év közötti fiatalok voltak. Autizmusban 45,45 %-uk szenvedett.⁵⁴

⁵³ Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság Hajdú-Bihar Megyei Kirendeltségének tájékoztatása a HEP 2022. évi felülvizsgálatához

⁵⁴ Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata szolgáltatástervezési koncepciójának 2021. évi felülvizsgálata

Az SZGYF Hajdú-Bihar Megyei Kirendeltségének a HEP 2022. évi felülvizsgálatához nyújtott tájékoztatása alapján a székhely intézményben (ápoló, gondozó otthon és lakóotthon együttesen) a korcsoport szerinti megoszlás – a 2021. december 31-ei adatok szerint – az alábbiak szerint alakult:

- 0-18 éves: 67 fő,
- 19-39 éves: 52 fő,
- 40-59 éves: 30 fő,
- 60 év felett: 1 fő.

Nemek szerinti megoszlás: nő: 61 fő, férfi ellátott: 89 fő volt. Az ápolást, gondozást nyújtó intézményi ellátásra 2022. évben 24 fő, a lakóotthoni ellátásra 9 fő várakozott.

A DSZSZK székhely intézményének Szivárvány zenekara és a Szívünk Hangja jelnyelvi kórusa rendszeresen lép fel külső programokon (Gálaműsorok, Regionális fesztiválok, Flash mob Debrecen főterén, stb.). Ezen kívül szakmai nyílt hetet, kiállításokat is rendeznek, annak a jegyében, hogy bárki megismerhesse a fogyatékossgal élők „világát”, támogatva az elfogadást, segíteni az integrációt.

A Bihari Egyesített Szociális Intézmény (BESZI) Debreceni Terápiás Ház (4031 Debrecen, Kishegyesi út 88.) szintén az SZGYF fenntartásában működik. Az intézmény pszichiátriai betegek otthona és fogyatékos személyek otthona ellátást biztosít 5 ápolási egységben, összesen 206 férőhelyen. A 2021. december 31-ei adatok szerint az intézmény betöltött férőhelyeinek száma: 203, ebből pszichiátriai betegek otthona ellátottjainak száma: 164 fő, a fogyatékos személyek otthona ellátottjainak száma: 39 fő. Az intézményben a korcsoport szerinti megoszlás az alábbiak szerint alakult:

Fogyatékos személyek otthona:

- 0-18 éves: 0 fő,
- 19-39 éves: 5 fő,
- 40-59 éves: 19 fő,
- 60 év feletti: 15 fő.

Nemek szerinti megoszlás: nő: 19 fő, férfi ellátott: 20 fő. Intézményi elhelyezésre várakozók száma: 7 fő.

Pszichiátriai betegek otthona:

- 0-18 éves korig: 0 fő,
- 19-39 éves korig: 8 fő,
- 40-59 éves korig: 74 fő,
- 60 felett: 82 fő.

Nemek szerinti megoszlás: nő: 83 fő, férfi ellátott: 81 fő. Intézményi elhelyezésre várakozók száma: 21 fő.

Az SZGYF fenntartásában lévő intézmények közül jelenleg is több vesz részt az EFOP-2.2.2. „Intézményi ellátásról a közösségi alapú szolgáltatásokra való áttérés fejlesztése – Intézményi férőhely kiváltás” projektben, melynek célja, nagy létszámú szociális intézmények férőhelyeinek kiváltása támogatott lakhatási forma keretében. Az SZGYF továbbra is elkötelezett abban, hogy a fenntartásában levő nagy létszámú fogyatékos személyek otthonait kiváltsa az 1295/2019. (V. 27.) Korm. határozattal elfogadott fogyatékossgal élő személyek számára ápolást-gondozást nyújtó szociális intézményi férőhelyek kiváltásáról szóló 2019-2036. évekre vonatkozó hosszú távú koncepció szellemében.⁵⁵

⁵⁵ Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság Hajdú-Bihar Megyei Kirendeltségének tájékoztatása a HEP 2022. évi felülvizsgálatához

A **Városi Szociális Szolgálat** által nyújtott szolgáltatások a fogyatékossgal élők számára:

- Újkerti Gondozó Szolgálat Fogyatékos Személyek Ifjúság Utcai Nappali Intézménye (Debrecen, Ifjúság u. 2.)
Az épület felújításának ideje alatt a szolgáltatást az Ibolya utca 24. szám alatti telephelyen látják el. A TOP-6.6.2-16 „Szociális alapszolgáltatások infrastrukturális bővítése, fejlesztése” elnevezésű pályázat keretében a felújítás megvalósult, az eszközbeszerzés folyamatban van.
A telephelyen 60 férőhelyes nagykorú értelmi fogyatékos személyek nappali ellátása működik heti 5 napos nyitva tartással. A fejlesztő foglalkoztatás engedélyezett létszáma 35 fő.
- Újkerti Gondozó Szolgálat Fogyatékos Személyek Mester Utcai Nappali Intézménye (Debrecen, Mester u. 22.)
A telephelyen 30 férőhelyes nagykorú értelmi fogyatékos személyek nappali ellátása működik heti 5 napos nyitva tartással. A fejlesztő foglalkoztatás engedélyezett létszáma 5 fő.
- Újkerti Gondozó Szolgálat Fogyatékos Személyek Böszörményi Úti Nappali Intézménye (Debrecen, Böszörményi u. 148. sz.)
A telephelyen 20 férőhelyes 3-18 éves kiskorú fogyatékos személyek nappali ellátása működik heti 5 napos nyitva tartással.

Ezekben az intézményekben enyhe, középsúlyos, súlyos értelmi fogyatékos és halmozottan sérült személyeket látnak el, 2019-ben 102 főt, 2020-ban 97 főt, 2021-ben 88 2022-ben 89 főt.

A fogyatékos személyek nappali ellátásában részesülő személyek számát az alábbi táblázatok alapján vizsgálhatjuk meg.

2019. év adatai:

	enyhe	középsúlyos	súlyos	ebből halmozott
Böszörményi úti intézményben	0	0	14	8
Ifjúság utcai intézményben	6	12	41	18
Mester utcai intézményben	0	3	26	16

2020. év adatai:

	enyhe	középsúlyos	súlyos	ebből halmozott
Böszörményi úti intézményben	0	0	9	5
Ifjúság utcai intézményben	8	13	39	18
Mester utcai intézményben	0	3	25	16

2021. év adatai:

	enyhe	középsúlyos	súlyos	ebből halmozott
Böszörményi úti intézményben	0	0	7	4
Ibolya utcai intézményben	7	11	37	17
Mester utcai intézményben	0	5	21	15

	enyhe	középsúlyos	súlyos	ebből halmozott
Böszörményi úti intézményben	0	0	7	3
Ibolya utcai intézményben	5	13	37	17
Mester utcai intézményben	0	4	23	15

Debrecen Nagytemplomi Református Egyházközség Immanuel Otthona, Általános Iskolája, Fejlesztő Nevelés-Oktatást Végző Iskolája és Készségfejlesztő Iskolája

Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzatának Közgyűlése a 232/2003. (XII. 4.) Kh. határozatában foglaltak alapján az Önkormányzat kötelező feladatai körébe tartozó fogyatékos személyek nappali intézménye feladatainak ellátását – a saját fenntartású intézményében nyújtott ellátás mellett – a Debrecen Nagytemplomi Református Egyházközség Immanuel Otthona, Általános Iskolája, Fejlesztő Nevelés-Oktatást Végző Iskolája és Készségfejlesztő Iskolája (székhely: 4031 Debrecen, Kishegyesi út 156.) útján – a felek között létrejött ellátási szerződésben rögzített módon – is biztosítja. Az ellátotti létszám 2021-ben 76 főről 126 főre emelkedett.

A feladatot a Debrecen-Nagytemplomi Református Egyházközség a 4029 Debrecen, Pacsirta u. 51. szám alatti, valamint a 4031 Debrecen, Kishegyesi út 156. szám alatti saját tulajdonú ingatlanban látja el.

A többcélú közös igazgatású köznevelési intézmény a gyógypedagógiai és fejlesztő nevelés-oktatás, valamint készségfejlesztő iskolai oktatást mellett, fogyatékos személyek nappali ellátását – ez utóbbi keretében halmozottan fogyatékos személyek részére strukturált foglalkoztatást, terápiás célú ellátást, fejlesztő gondozást – továbbá járóbeteg szakrendelés keretén belül orvosi ellátást (ortopédia, gyermekgyógyászat, gyermekneurológia, gyermekrehabilitáció), ambuláns rehabilitáció keretében mozgásszervi rehabilitációt (gyógytorna, gyógymasszázs) biztosít.⁵⁷

Fejlesztő foglalkoztatás:

Az Szt. 99/B. § (1)-(2) bekezdése alapján a fejlesztő foglalkoztatás célja, hogy az egyént egészségi állapotának, korának, fizikai és mentális állapotának megfelelő fejlesztési és foglalkoztatási szolgáltatás útján – a gondozási, fejlesztési, szolgáltatási, illetve rehabilitációs tervben foglaltak szerint – felkészítse az önálló munkavégzésre vagy a nyílt munkaerőpiacon történő elhelyezkedésre. Fejlesztő foglalkoztatásban – a rá irányadó öregségi nyugdíjkorhatár eléréséig – az a személy részesülhet, aki 16. életévét betöltötte, más kereső tevékenységet nem végez, és intézményi jogviszonya alapján közösségi alapellátást, támogató szolgáltatást, nappali ellátást, átmeneti elhelyezést nyújtó intézményi ellátást, ápolást, gondozást nyújtó intézményi ellátást, rehabilitációs intézményi ellátást, lakóotthoni ellátást vagy támogatott lakhatást vesz igénybe.

A fejlesztő foglalkoztatás Mt. szerinti határozott idejű munkaviszonyban, vagy az Szt. szabályozott fejlesztési jogviszonyban történhet.

Ez utóbbi keretében az egyén – a rehabilitációs alkalmassági vizsgálat eredményeképpen kiadott, hatályos, munka-rehabilitációt javasoló szakvélemény, vagy a foglalkozás-egészségügyi orvos, a munka-szakpszichológus vagy munka- és szervezet-szakpszichológus, valamint a szociális szolgáltatást biztosító intézmény vezetője együttes javaslata alapján, az egyéni foglalkoztatási

⁵⁶ Városi Szociális Szolgálat adatai

⁵⁷ Az Immanuel Otthon „DMJV Önkormányzat ellátási szerződés 2021. évi beszámoló”

tervben foglaltak szerint – akkor foglalkoztatható, ha kompetenciái nem érik el az önálló munkavégzéshez szükséges szintet.

A Városi Szociális Szolgálatnál a nagykorú fogyatékos személyek nappali ellátásában részesülő személyek fejlesztő foglalkoztatása, az egyéni foglalkoztatási tervben foglaltak szerint, az ellátott meglévő képességeire építve, korának, fizikai és mentális állapotának megfelelően az Szt. szerinti fejlesztési jogviszony és munkaviszony keretében biztosított.

A fejlesztő foglalkoztatásba történő bevonás első lépése az ellátott foglalkozás-egészségügyi felülvizsgálata, az intézményvezető által megjelölt munkakörök vonatkozásában. Amennyiben a foglalkozás-egészségügyi orvos a Városi Szociális Szolgálat intézményvezetője, mint munkáltató által megjelölt munkakörök valamelyikére alkalmasnak találja a gondozottat, úgy munkaviszonyban foglalkoztatható.

Amennyiben a foglalkozás-egészségügyi orvos véleménye alapján az érintett személy az intézményvezető által megjelölt egyetlen munkakörben sem alkalmas munkavégzésre, vagy valamely munkakör betöltésére ugyan alkalmas, azonban az intézményvezető megítélése szerint további vizsgálatok szükségesek a megfelelő foglalkoztatási feltételek/körülmények meghatározásához, úgy az intézményvezető felveszi a kapcsolatot az intézmény munkaszakpszichológusával/munka- és szervezet-szakpszichológusával. Az ellátott foglalkoztatásáról – amennyiben rendelkezik a jogszabály által előírt szakvéleménnyel, vagy a szükséges alkalmassági vizsgálattal – a szociális intézmény vezetője dönt.

A Városi Szociális Szolgálat Szt. szerinti fejlesztési jogviszonyban foglalkoztatja ellátottjait, melynek célja az ellátott testi és értelmi képességeinek, valamint a munkavégzéssel összefüggő készségeinek helyreállítása, megőrzése és fejlesztése, továbbá az ellátott felkészítése az önálló munkavégzésre.

A Városi Szociális Szolgálat ellátottjai közül 2022-ben 25 fő vett részt, 2023-ban 23 fő vesz fejlesztő foglalkoztatásban.

Az intézmény ellátottjai közül 5 fő – a nyílt munkaerő-piacon – két önkormányzati fenntartású intézményben dolgozik. A munkáltató és munkavállaló közötti folyamatos és biztonságos kapcsolat fenntartását a Városi Szociális Szolgálat utókövető útján biztosítja.

A nappali ellátást igénybe vevők közül 2022-ben 20 főt, 2023-ban 19 főt rehabilitációs foglalkoztatás keretében foglalkoztat a KÉZMŰ Fővárosi Kézműipari Nonprofit Kft.⁵⁸

Akadálymentesítés a szociális és gyermekjóléti intézményekben és az egészségügyi alapellátásban

A Közgyűlés még a 256/2002. (XII. 19.) Kh. határozatában áttekintette a fenntartásában lévő intézmények helyzetét és megállapította, hogy a szükséges akadálymentesítési feladatokat a jogszabály által előírt határidőre nem tudja teljesíteni, és forrás sem áll rendelkezésre. A megfelelő tárgyi feltételek teljesítésére előírt, illetve vállalt határidők a szükséges pénzügyi fedezet hiánya miatt az elmúlt időszakban több alkalommal is módosultak. Az Önkormányzat által fenntartott szociális intézményeknek és telephelyeiknek csak egy része akadálymentes.

A TOP-6.6.2-15-DE1-2016-00001 azonosítószámú „Családsegítő és Gyermekjóléti Központ infrastrukturális fejlesztése Debrecenben” című projekt keretében befejeződött a DMJV Család- és

⁵⁸ Városi Szociális Szolgálat tájékoztatása alapján

Gyermekjóléti Központja új, Thomas Mann utcai épületének kivitelezése. A Közgyűlés 201/2018. (XI. 15.) határozatával ingyenes vagyonkezelésbe adta az ingatlant, amely az intézmény új székhelyéül szolgál, mivel a korábbi, Mester u. 1. szám alatti székhely, valamint az intézmény feladatellátását szolgáló Böszörményi út 68. szám alatti telephely nem felelt meg a hatályos jogszabályokban foglalt akadálymentesítési követelményeknek.

A Városi Szociális Szolgálatnak jelenleg 19 ingatlan áll rendelkezésére a feladatai ellátásához, ezek közül jelenleg a 4034 Debrecen, Ruyter u. 21/A., a 4027 Debrecen Ifjúság utca 2., a 4032 Debrecen Kartács utca 2. és a 4032 Debrecen Böszörményi út 2. alatti épületben szolgáltatást nem nyújtanak.

A székhelyen kívül 18 telephelyből 14 telephelyen nyújtott korábban az intézmény szakmai szolgáltatást, viszont az Önkormányzat 191/2022. (X. 27.) határozata alapján 2022. november 1-től az energiaválság kezelésére hozott intézkedésekre tekintettel átmenetileg – 2023. április 30-ig – 5 telephely vonatkozásában a szolgáltatás helyszíne megváltozott.

Az alapszolgáltatásokat nyújtó telephelyeinek többsége felújításra, korszerűsítésre szorul, az épületek infrastruktúrájának fejlesztése mellett szükség van az intézmény eszközparkjának fejlesztésére is. A Böszörményi úti fogyatékos személyek nappali intézménye évek óta ideiglenes bejegyzéssel rendelkezik a szolgáltatói nyilvántartásban. A szolgáltatás még ebben az évben átkerül a Városi Szociális Szolgálat Ifjúság u. 2. szám alatti telephelyére, mely a TOP-6.6.2-16 kódszámú pályázati felhívás keretében újul meg. A projekt megvalósulását követően, az épület célnak megfelelő átalakításával mindkét nappali intézmény (a 20 férőhelyes kiskorú és a 60 férőhelyes felnőtt korú fogyatékos személyeket ellátó intézmény) az Ifjúság utcán nyújtja szolgáltatásait.

A Városi Szociális Szolgálat alapszolgáltatást nyújtó telephelyei közül 2021-ben a TOP-6.6.2-16 kódszámú „Szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése” tárgyú pályázat keretében megvalósult a Thomas Mann utcai intézmény felújítása és a végéhez közeledik a Süveg utcai telephely infrastrukturális fejlesztése. Befejeződött az Ifjúság utcai ingatlan átalakítása, az eszközbeszerzés van folyamatban. A felújítás idejére a telephelyen nyújtott szolgáltatásokat az Önkormányzat áthelyezte az intézmény Ibolya utcai 24. szám alatti telephelyére.

A szakosított ellátásokat nyújtó Pallagi úti ingatlan 1964-65-ben épült, azóta teljes körű felújítás az intézményben nem történt. Az épület állaga a korából adódóan erősen megromlott, műszaki felszereltsége elavult, emiatt folyamatos javítást és karbantartást igényel. Az épület infrastruktúrájának fejlesztése mellett szükség van az intézmény eszközparkjának fejlesztésére is.

Az Önkormányzat lehetőségeihez mérten próbál forrást elkülöníteni az épület felújításához, azonban szükség lenne az épület teljes belső és külső rekonstrukciójára, az ellátás infrastrukturális fejlesztésére, amelyhez pályázati forrás szükséges.

A régóta fennálló gondok kezelése érdekében már 2017 márciusában döntés született a Pallagi úti épület helyiségről, épületszárnyról épületszárnyra történő módszeres, teljes körű felújításáról. 2019-ben az épület 2. emeleti bal szárnyának részleges felújítása megtörtént.

A Városi Szociális Szolgálat székhelyét érintő felújítások, fejlesztések folytatódnak. Megtörtént a személylift és a teherlift felújítása, a 2. emelet jobb oldali szárnyában található egyik fürdőszoba újult meg és tűzjelző berendezést telepítettek. A fejlesztések bekerülési költsége közel 67 millió forint volt. A földszinti lakószobák funkcióváltásával az ellátás színvonalát emelő rekreációs terek jöttek létre (tornaszoba, könyvtár), kialakítottak egy fogadóhelyiséget és megkezdődött a „Hazai Ízek” konyhájának kialakítása. A fejlesztési tervek között szerepel a külső homlokzat, valamint

további lakószobák felújítása, gépjármű beszerzése, az ellátottak komfortérzetének javítása érdekében a kondicionáló park fejlesztése, snoezelen terápia szoba, kávézó, büfé kialakítása. Gondot jelent a Pallagi úti intézményben a dolgozói parkolók hiánya és megvalósításra vár néhány, a foglalkoztatottak munkavégzését segítő fejlesztés is. Továbbra is probléma a munkaerőhiány és a demenciával élők számának emelkedése intézményi szinten a demens férőhelyek számának emelését sürgeti.

Az intézmény 2022. évi költségvetésében több mint 11 millió forint állt rendelkezésre beruházás címén, melyből EKG készüléket, mobiltelefonokat, éjjeliszekrényeket és betegágyakat, informatikai és számítástechnikai eszközöket, kézi emelőkocsit, továbbá gumibroncsokat, villanyborotvát és kulcsszekrényt vásároltak. Szükséges az ápolási feladatok korszerűsítését célzó eszközök beszerzése is.

Jelentős igény mutatkozik nappali ellátását nyújtó intézmény létrehozása demens személyek, továbbá autista személyek részére.

A Szávay Gyula utcai telephely emelt szintű szolgáltatást biztosító intézményként kezdte meg működését 2004 novemberében. Az épület karbantartása, állapotának megőrzése és a használat során jelentkező problémák folyamatos megoldása, az akadálymentesítés korszerűsítése és az informatikai fejlesztés továbbra is szükséges.

Az egészségügyi alapellátásnak helyet biztosító 11 önkormányzati tulajdonú ingatlan felújítása során a TOP-6.6.1-15 projekt keretében az akadálymentesítés részben megvalósult.

Akadálymentesítés a kulturális intézményekben

A Déri Múzeum kiemelt célja a speciális igényű gyermekek (látássérültek, mozgássérültek, hallássérültek, autisták, értelmi fogyatékos gyermekek) számára, hogy az új állandó kiállításokat múzeumpedagógiai foglalkozás keretében interpretálják. Hallássérült látogatókkal jelentősen megkönnyítené a kommunikációt, ha az intézmény múzeumpedagógusai elsajátítanák a jelnyelv használatát.

A Déri Múzeum, a MODEM és a Medgyessy Ferenc Emlékkiállítás egyaránt teljesen akadálymentes és körbejárható. Az intézményekben a fogyatékossgal élők fogadásának régmúlta visszatekintő hagyománya van. Felnőtt és gyermek látássérültek és gyengén látók rendszeresen részt vesznek az intézmény foglalkozásain. A tapintásra hangsúlyt fektető órákkal készülnek múzeumpedagógusok, múzeológusok. Az intézmény tárgymásolatokat rendel, ahhoz, hogy a fogyatékossgal élő látogatók részére „megfogom, megforgatom, kézbeveszem” foglalkozásokat szervezhessenek.

2020-tól a látogatók számára rendelkezésre áll az Audio guide rendszer is, amelynek segítségével az állandó kiállításokban tárgyakhoz kapcsolódó hangfelvétel hallgatható meg. A pandémia felerősítette a közönség részéről az online tartalmak iránti igényt, s szintén új eredmény, hogy 2021 óta a múzeum honlapja akadálymentes.⁵⁹

A Csokonai Színház felújítása 2020-ban kezdődött, 2023-ban befejeződik. A kerekesszékekkel érkező nézők számára a felújítás megkezdése előtt előzetes egyeztetés után lehetővé tették az akadálymentes bejutást a színházi előadásokra. Az elmúlt években az intézmény rendszeresen jelentkezett olyan előadással, mely a látás- és hallássérültek számára biztosította a teljes színházi

⁵⁹ A Déri Múzeum tájékoztatása a HEP 2022. évi felülvizsgálatához

élményt. 2022-ben átadták a kor igényének megfelelően kialakított, teljeskörűen akadálymentes Csokonai Fórumot, amely sokféle színpadi műfaj előadására nyújt majd lehetőséget.

A Kodály Filharmonia Debrecen Nonprofit Kft. jellemzően a Kölcsey Központ Nagytermében tartja koncertjeit. Az akadálymentesített épület korszerű körülményeket biztosít, vezetősávval és figyelmeztetősávval felszerelve. A járófelületen a burkolati anyag felületi, sűrűségbeli, színbeli, hangtani tulajdonságainak különbözőségével kialakított burkolati sáv, amely vak, gyengén látó, vagy értelmileg akadályozott személyek tájékozódását segíti. A földszint és az alagsorban található parkoló közötti közlekedést lift segíti. A koncertek alkalmával a mozgásukban korlátozott vendégeik számára a korábbi évekhez hasonlóan diákmunka keretében foglalkoztatott fiatalok nyújtanak segítséget az egész évad során.

A Méliusz Juhász Péter Könyvtár esetében a fogyatékkal élők könyvtárhasználatának feltételei, mint például akadálymentes bejárat, nagyító/olvasógép, felolvasó szoftver, hangskönyvek Központi Könyvtárban és több fiókkönyvtárban is biztosítottak.

Mozgáskorlátozottak számára akadálymentes a Józsei Fiókkönyvtár, a Nyugdíjasok Háza Fiókkönyvtára, a Benedek Elek Fiókkönyvtár, valamint a Központi Könyvtár épülete is. Ez az intézmény megközelíthetőségénél és a polcok elrendezésénél is megmutatkozik. A könyvtár online katalógusa szintén akadálymentes. A könyvtári gyűjteményben megtalálhatóak öregbetűs könyvek és hangskönyvek látássérültek részére illetve, ezen dokumentumok átszállítása is megoldható a hálózaton belül.

A Központi Könyvtár és az Újkerti Fiókkönyvtár rendelkezik felolvasógéppel és nagyító géppel.

A Nyugdíjasok Háza Fiókkönyvtár szolgáltatásai között található a házhozszállítás látássérült használók számára, illetve gyengén látó olvasók számára különféle nagyítók kölcsönözhetőek. A mozgásukban korlátozott idős emberek könyvtári ellátását a szociális szolgálatnál dolgozó gondozónők segítik.

Akadálymentesítés a helyi közösségi közlekedésben

A Debreceni Közlekedési Vállalat Zrt. 18 új villamosa akadálymentesített, 21 trolibusz szintén, valamint a cég több mint 100 akadálymentesített autóbusszal rendelkezik. Ezen mutatók alapján megállapítható, hogy a közösségi közlekedés fejlesztésében jelentős javulás mutatkozik.

7.4. Fogyatékkal élők sajátos igényeinek kielégítését célzó programok a településen

Az önkormányzat intézményeiben mind a kiskorú, mind a nagykorú fogyatékkal élők megfelelő elhelyezést kapnak és magas színvonalú gondozásban részesülnek. A Városi Szociális Szolgálat több olyan programot szervez (flashmob a Kossuth téren, sportnap, nyílt nap) ahol a hozzátartozók is részt vehetnek. A rendezvények útján a lakosság számára is láthatóvá válnak a fogyatékosok, ezzel is növelve a társadalmi elfogadottságukat. A Kék Séta civil kezdeményezés, az autisták iránti elfogadottság és empátia erősítését szolgálja.

A Méliusz Juhász Péter Könyvtár kiemelt feladatának tekinti az esélyegyenlőség területén végzendő munkát. A látássérültek az Újkerti Fiókkönyvtárban találtak otthonra. A Fehér Bot Alapítvánnyal, a Gábor József Alapítvánnyal és ifjúsági szervezetével, a Vak-Sikk körrel rendszeresen megszervezik a „Szavamat adom” irodalmi – közéleti délutánt, valamint a „Regélő régiók” című, több éve zajló vers-, mese-, és prózamondó versenyt látássérülteknek. Két szemléletformáló, érzékenyítő foglalkozást tartottak 64 általános iskolásnak a Fehér Bot Alapítvány munkatársainak közreműködésével. A Ki-Látó Ifjúsági Irodával mentálhigiénés

előadásokat szerveznek a látássérülteknek. Fogadóintézményként részt vettek a „Neked munka, nekem álom”, értelmi fogyatékosok számára kiírt pályázatban. Egy fogyatékossgal élő fiatalember két napon a Méliusz Juhász Péter Könyvtárban valósíthatta meg álmát: könyvtári munkát végzett.

Az intézmény szolgáltatásait rendszeresen igénybe vevő fogyatékossgal élőket hangoskönyvekkel segítik a könyvtár munkatársai.

A Központi Könyvtárban a Manda program keretében dolgozó hallássérült kollégákkal történő hatékonyabb kommunikáció érdekében két önkéntes alap jelnyelvi oktatást vállalt. A kollégák körében igény mutatkozott a jelnyelv alapszintű elsajátítására, amelyet így intézményen belül, egyéb költségvonzat nélkül valósítottak meg.

A fogyatékossgal élők fogadásának régmúlta visszatekintő hagyománya van a Déri Múzeumban is. A felnőtt és gyermekkorú látássérültek és gyengén látók rendszeresen részt vesznek a múzeumpedagógiai foglalkozásokon. A Déri Múzeum egyre inkább kiterjedt, jól működő kapcsolatot épít ki a mozgásukban korlátozott személyeket, valamint az autizmussal élőket gondozó intézményekkel, az érdekeiket képviselő szervezetekkel. A fogyatékossgal élők rendszeres múzeum látogatását a számukra előre kidolgozott foglalkoztatások folyamatos szervezésével biztosítja az intézmény.

A Déri Múzeum a fogyatékossgal élők részére rendszeresen múzeumpedagógiai foglalkozásokat szervezett, illetve szervez:

- Nagyerdő élővilága – Erdő, erdő kerek erdő – fogyatékossgal élők számára
A foglalkozás során a résztvevők az erdő lakóival találkozhatnak a kiállítás egységeiben. Felfedezhetik az erdő lakóinak hangjait, titkait és szokásait.
- Híd a sár fölé – városunk, Debrecen.
Miért volt Debrecen főterén „nagyhíd”, ha nincs is folyó? A résztvevők a foglalkozás során megismerkedhetnek Debrecen város történetével és jelképeivel. Megismerkedhetnek Debrecen címerképének szereplőivel: a főnixmadárral, a báránnyal és a pálmafával.
- Arany Egyszarvú Patika – Egészségünk megőrzése
A résztvevők a kiállításban megnézhetik az egykori Arany Egyszarvú Patika XVIII. századi berendezését és találkozhatnak olyan állatokkal, növényekkel, receptekkel, különös jelentésű szavakkal, amelyek mind-mind megtalálhatóak egy patikában. Megismerhetik, hogyan éltek és dolgoztak ez egykori patikusok, megismerkedhetnek a patikus laboratóriumának eszközeivel.
- Fogyatékossgal élők (látás- és hallássérültek) fogadása a múzeumban
Felnőtt és gyermek látássérültek és gyengén látók rendszeresen részt vesznek a Déri Múzeum foglalkozásaiban. A tapintásra hangsúlyt fektető órákkal készülnek múzeumpedagógusok, muzeológusok. A programok a Közösségek Hete keretében – a Dorkasz Szolgálattal együttműködve – valósultak meg. A 2020 tavaszán kialakuló világjárvány és az azt kísérő járványügyi intézkedések kedvezőtlen hatása ellenére a Déri Múzeum a Dorkasz Szolgálattal együttműködésben elsősorban a „Közösségek Hete” keretében szervezett programokat fogyatékossgal élők részére.

Kedvezmények jegyárrendszerben

A muzeális intézmények látogatóit megillető kedvezményekről szóló 194/2000. (XI. 24.) Korm. rendelet 2. § (1) bekezdésében foglaltak alapján – többek között – a fogyatékkal élők és a 70. életévüket betöltött személyek díjtalanul látogathatják a múzeum tárlatait.

A Csokonai Színház vezetése az „élet védelmében” fogalmazta meg művészeti programját, és ezzel párhuzamosan fontos szerepet játszanak karitatív célú eseményeik is. Fontosnak tartják, hogy a szociálisan hátrányos helyzetű közönséghez is eljussanak előadásaik, ezért a rendelkezésükre álló eszközöket igénybe véve rendszeresen vendégül látnak ilyen csoportokat. Kedvezményrendszerüket is úgy alakították ki, hogy a sérülékeny társadalmi csoportok (például álláskereső) akár 30-40 százalékos kedvezménnyel is vásárolhassanak színházbérletet.

7.5. A fogyatékkal élőket helyi szinten fokozottan érintő társadalmi problémák és a felszámolásukra irányuló intézkedések

Fogyatékosügy-i tanácsadás

A DMJV Család- és Gyermekvédelmi Központja az országos lefedettségű fogyatékosügy-i tanácsadó hálózat keretén belül biztosítja a fogyatékosügy-i tanácsadást, amelynek célja a fogyatékosból adódó igényekre, szükségletekre reagáló közszolgáltatások minőségének javítása, illetve e szolgáltatásokhoz való hozzáférési lehetőségek bővítése.

A fogyatékosügy-i tanácsadás a Montázs projekt keretében 2018 áprilisától működik. A Montázs projekt egyik fő célja az volt, hogy a fogyatékosügy-i tanácsadás integrálódjon a család- és gyermekjóléti központ speciális szolgáltatásai közé. A projekt sikeres megvalósításának köszönhető, hogy az Emberi Erőforrások Minisztériuma 2022. január 1. napjától a DMJV Család- és Gyermekjóléti Központját jelölte ki a fogyatékosügy-i tanácsadás ellátására egész Hajdú-Bihar vármegyében.

A személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet 27/A. §-a szerint a fogyatékosügy-i tanácsadás feladata:

- a) tanácsadás biztosítása a fogyatékos személy és családtagjai számára, a velük való kapcsolatfelvétel, az információnyújtás, a szociális készségek fejlesztése, az ügyintézés, valamint klubfoglalkozás és sorstársi csoportok szervezése, működtetése,
- b) együttműködés a szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatásokat nyújtó szolgáltatókkal, intézményekkel, egészségügyi alap- és szakellátásokat nyújtó szolgáltatókkal, oktatási, képzési, foglalkoztatási szolgáltatásokat nyújtókkal, közlekedési, sport-, kulturális és egyéb szabadidős tevékenységet ellátó szervezetekkel, egyéb civil szervezetekkel, érdekvédelmi csoportokkal, valamint egyházi intézményekkel, közösségekkel,
- c) a fogyatékos személyek és családtagjaik számára biztosított szolgáltatások igénybevételeinek segítése, ideértve a család- és gyermekjóléti központ által nyújtott szolgáltatásokat,
- d) közreműködés egyes életvitelt támogató eszközök kölcsönzésében és speciális szolgáltatások közvetítésében,
- e) együttműködés a szociális diagnózist felállító eszményrendszerrel, és
- f) kapcsolattartás a többi fogyatékosügy-i tanácsadóval.

A fogyatékos gyermekek esélyegyenlőségét szolgálja Debrecen és a Szerencsejáték Zrt. jóvoltából a DMJV Család- és Gyermekjóléti Központja udvarán 2020. október 23. napján átadott inkluzív

játszótér, amely által bővült a fogyatékos gyermekek szabadidős lehetőségeinek köre. Ezen kívül a játszótér nagyon jó lehetőség az egészséges gyermekek érzékenyítésére a fogyatékossgal élő társaik iránt, hiszen itt alkalmuk nyílik együtt játszani és a játék során természetessé válnak az olyan értékek, mint az elfogadás, odafordulás és a segítségnyújtás. A játszótér népszerű a debreceni családok körében. Az intézmény célja, hogy a fogyatékossgal élő gyermekeket ellátó intézmények, iskolák, óvodák számára csoportos formában is lehetőséget biztosítson a játszótér kipróbálására, összekapcsolva a fogyatékossgügyi tanácsadást és az óvodai és iskolai szociális segítő tevékenységet, mint intézmény speciális szolgáltatásait.

A továbbiakban is nagy hangsúlyt kívánnak fektetni a fogyatékos személyek elfogadását támogató érzékenyítő foglalkozások, szabadidős programok szervezésére, amelyek elősegítik a fogyatékossgal élők esélyegyenlőségének megvalósulását.⁶⁰

7.6.Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása

A fogyatékossgal élők helyzete, esélyegyenlősége vizsgálata során településünkön	
beazonosított problémák	fejlesztési elképzelések
Középületek akadálymentesítése nem teljes körű	A Területi Operatív Program keretében megvalósuló intézmények, középületek fejlesztése, korszerűsítése során mind a fizikai, mind az infokommunikációs akadálymentesítés szükséges. A pályázatoknak ez kötelező része, a megvalósítás során a fogyatékos szervezeteken keresztül az érintettek véleményét is célszerű kikérni.
A fogyatékossgal élők társadalmi elfogadottsága nem teljes körű	A fogyatékossgal élők között külön csoportként jelennek meg az autista gyermekek és hozzátartozóik, célszerű megvizsgálni a civil kezdeményezések támogatásának lehetőségét. Folytatni kell a Debreceni Oktatási Tanáccsal és a Debreceni Tankerületi Központtal együttműködve egy autista központ létrehozására vonatkozó egyeztetéseket.

⁶⁰ DMJV Család- és Gyermekejóléti Központja tájékoztatója a HEP 2022. évi felülvizsgálatához

8. Helyi partnerség, lakossági önszerveződések, civil szervezetek és for-profit szereplők társadalmi felelősségvállalása

A társadalmi partnerség és együttműködés egyik eszköze a HEP Fórumok szervezése.

HEP Fórumok segítségével a helyi állami, önkormányzati, egyházi és civil szervezetek között hatékonyabb együttműködés alakulhat ki a célcsoportok esélyegyenlőségi problémáinak a beazonosításában, a problémákra adekvátan válaszoló intézkedések megfogalmazásában, összehangolásában, valamint a HEP intézkedéseinek megvalósításában, megkönnyítve így az önkormányzatok esélyteremtő feladatainak ellátását.

A Civilek a Fiatalokért Egyesület az Önkormányzattal közösen törekszik minél szélesebb körű szolgáltatások nyújtására a civil szervezetek számára. A Civilek a Fiatalokért Hajdú-Bihar Megyei Civil Községi Szolgáltató Központ 2012. május 24-e óta birtokolja a Hajdú Bihar megyei Civil Információs Centrum címet. 2020. július 1-től Hajdú-Bihar Megyei (2023 óta Vármegyei) Civil Községi Szolgáltató Központ néven működik és ingyenes tanácsadásokkal segíti a Hajdú-Bihar vármegyei civil szervezetek munkáját.

A Civil Információs Centrum szolgáltatásnak elsődleges célkitűzése, hogy tevékenységükkel erősítsék a civil szervezetek fenntarthatóságát és innovációs képességét, növeljék a szervezetek és közösségek összetartó erejét, felszínre hozzák Debrecen és a vármegye civil szervezeteiben rejlő tudást, valamint ösztönözzék a fiatalokat a helyi civil és közéletben való aktív részvételre.

A Civil Információs Centrum iroda által nyújtott szolgáltatások az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény alapján működő civil szervezetek által vehetők igénybe. Civil szervezetek részére célirányos, díjmentes tanácsadást biztosítanak, melyek közül is kiemelendő a jogi, közhasznúsági tanácsadás, a pénzügyi, könyvviteli és adózási tanácsadás, valamint az olyan komplex pályázati és forrásteremtési tanácsadás, mely hazai és külföldi pályázatokra is kiterjed és felöleli a teljes pályázati időszakot.

A Hajdú-Bihar Vármegyei Civil Községi Szolgáltató Központ ingyenes infrastruktúrát biztosít, jogi és közhasznúsági, valamint pályázati és forrásteremtési tanácsadást nyújt és pénzügyi, könyvviteli és adózási tanácsadással várja a hozzá forduló civil szervezetek képviselőit.

A Civilek a Fiatalokért Egyesületről további információk a <http://civil-tanacsadas.hu> honlapon érhetők el.

A Debreceni Karitatív Testület célja a városi szintű karitatív munka operatív és koordináló tevékenységének ellátása az érintett civil szervezetek bevonásával annak érdekében, hogy hatékony humanitárius segélyezési tevékenységet tudjanak megvalósítani a helyi lakosságot érintő vész- vagy krízishelyzetekben, illetőleg katasztrófa esetén.

A testület munkája a szociális gondoskodás teljes körét érinti. Élelmiszer- és ruházati csomagot osztanak, meleg ételt és tűzifát juttatnak a rászorulóknak, tanszercsomagot adnak az iskolás gyermeket nevelő családok részére. Különösen jelentős a testület advent idején megvalósuló adományozási akciója, azonban a szervezet munkájára egész évben számíthatnak a nehéz sorsú embertársaink. Emellett kitüntetett figyelmet fordítanak az egészségügyben helyt álló dolgozókra is.

A Debreceni Karitatív Testületről és tagjainak tevékenységéről további információt a <https://debrecenikaritativtestulet.wordpress.com> weboldalon olvashatnak.

A **Dorkász Szolgálat Közhasznú Alapítvány** egy keresztyén értékeket valló ökumenikus segélyszervezet. Céljuk, hogy segítséget nyújtsanak a szegényeknek és elesetteknek úgy, hogy fejlesztésekkel, szociális segélyekkel hozzájárulunk az önálló, emberhez méltó életvitel kialakításához. Segítségnyújtásuk személyes és rendszeres, a programok által elért változás mérhető.

A Dorkász Szolgálat Közhasznú Alapítvány 1991-ben kezdte meg működését és leginkább adományok gyűjtésével és az adományok rászorulóknak részére történő eljuttatása a feladata. 1992 óta az alapítvány működteti a Dorkász Szabadidőközpontot is, mely által számos rászoruló család, és hátrányos helyzetű vagy fogyatékkal élő gyermek számára tudunk üdülési és rekreációs lehetőséget nyújtani.

A **Forrás Lelki Segítők Egyesülete** azzal a céllal jött létre, hogy a problémával küzdő családok egészének segítséget nyújtson. Az Egyesület széleskörű tevékenységet folytat, jelenleg három intézményt működtet négy telephelyen. A **Forrás Mentálhigiénés Központ** családsegítő szolgálatot, közösségi pszichiátriai ellátást, szenvedélybetegek nappali ellátását, szenvedélybetegek közösségi ellátását, szenvedélybetegek alacsonyküszöbű ellátását és szociális foglalkoztatást biztosít. Ez utóbbi keretében munkalehetőséget teremt 10 fő gyógyult szenvedélybeteg részére. 2022. július 1. napjától feladatellátási szerződés keretében a Debrecen-Nyíregyházi Egyházmegye vette át az Egyesület által nyújtott szociális alap- és szakellátások fenntartásával járó kötelezettségeket.

A **„Fordulópont” Szenvedélybetegek Rehabilitációs Intézménye** az Észak-alföldi régióban egyedülállóan fogad 16-50 éves korú szenvedélybeteg férfiakat, akik részére a rehabilitációs folyamat egy éve alatt abban nyújt segítséget, hogy a kliensek merjenek szembenézni szenvedélybetegségükkel, saját kezükbe vegyék életük irányítását.

A 2014-ben alapított **Indulópont Támogatott Lakhatás Intézménye** azok számára, akik a „Fordulópont” Szenvedélybetegek Rehabilitációs Intézményében zajló rehabilitációs programot befejezték, lehetőséget biztosít arra, hogy az intenzív rehabilitációs folyamatot követően visszakapcsolódhassanak a társadalmi életbe, önálló életvitelt tudjanak kialakítani és fenntani.

A **Héra Egyesület** (korábban Héra Családsegítő Szolgálat néven) 1992-ben alakult Debrecenben. Céljuk, hogy a szociális és mentálhigiénés ellátás eredményességét növeljék, hatékony prevencióval segítsék a gyermekek családban történő nevelését, és megakadályozzák, hogy családok sodródjanak a társadalom peremére. 1998-tól családsegítő és gyermekjóléti szolgáltatást is nyújt az Önkormányzattal kötött ellátási szerződés alapján. Tevékenységükben az egészséges életmódra, a sportra, a közművelődésre is nagy figyelmet fordítanak, a helyi környezet és természetvédelmi értékek megóvására is. Az Egyesület főként a Nagysándor telepi városrészen közösségfejlesztő tevékenységet végez és szabadidős programokat szervez.

A **Lelkierő Fiatalon a Fiatalokért Egyesület** célja, hogy az ifjúsági korosztályt egyéni és csoportos formában segítse a problémák megoldásában, a konfliktusok, krízishelyzetek megelőzésében és kezelésében.

Az egyesület 18 és 35 év közötti fiatal felnőttek részére pszichiátriai közösségi ellátást biztosít és támogató szolgálatot nyújt fogyatékkal élő fiatal felnőtteknek. Biztosítja ezen korosztályú szenvedélybetegek közösségi ellátását és szenvedélybetegek alacsonyküszöbű ellátását.

Képzéseket, tréningeket, és előadás-sorozatokat szerveznek, valamint a munkaerőpiacon hátrányos helyzetű, megváltozott munkaképességű fiatalok képzését, és foglalkoztatását segítik. Figyelemet

fordítanak a hátrányos helyzetű csoportok társadalmi esélyegyenlőségének megvalósulására, a témában tudományos tevékenységet, kutatást folytatnak.

A Magyarországi Baptista Egyház Debreceni Baptista Gyülekezet segítséget nyújt a rászorulóknak nemcsak szellemi, hanem fizikai szükségleteikben is. A fiatalok, gyerekek számára sportolási lehetőséget és egy biztos közösséget biztosítanak, melynek keretében minden évben foci kupát, és gyerek tábor szerveznek. Karácsonykor a gyerekek számára ajándécsomagokat, a rendszeresen gyülekezetbe járók és tagok számára pedig élelmiszer csomagokat osztanak.

A Magyar Karitás Szent Anna Főplébánia Caritas Szervezet célja a rászoruló szociális, mentális segítése, a társadalom perifériájára került emberek támogatása. A rászoruló nagycsaládok, nyugdíjasok, állami gondoskodásból kikerült fiatalok és hajléktalanok ellátása és segítése. Évente közel 30 ezer rászorulót látnak el meleg- és tartós élelmiszerrel, háztartásban szükséges használati tárggyal, ruhaadománnyal. A szervezetben 6 fő segítő teljesít szolgálatot.

A Magyar Református Szeretetszolgálat Alapítványt 2006-ban alapította a Magyar Református Egyház Zsinata. Kezdetben az intézmények létrehozása, feljesztése volt a szervezet elsődleges célja, ám reagálva a megnövekedett igényekre, immáron hagyományos segélyezési munkát is folytatnak.

A Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület önkéntes csoportja a Máltai házban várja a rászorulókat, ahol természetbeni adományokban részesülhetnek, illetve az adományozók is ide hozhatják felajánlásait.

A Máltai Játszóház, mint többfunkciós közösségi tér, 2004. május 29-én nyitotta meg kapuit a Lehel utcán. Az egyik klubhelyiség játszósobaként működik, ahol különböző programok megszervezésre és benti játékok folytatására van lehetőség. A másik klubhelyiséget inkább beszélgetésekre, találkozókra használja a közösség.

A Magyar Vöröskereszt Hajdú-Bihar Megyei Szervezete fontos feladata a szociális segítségnyújtás, amelyet nagyrészt önrőből – gyűjtéseken, adomány-felajánláson alapuló osztásokból – lát el a szervezet. A Nemzetközi Vöröskereszt 7 alapelve: emberiség, pártatlanság, függetlenség, semlegesség, önkéntesség, egyetemesség és egység –mentén folytatja munkáját a Magyar Vöröskereszt megyei szervezete is.

Az Ökumenikus Segélyszervezet Magyarország Debreceni Szociális Központ 1992-ben jött létre. Intézményeik a hajléktalan- és a szenvedélybeteg ellátás területén nyújtanak segítséget, és lehetőségeik szerint rendszeresen juttatnak segélycsomagokat a rászoruló családoknak. 2021-ben **Másokért növekedni – A Magyar Ökumenikus Segélyszervezet infrastrukturális hátterének fejlesztése” elnevezésű projekt keretében szociális és fejlesztő központok, valamint raktárbázisok jött létre Debrecenben,** a Monostorpályi úton. Az új logisztikai központban nemcsak az adományok raktárbázisa, de közösségi pont és gyermekfejlesztő központ is helyet kapott, amely többek között nyári táboroknak is helyt ad.

A ReFoMix Nonprofit Közhasznú Kft. 1990 májusában kezdte meg működését a hajléktalanok ellátását szolgáló első éjjeli menedékhely létesítésével. Feladataikat az Önkormányzattal kötött ellátási szerződés keretében látják el.

Az alapszükségletek (szállás, tisztálkodás, orvosi ellátás, étkeztetés) biztosításával teszik emberibbé a hajléktalan emberek életét. Fontos tevékenységük, hogy munkalehetőségek felkutatásával, rendszeres jövedelemhez juttatják a klienseket. A képzések, valamint lakhatási támogatás (támogatott lakhatási programok) biztosításával a kitörés lehetőségét biztosítják a hajléktalanságból.

A **Lépéselőny Közhasznú Egyesület** főként a munkanélküliek és a teljes értékű, valamint a megváltozott munkaképességű álláskereső re-integrációjával foglalkozó civil szervezet, amely a társadalmi felelősségvállalás és esélyegyenlőség jegyében elkötelezett híve a személyek munkaerőpiacról való kiszorítása megakadályozásának. Ezen vállalkozást 2002 óta teljesítik Debrecenben és a megyében.

A **Debreceni Kábítószerügyi Egyeztető Fórum** (a továbbiakban: **KEF**) munkáját a Nemzeti Drogellenes Stratégiáról 2013-2020 című dokumentummal összhangban végzi. Munkáját nemcsak a kábítószerfogyasztás visszaszorításában, hanem a mentálhigiénés problémák komplex kezelésében is kifejti. Koordinációs tevékenységüket négy alapvető fontosságú területen végzik: közösség és együttműködés, megelőzés, gyógyítás és rehabilitáció, kínálatcsökkentés. A KEF szakmai ajánlásokat, javaslatokat, szakmai állásfoglalásokat fogalmaz meg, és közvetít egyrészt a helyi közigazgatás, másrészt a témában érintett szervezetek, intézmények felé.

A KEF általános feladata a városi drogstratégiában megfogalmazott drogprevenciós irányelvek képviselete, megvalósulásának segítése, a közoktatási intézményekben folyó prevenciós munka segítése, koordinálása, a prevencióval összefüggő, rendszeres pályázatfigyelés, a célcsoportok figyelmének felhívása, segítségnyújtás a pályázatok elkészítésében, benyújtásában és drogprevenciós programok, rendezvények szervezése. A KEF munkájában 9 civil szervezet vesz részt.

Elhivatottságukat mutatja, hogy munkájukat a veszélyhelyzet idején sem szüneteltették, rendezvényeiket az online térben folyamatosan szervezték. A KEF 2020-ban 31 rendezvényt, 2021-ben 47, 2022-ben 54 eseményt rendezett, amelyekkel több ezer érdeklődőt szólítottak meg.

9. A helyi esélyegyenlőségi program nyilvánossága

A nyilvánosság folyamatos biztosítása céljából tájékoztatjuk a program megvalósításában elért eredményekről, a monitoring eredményeiről a település döntéshozóit, tisztségviselőit, az intézményeket és az együttműködő szakmai és társadalmi partnerek képviselőit. A HEP Fórum által végzett monitoring vizsgálatok eredményeit nyilvánosságra hozzuk a személyes adatok védelmének biztosítása mellett. A HEP (2023-2028) dokumentum nyilvánosságának biztosítására az önkormányzat honlapja (www.debrecen.hu), valamint a helyi média áll rendelkezésre.

A program elfogadását megelőzően a véleménynyilvánítás lehetőségének biztosítása érdekében megkerestük a partner szervezetet, akik észrevételeikkel segítették a HEP dokumentum elkészítését és felülvizsgálatát. A véleményformálás lehetőségét biztosítja a HEP nyilvánosságra hozatala is, valamint a megvalósítás folyamatát koordináló HEP Fórum. HEP Fórumok segítségével a helyi állami, önkormányzati, egyházi és civil szervezetek között hatékonyabb együttműködés alakulhat ki a célcsoportok esélyegyenlőségi problémáinak beazonosításában, a problémákra adekvátan válaszoló intézkedések megfogalmazásában, összehangolásában, valamint a HEP intézkedéseinek megvalósításában, megkönnyítve így az önkormányzatok esélyteremtő feladatainak ellátását.

2. Összegző táblázat - A Helyi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Terve (HEP IT)

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
Intézkedés sorszáma	Az intézkedés címe, megnevezése	A helyzetelemzés következtetéseiben feltárt esélyegyenlőségi probléma megnevezése	Az intézkedéssel elérni kívánt cél	A célkitűzés összhangja egyéb stratégiai dokumentumokkal	A cél kapcsolódása országos szakmapolitikai stratégiákhoz	Az intézkedés tartalma	Az intézkedés felelőse	Az intézkedés megvalósításának határideje	Az intézkedés eredményességét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításához szükséges erőforrások (humán, pénzügyi, technikai)	Az intézkedés eredményeinek fenntartathatósága	Önkormányzatok közötti együttműködésben megvalósuló intézkedések esetében az együttműködés bemutatása
I. A mélyszegénységben élők és a romák esélyegyenlősége												
1	A szegregációval veszélyeztetett településrész fejlesztése	Nagysándortelepen élők társadalmi kohéziója továbbra is támogatást igényel.	Célzott programokkal, közösségfejlesztés, valamint a közművelődési és könyvtári szolgáltatások fejlesztése az érintett városrészen.	Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata szolgáltatástervezési koncepciója, Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzatának Civil Stratégiája, Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata 2021-2030 közötti időszakra gazdasági programja, Debrecen Megyei Jogú Város Településfejlesztési koncepciója (2021-2030), Debrecen Debrecen	Új Roma Stratégia, Nemzeti Ifjúsági Stratégia, Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia	Kulturális programok, rendezvények szervezése A kisebbségi kultúrák megismertetése a többségi társadalom tagjaival népszerűsítő rendezvények keretei között A kisebbségi kultúra képviselőinek rendszeres találkozó (konferenciák, stb.)	Humán Főosztály vezetője Kulturális Osztály vezetője	2028.06.29.	Kulturális programok száma (meghívók, beszámolók, stb.) Konferenciák, egyéb hivatalos rendezvények száma (meghívók, emlékeztetők, előadások dokumentációja, internetes megjelenítés, stb.)	Humán erőforrás és pályázati pénzügyi források biztosítása	Folyamatos kapcsolattartás a kisebbségi kultúrát képviselő szervezetekkel, lehetőség biztosítása az egymás közötti kommunikációra, párbeszédre	nem releváns

				Integrált Településfejlesztési Kon koncepció (2021-2030) Debrecen Megyei Jogú Város Kulturális Stratégiaja 2018- 2030. Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Időügyi Stratégiaja (2020-2025)								
II. A gyermekek esélyegyenlősége												
1	Gyermekek nyári felügyeletének biztosítása	Gyermekek nyári felügyeletének biztosítására is egyre nagyobb az igény. A gyermekek között jelentős a hátrányos helyzetű/halmoz ottan hátrányos helyzetű gyermekek száma.	Meg kell vizsgálni annak a lehetőségét, hogy a nyári gyermekfelü gyelet biztosítása során lehetőség van e további helyszínek bevonására is.	Debrecen Megyei Jogú Város Önkor mányzata szol gálta tástervezési kon cepciója, Debrecen Megyei Jogú Város Önkor mányzatának Civil Stratégiája, Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata 2021-2030 közötti időszakra gazdasági programja, Debrecen Megyei Jogú Város Településfejleszt ési koncepciója (2021-2030), Debrecen Integrált Településfejleszt ési Kon koncepció	Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, „Legyen jobb a gyermekeknek ” Nemzeti Stratégia	Több helyszínen a nyári gyermekfelügy elet megszervezése, gyermekek számára színes, tartalmas programok biztosítása. Fedezet terve zése a nyári gyermekfel ügyeletre.	Humán Főosz tály vezetője Intézmény felügyeleti Osztály vezetője	2028.06.29.	Lebonyolított célzott programok száma és típusa. Képességfejlesztő programok száma és a bevon t gyerekek szá ma.	Humánerő forrás, pénzügyi források	Civil szervezetek és az önkormány zat együttmű ködése	nem releváns

				(2021-2030) Debrecen Megyei Jogú Város Kulturális Stratégiája 2018- 2030. Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Időügyi Stratégiája (2020-2025)								
III. A nők esélyegyenlősége												
1	Krízishelyzetbe került családok segítése	A krízishelyzetbe került családok segítése nem teljes körű, lakhatásuk, életvitelük bizonytalan, lehetőségeik beszűkültek.	Csökken a szolgáltatást igénybe vevő családok száma, azáltal, hogy a prevenció szolgáltatásokat igénybe veszik.	Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata szolgáltatási koncepciója, Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzatának Civil Stratégiája, Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata 2021-2030 közötti időszakra gazdasági programja, Debrecen Megyei Jogú Város Településfejlesztési koncepciója (2021-2030), Debrecen Integrált Településfejlesztési Koncepció (2021-2030) Debrecen Megyei Jogú Város Kulturális Stratégiája 2018-2030. Debrecen Megyei	Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, Nők és Férfiak Társadalmi Egyenlőséget Elősegítő Nemzeti Stratégia	Többnyire krízishelyzetbe került, többgyermeket egyedül nevelő nők szorulnak segítségre. Bár a Családok Átmeneti Otthona férőhelyekkel bővült, a szolgáltatást sokan kívánják igénybe venni, így várólista alakult ki. További prevenció szolgáltatásokkal ösztönözni kell a családokat a továbblépésre.	Humán Főosztály vezetője Intézményfelügyeleti Osztály vezetője	2028. 06.29.	Életvezetési tanácsadás a családok számára	Pályázati pénzügyi források	Pályázati lehetőségek figyelemmel kísérése	nem releváns

				Jogú Város Önkormányzata Időügyi Stratégiája (2020- 2025)								
IV. Az idők esélyegyenlősége												
1	Idősek egészségügyi állapotának javítása	<p>Az időskorral romlik az egészségi állapot, mind fizikai, mind mentális téren.</p> <p>Az idők figyelmének a felhívása az egészséges táplálkozásra és a rendszeres testmozgás fontosságára.</p>	<p>Minél szélesebb körben kell biztosítani az egészségmeg őrzést célzó szűréseket, tanácsadást. Támogatni kell azon kezdeményez éseket, amelyek az idősek egészségi állapotának megőrzését javítják. Minél szélesebb körben kell biztosítani az egészségmeg őrzést célzó szűréseket, tanácsadást. Támogatni kell azon kezdeményez éseket, amelyek az idősek egészségi állapotának megőrzését javítják. A „Mozdulj, Debrecen!” programsoroz at népszerűsítés</p>	<p>Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata szolgálta- tástervezési kon- cepciója, Debrecen Megyei Jogú Város Önkor- mányzatának Civil Stratégiája, Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata 2021-2030 közötti időszakra gazdasági programja, Debrecen Megyei Jogú Város Településfejlesztés i koncepciója (2021-2030), Debrecen Integrált Településfejlesztés i Koncepció (2021-2030) Debrecen Megyei Jogú Város Kulturális Stratégiája 2018- 2030. Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Időügyi Stratégiája (2020- 2025)</p>	<p>Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, Időügyi Nemzeti Stratégia</p>	<p>Együttműködés- ben intézmé- nyekkel, civil szervezetekkel, az egészséges életmód népsze- rűsítését célzó, valamint szabadtéri és zárt térben gyakorolható mozgásos tevékenységeket biztosító szabadidős programsorozato k, továbbá a szociális ellátá- sokról, és az ezen a területen tevékenykedő szervezetekről alapvető infor- mációkat, tájé- koztatást nyújtó programok szer- vezése.</p>	<p>Humán Főosztály vezetője Intézmény- felügyeleti Osztály vezetője</p>	2028. 06. 29.	<p>Javul az idők aktivitása. Erősödik fizikai, mentális állapotuk. Bővülnek az ismereteik az egészséges táplálkozás tárgykörében.</p>	<p>Humán erőforrások, pályázati pénzügyi források</p>	<p>pályázat- figyelés civillek bevonása</p>	nem releváns

			e a VSzSz bevonásával.									
2	Az idős korosztály elmagányosodásának megakadályozása	Az idősök száma, aránya folyamatosan nő, a korcsoport fokozottan sérülékeny, kapcsolatai beszűkültek, lehetőségei korlátozottabbá váltak.	A meglévő szolgáltatások fejlesztése. Az erresszólulató pályázati lehetőségeket ki kell használni és a civil szervezetek együttműködését, önkéntesek bevonását támogatni kell. Célt programokkal erősíteni kell a generációk egymás közötti szolidaritását.	Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata szolgáltatótervezési koncepciója, Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzatának Civil Stratégiája, Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata 2021-2030 közötti időszakra gazdasági programja, Debrecen Megyei Jogú Város Településfejlesztési koncepciója (2021-2030), Debrecen Integrált Településfejlesztési Koncepció (2021-2030) Debrecen Megyei Jogú Város Kulturális Stratégiája 2018-2030. Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Időügyi Stratégiája (2020-2025)	Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, Időügyi Nemzeti Stratégia	Együttműködésben intézményekkel, civil szervezetekkel, az egészséges életmód népszerűsítését célzó, valamint szabadidő és zárt térben gyakorolható mozgásos tevékenységeket biztosító szabadidős programsorozatok, továbbá a szociális ellátásokról, és az ezen a területen tevékenykedő szervezetekről alapvető információkat, tájékoztatást nyújtó programok szervezése.	Humán Főosztály vezetője Intézményfelügyeleti Osztály vezetője	2028.06.29	Javul az idősök aktivitása. szociális kapcsolatrendszere.	Humán erőforrások, pályázati pénzügyi források	pályázat-figyelés civilek bevonása	nem releváns
3	Az idősök tájékoztatása	Nehézséget jelent az időskorúak számára az őket érintő területeken a naprakész információhoz jutás	Olyan weboldal létrehozása, mely a „Debrecen Gondoskodó Város”	Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata szolgáltatótervezési koncepciója, Debrecen Megyei	Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, Időügyi Nemzeti Stratégia	A helyi szinten az idősök számára elérhető szolgáltatásokról és programokról az információk összegyűjtése,	Humán Főosztály vezetője Intézményfelügyeleti Osztály vezetője	2028.06.29.	On line tartalom elérhetősége	Humán erőforrások, pályázati pénzügyi források	pályázat-figyelés civilek bevonása	nem releváns

			jegyében folyamatosan elérhetővé teszi a Helyi Esélyegyenlőségi Program minden érintett célcsoportja számára a naprakész információkat.	Jogú Város Önkormányzatának Civil Stratégiája, Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata 2021-2030 közötti időszakra gazdasági programja, Debrecen Megyei Jogú Város Településfejlesztési koncepciója (2021-2030), Debrecen Integrált Településfejlesztési Koncepció (2021-2030) Debrecen Megyei Jogú Város Kulturális Stratégiája 2018-2030. Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Időügyi Stratégiája (2020-2025)		közérthető formában történő közzététele és az információtartalom folyamatos frissítése.						
V. A fogyatékkal élők helyzete, esélyegyenlősége												
1	A középületek akadálymentesítése	Középületek, kulturális, sport és szociális célú épületek csak részben akadálymentesítettek.	A Területi Operatív Program keretében megvalósuló intézmények, középületek fejlesztése, korszerűsítése során mind a fizikai, mind az infokommunikációs akadálymentesítés	Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata szolgáltatástervezési koncepciója, Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzatának Civil Stratégiája, Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata 2021-2030 közötti	Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, Országos Fogyatékosügyi Program	Pályázati lehetőségek feltérképezése és a döntéshozók tájékoztatása. Források elkülönítése a komplex akadálymentesítések biztosítása érdekében	Humán Főosztály vezetője	2028.06.29.	Javul az akadálymentesített épületek aránya	humán-erőforrás, pályázati pénzügyi források	pályázat-figyelés	nem releváns

			sítés szükséges. A pályázatoknak ez kötelező része, a megvalósítás során a fogyatékos szervezeteken keresztül az érintettek véleményét is célszerű kikérni.	időszakra gazdasági programja, Debrecen Megyei Jogú Város Településfejlesztési koncepciója (2021-2030), Debrecen Integrált Településfejlesztési Koncepció (2021-2030) Debrecen Megyei Jogú Város Kulturális Stratégiája 2018-2030. Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Időügyi Stratégiája (2020-2025)								
2	A fogyatékkal élőkkel kapcsolatos társadalmi érzékenyítés	A fogyatékkal élők társadalmi elfogadottsága nem teljes körű.	A fogyatékkal élők között külön csoportként jelennek meg az autista gyermekek és hozzátartozói k, célszerű megvizsgálni a civil kezdeményezések - pl Kék séta, Szenzoros kert - támogatásának lehetőségét	Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata szolgáltatástervezési koncepciója, Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzatának Civil Stratégiája, Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata 2021-2030 közötti időszakra gazdasági programja, Debrecen Megyei Jogú Város Településfejlesztési koncepciója (2021-2030), Debrecen Integrált	Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, Országos Fogyatékosügyi Program	Folytatni kell a Debreceni Oktatási Tanáccsal és a Debreceni Tankerületi Központtal együttműködve egy Autista Központ létrehozására vonatkozó egyeztetéseket.	Humán Főosztály vezetője Intézményfelügyeleti Osztály vezetője	2028. 06. 29.	Társadalmi érzékenyítő programok, műhelyprogramok szervezése.	Civil szervezetek bevonása, humán erőforrás biztosítása. Pályázati, pénzügyi források felkutatása.	Folyamatosan együtt kell működni a fogyatékkal élők képviselő szervezetekkel.	nem releváns

			hozzájárul a társadalmi előítéletek csökkentéséhez.	Településfejlesztési Konceptió (2021-2030) Debr Jogú Város Kulturális Stratégiája 2018-2030. Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Idősügyi Stratégiája (2020-2025)								
--	--	--	---	--	--	--	--	--	--	--	--	--

3. Megvalósítás

3.1 A megvalósítás előkészítése

Önkormányzatunk az általa fenntartott intézmények vezetői számára feladatul adja és ellenőrzi, a településen működő nem önkormányzati fenntartású intézmények vezetőit pedig partneri viszony során kéri, hogy a HEP-et valósítsák meg, illetve támogassák.

Önkormányzatunk azt is kéri intézményeitől és partnereitől, hogy vizsgálják meg és a program elfogadását követően biztosítsák, hogy az intézményük működését érintő, és az esélyegyenlőség szempontjából fontos egyéb közszolgáltatásokat meghatározó stratégiai dokumentumokba és iránymutatásokba épüljenek be és érvényesüljenek az egyenlő bánásmódra és esélyegyenlőségre vonatkozó azon kötelezettségek, melyek a HEP-ben részletesen kifejtettek.

Önkormányzatunk elvárja, hogy intézményei a HEP Intézkedési Tervében szereplő vállalásokról, az őket érintő konkrét feladatokról intézményi szintű akcióterveket és évente cselekvési ütemterveket készítsenek.

Önkormányzatunk a HEP kidolgozására és megvalósítására, továbbá értékelésére, ellenőrzésére és az ennek során nyert információk visszacsatolására, valamint a programba történő beépítésének garantálására **Helyi Esélyegyenlőségi Programért Felelős Fórumot** hoz létre és működtet.

A fentiekkel kívánjuk biztosítani, hogy az HEP IT-ben vállalt feladatok településünkön maradéktalanul megvalósuljanak.

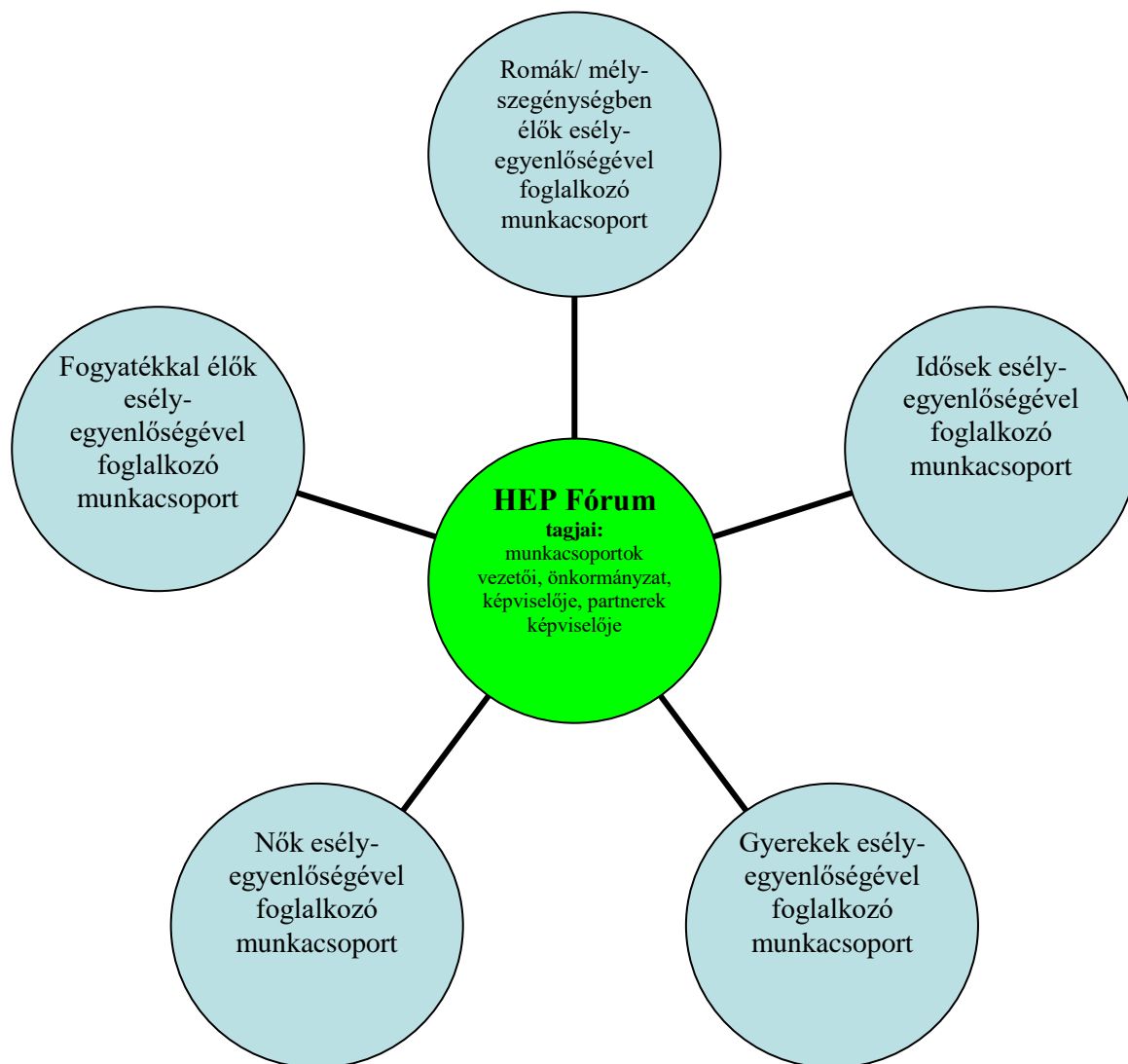
3.2 A megvalósítás folyamata

A társadalmi partnerség és együttműködés egyik eszköze a HEP Fórumok szervezése lehet. HEP Fórumok segítségével a helyi állami, önkormányzati, egyházi és civil szervezetek között a hatékonyabb együttműködés alakulhat ki a célcsoportok esélyegyenlőségi problémáinak a beazonosításában, a problémákra adekvátan válaszoló intézkedések megfogalmazásában, összehangolásában, valamint a HEP intézkedéseinek megvalósításában, megkönnyítve így az önkormányzatok esélyteremtő feladatainak ellátását.

A HEP Fórum feladatai:

- a célcsoportok esélyegyenlőségi problémáinak azonosítása, a problémákra adekvátan válaszoló intézkedések megfogalmazása, összehangolása,
- a HEP intézkedéseinek megvalósításában a HEP IT megvalósulásának figyelemmel kísérése, a HEP IT-ben lefektetett célok megvalósulásához szükséges beavatkozások évenkénti felülvizsgálata,
- annak figyelemmel kísérése, hogy a megelőző időszakban végrehajtott intézkedések elősegítették-e a kitűzött célok megvalósulását, és az ezen tapasztalatok alapján esetleges új beavatkozások meghatározása
- a HEP IT aktualizálása, az esetleges változások beépítése a HEP IT-be, a módosított HEP IT előkészítése képviselő-testületi döntésre
- az esélyegyenlőséggel összefüggő problémák megvitatása
- a HEP IT és az elért eredmények nyilvánosság elé tárása, dokumentálása, kommunikálása

Az esélyegyenlőség fókuszban lévő célcsoportjaihoz és/vagy kiemelt problématerületekre a terület aktorainak részvételével tematikus munkacsoportokat alakíthatunk 2 ezer fő feletti településeken (opcionális) az adott területen kitűzött célok megvalósítása érdekében. A munkacsoportok vezetői egyben tagjai az Esélyegyenlőségi Fórumnak is, a munkacsoportok rendszeresen (minimum évente) beszámolnak munkájukról az Esélyegyenlőségi Fórum számára.

A HEP Fórum működése:

A Fórum legalább két évente, a felülvizsgálatok és az új HEP elfogadása előtt, de szükség esetén ennél gyakrabban ülésezik.

A Fórum működését megfelelően dokumentálja, üléseiről jegyzőkönyv készül.

A Fórum javaslatot tesz az HEP IT megvalósulásáról készített beszámoló elfogadására, vagy átdolgoztatására, valamint szükség szerinti módosítására.

A HEP Fórum egy-egy beavatkozási terület végrehajtására felelőst jelölhet ki tagjai közül.

A HEP Fórumok javasolt összetétele:

Tagok

- a település polgármestere,
- a település/közös önkormányzatok jegyzője,
- helyi nemzeti önkormányzatok vezetői,
- beavatkozási területekhez kapcsolódó önkormányzati bizottságok képviselői,
- helyi/térségi releváns közszolgáltató intézmények képviselői,
- meghatározó helyi/térségi gazdasági szereplők, munkáltatók képviselői,
- 2 000 fő lakosságszám feletti települések esetében a Szociálpolitikai Kerekasztal képviselői,
- helyi jelzőrendszeri felelős,
- a településen működő - a HEP célcsoportjai kapcsán érintett - civil szervezetek és egyházak képviselői,
- A HEP intézkedési tervében szereplő intézkedések végrehajtásáért felelős intézmények, szervezetek képviselői,
- a település HEP referense,
- a rendvédelmi és közbiztonsági szervezetek képviselői,
- egyéb tagok (pl. tapasztalati szakértőként valamely célcsoportban érintett személy, vagy a településen aktív szerepet vállaló személyek).

Állandó meghívottak

- a település képviselő-testületének tagjai,
- az illetékes esélyegyenlőségi mentor,
- tankerületi központ képviselője,
- környező települések önkormányzati szereplői,
- járási jelzőrendszeri tanácsadó,
- egyéb meghívottak (járási hivatalok beavatkozási területekhez és célcsoportokhoz kapcsolódó szervezeti egységeinek képviselői, térségi felzárkózási programok képviselői).

3.3 Monitoring és visszacsatolás

A HEP megvalósulását, végrehajtását a HEP Fórum ellenőrzi, és javaslatot készít a HEP szükség szerinti aktualizálására az egyes beavatkozási területek felelőseinek, illetve a létrehozott munkacsoportok beszámolóinak alapján.

3.4 Nyilvánosság

A program elfogadását megelőzően, a véleménynyilvánítás lehetőségének biztosítása érdekében nyilvános fórumot hívunk össze.

A véleményformálás lehetőségét biztosítja a HEP nyilvánosságra hozatala is, valamint a megvalósítás folyamatát koordináló HEP Fórum első ülésének mihamarabbi összehívása.

A nyilvánosság folyamatos biztosítására legalább évente tájékoztatjuk a program megvalósításában elért eredményekről, a monitoring eredményeiről a település döntéshozóit, tisztségviselőit, az intézményeket és az együttműködő szakmai és társadalmi partnerek képviselőit.

A HEP Fórum által végzett monitoring vizsgálatok eredményeit nyilvánosságra hozzuk a személyes adatok védelmének biztosítása mellett. A nyilvánosság biztosítására az önkormányzat honlapja, a helyi média áll rendelkezésre. Az eredményekre felhívjuk a figyelmet az önkormányzat és intézményeinek különböző rendezvényein, beépítjük kiadványainkba, a tolerancia, a befogadás, a hátrányos helyzetűek támogatásának fontosságát igyekszünk megértetni a lakossággal, a támogató szakmai és társadalmi környezet kialakítása érdekében.

3.5 Kötelezettségek és felelősség

Az esélyegyenlőséggel összefüggő feladatokért az alábbi személyek/csoportok felelősek:

A HEP végrehajtásáért az önkormányzat részéről a polgármester felel.

- Az ő feladata és felelőssége a HEP Fórum létrejöttének szervezése, működésének sokoldalú támogatása, az önkormányzat és a HEP Fórum közötti kapcsolat biztosítása.
- Folyamatosan együttműködik a HEP Fórum vezetőjével.
- Felelősségi körébe tartozó, az alábbiakban felsorolt tevékenységeit a HEP Fórum bevonásával és támogatásával végzi. Így
 - o Felel azért, hogy a település minden lakója és az érintett szakmai és társadalmi partnerek számára elérhető legyen a HEP.
 - o Figyelemmel kíséri azt, hogy az önkormányzat döntéshozói, tisztségviselői és intézményeinek dolgozói megismerik és követik a HEP-ben foglaltakat.
 - o Támogatnia kell, hogy az önkormányzat, illetve intézményeinek vezetői minden ponton megkapják a szükséges felkészítést és segítséget a HEP végrehajtásához.
 - o Kötelessége az egyenlő bánásmód elvét sértő esetekben meg tennie a szükséges lépéseket, vizsgálatot kezdeményezni, és a jogsértés következményeinek elhárításáról intézkedni

A település vezetése, az önkormányzat tisztségviselői és a települési intézmények vezetői

- felelősek azért, hogy ismerjék az egyenlő bánásmódra és esélyegyenlőségre vonatkozó jogi előírásokat, biztosítsák a diszkriminációmentes intézményi szolgáltatásokat, a befogadó és toleráns légkört, és megragadjanak minden alkalmat, hogy az esélyegyenlőséggel kapcsolatos ismereteiket bővítő képzésen, egyéb programon részt vegyenek.
- Felelősségük továbbá, hogy ismerjék a HEP IT-ben foglaltakat és közreműködjenek annak megvalósításában.
- Az esélyegyenlőség sérülése esetén hivatalosan jelezzék azt a HEP IT kijelölt irányítóinak.
- Az önkormányzati intézmények vezetői intézményi akciótervben gondoskodjanak az Esélyegyenlőségi Programban foglaltaknak az intézményükben történő maradéktalan érvényesüléséről.

Szükséges továbbá, hogy a jogszabály által előírt feladat-megosztás, együttműködési kötelezettség alapján a települési önkormányzattal kapcsolatban álló szereplők ismerjék a HEP-et, annak megvalósításában aktív szerepet vállaljanak.

3.6 Érvényesülés, módosítás

Amennyiben a **kétévente előírt** – de ennél gyakrabban, pl. évente is elvégezhető – **felülvizsgálat** során kiderül, hogy a HEP IT-ben vállalt célokat nem sikerül teljesíteni, **a HEP Fórum megvitatja a beavatkozási tevékenységek korrekciójára, kiegészítésére vonatkozó intézkedési tervjavaslatát** annak érdekében, hogy a célok teljesíthetők legyenek.

Az HEP IT-t mindenképp módosítani szükséges, ha megállapításaiban lényeges változás következik be, illetve amennyiben a tervezett beavatkozások nem elegendő módon járulnak hozzá a kitűzött célok megvalósításához.

Az egyenlő bánásmód elvét sértő esetekben az HEP IT végrehajtásáért felelős személy megteszi a szükséges lépéseket, vizsgálatot kezdeményez, és intézkedik a jogsértés következményeinek elhárításáról.

4. Elfogadás módja és dátuma

I. A Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Helyi Esélyegyenlőségi Programjának (2023-2028) szakmai és társadalmi vitája megtörtént. Az itt született észrevételeket a megvitatást követően a HEP Intézkedési Tervébe beépítettük.

II. Ezt követően Debrecen Megyei Jogú Város Közgyűlése a Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Helyi Esélyegyenlőségi Programja (2023-2028) című dokumentumot megvitatta és a(z) .../2023. (VI. 22.) számú határozatával elfogadta.

Csatolt melléklet:

- A Közgyűlés .../2023. (VI. 22.) határozatának kivonata

Debrecen, 2023.

Dr. Szekeres Antal
címzetes főjegyző

Dr. Papp László
polgármester

